

TRACTATVS DVO:

Vnus

DE SORTILEGIIS

D. PAVLI GRILLANDI CASTELLIONIS, IVRECONSVLTI FLORENTINI EXCELLENTISSIMI, ROmæ quondam causarum criminalium auditoris celeberrimi.

Alter

DE LAMIIS ET EXCELLENTIA Iuris Vtriusque

D. IOANNIS FRANCISCI PONzinibij Florentini, summæ autoritatis viri, LL. Doctoris atque interpretis omnium longè præstantissimi.

OLIM QVIDEM IN LVCEM EDITI; nunc verò recogniti, & ab innumeris passim mendis vindicati: adiecto Indice locupletissimo.

M. D. XCII.

FRANCOFORTI AD MOENVM.

INDEX VERBORVM, RERVM ET MATERIARVM IN HIS TRACTATIBVS COMPREHENSARUM locupletißimus, in quo res singulari obseruatione & notatu dignißimas, ordine Alphabetico perfacilè lector inueniet.

G. Tractatum Grillandi, P. Ponzinibij: q. quæstionem: n. numerum denotat.

A.

ficax

Com-

Dignißima

Factum

Imagines,

L.

O.

P.

Pluuias

Ratio-

)( )(4 preces

Subti-

Ven-

Vir-

INDICIS FINIS.

Corrigenda.

Folio 148. num. 3. pro pœnitentia lege potentia. Fol.192.pro num.66.lege 6.Fol.207. post num.4. lin.19. adde Mercurius quinto. Fol.228. lin. 6. pro omnibus lege omnium.Fol.230.lin.1. pro Iusticiam lege Iustitiam. Fol.232. pro num. 64. lege 74.Fol.233.num. 89. pro sufficienter lege sufficientes.

DE SORTILEGIIS TRACTATVS D. PAVLI GRILLANDI CASTELLIONIS, IVRECONSVLTI Florentini excellentissimi, olim Romæ causarum Criminalium auditoris celeberrimi.

QVAESTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium quid sit in suo sumptum genere.*
2 *Sortilegi propriè qui dicantur.*
3 *Sortilegia vt plurimum sub religione falsa fiunt.*
4 *Sortilegus quis dicatur largè sumpto vocabulo.*
5 *Sortilegorum duplex est professio.*
Sortilegium vnde dicatur.
Sors pro fortuna quandoque, quandoque pro conditione humana capitur.
6 *Sortilegia per quos fuerunt priùs adinuenta.*

PRIMO quæro quid sit Sortilegium, 1 generaliter sumpto vocabulo pro omni specie superstitionis. Respondeo. Sortilegium est superstitio quædam illusoria, & summè noxia, qua vtitur homo Dæmonis ministerio. *vt habetur 26.q. 5. in sum. & 26.q.2. c. qui sine Saluatore. l. nemo. & l. multi. C. de malef. & mathe. & S. Tho. in 2.2. q 95. art. 4. in titul. de*

superst. & not. in cap. 1. & 2. de sortileg. & ideò Sortilegi Diuinatores, & Malefici, huius Diabolicæ religionis professi, dicuntur hostes humanæ salutis, & humani generis inimici. *l. & si excepta. & l. fin. C. eo. tit.* Quæro nunc quis dicitur propriè Sortilegus? *tex.*
2 *enim 26. q. 1. ca. Sortilegi. dicit*, quòd † Sortilegi propriè hi sunt, qui sub nomine fictæ religionis, per quasdam, quas Sanctorum seu Apostolorum vocant Sortes, Diuinationis scientiam profitentur, aut quarundã scripturarum inspectione futura promittunt, *ex quo d. text. not.* quod isti Sortilegi, & Incantatores sub falso quodam, & ficto religionis nomine Sanctorum, vel Apostolorum, sua conficiunt Sortilegia, & hinc est, quòd isti Incantatores, & maximè Mulieres, in suis Sortilegijs, & Incantationibus, vt vulgariter dicitur, sæpiùs dicere iubent per maleficiatum aut infirmum Aue Maria, vel Pater noster, aut alias similes orationes, ad deuotionem alicuius S. Apostoli vel Martyris, vt sub illorum Sanctorum Apostolorum, vel Martyrum deuotione ac præsidio, opus, quod conficiunt, videatur ministrari: nihilominus omnia illa sunt falsa, & ficta, & non ad veram deuotionem seu intercessionem illius sancti Apo-
3 stoli vel Martyris dicuntur seu vouentur, † sed sub ista falsa religionis demonstratione omnia opera prædicta arte & præsidio Dæmonis conficiunt, &. sub illius deuotione vouent: *de quibus tamen latiùs infra dicemus quæstio. 5. & 6.* text. tamen in dicto cap. Sortilegi videtur ponere solùm definitionem istius verbi Sortilegi stricto sumpto vocabulo,

quod

quod denotat duntaxat ſpeciem Diuinandi, & ſic Sortilegia Diuinatoria. Ego autem largè ſumo hoc verbum Sortilegum, ſiue Sortilegium pro omni ſpecie ſuperſtitioſa, ſiue Malefica, ſiue Amatoria, ſiue Diuinatoria ſit, *vt ſuprà dixi in prin. q.* quoniam ſunt tot diuerſa nomina ritus, & ſpecies iſtius Diabolicæ religionis, quòd nimis longum eſſet velle cuiuſque ponere definitionem. & ideò ſub hoc nomine Sortilegi ſiue Sortilegij omnium Maleficorum, & Diuinatorum ſectas comprehenſas habere volo, tanquam ſub vno genere comprehendens omnes, & ſingulas ſpecies ipſorum maleficiorum in ſubſtantia differentes, prout requiritur de eſſentia veræ definitionis, *ſecundum Bartol. in leg. 1. ff. de teſtamen. & diximus in tractat. de hæret. in princip.* illa enim definitio eſt bona, reſpectu illius Sortilegij ſpecialis, de quo ibi, ſcilicet Diuinatiui, ſed volẽdo ponere definitionem Sortilegij, quæ comprehendat omnes profeſſos cuiuſcunque ſint ſpeciei, ſub eadem generali Diabolica religione, dicendum eſt ſic, quòd † Sortilegus largè is eſt, qui Diabolicam religionem profeſſus eſt, & noxia quæque ſuperſtitioſa aut eluſoria Dæmonis inſtructione componit, & ſecundum hanc definitionem omnes ſpecies Sortilegiorum continentur: ſub verbo Noxia: continetur ſpecies Amatoria, & Venefica, vt infrà latiùs dicetur, ſub verbo, Eluſoria, continetur Diuinatoria ſpecies, ſub verbo, Superſtitioſa, Sortilegia quæ fiunt ad ſanandum maleficiatos, *vt l. nemo. & l. multi. & l. eorum.* 4

Cod. de malef. & math. capit. 2. de Sortileg. 26. quaest. 5. c. sortes. & ca. seq † Istorum autem Professio duplex est: vna Tacita, altera verò Expressa: *de quibus ad plenum dicetur infrà eod. in 3. quaestione: & vide in sum. conf. in titul. de Sortileg. quaest 2. & per totũ.* Sortilegium autẽ dicitur à Sorte, quae in hac materia accipitur pro arte Diuinandi. *26. quaest. 5. c. sortes. ead. cau. q. 4 c. fin.* Sors etiam hoc nomen accipitur quandoq; pro fortuna, *vt in authent. vt omnes obed. iudic. prouinc. §. arripiant. circa fin.* sumitur etiam pro conditione humana, & pluribus alijs modis, *de quibus per gloss. in proœmio cle. in versic. Sortis. & l. milites. in versi. Sortem. Co. de testa. milita. & habetur in l 2. C. communia de leg. & in l. sed cum ambo. ff. de iudic. vide Do. Fed. de Se. in consil. 284. quod incipit, Domine reuerende.* vbi plenè examinauit quid sit
6 Sors. † Quaeri posset etiam à quibus fuerunt inuenta haec Sortilegia, & qui fuerunt primi, qui illa introduxerunt inter homines? dic, quòd populi Persae, caeteris curiosiores noscere ea quę natura humana per seipsam facere nec docere põt. *26. q. 4. cãn. igitur genus.* & qd sit Sortilegium, & quid sint Sortilegi: *vide Archid. in capit. accusatus. §. sanè. de haeret. lib. 6. & in summa conf. in titul de Sortileg. quaestio 2. & 3. Host. & Rayn. in summa eodem titul. & S. Tho. secunda secundae, q. 95. in tit. de superst. vers ad quartum dicendum.*

QVAESTIO II.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegiorum diuersae sunt species.*
Sortilegij prima species est Diuinatiua.
2 *Sortilegij species secunda est Amatoria.*

3 *Sorti-*

3 *Sortilegiorum species tertia est Venefica seu Malefica.*

4 *Maleficiatum curare hominem nemo potest nisi eiusdem artis sit peritus.*

Ars nulla hominem maleficiatum à Maleficio liberare potest.

5 *Aegritudines quæ rebus proueniunt naturalibus, ex contrarijs, hoc est per contrarias res curari possunt.*

6 *Sortilegi & Necromantici suis superstitionibus volentes fidem adhiberi aliqua futura prænunciant.*

Diuinationum quatuor sunt species, Geomantia scilicet, Hydromantia, Pyromantia, & Aerimantia.

Diuini quare sic dicti.

7 *Incantatores qui censendi sint.*

Arioli qui sint, qui Aruspices, qui Augures, & qui Pythonissæ.

8 *Astrologi qui dicantur, qui Genethliaci, qui Salitores, & Necromantici.*

9 *Necromantia vnde sit dicta.*

Dæmones sanguinem amare dicuntur.

10 *Ius ciuile Magistros in secunda & tertia specie Sortilegiorum solet æquiparare.*

SEcundò quæro, quot sunt Sortilegiorum species? † Respondeo, quòd multæ sunt, ac diuersæ: secundum diuersas hominum professiones, & formas: quibus illa conficiunt. Principaliores verò, & magistrales sunt tres, scilicet, Diuinatiua, Amatoria, & Venefica. Prima itaque dicitur Diuinatiua, per quam isti Sortilegi vsurparunt sibi nomen Diuinatoris, per quam futura quædam, præsentia, vel præterita nobis ignota vaticinari 1

conantur. *26. quæstio. 5. cap. non oportet. & l. nemo. Cod. eod. tit. de malef. & math. ibi Diuinandi curiositas, &c.* & secundum hanc speciem Sortilegium propriè, & strictissimè sumitur, quia dicitur à Sorte, quæ in hac materia sumitur pro arte Diuinandi, vt suprà dictum est. & hoc modo sumpsit *text. hoc verbum in can. sortilegi. 26. quæstio. 1. At Ioan. Iec. in sum. conf. in tit. de sort. & diuin. quæst. 2. in fin. dicit*, quòd triplex est genus Diuinationis, quorum primum est, quod fit per manifestam Dæmonum inuocationem, quod pertinet ad Necromanticos. Secundum autem est, quod fit per solam considerationem dispositionis, vel motus alterius rei, quod pertinet ad Augures, Tertium est, dum facimus aliquid, vt nobis manifestetur aliquod occultum, quod pertinet ad Sortes: & ista duo vltima fiunt per tacitam Dæmonum inuocationem, vt ibi dicitur. Sub quolibet verò istorum generum diuersæ sunt species, *vt ibi no. & dicetur infrà hac quæstio.*
2 *colum. 2. ver. adeò nunc.* &c. † Secunda verò species Sortilegiorum ea est, quæ dicitur Amatoria, quia fit propter Amorē libidinosum, & vt plurimùm ad flectendum pudicos animos ad libidinem, tam mulierum, quàm virorum, sed frequentiùs mulierum. *l. eorum. in princip. Cod. eod. titul. & l. 3. §. hac adiectio. ff. ad leg. Corn. de sic. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn.* vbi fit mentio de Poculo Amatorio, de quo latiùs dicemus *infrà eod. tit. 12. quæst.* & quid si ex Poculo huiusmodi forsan malè composito, vel indispositè sumpto, fuerit secuta mors absorbentis, qua pœna ministrator ille qui exhibuit potan-

potandum, puniatur, de hoc latiùs dicetur ibi. & etiam videbimus qua pœna puniatur quando non fuit subsecuta mors, sed alius turpis effe-ctus, *de quo infrà quæst. 11.* † Tertia Sortilegiorum 3
species est illa quæ dicitur Venefica, siue Malefica, & ista est cæteris perniciosior & magis odiosa, per quam multa mala prouenjunt, & diuersæ fabricantur infirmitates, morbi, & calamitates in humanis, ac brutorum corporibus, ex quibus mors sæpiùs causatur. Quidam enim hac specie Malefica polluti, citò pereunt: & hoc euenit, quotiescunque compositio illa Malefica est valdè atrox, & plurimùm veneni habet in se, quod qualiter fiat infrà dicetur. Quandoque verò non tam citò mors prouenit, sed post longas luctuosas querelas, & lachrymabiles fletus personę maleficiatæ, corpus paulatim conteritur, virtus debilitatur, & tum demum perit, & propterea species ista solet dici Malefica, quia semper tendit ad malum. *l. eorum. in princ. leg. multi. Cod. eod. titul.* & ideò non immeritò lex vocat istos humani generis inimicos, quia semper quasi tendunt ad hominum necem, & destructionem, & quandoque Sola Carminis Potentia interimunt, absque vllo Veneni haustu, *vt dicit Aug. in libr. 10. de ciuit. Dei. cuius dictum insertum est. 26. quæstio. 5. c. nec mirum. §. Magi. l. & si excepta. in princ. C. eod. tit.* & alibi appellãtur hostes cõmunis salutis. *l. fin. in princip. eod. tit.* Quidam verò reperiuntur, qui eadem professione muniti, & Malefica arte eruditi, supradictas infirmitates, & Maleficas pollutiones ex languẽtibus cor-

poribus auferunt, & corpora ita grauiter turbata, breui tempore sanant, quib. verò medelis, & remedijs ipsorum curas conficiant, & Maleficas il-
4 las polluciones remoueant; referre nefas est. † nec putes, quòd curæ huiusmodi fieri soleant absque scientia Maleficæ artis, & Dæmonis instructione, quia Maleficæ illæ polluciones destrui nõ solent, nisi per eiusdẽ artis magistros, vel qui sint diabolicæ ꝓfessionis benè instructi, aut quoquo modo participes, quia Maleficia ipsa absq; Dæmonis ministerio, & suffragio, tam rebus ipsis, quàm verbis communiter inferi non solent in corporibus, pariter nec tolli, & hoc est quod dicit *Aug. in lib. de ciuit. Dei, prout refertur. 26. quæst. 5. c. nec mirum. in fin.* quod huiusmodi remedia, & medelas ars non commendat medicorum, quippe quia illa non nouit. Medicina enim naturalis, & omnium Physicorum, & Chirurgicorum ars tota cõmuniter non sufficeret ad sanandum corpora ipsa, & remouendum dictas polluciones, quæ Dæmonis opera, & ingenio, in dicto corpore fuerunt insertæ. Eadem igitur artis peritia, & suffragio æquum est vt tollantur, quia cuius est condere, eiusdem est soluere, cuius est condemnandi facultas, eiusdem est & absoluendi libertas. *l. Qui damnare. ff. de re iudic. & l. nemo qui condemnare. ff. de reg. iur.* Et nihil tam naturale est, quàm eodem genere quodque dissolui, quo colligatum esse reperitur. *l. nihil tam na-*
5 *turale. ff. de reg. iur.* † Non nego tamen, quòd si ægritudines ipsæ ex rebus duntaxat naturalibus causantur, puta Veneni, quòd ex rebus etiam naturali-

ralibus contrarijs tolli posśint, absque Dæmonis operatione, si homines per se, aut naturali scientia hæc scire possent, & naturalium virtutes, & potentias ita subtiliter cognoscerent sicut Dæmon. Quia ea quæ mediantibus naturalibus proueniunt, mediantibus etiam contrarijs naturalibus tolli necesse est, per ea quæ proximè diximus; sed quia istorum naturalium virtutes & potentiæ homini, vt plurimùm sunt ignotæ, tam in specie, quàm in genere in arte medicinæ, & Dæmon qui subtilisśimus est, & perfectisśimus naturalium virtutum cognitor, melius cæteris omnia ista nouit, nec vult illa posse cognosci, nisi per illos, qui sub sua fide Diabolicam religionem profitentur, & propterea vulgariter dicimus: quòd Maleficia, & ægritudines huiusmodi non possunt communiter tolli per medicos naturalis medicinæ peritos, sed solùm per istos Magos, & Incantatores, qui sub eadem Professione morantur, & qui Maleficia ipsa facere solent, & possunt illimet eadem destruere, & tollere possunt arte, & instructione Dæmonis, *vt suprà, & habetur per S. Tho. in 2. 2. quæstio. 95. art. 6. & l. eorum. §. fin. C. eod. titu.* Sed nota, quòd de iure ciuili remedia ista non sunt damnanda, & hi qui dicta remedia faciunt, & sanant languores prædictos, nulla pœna puniuntur de Iure Ciuili, licet id agant arte Malefica, & damnabili disciplina, *vt est text. in dict. l. eorum. §. fin. C. eod. titul.* tamen de iure canonico non licet aliquo modo hominem maleficiatum contrarijs maleficijs liberare. 26. quæstio. vltim.

admoneant. *de quo tamen latiùs dicemus infrà quæstio. 6. num. 20. & seq.* Sequitur modò, vt videamus de alijs speciebus Sortilegiorum, quæ sunt quodammodò species subalternæ ad illas, de quibus suprà, quæ in veritate potiùs videntur respicere finem, & effectum ipsorum Sortilegiorum quàm principium. Infrascriptæ verò respiciunt finem, principium, & medium, & istæ diuersis nominibus nuncupantur, secundùm diuersos modos, & formas quibus conficiuntur, & eisdem nominibus appellantur eorum Magistri ab ipsa eorum arte cognominati. Redeo nunc ad primam speciem, quæ est Diuinatiua, quæ inter cæteras obtinet principatum: in qua plures homines communiter decipiuntur, atque incidunt, quàm in alijs, quia natura humana, & illorũ maximè qui sunt curiosi, naturaliter appetit scire quæ maiora sunt naturali scientia, & humano intellectui oc-
6 culta nimis. † Et ideò videmus, quòd communiter isti Sortilegi, Necromantici, & Magi, & similes, quotiescunque volunt operibus, & superstitionibus suis fidem adhiberi, licèt extranei sint, & penitus ignoti, aliqua quæ ex præterito alicui acciderunt, eidem ad vnguem, prout euenerunt, referre solent: quorum relatione, quia sapiunt veritatem, alliciunt hominum mentes ad credendum sibi etiam ea, quę falsa sunt omninò. Ista fuit sententia S. Aug. *in libro 10. de ciuitate Dei, relata per sacros Canones in can. nec mirum. §. nullum enim suffragium. 26. quæstio. 6.* sub hac enim specie plures militant Magistri, & omnes ferè Malefici profiten-

fitentur artem prædictam, Pro cuius euidentia sciendum est, quòd Diuinationum quatuor sunt genera, siue species, sicut quatuor sunt elementa. Primum videlicet Geomantia, quæ fit in elemento terræ: à γαῖα, quod est terra, & μαντεία, id est, Diuinatio. Hydromantia quæ fit in aqua, ab ὕδωρ, quod est aqua. Pyromantia quæ fit in igne, à πῦρ, quod est ignis, & Aeromantia, quæ fit in aere. Hinc dicti sunt Geomanti, Hydromanti, Pyromanti, & Aeromanti, qui artes ipsas profitentur. *vt exponit text. 26. quæst. 4. cap. igitur genus. in princip. quæ verba fuerunt assumpta ex dictis Aug. in libr. de natura Dæmon. Host. in sum. eodem titul. in prin.* Quorum quidam ex ipsis Professoribus appellantur Diuini, sic dicti, quasi Deo pleni. Isti enim Diuinitate se esse plenos simulant, & astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. † Alij Incanta- 7
tores, & hi sunt, qui artem verbis tantùm peragunt, & est quandoque tanta istorum potentia carminis, vt verbis suis absque aliquo veneni haustu occidant, *vt habetur 26. quæstio. 5. dict. can. nec mirum. in princip.* Quidam alij sunt Arioli, sic dicti, quia circa aras idolorum nefarias preces emittunt, & funesta sacrificia offerunt, quibus celebritatibus Dæmonum responsa suscipiunt. Alij dicuntur Aruspices, quasi horarum inspectores: hi .n. obseruant tẽpora, dies, horas, & momenta, ex quorum obseruantia, bona, vel mala futura prædicunt: hi etiam intestina pecudum inspiciunt, & ex ijs futura prognosticãt. Alij sunt Augures, qui volatus auium, & voces intendunt: in-

de di-

de dicitur Augurium, quasi Auigerium. Alij dicũtur Pythonissæ, qui quadam religione Diabolicam Professionem sectantur, à Pythone, i. Apolline dicti, qui auctor fuit artis Diuinandi.
8 † Alij sunt Astrologi, qui in astris vaticinantur. An verò sit hodie permissa vaticinatio per Astrologiam, *dicetur infrà quæstio seq.* Alij dicuntur Genethliaci, sic vocati propter nataliciorum cõsiderationes. Isti enim capiunt diem natalis, & horam alicuius, & per 12. cœli signa syderumque cursus calculantur, & prædicũt felices, & infelices futuros euentus, & mortem quandoque. Alij demùm sunt Salitores, sic dicti, quia dum cuiquam membri aliqua pars salierit, aliquid exinde sibi prosperum aut infelix significari prædicunt. Hæc omnia declarantur *per text. in can. igitur genus.* quæ tamen non pro doctis viris, sed pro iunioribus, & rudibus referre placuit, quibus super addo Necromanticos, qui per Necromantiam vaticinantur: quia videntur eorum Incãtationibus, & Coniurationibus resuscitari mortui, quibus per dictos Necromanticos fiunt interrogationes, & illi ad eorum interrogata respondere:
9 † sic dicti à νεκρὸς græcè, quod latinè dicitur mortuus, & μαντεία, i. Diuinatio, & vt plurimùm quando hæc fiunt, ipsi Magistri adijciunt sanguinem cadaueri, quia Dęmones dicuntur amare sanguinem, & propterea quotiescunq; fit Necromantia, cruor aquæ miscetur, vt Dæmones calore sanguinis faciliùs prouocentur, *hæc dicuntur in capit. nec mirum. 26. quæst. 5. in §. Necromantici: quæ pro tyronibus similiter adiuncta fuere.*

Viden-

Videndum eſt modò, qui ſint Profeſſores ſiue Magiſtri, qui in ſecunda, & tertia ſpecie Sortilegiorum militare ſolent, & breuiter dicas, quòd hi, qui ſunt Profeſſores artis Amatoriæ, & in illa Sortilegiorum ſpecie militant, ijdem in Venefica ſpecie profitentur, & iſti appellantur Magi, ſcilicet qui artem Magicam profitentur, *vt dicit text. in l. eorum. in princip C. eod. tit. can. nec mirum. §. Magi.* & iſti ſunt qui vocantur etiam Malefici ob facinorum Magnitudinem, *vt dicit text. in dicto §. Magi.* Ius enim Ciuile † illos vtriuſq; artis Magiſtros æquiparauit, tam in factura, quàm in pœnis, ſcilicet illum, qui conficit Sortilegia Amatoria, & Sortilegia Venefica, & vtrunque pariter eadem pœna puniri iubet, *vt dict. l. eorum. in princip. & l. ſi quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn.* An idem ne ſit de Iure Canonico, quòd eadem ſit in vtroq; pœna ſtatuta, aut diuerſa, *dicemus infrà eod. titul. 10. quæſtio.* Sunt quidam, qui dicuntur Incantatores, qui ſola potentia Carminis perſtringunt hominum vitas, iſti ſolent vt plurimùm in tertia militare, & quidam alij, qui ſuprà in prima ſpecie expreſsi ſunt, in hac tertia ſæpiùs ſe exercent, vt ſunt Arioli, qui in eorum ſacrificijs, & immolationibus adiungunt quandoque imagines ceræ recentis, & illas iuxta feruẽtiſsimum ignem opponunt, vel acubus earum capita vel latera perforant, baptizant, & quamplurima alia turpia faciunt, quæ conueniunt tertiæ ſpeciei, *vt latius infrà dicetur in ſeq. quæſt.* & Necromantici ſimiliter ſæpiùs ſolent in tertia ſpecie laborare, *de quibus ſimiliter dicetur ij. in d. q. ſeq.* 10

QVAESTIO

QVAESTIO III.

SVMMARIVM.

1 Sortilegiorum professio duplex, Expressa scilicet, & Tacita.
Professio Tacita quæ sit, & quæ Expressa Sortilegij.
2 Dæmones ratas habent submissiones sibi factas in manibus ministrorum suorum.
3 Professio Expressa cum Dæmone facta duplex esse potest.
4 Professio cum Dæmone fit cũ abnegatione nominis Christi in Baptismate.
5 Professionem Expressam Dæmoni facientes, expressum & adorationis cultum impendunt.
6 Diabolus summoperè ab hominibus adorari cupit, atq; vt adoretur nullum non mouet lapidem.
7 Dæmones euocati veniunt, certis temporibus, signis, carminibus, & ritibus obseruatis.
8 Astronomi imagines, quas ad Dæmones euocãdos faciunt, Astronomatas vocant.
9 Infirmitates in humanis corporibus ex sola imaginum obseruantia absq; maleficio oriri non possunt.
10 Dæmones responsa præbere solent Maleficis, seu Sortilegis.
11 Diabolus an sit futurorum præscius.
12 Thesauri absconditi an possint arte Dæmonum inueniri.
13 Astrologi, Chiromantici, & similes, ex signis cœlestibus, & astrorum cursibus prædicentes, an peccatum incurrant.
14 Chiromantia an possit absq; peccato exerceri.
15 Sortilegia Amatoria, & Venefica, & in corpore, & extra corpus fieri possunt.

16 Sorti-

16 *Sortilegi sacramenta Ecclesiæ quandoq; permiscent suis Sortilegijs.*

17 *Amor an verè oriatur ex Maleficijs Amatorijs, quæ fiunt ad Amorem prouocandum.*

18 *Amare nemo cogitur inuitus.*

19 *Sortilegi hostia consecrata vtuntur quandoq; in Sortilegijs Amatorijs.*

20 *Hostia scripta literis sanguineis vtuntur Sortilegi ad Amorem prouocandum.*

21 *Sacramenta Ecclesiæ Sortilegijs cõmixta, an possint mouere animum maleficiati ad Amandum maleficiantẽ.*

22 *Dæmon quare Sortilegis suadeat Sacramentorum abusus effectus aliquos mirabiles parere.*

23 *Dæmones per Artes Magicas aduocati comparere coguntur inuiti.*

24 *Amoris effectus an possint produci per rerum mixturas à Sortilegis factas.*

25 *Sortilegiorum tertia species Malefica dicitur, quæ nullius causa boni esse censetur.*
Venena non mala quæ dicantur.

26 *Venena mala propinans, cõficiens, aut vendens punitur.*

27 *Verborum sola potentia hominem interimere posse credunt quidam.*

28 *Species quas maleficiati euomunt, vnde ortum habeant, & an sint in rei veritate.*

29 *Malefici qualiter per vnctiones Maleficia sua perpetrent.*

30 *Maleficia qualiter extra corpus Maleficiati censeantur fieri.*

31 *Verba quædam Malefica in omnibus Sortilegijs admiscentur.*

Tertiò

TErtiò quæro, quot modis fiunt Sortilegia? loquendo de omni specie, vt suprà. Respon. multis, ac varijs modis fieri posse. † Pro cuius intelligentia sciendum est, quòd duplex est Sortilegiorum Professio, Tacita scilicet, & Expressa; intelligẽdo de Professis cuiuscunque speciei. Tacita enim Professio, est promissio quædã, quam-
1 uis facit alteri Professo, de obseruando quæ sibi mandauerit sub promissione, quòd grandia faciet, & mirabilia in vita sua, cognoscet futura, & multa alia his similia, dummodò fidem catholicam abijciat, & omnia Ecclesiastica Sacramenta pessundet, & totis eius viribus adhærebit cultui, & obedientiæ sui Magistri: & illum tanquam verum Principem adorabit, cultum veræ adorationis sub idolorum forma sibi præstando, & alia huiusmodi turpiora pacta, & cuncta opera per ipsum facienda sub illius nomine, & deuotione conficiet. Et ista dicitur Tacita Professio, quia non fit propriè cum Dæmone, sed cum ministro Dæmonis, & in qua nullæ interueniunt solennitates extrinsecæ, quæ interuenire solent in Expressa Professione: sicut est solennis stipulatio, fides præstita per iuramentum de obseruantia promissorũ, item homagium, & fidelitatis promissio erga Dæmonem, vnà cum postergatione, & omnimoda diuisione fidei Christianæ, & alijs quæ in ea requirantur, *vt in ca. qui sine saluatore. 26. q. 2. & vide sum. confes. eo. tit. q. 36.* vbi fit mentio de vtraque Professione, & pacto habito cum Dæmone, scilicet Tacito, & Expresso, *& eod. tit. quæst. 10. in fin.*

† quam

† quam submisionem ipse Dæmon posteà ratam 2
habet, & reddit se facilem in obsequendo voluntati, & appetitui illius, sicut aliorum: quo facto omnia Sortilegia sicut expresè Profesi fabricare incipiunt, *vt ibi nota. & notatur etiam per quendam Mod. Theologum in quodam suo trac. de strigi. mag. dæmon. mirand. lib. 1. c. 4. & l. eorum. in prin. C. eo. tit. & in c. 2. de Sortil.* vbi dicitur de illo, qui aspiciebat in astrolabio ꝓ inueniendis furtis, & de hac Tacita Professione videtur etiam meminisse text. si benè considerentur verba sua *in d. c. nec mirum. §. Necromantici. ver. ad hæc omnia.* vbi post narrationem certorum remediorum, quæ fiunt erga maleficiatum pro salute corporis, subiungit textus hæc omnia fieri arte Dæmonum ex quadam pestifera societate hominum, & Angelorum malorum exorta. † Al- 3
tera verò dicitur Professio Expressa, & est illa, quæ fit expresè cum proprio Dæmone: & ista est duplex, vna, quæ dicitur Solennis, siue Publica, altera, quæ dicitur Priuata. Solennis enim & Publica est illa, quæ fit cum Dæmone, dum publicè residet in solio Maiestatis more Principis, quando fiunt vniuersales congregationes omnium Strigarum, & Maleficorum, Necromanticorum, & cuiuscunque generis Professorum, certis nocturnis horis, locis & temporibus Dæmonis arbitrio constitutis, vbi vniuersis astantibus fit ista Professio. Priuata verò est illa, quæ fit cum ipso Dęmone pacto expresso cum iuramento, vt infrà, citra tamen solennitates, & hominũ multitudinem, vnde contra istos dicitur Esa. 28.

c.dixistis, percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. & de hac fit mentio in sum.confes.eod.titu.q.4.in princ.q.6.& 7. Fiunt quandoq; ijsdem solennitatib.quibus fieri solent veræ & solennes Professiones monachorum in Christi religione,dum profitentur regulam mo-
4 nasticā,relinquentes mundum. †Illi verò faciunt cōtrarium, quia relinquunt primò Deum Saluatorem, abnegantes illius nomen, & Baptismum, & posteà reliqua Sacramēta Ecclesiæ, deinde adhærent Dæmoni, eidemq; perpetuam obedientiam spontanea voluntate promittunt,superaddentes etiam Sacramentum,& homagium indubitatum, adeò,quòd penitus efficiuntur Dæmoni subiecti,& plusquam vasalli,& ex tunc contrahitur inter hominem & Dæmonē amicitia quædam & pestifera societas, ex qua multa mala, & turpissima opera conficiunt,& quædam alia turpiora faciunt, quæ referre non audeo. *vide illum Moder.Theologum in d.tract. de strig.Dæmon.mir. libr.1.in 4. c.* vbi latiùs omnia ista posuit, *& in sum.conf. eo.tit. c.*
5 *3.in prin.* † Isti verò, qui Expressam Professionem fecerunt,reddunt etiam expressum cultum adorationis Dæmoni per solennia sacrificia, quæ ipsi faciunt Diabolo, imitantes in omnibus diuinum cultum cum cæremonijs paribus, luminaribus, & alijs huiusmodi, ac precib. quibusdam, & orationibus quibus instructi sunt, adeò ipsum adorant, & collaudant continuè, sicut nos Verum Creatorem adoramus. *26.q.5.c.contra idolorum.& est gl.in c.accusatus §.sanè de hæret li.6. & in summa. confes. eo. tit.*

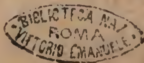
tit.q.2.& 3.26.q.6.c.non obseruetis.& eadem causa, & quæstio 2.c.qui sine Saluatore.vbi est bonus text. in quibus autem locis,& quibus temporibus hæc faciant, *dicitur infrà quæst.seq.* Et hoc procedit, quia Diabolus summoperè desiderat ab homine adorari,& Deum ipsum Creatorem in hac adoratione imitari, quod prouenit ex illo peccato superbię, quo ipse Sathanas voluit se facere æqualem Deo, & pariter sicut ipse adorari, quod peccatum adhuc in se retinet, *vt dicit S. Tho. in 2.2. quæstio.95. artic.5. & S. Aug. in lib.10. de ciuitate Dei, cuius dicta tradita sunt.26.quæst. 5.can.nec mirum.§.auguria. vers.sed hoc quosdam fallit. & vers.ad hoc.* vbi dicitur,quòd † Sathanas ad hoc valdè nititur, vt adoretur quasi Deus, & propterea illi qui interueniunt in dictis sacrificijs,& expressè ipsum Sathanam adorant, ipsi sunt cæteris prædilectiores: nihil petunt, quin exaudiantur ab eo, ex his quæ ipse facere potest, & si petuntur ea, quæ ipse facere non potest; fingit illa facere posse, & per multas illusiones decipit suos Professos Et propterea dicũt quidam, quòd Sortilegia & Maleficia, quæ fiunt per istos, sunt cæteris atrociora, & grauiora; quippe, quia Diabolus summoperè cupit istis complacere, à quibus maius præmium recipiat: & isti sunt, qui solent quandoque struere imagines ceræ, vel cretæ, seu alicuius mixturæ, & similium. *dicit S. Aug. in l.21. de ciuitate Dei, hæc verba not.* quòd Dæmones alliciuntur his rebus, characteribus, signis, & carminibus magicorum, non tanquam animal cibis, sed quasi Spiritus signis: quia enim homines in 6

ſignum ſubiectionis eis offerunt ſolemnia ſacrificia, & proſtrationes faciunt, gaudent ſummoperè huiuſmodi reuerentiæ ſigna ſibi exhiberi. Alliciuntur autem diuerſis ſignis, ſecundũ quod diuerſis vitijs ipſorum magis conueniunt. *verba ſunt S. Aug. relata per S. Thom. in trac. qq. diſp. 1. par. in tit. de*
7 *mirac. q. 10. verſ. reſpondeo. in fin.* vbi dicit, † quòd Dæmones certis temporibus obſeruatis, & determinatis, carminibus, & ſignis, ritibus, & imaginibus conſecratis, vel potiùs execratis, euocati adueniunt, quas imagines iſti Malefici portare ſolent ad loca ſacrificiorum deputata, quibus completis, compoſito ingenti igne, dictas imagines primò baptizant in nomine Beelzebub, Principis Dæmoniorum, ſeu Sathanæ, & quibuſdam alijs turpioribus verbis, quæ referre non audeo, quibus ſic peractis, imagines prædictas igni adhærent, & ibi pereunt, quæ mala & infirmitates volunt in vera naturali perſona illius, quem, vel quã ipſa repræſentat imago, inferri, & quib. dolorib. & tormentis cruciari: quandoque enim acubus vel alijs ferramentis acutis perforant ſibi capita, coſtas, femora, pectus, ventrem, aut aliam corporis partem, in qua cupiunt exoriri infirmitatem in perſona maleficiati. *de quibus imaginib. fit mentio in ſum. confeſſ. in tit. de ſort. q. 12.* vbi dicit, † quòd hi,
8 qui faciunt dictas imagines, dicuntur Aſtronomi, & illas vocant Aſtronomatas, quæ omnia opere Dæmonum habent effectum: cuius ſignum euidens eſt, quia in eis neceſſe eſt ſcribi quoſdam characteres, qui naturaliter intelligi nõ poſſunt,

& ad

& ad nihilum operantur, nisi ad opera Dæmonũ execranda, & illinc ad modicum tempus auditur persona illa, contra quam Sortilegia, & Maleficia prædicta facta fuerunt, quòd grauiter dolet, & lamentantur de maximo cordis, viscerum, ventris, femoris, stomachi aut capitis dolore, dicens, graui quadam infirmitate repentina cruciari, quam nullus medicorum cognoscere nec curare potest. Et hæc est illa, quã Sortilegus Dæmonis Arte Malefica sibi imposuit, interueniente posteà Sortilegio Formali, vt infrà dicam, & ista est veritas, cui nec sacri Canones, nec sacrorũ Theologorum schola repugnat, *vt in d. c. nec mirũ. §. si autem quilibet opponit, circa finem.* vbi ad hoc speciale quæsitum respondet S. August. & fatetur, & Dæmones possunt sanis corporibus Christianorum immittere ægritudinem mediante ministerio Sortilegi, & Malefici, sed reprehendit illos, qui credunt in eis propter periculum animæ, quia qui in illis credunt, recedũt à fide Christiana in totum, aut dubitant siue vacillant in ea, *arg. c. 1. extra de hæret. & diximus suprà tit. 1. q. 2.* † Non tamẽ 9 tibi persuade, quòd ex sola illa imaginum obseruantia, tactu, & cærimonijs, absque alia factura & Maleficio, posint huiusmodi infirmitates in dictis humanis corporibus exoriri, quia hoc esset ridiculum credere, sed fiunt posteà venenorum compositiones, & conficiunt mixturas Maleficij, quòd præstant Maleficiando, aut in corpore, aut extra corpus. In corpore scilicet per pulueres venenorum commixtos in cibo, aut potu personæ

maleficiandæ, aut per varias vnctiones factas in aliqua corporis parte, in qua ægritudinem cupiunt exoriri. Extra corpus verò fiunt, quando ipſæ facturæ ſiue Maleficia ſic in vnum compoſita abſconduntur in lecto perſonæ maleficiandę, ſuper quo iactura ſit, aut ſub limine oſtij cameræ, vel alterius oſtij, ſuper quo perſona ipſa maleficianda tranſitura ſit, illaq; pedibus calcare continget, *de quib. latiùs infrà dicetur in 6.q.* Et ita expreſsè Profeſsi, peractis ſacrificijs huiuſmodi, ſępiùs cōſueuerunt interrogare Sathanam in forma Idoli ſuper altare exiſtentem, vt futurorum aut præteritorum, ſiue præſentium occultorũ notitiam
10 ſibi demonſtret. † Qui Sathanas ſub Idolorum forma illa reſponſa reſtituit de præſentibus & futuris, valdè occultis, & remotis, verum & certum conſueuit præſtare reſpōſum, ex quo ipſe, qui eſt ſpiritus liber, ſubtilis, & eleuatus, nulloq; premitur pondere carnis, ſicut homo, videt, & expreſsè cognoſcit omnia q̃ fiunt, & facta ſunt in vniuerſo orbe terrarum, quæ omnia facilè huiuſmodi indicare poteſt, ſed quæ futura ſunt, minimè, quia illa ſolus Deus nouit eſſe vera, ꝓut ſunt vel erunt in ſuo eſſe. Quia apud ipſum, vt dicunt Theologi, nulla datur tēporis determinatio præſentis, prętériti, vel futuri: quia omnia ſunt illi præſentia in ſpeculo Diuinę Maieſtatis. Eo igitur excepto, nulla creaturarum habet certam notitiam futurorum, *vt latiùs infrà dicemus. q. 10. & habetur per Eſa. 41. c.* Annunciate nobis quæ futura erunt, & dicemus, quòd Dij eſtis vos; & ideò Dæmon, q̃ eſt Dei creatura,

tura, *vt habetur Gen. 1.* non poteſt cognoſcere futura ex certa ſcientia, ſed per quaſdam coniecturas, *vt latiùs infrà dicetur in 10. q.* quotieſcunque igitur fit interrogatio de præteritis, aut præſentibus, aut occultis, vel de his, quæ fiunt in lõginquis partib. redditur prompta reſponſio, ſicut ab eo qui habet certam ſcientiam, *vt not. in d. c. nec mirum. 26. q. 5. & notant Canoniſt. in c. 2. de ſortil. & l. multi. C. eodem titul.* † quotieſcunque verò quæritur notitia futurorum, tunc non venit tam prompta reſponſio, ſed tardior, dubia, & implicita; quippe, quia illorum in veritate ipſe eſt ignarus, quorum certa notitia ad ſolum Deum ſpectat, & ad illum duntaxat, cui Deus voluit reuelare, *vt habetur Iſa. d. 41. c. & dixi ſuprà proximè, & habetur Act. Apoſt. 1. c.* vbi dicitur: Non eſt veſtrum noſcere tempora vel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. *& per S. Th. in 2. 2. q. 26. art. 6. & dixi infrà eod. quæſt. 6.* hi verò, qui Tacitam habent Profeſsionem cũ Dæmone, licèt ipſi quoq; ſua exerceant Maleficia Dæmonis miniſterio & ſuffragio, & corpora ſaucia ab huiuſmodi lãguoribus ſanant, nihilominus non habent eandẽ vim & poteſtatẽ, ſicut hi, qui ſunt expreſsè Profeſsi: & ſunt reſpectu illorum, vt ita dixerim, tanq̃ fratres nouitij, aut fratres tertij ordinis, reſpectu Profeſſorũ, cùm ipſi tam in eorũ Profeſsionib. quàm in cultu, imitentur cultũ diuinũ, & mores noſtræ religionis, ſecundũ diuerſitatẽ Profeſsionis, & cærimoniarũ: omnia tñ ad eundẽ effectũ tendentia, *vt dicit tex. in c. excõmunicamus. el. 2. in prin. extra de hære.* vbi dicitur, facies quidem habentes diuerſas, caudas 11

12 verò adinuicem colligatas, &c. † Inter quas non omittam illas, quæ arte huiusmodi iactãt se posse inuenire thesauros in locis valdè remotis, & subterraneis absconditos, & quandoque inducunt homines ad talẽ insaniam, vt foueas quàm ingentes conficiant pro inueniendis thesauris huiusmodi. Et ista videtur mihi quòd sit vna ex turpioribus illusionibus, quas Dæmon homini faciat, quia in rei veritate nunquam legi, vidi, nec audiui, quenquam ex Necromanticis, Magis, aut Sortilegis huiusmodi aliquos vnquam inuenisse thesauros, aut aliàs aurũ vel argẽtum, sed quamplures vidi huic operi incumbentes, qui mirabiliter conati sunt velle experiri, post multos labores, & Diabolicas obseruantias, demùm nihil viderunt, nec inuenerunt, nisi terram: & ratio est, quia Deus non permittit, nec vult Dæmonem posse thesaurizare, quia aliàs sequeretur, quòd isti Magici, Necromantici, ac cæteri Diabolicę fidei Professores essent cęteris Christi fidelibus ditiores ac præstantiores, & quamplures reperirentur ex ipsis Christi fidelibus, qui animo ditãdi prosequerentur illos, nec curarent Christianã ipsam postergare fidem, vt magno thesauro abũdarent, & venerarentur ab omnibus. Quinimò videmus hodie totum oppositum, quòd isti Sortilegi, Magi, Necromantici, & similes sunt cæteris Christi fidelibus pauperiores, sordidiores, & viliores, & in hoc mundo, Deo permittente, calamitosam vitam cõmuniter peragunt, demùm verò infelici morte pereunt, & æterni ignis incẽdio

dio cruciantur, *vt in c. firmißimè. extra de hæret. & 26. q. 5. nec mirum.* & qua Dæmon argutè illos decipit, eadem & similibus promiſsionibus ipsi nos decipere ſtudent, ſed non capiunt, niſi aliquos, qui ſunt ſimplicis cognitionis,& carent intellectu & ratione, vel qui ſunt nimium creduli & curioſi: qui auiditate quadam impudentes appetunt ſcire ea, quæ nulla ratione aut honeſta cauſa competit ſibi inueſtigare *d. c. nec mirum. §. auguria. verſ. his ergo portentis.* † Sed quæro nunc,an Aſtrologi,Chiromantici, & ſimiles, qui ex ſignis cœleſtibus, & aſtrorum curſibus futura prædicunt, incidunt in peccatum? & videtur dicendum, quòd ſic, quia iſtorum notitia ad ſolum Deum Creatorem pertinet, *vt ſuprà proximè diximus,& habetur Eſa. 41. cap. annunciate nobis, &c.* Tu dic, aut iſti Aſtrologi, & alij prænominati volũt futura ipſa prædicere ex certa ſcientia,& non licet eis, quia ſigna illa cœleſtia ſunt ſigna rerum, non cauſæ rerum, ſ. cauſæ finales; & licèt inclinent naturam humanam ad aliquod faciendum, non coartant, nec imponunt neceſsitatem; aliàs nulla eſſet in nobis liberi arbitrij poteſtas à Deo tributa, ſi cogeremur contra voluntatem noſtram peccare, *vt dicit S. Tho. in 2. 2. q. 27. artic. 6. & no. per Abb. in c. 2. de ſort.* aut prædicunt illa per modum demonſtrationis,ſeu inclinationis,& benè dicunt, dummodò non demonſtrent neceſsitatem præciſam,neque cauſatiuam,in eo, quod ratione liberi arbitrij prudenter homo euitare poteſt, vt dixi, & iſto modo nõ peccãt nũciando. † Iterum quæri poteſt de Chiromantia, 14

13

quæ est Diuinatio quędam quæ fit per lineamenta manus, an liceat fieri sine peccato, vel sine pœna; dic quòd eodem modo aut quis narrat præterita, quæ euenerunt illi, cuius manus intuetur, & non est peccatum, nec prohibitum, aut quis prædicit futura, & isto casu fit eadem distinctio, de qua suprà; aut quis vult prædicere necessitatiuè, & certo modo, aut inclinatiuè. Primo casu Diuinatio ista sapit hæresim, *per ea quæ suprà proximè diximus,* secundo verò casu non sapit hæresim, nec meretur pœnam, qui per illam prædicit: quia Vaticinium istius Chiromantiæ fit vt plurimùm per regulas Astrologiæ, *vt not. isti summistæ, maximè Io. Iec. in sum. conf. eodem titul. quæst. 2. 3. & 5. & S. Tho. d. dist. 95. artic.* Aut nos loquimur de secunda specie quæ dicitur Amatoria, & hæc Sortilegia fieri possunt per vtrunque Professum, scilicet, Tacitæ & Ex-
15 pressæ Professionis, sicut illa Diuinatiua; † sed aduerte, quòd hæc Sortilegia, & ea quæ sequuntur, tertiæ speciei, fieri possunt dupliciter, scilicet & in corpore, & extra corpus personæ maleficiandæ, *vt l. eorum. in prin. & l. multi. C. eo. tit. & l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn. & l. 3. §. hac adiectio. ff. ad l. Corn. de sicar. & habetur in dict. c. nec mirum. §. nullum suffragium. in ver. sed hoc quosdam fallit, &c.* In corpore enim fieri dicuntur per cibum vel potum regulariter. *vt d. §. qui abortionis. & §. hac adiectio.* extra corpus autem, hoc est, extra intestina, fiunt per aliquas mixturas compositas ex herbarum folijs vel radicibus, metallis, reptilib. terræ, auium plumis, vel membris seu intestinis eorundem auium, animalium,

vel

vel piscium, aliarumque similium rerum naturalium, illaque quandoq; consuunt in chlamyde personæ maleficiandæ ad Amorem, vel sub capite lecti, super quo persona ipsa dormit, abscondunt, aut sub limine ostij cameræ, aut alterius, super quo ipse maleficiandus vir, aut mulier transitura sit. Quidam solent apponere imaginem ceræ, iuxta ignem ardentem, completis sacrificijs, *de quibus suprà*, & adhibere quasdam preces nefarias, & turpia verba. Vt quemadmodum imago illa igne consumitur, & liquescit, eodem modo cor mulieris Amoris calore talis viri feruenter ardeat, &c. † In istis etiam Sortilegijs ad Amorem, vt plurimùm admiscentur Sacramenta Ecclesiarum, sicut hostia consecrata, *vt not. gl. in c. accusatus. §. sanè. de hæret. lib. 6.* vel nondum sacrata, sed circumscripta notis, & literis sanguineis, super qua dici curant, quandoque vnam, duas, tres, quinque vel plures missas, quibus celebratis, tradunt hostiam ipsam non integram, prout est, sed in puluerem redactam, valdè subtiliter personæ maleficiandę, quã assumere faciunt in cibo, sicut in menestra, vel in potu; eodem modo faciunt cũ calamintha immixta alijs specieb. & tradita, vt suprà in cibo, vel potu ꝑsonæ maleficiandę, ex quo dicunt illã esse naturæ attractiuæ, & ꝙ poterit cor, & voluntatem absorbẽtis attrahere ad Amorem personæ tradentis, sed oẽs sunt nugæ & Dæmonis fallaciæ, quæ rarò vel nũquam sortiuntur effectum, stante liberi arbitrij potestate. Nimirum quid esset, quod mulier casta & hone-

honesta violenter traheretur ad peccandum, & ad amandum illum, quem natura ipsa suæ conditionis non patitur? quia nemo, *vt suprà proximè dixi*, inuitus compellitur ad peccandum, nisi qui curiosè, & spôtè accedit ad peccatum, *d.c. nec mirum. §. auguria. versi. his ergo portentis*: non negatur tamen, quòd Dæmon astutia & solicitudine sua non possit tam grauiter, & solicitè mulierem ipsam tentare, & illi persuadere, adeò, quòd incidat in peccatum, & incipiat amare virum illũ, quem priùs
17 nunquam nouerat. † & ideò dixerunt quidam magni Theologi, quòd si aliquis maleficiatus aut maleficiata reperitur, q deuenit ad effectus, quo tendunt Maleficia prædicta, id profectò nõ prouenit virtute, & potentia Maleficij vel Sortilegij, rationibus prædictis, propter liberi arbitrij potestatem: sed deuenit virtute Diabolicæ tẽtationis, qui Dæmon, vt credentium animas faciliùs decipiat, ait, quòd firmiter credãt, quòd illa Sortilegia faciunt miracula, & vera sint eorum opera, ipsemet adeò vehementer, & solicitè infestat mulierem ipsam tentationibus, & persuasionib. die nocteque, adeò, quòd nunquam finit ipsum vel ipsam aliquo momento quiescere, nec in somnijs, nec in vigilia, adeò, quòd multoties accedente maximè opera, & ministerio extrinseco Sortilegi, qui extrinsecus cooperatur, & literis amatorijs, & precibus, pollicitationibusque verbalibus, adeò, quòd fragilis sexus sæpè illaqueatur, & cadit in peccatum, & hoc nõ prouenit virtute, & potentia Sortilegij, sed Dæmonis tentatio-

tionibus, & opera hominis extrinsecus cooperantis, vt dixi, qui insectantur mulierem ipsam tanquam venatores feram, aut aucupatores auē, & necesse est, quòd post aliquod bellum reddat se victam in manibus hostis, & cedat ꝑpter suam debilem naturam, & imbecilles vires, quas habet ad resistendum Diabolo, imò perquam facilis est credula, & quæ noua, sunt tam bona quàm mala, libenter appetit, *vt no. Gene. 3. & c. forus. de verb. sig.* nec dici potest hoc violenter fieri, sed spontè, quia mulier ipsa spōtè incipit incalescere in amorem illius viri, & voluntariè illum desiderat, & hoc euenit ex natura sua & voluntate, non violentia Sortilegiorum. Et hæc est facilior via ad flectendum pudicos animos ad libidinem, quàm alia, & maximè, si quando hæc tentatio fit, mittuntur nuncij, epistolę amatorię, & similia ad mulierem. His vel similibus modis videntur faciliùs flecti, quòd vi ipsius maleficij. Et nota vnum valdè singulare, quòd Sathanas videns, se minùs potētem in hac specie Sortilegiorum Amatoria, in qua nō potest hominem inuitum trahere ad amandum, sicut in tertia specie, in qua etiam viro vel muliere inuita in eius corpore ægritudines intromittit, *vt infrà latiùs dicemus in specie illa, & habetur in d. c. nec mirum. circa finem. in vers. sed hoc quosdam fallit, &c.* † Effectus enim istius Sortilegij requirit puram, & liberam voluntatem, quia nemo Amat inuitus, & licèt isti vulgares fateri soleant se inuitos Amare, & propter Poculum assumptum compelli ad Amandum, hoc est falsissimum, si volumus intelli- 13

gere

gere de necessitate præcisa, vt compellatur homo ratione, & voluntate, quia hoc non permittit Deus, ne tollatur liberi arbitrij potestas, quã habet homo: si tu diceres, compellitur homo persuasionibus Dæmonis, tunc dico, quòd non compellitur in ratione, sed in concupiscentia carnis, quia fragilis est, & nisi fortiter, & deliberatè resistat vel fugiat, incidit in laqueum, *vt latiùs infrà dicam in hac quæst.* Et hactenus nunquam vidi, nec legi in Maleficiorum ordinationib. siue potiùs machinationibus ab istis Maleficis Sacra misceri, nisi in his quæ fiunt ad Amorem, & in hac
19 specie, † Et bis aut ter habui in facto Sortilegos, qui huic Sortilegio siue Maleficio incumbentes, hostiam commiscuerant, vnum videlicet clericũ religiosum, qui hostiam ipsam sacratissimam accipiebat, cuius partem ipse sceleratissimus, qui cupiebat Amari, assumpserat, dicendo quædam verba satis turpia atque nefanda, quæ hîc referre non expedit; reliquam verò partem hostiæ miserat ad ipsam mulierem, non in forma hostiæ, sed minutatim contritam, & in puluerem redactam, sumendam in cibo aut potu. Iterum habui alium, qui hostiam ipsam nondum sacratam acceperat, & super illam circumcirca cum sanguine annullaris digiti nonnulla verba satis turpia descripserat, deinde ipsam hostiam super altari imposuerat, hoc est, super nudo lapide sacrato, sub linteamine tamen altaris absconditam, & à quodam sacerdote rotundæ conscientiæ, super illa quandoque missas celebrari fecerat, certis oratio-

rationibus ad eius propoſitum ſuperadditis, deinde hoſtiam ipſam ſumpſerat, quæ tamen non erat expreſsè conſecrata, cuius partem pro ſe aſſumpſerat, alteram verò partem perſonæ maleficiandæ tradiderat, redactam in puluerem, vt ꝓximè dixi; aſſerentes vterq; ipſorum, qui hoſtiam ipſam aſſumpſerant, indiſſolubili amoris vinculo adinuicem colligandi. nihilominus nullum effe-
ctum apparentem vidi nec percepi. †Nec ſunt ad- 20
huc anni duo elapſi, ꝙ alium ſimilē caſum audiui Romæ accidiſſe de quadam impudica muliere, in cuius cophinis repertæ fuere duæ hoſtiæ, ſuper quib. ambabus erant deſcripta verba quædā ſanguinea, &c. quas ipſa tenebat, vt aſſeruit, ad effectum tradendi cuidā alteri mulieri, ad inſtātiam viri, qui eiuſdem mulieris Amorē concupiſcebat. Aliàs quoq; nondum eſt annus elapſus, quòd duæ impudicæ mulieres Romæ, quas vidi, & audiui ab excellētiſsimo viro Reuerendo domino Locumtenente Reuer. D. Vicarij Papæ, qui illas captiuas habuerat, & examinauerat, quæ acceperant oleū Baptiſmatis, quo inunxerant ſibi labia, dicentes hæc verba, fides abrenuncio tibi, & cum labijs illic ſic inunctis, deoſculatæ fuerāt viros quoſdam, cauſa captandi Amorē ab ipſis, vt ipſæ aſſerebāt: nihilominus demùm omne experimentū fallax, & ſuorū exceſſuum condignas vidi luere pœnas. Aliud exemplū à triennio, & citra, in eadem vrbe cōtigerat, ꝙ quædā turpiſsima mulier acceperat particulam cutis illius, qua infans indutus egreditur de vtero matris, quamprimùm venit in lu-

cem,

cem, illamque similiter super nudo lapide sacrato absconderat, & super illa plures missas numero quinque celebrari fecerat, cutimq; prædictam postmodum assumpserat, & baptizauerat sub nomine personę maleficiandę, cum aqua Baptismatis, & cærimonijs consuetis, deinde eandē in puluerem redegit, ad effectum tradendi personæ maleficiandę, tamen interim capta fuit, nec perficere potuit Sortilegium, sed congruas sceleris sui luit pœnas.

21 † Redeundo igitur ad propositum, dico, quòd isti Sortilegi sæpiùs requirunt remedia Sacramentorum Ecclesiasticorum in istis Sortilegijs Amatorijs, videntes forsan, quòd Diaboli auxilium non est sibi satis: putantes secundum Dæmonis persuasionem, quòd Sacramenta huiusmodi summoperè commoueant animos hominum ad Amandum terrena, & illorū cōcupiscētias naturales: sed in hoc, iudicio meo, summoperè decipiuntur, putantes tantùm immensum Eucharistiæ Sacramentum mundanis lasciuijs, & peccatis præstare suffragium, quia in sacrificijs nullū aliud est maius, per quod omnia tolluntur peccata, & anima Christiani per ipsum vnitur Deo; *de consec. dist. 2. c. cum omne crimen. & c. nihil in sacrificijs. & in clem. 1. de reliq. & vene. sanct. & ibi no. d. Card.* & similiter cætera Sacramenta, quæ ad exclusionem spiritus maligni, & purificandum animam à peccatis, & ad confirmandum vnionem Fidei Christianæ adinuenta fuerunt, prout est Oleum sanctum Baptismatis, Chrismatis, & Extremæ vnctionis. *1. q. 1. c. detrahe. & c. firmissimè. de hæret. &*

ret. & de consec. dist. 4. in princip. & eadem dist. c. presbyteri. c. nullus ministrorum. & tetigi suprà in tract. de hæret. in 2. q. in prin. fatuum esset dicere, quòd istos contrarios effectus operarentur. † Sed ego credo, quòd Sathanas sub hac specie vehementer decipit istos Sortilegos, persuadendo illis, quòd istorum Sacramentorum abusus parit mirabiles effectus quo ad Amorem; sed hoc ipse facit in vilipendium Christianæ Fidei, & vt grauiùs offendat Diuinam Maiestatem. Quinimò, quandoque reperiuntur quidam sacerdotes, qui sunt adeò proteruæ & reprobæ conscientiæ, qui audent in ipso sacrificio missæ scienter, & dicere nõnullas prauas orationes & nefarias preces, & maleficiandã personam nominare, & apprehensis Sortilegijs super altari manibus proprijs illa immolare Deo non verentur, exorantes, quòd suscipiantur exaudiendæ preces; vt illum, ad quem destinata sunt, sortiantur effectum; ex quibus apparet, quòd Sathanas adeò subtiliter operatur, quòd ab hominibus, & sacerdotibus Dei ministris apud altare sacratum cultum adorationis extorquet in maximum dedecus Ecclesiæ, & Diuinæ Maiestatis offensam illos decipit, prout vidimus suprà proximè de thesauro. Quidam alij capiunt cutem virgineam infantis, de quo suprà diximus, aut alterius quadrupedis nondum nati, hoc est, quando nascitur abortiuum, quam rediguntin membranam, quam appellant chartam virgineam, & tenent quandoque in forma quadrata, quandoq; verò in forma rotunda, sicut hostia, vel parùm minùs, & su-

22

per illis describunt, aut scribere faciunt verba incantatiua, & coniuratiua spirituum, quibus immiscent certos characteres, & signa quædam extranea, quibus Dæmonum inuocatio contine-
23 tur, *vt latiùs infrà dicetur q.8.* †qui Dæmones, magicis artib. aduocati, mediantibus istis Sortilegis, characteribus & signis coacti, adueniunt certis temporibus obseruatis, & determinatis carminibus, & ritibus & imaginibus consecratis, vel potiùs execratis, *vt dicit S.Thom. in tract. qq. 1. partis. q.10. versic. 9. in tit. de mira.* vbi etiam dicit, quòd per ista vel similia nomina Dæmones vocati coguntur venire, si Magus illos aduocat: & licèt insint, & appareant aliqua nomina Dei, nihilominus illorum finis, & vltimus effectus semper tendit ad istud. Sed ideò illa Dei nomina apponunt, vt faciliùs legentes decipiantur, & credant per illorum nominum expressionem rem ipsam sanctam atque deuotam esse. Et ex istis quàm plurimas vidi, & abstuli de manibus Maleficorum, & inter alia sæpiùs vidi ista verba inserta, agios o theos, agios ischyros, agios athanatos, hoc est Deus acharon, Deus immortalis, & clarum est, quòd hoc nomen acharon, est nomen Sathanæ, siue Beelzebub, *vt not. 4. Re.* dum Elias diuino nomine inspiratus reprehendit Ochosiam regem, qui derelicto diuino cultu, Deos extráneos adorabat, dicẽs: Nunquid non est vobis Deus vester Deus Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub, Deum Acharon: de lecto, quem ascendisti, non resurges, &c. Quidam alij admiscent in ipsis Sortilegijs Amatorijs partem

partem aliquam chlamydis, aut camisiæ filum, si habere possunt, personæ maleficiandæ, & cum illis, & alijs mixturis, cõponunt facturas suas: quidam verò capiunt auium aut brutorum intestina vel membra, seu alia corporis vel membri particulam, prout quidam cepere iecur vulpis, oculos lupi, aut illius caput, cor cerui, noctuæ intestina, aut bubonis, linguam milui aut philomelæ, & similium. † Nec putes, quòd sola istarum rerũ mixtura sufficiat ad causandum prædictos Amoris effectus, nisi adessent verba Diabolica exorcizantia, & Sortilegi mens, & intentio prædicta omnia Sathanæ vouẽtis, & veluti sacrificia immolãtis ad huiusmodi turpes effectus. Quemadmodum .n. per verũ sacerdotem immolatur hostia, quæ Deo creatori cũ deuotione offertur, ita per istos Maleficos & Sortilegos verum diuinum cultum imitantes violantesque, hæc eorum reproba sacrificia immolantur, quibus oblatis, & emissis precibus statim efficiuntur à Dæmone consecrata, seu potiùs execrata. *per not. in dicto can. nec mirum. §. sed hoc quosdam, &c. & Sanctus Augustin. in libro decimo, & vigesimo primo, de ciuitate Dei idem testatur, vide S. Thomam in tractat. qq. dispu. quæst. 10. versi. nonum, primæ partis in titul. de mirac. & in ver. respondeo, in fine.* alioqui sequeretur, quòd quilibet alius Christianus extra illorum professionem, si haberet notitiam illorum verborum, posset eadem conficere Sortilegia, & eosdem effectus concipere, quod non est dicendum: *per ea quæ suprà dicta sunt, & per ea quæ habentur in dicto can. nec mirum. §. Necromantici.* 22

25 *verſ. ad hæc omnia.* † Tertia ſuccedit ſpecies Sortilegiorum, quæ Malefica dicitur, & meritò, nam ex illa nullum bonum, ſed omnia mala proueniunt; diuerſæ ægritudines ex illis Sortilegijs in humanis aut brutorum corporib. exoriuntur, & mors quandoq; ſuccedit citiùs, vel tardiùs, ſecundum Venenorum atrocitatem, aut lenitatem; & iſta ſimiliter dupliciter fiunt, aut in corpore, aut extra corpus; ſicut Amatoria, excepto, quòd fiunt diuerſæ compoſitiones, ſcilicet, ex diuerſis ſpeciebus, & mixturis, quia in ſpecie illa præcedente, vt plurimùm interueniūt res dulces, calidæ, & amœnæ humanæ naturæ, coadiuuantes naturalem calorem & potentiam luxuriandi, & ideò lex appellat illa bona vel non mala Venena, quia non ſunt facta hominis necandi cauſa, *vt l. 3. §. hæc adiectio. ff. ad l. Corn. de ſic.* In hac verò vltima ſpecie, quæ dicitur Malefica, & propter odium vel indignationem, vt plurimùm fit ad vindictam, & vltionem alicuius iniuriæ, fiunt diuerſa, imò contraria Sortilegia, & Maleficia, in quibus mala Venena, ſcilicet ea, quæ facta ſunt hominis necandi cauſa, vt plurimùm commiſcentur: quandoque plus, quandoque minùs, ſecundum quod iſti Malefici grauiorem vel leuiorem quærunt inferre iacturam, & iſta Pocula Venefica ſunt communiter frigida, amara, & noxia, & naturæ humanæ hominumque ſaluti contraria, *vt dicit text. in l. & ſi*
26 *excepta. & l. ſi. in prin. C eod. tit. de malef.* † & ideò lex appellat iſta mala Venena, & non ſolùm punietur ille qui ipſa potanda tradit, verùm etiam qui illa confi-

conficit seu componit, tenet, & vendit. *d. l. 3. §. hæc adiectio.* Ex his enim variæ ac diuersæ proueniunt in humanis aut brutorum corporibus infirmitates, & ægritudines insanabiles exoriuntur, scilicet, febris, tussis, phrenesis, dementia, dilucida interualla, intestinorum corrasio, cordis dolor intensus, vel capitis, vẽtris mugitus, morbus sonticus, membri debilitatio, nerui alicuius attractio, vel alia similis calamitas, ex qua corpus paulatim consumitur, & absq; remedio medicorum tendit ad necem. Quandoque verò introducitur virilis membri languor, & debilitas renum in viro, in muliere verò vuluæ arctatio, aut matricis frigiditas, & indignatio talis, ex qua vir redditur omninò impotens ad generandum, mulier verò incapax, & vndiq; reproba ad recipiendum sperma in coitu, & ad concipiendum, ita quod redditur inutilis pro matrimonio, & fit quandoq; separatio non dico thori, sed ipsius matrimonij, & datur facultas iterum nubendi illi qui petijt dissolutionẽ, & ego vidi semel in facto casum huiusmodi, vbi mulier cõquerebatur de viri impotentia, quę ex Maleficio huiusmodi prouenerat, quæ durauerat per trienniũ, prout iura requirũt, adhibita posteà septima manu propinquorum fuit facta dissolutio matrimonij. *secundum quod habetur in ca. 1. & c. literæ. de frig. & malef. & no. Doct. in c. fraternitatis. eod. titu.* quas compositiones, & mixturas isti Malefici ex pluribus speciebus venenorum componunt, quædam ex herbarum folijs, festucis aut radicibus, piscibus, animalibus, aut reptilibus veneno-

nenosis, lapidibus, atque metallis. *vide S. Thom. in tract. qq. 16. 1. partis, in titul. de mirac. versic. sextum.* quorum tamen quædam in liquoribus, quædam verò in pulucrib. resoluta tenent, & cum ipsis Sortilegia sua fabricare student. † Quidam verò sunt,
27 qui sola verborum potentia hominem aut brutum interimunt, aut ægrotare permittunt, & alia quædam miranda faciunt, *vt habetur in c. igitur genus. 26. quæst. 4. & diximus suprà hac quæstio. in princip. & tetigi infrà eod. quæst. sequent.* quæ omnia Dæmonis instructione, & doctrina nouerunt: & hæc sunt in veritate, quæ reddunt humana corpora languentia vel moribunda sæpè, licèt in ipsorum Maleficiorum, siue facturarum resolutionibus species, & materiæ quædam multùm extraneæ appareant, prout aliàs vidi pluries, quòd prædicti Maleficiati, postquam habuerunt remedium liberationis, sæpiùs ex pectore pijciunt, aut ex ore euomunt, vel inferiùs per secessum emittunt acus, capillos, ferramenta, clauos, plumas, sulphur, lapides, & res demùm tales, quas impoßibile erat, dictum maleficiatum potuisse comedere, non solùm integras, sed nec fractas, vel minutatim in frusta concisas. Vnde videtur quid mirandum: sed dic vt quidam dixerunt, quòd Sathanas ad maiorem hominum deceptionẽ facit apparere dictas extraneas species in resolutione facturæ, vt res magis miranda videatur, quandoquidem inspiciuntur, & considerantur ea esse talis naturæ, & formæ, & qualitatis, quòd impoßibile erat illa potuisse ingredi in corpore maleficiati per aliquam partem

partem naturaliter, sed in rei veritate nōn sunt veræ species naturales: & quòd sit verū, apparet, quia illa emittuntur per vomitū, vel stercus, & sic inter illas materias liquidas apparēt à principio, cū primū exeunt de corpore, sed si seruares materias illas biduo, triduo, aut quinq; dierum spacio, prout aliàs ego studiosè seruari feci, videres omnia ea liquefacta penitus, & ipsarum formas perijsse totas: ꝙ si naturalia essent, ꝓfectò in sua priori siue primæua forma remanerent, nec possent per aliquos liquores aut humiditates corrūpi, maximè ferrum, & lapides, ꝓpter eius naturalem duritiem, vt manifestum est omnib. † Quidā 38
alij dixerunt, ꝙ Dæmones, vt res miranda videatur, tunc temporis, quando maleficiatus ꝓuocatur ad vomitum, ad opus ventris; velocissimè, & inuisibiliter afferūt ibi species illas, siue materias, de quibus suprà, veras, & naturales, quas aliundè acceperāt, & attulerāt. Sed nota, ꝙ licèt Dæmon sui potentia naturali hoc facere posset, & tā dextro modo illas inserere in vomitu vel stercore maleficiati, ꝙ nullus hominum aduerteret, tñ prior opinio mihi magis placet: quòd sint apparentes species sub illis formis nō naturales. Quod sit verum, apparet ratione prædicta, quia cōmuniter non durant sub illa forma, sed breui tempore resoluuntur in illis liquoribus, cum quibus mixta aduenerant, prout ego pluries vidi, & manibus ꝓprijs tetigi, quæ à principio, vt dixi, apparebant veræ, & naturales, & retinebāt in se nescio q̄d duri, tamen breui tempore, vt prædixi, resoluūtur,

& pereunt. Quandoque verò istæ mulieres Maleficæ siue Malefici media nocte ingrediuntur thalamum personæ maleficiandæ (in quib. quomodo, & qualiter ingredi possunt, maximè quãdo ostia, & fenestræ sunt omnia clausa, & fortissimis feris, & clauibus conclusa, *dicetur infrà eod. q. 8.*)
29 † & maleficiandum ipsum, siue masculus sit, siue fœminina, dormientem, suis liquoribus, aquis, oleis, aut pinguedine, siue alijs similibus vnctionibus, plura & diuersa Venena continentibus inungunt, quandoque femora, quandoque autem vẽtrem, aut caput, guttur, pectus vel costas, seu aliam partem corporis personæ maleficiandæ, quæ sic dormiens nihil sentit, & est tanta vis, & potentia illius Vnctionis, quòd paulatim, durante calore ipsiũs dormientis, ingreditur intus carnes, & vadit ad penetralia cordis viscerũ maleficiati, vnde paulò pòst causantur ingentes dolores in corpore maleficiati, cum primum scilicet Maleficium vel factura, vt dicunt, tangit intestina maleficiati: illinc succedunt maximi vlulatus, & lamentationes quàm crebræ, & hoc vno modo Sortilegia Venefica fiunt in corpore, quia Maleficium siue factura tangit intestina. Alio modo fiunt similiter in corpore, per cibum aut potum, quia illa eorũ Venena & Maleficas Mixturas in puluerem, vt plurimùm redactas, in vino vel ferculis intromiscent, & isto modo tradunt mala fercula, & pestiferos potus ignaris, & his qui bona fide cum eis comedunt vel bibunt, & ideò consulo omnibus, vt quàm maximè præcaueant,

ne

ne comedant vel bibant cum eis, qui dicuntur Malefici, aut cum Mulieribus Maleficis: sed fugiant eorum vel earum conuersationem. Et meritò cõstituit Imperator, quod istorum conuersationem & amicitiã, quamuis vetus sit, vnusquisq; omninò fugiat. *l. nullus. C. de mal. & math.* quia sunt inimici humani generis, & hostes communis salutis, *vt dicit tex. in l. & si excepta in pri. & l. fi. C. eo. titu.* semperque student inferre aliqua mala in humanis corporibus, vel in bonis, & hoc faciunt Dæmone instigante, vt semper operentur malum contra aliquem ex Christi fidelib. & necesse est quod hoc faciant, imperante Sathana, postquam illius imperio se subiecerunt, & promiserunt obedientiam: *vt latiùs diximus suprà ea. q. in pri. in 2 specie.* † Alio modo fiunt hæc Maleficia. s. extra 3
corpus, quod est quando isti Malefici abscondũt in capite lecti, vel in alia parte, super qua maleficiandus iacere debet, ipsa Venefica Sortilegia; aut sub limine ostij cameræ abscondunt eadem, dummodò persona maleficianda super illis transitura sit, & illa pedibus calcare contingat, quia statim facta calcatione, quando sunt in limine, vel facta iacentis corporis quando fiunt in lecto factura, ipsa sortitur effectum: recipiunt quãdoque certa Venena adeò atrocia & furibunda, quib. pedibus calcatis, statim perit, qui illa calcauerit: quædam alia sunt quæ non statim occidũt, sed spacio duorum trium vel 7. aut 10. dierũ plus vel minus, secundum quod voluerint ipsi Malefici, quia sciunt illa temperare, prout ex pluribus

confeßionibus reorũ iſtius criminis accepi, qui ſimiliter faſsi ſunt, ex quibus rebus conficiantur, & qualiter fiat illorum temperatio, & quem effectum operentur ſingula, quæ hîc referre non licet; ſufficiat tibi ſcire, quòd hæc fieri poſſunt arte & induſtria Dæmonis, ex rebus naturalib. miniſterio & opera Sortilegi interueniente, *vt fatetur S. Aug. l. 10. de ciuit. Dei. & habetur 26. q. 5. c. nec mirum. circa fi. & l. multi. & l. eorum. in princ. cum pluribus alijs ll. C. eod. tit.* Et no. vnum, quod in omnibus Sortilegijs, cuiuſcunque ſint ſpeciei, ſemper interueniunt Verba quædam Malefica, opus illud, quodcunque ſit, Dæmoni conſecrantia, & eius auxilium ad id faciendum, ſiue potiùs machinandum, inuocantia. Concludo igitur in hac materia, quòd in quolibet Sortilegio tria concurrere debent; Perſona Malefica, ſcilicet, Profeſſa. Verba Conſecratiua, & Materia Conſecrata, & ad illum effectũ Compoſita, excepto Maleficio Incantationis, quod verbis tantùm perficitur, *vt habetur 26. q. 4. c. igitur genus. & q. 5. c. nec mirum. & ſuprà diximus hac ea. q. in princ.*

QVAESTIO IV.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia in quibus locis, & quo tempore fieri ſoleant.*
2 *Lux veritatis Chriſtus vniuerſum mundum illuminans.*
3 *Sortilegia quare potiùs de nocte quàm de die fiant.*

QVartò quæro, quibus locis & temporibus hæc Sortilegia fabricantur, & vbi ipſi Sorti-
1 legi, & alij ſimiles cõuenire ſolent? † Reſpondeo,
quòd

quòd vt plurimùm in locis ſylueſtribus, occultis, ſubterraneis, & ab hominum conuerſatione remotis, & peregrinis, ruinoſis atq; deſertis, & ſemper de nocte fiunt, *vt not. in can. epiſcopi. 26. quæſt. 5.* ratio poteſt eſſe duplex. Prima; quia Dæmon poſt caſum ex paradiſo effectus fuit obſcurus, & tenebroſus, vt concludunt communiter Theologi, & maximè S. Thom. *in tract. qq. quæſtio. 16. artic. 1. & 6. in tit. de Dæmon.* conſequens eſt, quòd omnia opera, quæ ipſe facit, fiant in obſcuro, & tenebroſo loco, & tempore, eo maximè etiam, quia opera ipſa ſunt peccata, quæ communiter dicuntur nigra, & oppoſita luci veritatis, virtutis, & iuſtitiæ, meritò conficienda ſunt tempore nigro, & obſcuro: iuxta illud cōmune dictum: Qui malè agit, odit lucem. *18. qu. 2. c. pernicioſam.* † Lux enim veritatis 2
eſt illa, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quæ eſt Chriſtus, *vt habetur Ioan. 1. 3. 5. 8. capit. & l. inter claras. in prin. C. de ſum. Trin.* & eſt lux interna, quæ clarificat animā, & intellectū hominis. *de conſecr. diſtinctio. 4. in principio.* Sathanas enim virtutibus, bonis operibus, & veritati, quantum poteſt, aduerſatur, ex quo ipſe mendax eſt, & tenebroſus, *vt ſuprà diximus*, nimirum ſic loca ſordida, obſcura, & tenebroſa ſibi elegit ad ſimilitudinem ſui, *vt notat. Ioan. tertio cap. & 81. diſtinct. ca. valent interdum.* † Secunda redditur ratio, 3
quare potiùs de nocte quàm de die hæc opera fiunt, quia ſi de die fierent, poſſent videri ab aliquo, & faciliùs diſcooperirentur eorum Maleficia, & deuenirent ad notitiam curiæ & iuſti-

iustitiæ, & faciliùs caperentur punirenturq;. Ne igitur tam facilè detegantur, & impediantur eorum opera fieri, & sacrificia celebrari, faciunt de nocte in locis prædictis, vt à nemine habeant impedimentum: *per ea quæ suprà dicta sunt & not. in d. c. episcopi. 26. q. 5. & c. nec mirum. ea. q.*

QVAESTIO V.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi quibus rebus, aut instrumentis in suorum fabricatione facinorum vtantur.*
Futurorum responsa vt plurimùm sunt dubia.
2 *Sortilegia facta per homines Tacitæ Professionis per quæ fiant instrumenta.*
Instrumenta Sortilegij Amatorij quæ sint.
3 *Sortilegia extra corpus quibus fiant instrumentis.*
4 *Homo absque Dei gratia, Diabolo tentanti resistere non potest.*
Diabolus plus timet signũ crucis, quàm cætera omnia, quæ in mundo sunt.
Diabolus ante Christi aduentum duas manus habere dicebatur.
5 *Christus per passionem suam à Diaboli manibus in se credentes eripuit.*
Mulier ex se pudica quandoque ad libidinem Diaboli opera prouocatur.
6 *Sexus muliebris res admodum fragilis, facilè decipi potest.*
Instrumenta tertiæ speciei Sortilegiorum quæ Venefica dicitur, quæ sint.
7 *Venena mala propriè quæ dicantur, & quæ bona.*
8 *Sortilegia quædam fiunt ex particula cadaueris hominis.*

9 *Imagines de cera fiunt quandoque à Sortilegis ad maleficiandos homines.*

10 *Imagines quare in Sortilegijs fieri soleant, cùm nihil operentur.*

11 *Diabolus sub diuersis instrumentis & figuris docet Sortilegos diuersa committere flagitia.*

QVintò quæro, quibus rebus, † mixturis, & instrumentis vtuntur isti Sortilegi ad hæc sua Sortilegia fabricandum? Respondeo, quòd varijs atque diuersis. Istorum pars maior declarata fuit *suprà eodem, q. 5.* nihilominus ad maiorem expressionem, quia materia ista non est minus confusa, quàm diffusa, dicam aliqua vltra ea, quæ ibi dixi. Ideò dic, quòd aut loquimur de prima specie, quæ est Diuinatiua, in qua quandoq; versantur Sortilegi qui sunt Professionis Expressæ; aliquãdo verò hi, qui Tacitæ sunt Professionis. Primo casu dic, quòd quotiescunque sunt in celebratione sacrificiorum, omnibus ferè, & eisdem instrumentis vtuntur ad sacrificandum, quibus vtuntur nostri sacerdotes Christianæ religionis; & cum illa reuerentia cultum Dæmonis sub idolorum forma celebrare solent, & offerre preces, qua & quibus veri sacerdotes Christianę religionis verum diuinum cultum venerantur, *vt not. Io. Iec. in sum. conf. in titu. de Sortil. c. 1. & 2. & not. in c. nec mirum. 26. q. 5. & in c. contra idolorum. 26. q. 4. & not. gl. in c. accusatus. §. sanè. de hæret. libro 6. & ibi D. Arch. Gemin. & alij, vbi expressa sit mentio de istis sacrificijs.* In locis enim, quæ suprà ꝓximè diximus, quæ ipsi retinent loco 1

tem-

templorum, ſolent ſæpiùs conſtruere aras, & ſuper eiſdem ponere idola, & alias diuerſas imagines, quibus in ipſis ſacrificijs, & precibus offerre ſolent thura, & alios diuerſos ſuffitus, deferunt etiam tunicas quaſdam loco camiſiæ, cottæ, tunicellæ, patinæ, vel piuialis, & cum illis celebrant ſacrificia, habentque inter ipſos quoſdam, qui meliùs cæteris ſunt diſpoſiti ad illas cerimonias exercendum, quos illis præponunt, & appellant Sacerdotes, ſicut apud veteres dicebantur ſacerdotes Apollinis, & ſimiles; & nunc idem obſeruant Iudæi inter ſe: iſti enim ſunt, qui ſacrificia ipſa manibus proprijs celebrant, & miniſtrant, & maximo reuerentiæ cultu Diabolum venerantur, ac ſi verè eſſet illorum Deus, & hoc eſt, in quo Diabolus ſummoperè delectatur, vt adoretur. *d. c. nec mirum. & per S. Thom. in ſum. quæſt. 94. artic. 3. in titu. de ſuperſt. & habetur Matth. 4. c.* quibus completis ſacrificijs, ipſi Sortilegi ſuas proponunt interrogationes de his, quę noſcere cupiunt, & ab ipſis idolis voce Diabolica reſponſa ſuſcipiunt de futuris, ac de præſentibus occultis, ſecundum quod ipſi magis ſcire cupiunt, licèt futurorum reſponſa ſint vt plurimùm dubia, & ad plures ſenſus accommodãda, quoniam futurorum ipſe Dæmon eſt ignarus: quatenus vellet illa prædicere ex certa ſcientia, prout ſunt in ſuo eſſe, *de quo latiùs dicam*
a *infrà quæſt. ſeq.* † Secundo verò caſu, quando ipſa Sortilegia fiunt ꝑ homines qui ſunt Tacitæ Profeſsionis, & tunc diuerſa interueniunt inſtrumẽta. Quandoque illa faciunt in aqua per Hydroman-

mantiã, quandoq; in igne p Pyromantiã, quãdoq; in terra per Geomantiã, quandoq; verò vtuntur aere, quando faciũt per Aerimantiam, *vt latè ponit, & declarat ista d.Host.in sum. de Sort. §. 2.* quandoq; faciunt illa ex inspectione intestinorũ auium, animalium, aut per eorundẽ voces, garritum, occursum, & similia, *vt latè diximus suprà eod. q.2. & habetur in c.igitur genus.26.q. 4. & q. 5. c. nec mirum & Io.Iec.in sum. conf.in titul.de Sortileg.q.2. vers.diuinatio.* alij respiciunt in astrolabio, vel in clauicula Salomonis, *vt in c. 2. extra eodẽ titul.* Si verò loquimur de secunda specie Sortilegiorũ Amatoria, distingue: Aut ipsa Sortilegia fiunt in corpore, aut fiunt extra corpus. Hæc enim distinctio non conuenit priori speciei. In corpore enim communiter fieri solent per cibum, vel potum, *vt l. 3. §.adiectio autem ff. ad l.Corn. de sic. & l. si quis aliquid. §.qui abortionis. ff. de pœn. & l. eorum. in princip. & l.multi. Cod. de mal. & math.* & in quibus poculis & mixturis commestibilib. commiscentur multa, *quæ latè diximus suprà eodem. quæstion 3.* quas non expedit iteratò repetere. *vide ibi.* † Si verò fiunt extra corpus, & tunc interueniunt quædam ligaturæ, quas ipsi Magistri cõsuunt in chlamyde maleficiandi, aut in alia parte latenter abscondunt, sicut in lecto inter plumas, vel materatia, aut sub limine ostij, vel alio loco, super quo persona maleficianda transitura, aut iacitura sit, & vltra ea *quæ diximus ibi in 3. quæstione.* adde quòd ipsi Sortilegi admiscent sæpiùs in istis Amatorijs aquam benedictam, scilicet fontis Baptismatis, aut communis amphoræ existentis in Ecclesia, 3

aut.

aut oleum ſanctum Baptiſmatis, chriſmatis, aut extremæ vnctionis, ramos oliuarum benedictarum, frondes palmarum, candelas benedictas, ſacros Agnoſdeos, thura benedicta, cerei paſchalis, & his ſimilia. Quandoque autem capiunt aliqua ex reliquijs Sanctorum Martyrum ſi habere poſſunt. ſ. particulas oſsium, capillorum, vel veſtium. Alij autem capiunt fruſtula quædam indumentorum ſacerdotalium, aliorumque panniculorum benedictorum, quibus ſacra myſteria venerantur, celebranturque ſicut camiſi, corporalis purificatorij, tunicellæ, manipuli, amiti, ſtolæ candidæ, lapidis ſacrati, mappæ altaris, patinæ, ſudarij, calicis, & ſimilium; & iſta omnia, vel eorum partem, admiſcere ſolent in ipſis Sortilegijs Amatorijs, adhibitis eorum nefandiſsimis precibus, & Diabolicis verbis, ad turpes libidinis actus, tot ſacramentorum, & aliorum ſacrorum perpetrantes abuſum. Nec omittam vnum, quod quidam ex his, qui ſunt Expreſſę Profeſsionis, deferunt quandoque imagines quaſdam ad loca ſacrificiorum, terra, vel cera, aut gummarum, ſeu alia quauis mixtura confectas, illaſque baptizant prius nomine perſonæ maleficiandæ, ſub deuotione, & inuocatione Diaboli, cum eiſdem cæremonijs, quibus vti ſolent noſtri ſacerdotes in vero Baptiſmate: & adijciunt quædam verba valdè turpia, & nefanda, quæ hic inſerere non placet, ne quenquam fortaſſè nimis curioſum ad illorũ experientiam concitarem, quam-
3 uis alius extra Profeſsionem effectus huiuſmodi efficere

efficere non posset, *vt latiùs diximus suprà in fin. 3. q.* quib. imaginibus quandoque aperiunt pectora, & ipsarumcorda ingenti calore ignita reddunt, aut tantum detinent quod liquefiant, putantes, quòd eodem modo cor hominis maleficiãdi, vel mulieris, simili amoris ardore aduratur, seu mollificetur, & obediens reddatur ad votum Sortilegi, vel Amantis, sed stulti non aduertunt, quòd Dæmonis fallacia vehementer decipiuntur, *vt alijs dixinus suprà in d. 3. q.* si tamen posteà appareat, quòd mulier flecti videatur, & amari incipiat, id non prouenit virtute & potentia Sortilegij, sed Diabolicæ tentationis, & opera extrinseca alicuius hominis, qui ipsam sollicitat, & persuadet, *vt diximus suprà d. 3. q.* † Pro cuius corroboratione adde quod dixit *Bonauent. in 2. seq. dist. 28. num. 39.* vbi dicit, quòd tanta est vis Diabolicæ tentationis, quòd homo isti absque Diuina gratia resistere non potest, non quòd hominem præcisè compellat ad peccandum propter liberi arbitrij potestatem, & gratiam passionis D. N. Iesu Christi, sed tanta est quandoque ad malum hominis inclinatio, & voluntatis pronitas, quòd nisi esset aliud sustentans, necesse haberet homo quandoque motu voluntatis in malum incidere. Diabolus enim nihil est quòd magis timeat, & vehementer abhorreat, quàm signum siue figuram crucis, & memoriam passionis D. N. Iesu Christi, & ratio est, quia ante aduentum Christi, & illius passionem Diabolus habebat mirabilem potestatem super omnes homines viuentes. Habebat 4

D enim

enim duplicem manũ; vnã, quæ dicebatur manus attrahens, alterã, quæ dicebatur manus compellens. Manus.n. attrahẽs erat illa poteſtas, qua ipſe Sathanas trahebat ad limbum omnes iuſtos, & ſanctos viros. Manus verò compellens erat illa poteſtas pręcipitandi hominẽ in malum, vel per fallaciam, vel per violentiam, quia tunc tentabat vt draco, tentabat vt leo. Omnes.n. homines, vel per fraudulẽtiam, vel per violentiam ſuperabat: quę magna ipſius poteſtas debilitata fuit per paſſionem D.N. Ieſu Chriſti, per quem apparuit lumen Veritatis, & interiùs per Diuinam inſpirationem, & exteriùs per humanam inſtructionem, ita quòd nos omnes à manibus illius liberauit: &
5 propterea Diabolus tam fortiter abhorret † memoriam paſsionis prædictæ, per quam eius potentia debilitata fuit, & nobis liberi arbitrij vires, & poteſtas gratis reſtituta eſt, nihilominus remanſit ſibi illa generalis tentandi facultas, quam poteſt contra omnes indifferenter exercere Deo permittente, imò contra ipſummet Ieſum illam experiri voluit, *vt habetur Matt. 4. c.* non tamen habet nunc illam per modum violentiæ, ſed perſuaſionis & fraudulentiæ, quorum tot, & tantas ipſe habet, vt vix homo illis reſiſtere poſſit, *iſta ſunt verba not. S. Bonauent. in 3. ſent. diſt. 19. quæſt. 3. num. 22. & 23.* Redeundo nunc ad propoſitum, dico non eſſe mirum, ſi mulier pudica ex ſe, quandoque flectitur ad libidinem, & dirigit cor ſuum ad amandum illum, quem prius nullo modo cognouerat, quod ſolum prouenit ex illa feſtina,

& insatiabili Dæmonis tentatione, quæ intrinseca est, sollicitans animam, accedente posteà Sortilegi extrinseca operatione sermonis, ambasiatæ, literarum amatoriarum, & alijs similibus extrinsecis sollicitationibus: quæ propriè sunt causa immediata lapsus ipsius mulieris, vt incidat in laqueum † & quia muliebris sexus fragilis est, facilè decipitur, flectitur & apprehēditur, *vt habetur in c. forus. de verb. sig. & not. gl. in ca. 1. de cland. desp. 32. q. 7. c. quod proposuisti. & 33. q. 5. ca. Adam, & ca. mulier, & dixi inf. eod. q. 6. in fi.* Sortilegia verò ipsa, qualiacunque & quotcunque sint, non sunt causa immediata flectendi pudicum animum, &c. sed dicuntur causa mediata, & remota: propter quā Dæmon magis deliberatè studet illam tentare, & capere in laqueum, postquam per turpem abusum illum sacramentorum in grauem offensam Diuinę Maiestatis obtinuit Diuinum cultū prosterni, & ipse vt Deus adorari, & hoc est, quod ipse magis desiderat quàm aliud, *vt aliàs diximus suprà q. præced. & latiùs dicam inf. in fi. huius q.* Tertiæ speciei instrumenta similiter plurima sunt, quorum partem vidistis *sup. 3. q.* quib. aliqua superaddam. Ideò dico, quòd aut fiunt in corpore per cibum, vel potum, aut extra corpus, aliquo ex modis prædictis. Primo casu nota vnum breuiter & generaliter, quòd omnia hæc Sortilegia siue Maleficia Venefica, quæ fiunt in corpore, non fiunt absq; Veneno, sed omnes illę mixturę cōpones, & pocula sunt mixta Veneno aliqua mitiori, vt minus officiat, aliqua verò atrociori, vt citiùs vulnerent, vel

occidant, quæ, vt dixi, ex diuersis rebus conficiuntur. Quædam ex herbarum folijs, festucis, aut radicibus, quædam ex venenis serpentum, quædam ex reptilib. terræ animalib. vel piscib. venenosis, lapidib. sulphure, gummi, ære, plumbo, argento viuo, quod ipsi Mercurium appellant, alijsque diuersis metallis in puluerem redactis, seu alio modo combustis, & sic ex rebus naturalib. illa componunt Dæmonis instructione docente. Et hæc sunt quæ in veritate diuersas inducunt
7 ægritudines in humanis corporib.† & propterea lex vocat ista Mala Venena, quę sunt facta hominis necandi, aut ægrotandi causa. *l. 3. §. adiectio autem. ff. ad l. Cor. de sic. & l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn.* Bona siue Non Mala Venena dicuntur ea, quæ non sunt composita ad nocendum, nec facta hominis necandi causa, vt sunt illa Amatoria, quæ in poculis amatorijs communiter commisceri solent *d. l. 3. §. adiectio autem, & d. §. qui abortionis. & ibi Bar.* Aut illa fiunt extra corpus, scilicet extra cibum, vel potum, & diuersas similiter vnctionum mixturas, & venenorum compositiones accipiunt, quibus maleficiandorum corpora dormientium lenire & perstringere solent: & quamprimum ipsa vnctura ad præcordia penetrauerit, quæ facilè penetrat stante calore dormientis, statim audiuntur gemitus, & maximi vlulatus insurgunt, quos edit persona maleficiata dolore quem sustinere non potest. Quidam alij Sortilegia huiusmodi sub alia forma composita consuunt latenter in chlamyde, aut abscondunt in lecto

cto ipſius maleficiandi, ſeu in aliquo loco ſubterraneo fouea facta, aut ſub limine oſtij, ſuper quo deſtruendus tranſiturus ſit, & pedibus illa calcare contingat. Quidam autem capiunt reſidua quædam ex corpore perſonæ maleficiandæ, ſcilicet capillos, dentes, vngues, pilos, ſiue ſetas corporis, ſanguinem ſi habere poſſunt, aut particulam pelliculæ manus, vel pedium. Alij verò capiunt particulas veſtium earundem perſonarum, caligarum, ſolearum, ſiue planellarum, calciamentorum, camiſiæ, diſploidis, birreti, ſcuffiæ aut veli muliebris, cinguli ſiue zonæ, ſtringarum, & ſimilium. † Quidam etiam capiunt particulam 8
corporis alicuius cadaueris eorum. ſ. qui iam ſepulti fuerunt, & vt plurimùm quærunt illorum cadauera qui furca ſuſpenſi, aut alia turpi morte periere, & illorum vngues quandoque aut dentes, capillos, aures, oculos, barbam, manum, pedem, vel digitum, aut aliquod ex eorum inteſtinis. ſ. cor, iecur, epatem, ſiue pulmonem, rete ventris partem, aut inteſtinorum pinguedinem, neruos, oſſa, vel carnem; & cum iſtis alijs & ſimilibus turpiſsima componunt Sortilegia. Quidam alij capiunt particulas quaſdam veſtium ipſorum cadauerum, cum quibus humati fuerunt, Quidam alij capiunt chordam ſiue capiſtrum viri laqueo ſuſpenſi, aut illius camiſiam, & cum illis ſimiliter quamplura mala turpiſsime execrantur, nec verentur nocturnis temporib. cadauera ipſa exhumare, aut ipſimet in ſepulchris ipſorum intrare, & hæc pluries habui in facto Romæ,

&ab ipsis reis in eorum examine per plures spontaneas confessiones accepi, quæ quidem omnia fuerunt per demonstrationem ad oculum verificata. Quidam verò ceperunt auium aut ferarum intestina, membra, ossa; plumas, vel retas, Quidam de oculis aut capite vel dētib. lupi. Quidam de iecore vulpis, pedibus, vel cornibus cerui, capite vel lingua milui, pedib. vel vnguib. castoris, quid de ore vel beccho aquilæ, quid de galli crista, & testiculis, & alijs quam pluribus. † Quidam
9 sunt, qui imagines ceræ, vel alterius mixturæ cōficiunt, illasque portant ad loca sacrificiorum, quib. completis, imagines ipsas sub nomine personæ maleficiandæ certis adhibitis cæremonijs baptizant, omnia opera ipsorum cum deuotione Sathanæ offerentes, quib. sic oblatis, & execratis imaginib. ignem ingentem apud ipsas cōfouent, illasq; spinis, acubus, clauis, vel alijs rebus acutis, quandoq; in capite, quandoq; in vultu, in gutture, in renibus, pectore, femore, costib. aut ventre, vel similibus locis perforant, & cruciant, deprecantes continuè, vt verum corpus maleficiandi easdem patiatur puncturas, & pœnas, & eisdem doloribus crucietur, ac si eius corpus his instrumentis verè perforari contingeret, & licet sæpiùs persona maleficiata in eadem corporis parte similes dolores intolerabiles patiatur, nihilominus non proueniunt virtute, vel potentia dictarum imaginum, vel sacrificiorum, sed potius ex vnctionibus & alijs mixturis veneficis, quæ adhærent corpori ipsorum maleficiandorum,

dorum, *vt suprà dictum est in 3. q.* Sed quæro † nunc, 10
si dictæ imagines nihil prosunt nec operantur effectum in Sortilegio, quare fiunt? Respon. quòd licèt ex istarum imaginum factura non subsequantur immediatè effectus, de quibus suprà, tamen ex longinquo & mediatè sequuntur, quia Dæmon inter alia desideria sua hoc maius habet, vt adoretur ab homine ad similitudinem Dei, *vt suprà proximè dixi*: sed vt promptiùs, & faciliùs adorationem ipsam consequatur, & augeat, docuit Sortilegos suos hæc Sortilegia per imagines fabricare, illasque primò, & ante omnia baptizare, & cum illis preces more sacerdotali offerre, ad hoc vt cultus suæ adorationis amplificetur, & latiùs extendatur; & sub isto colore captandi amorem, inferendi ægritudinem, inueniendi thesaurũ, vel alio simili modo decipit istos ignaros: nihilominus opus Maleficij perficitur Venenis, quę sunt propriè causa imediata ęgritudinum, istæ verò imagines dicuntur causa remota, & mediata, propter quam Dæmon subtiliùs & diligentiùs satagit ad instructionem venenorum, & illorum exhibitionem, ita quòd persona maleficiata audiat quod habet in corpore, & ideò ista dicitur causa remota, & mediata ad maleficium, mixtura autem poculi, aut vnctionis est causa immediata, *vt no. in c. nec mirum. 26. quæst. 5.*
† Ex quibus vides, quòd Sathanas sub diuersis 11
signis, instrumentis, mixturis, compositionibus, ligaturis, characteribus atque figuris instruit Sortilegos ad conficiendum diuer-

sa Maleficia, secundum diuersas hominum opin. quas prosequi intendunt, & vt faciliùs Dæmon simplices credentium animos fallacijs suis apprehendat, sæpiùs Sortilegia ipsa sub aliquo tegmine sanctitatis abscondit, aut cultu veræ deuotionis obumbrat, vt res videatur honesta, & sanctitatis deuotione foueri: & ideò istæ mulierculę, vel similes in dissolutione dictorum Sortilegiorum semper quasi iubent dicere angelicam salutationem, siue dominicam orationē, hoc est, Aue Maria, vel Pater noster, ad deuotionem alicuius S. Apostoli, vel Martyris, seu sanctarum virginum. Ad deuotionem verò Dei, & beatæ passionis, seu virginis Mariæ nunquam, nec reperies etiam, quòd faciant vnquam dicere symbolum fidei. s. credo in vnum Deum, &c. & hoc est quòd Diabolus vehementer abhorret, *vt aliàs diximus suprà ea q.* quia per illud fidei Christianæ obseruantia, & Dæmonis exclusio demonstratur; ipsæ verò mulieres aut viri, remedia huiusmodi, vt plurimùm faciunt instructione & suffragio Diaboli; & ideò dicuntur superstitiosa, & reproba, *vt latiùs dicemus infrà in seq. q.* vbi plenius examinabimus illum articulum, an, & quando liceat maleficiatum, contrario Maleficio liberare, & quomodo, & qualiter cognoscatur, an remedia ista sint superstitiosa, & reproba, vel non, & casu quo sint damnata, qua pœna puniatur, qui illa scienter exercet, ibi dicetur.

QVAE-

QVAESTIO VI.

SVMMARIVM.

1 *Effectus Sortilegiorum qualiter causari possint in corporibus humanis mediantibus rebus, siue mixtis, siue simplicibus.*

2 *Diabolus rerum naturalium, & secretorum naturæ maiorem habet cognitionem quàm omnes simul homines.*

3 *Diabolus qualis in sua conditione fuerit, & qualis post lapsum.*

4 *Intellectus an fuerit post peccatum obtenebratus in Dæmonibus.*

5 *Diabolus præteritorum, aut præsentium occultorum homini incognitorum optimus est interpres.*

Diabolus furta, adulteria, & cætera quæque vitia quanquam occultissima cognoscit.

6 *Futura dupliciter cognosci possunt.*

Diabolus rerum principia cognoscit, cui magis nota est virtus causarum naturalium quàm hominibus.

7 *Diabolus quare quandoque futura prædicit ex certa scientia, quam non habet ipse.*

8 *Arte Magica sciri possunt quæ in locis distantibus, seu remotis fiunt.*

9 *Diabolus imbutis artibus magicis reuelat aliàs cognitu impossibilia.*

10 *Diabolus nulla capitur obliuione aut ignorantia rerum naturalium aut secretorum naturæ.*

Dæmones elementorum, metallorum, lapidum, herbarum, plantarum, reptilium, auium, piscium, & motuum cœli notitiam habent.

11 *Diabolus in omnibus artibus liberalibus omnium hominum est longè doctissimus.*

Diabolus ex quib. reb. mixturas, aut cõpositiones faciat.

12 *Diabolus quædam in puluerem, & quædam in pinguedinem redigere docet ad facienda Sortilegia.*

13 *Pocula abortionis dicuntur, quæ dantur alicui, vt fœtum edat immaturum.*

Virtus generatiua quãdoq; impeditur per Sortilegia.

14 *Matrimonium quandoq; per Ecclesiam separari mandatur ob impotentiam coëundi.*

15 *Maleficiatus quidam ne cum vxore copularetur, qualiter fuerit liberatus.*

16 *Liberandus à Maleficio iubetur signum crucis omittere.*

17 *Malefici seu Sortilegi an, & qualiter pluuias, grandines, & fulgura inducere possint.*

18 *Aegritudines seu morbi quos inferunt Malefici, nõ ex imaginibus, aut cæremonijs proueniunt, sed ex mixturis & rebus naturalibus applicatis.*

19 *Diabolus quare à Deo permittatur adeò inhonestè res diuinas, & suæ adorationis cultum deturpare.*

20 *Sortilegum, seu Maleficum an liceat impunè consulere ad tollendum Maleficium.*

21 *Ius Ciuile pro soluendis Maleficijs permittit recursum ad Maleficos, sed non Ius Canonicum.*

Infirmitates an possint licitè sanari per ligaturas & quædam verba superstitiosa, quibus vt plurimùm vtuntur mulierculæ.

22 *Remedia sanatiua qualiter cognoscantur superstitiosa vel non.*

23 *Nomina hebraica Dei, & Angelorum ab aliquibus conficta, an deferantur licitè pro remedio sanitatis.*

Sextò

SExtò quæro, † quomodo poteſt eſſe, quòd ex 1
præmiſsis rebus ſimplicibus aut mixtis, effe-
ctus Sortilegiorum huiuſmodi, & tot accidentia
in humanis corporibus, ita fortiter cauſentur,
ſeu etiam tollantur, aut futurorum occultorúm-
ve reuelationes tam clarè ſuccedere poſſunt. Nã
quibuſdam ridiculum potiùs quàm credibile eſſe
videbatur, quòd ex tactu vnius imaginis ceræ,
cretæ aut alterius mixturæ, ſi tangatur in aliqua
parte ſui corporis per Maleficum, in eadem parte
corporis perſonæ maleficiandæ ſtatim exoriatur
infirmitas, & cauſentur dolores intenſi, aut amo-
ris cupiditas, & vehemens libido præparet incen-
dia cordi, & ſic de ſingulis alijs Sortilegiorum
ſpeciebus; hæc enim videntur eſſe ſatis remota à
credulitate recti iudicij, & tamen in rei veritate
effectus, & accidentia huiuſmodi negari non po-
teſt, quòd veniunt atque recedunt opera & mini-
ſterio dictorum Sortilegorum. Et ideò pro faci-
liori ſolutione iſtius dubij: Videndum eſt primò
de virtute, & potentia Dæmonis; quæ & qualis ſit,
& quam poteſtatem habet ſuper homines, qua
cognita, facilis reddetur ſolutio iſtius dubij. † Sci- 2
endum eſt enim, quòd Angelus Sathanæ, qui eſt
propriè Diabolus, mirabilem habet virtutem, &
poteſtatem cognitiuam circa naturalia, & ſecre-
ta naturæ. Plus enim de ijs ipſe ſolus eſt inſtructus,
& benè informatus, quàm omnes homines de
mundo ſimul. *ita dicunt Theologi, & maximè S. Thomas
in tractat. qq. 16. artic. 6. in titul. de Dæmon. & Sanct. Aug.
libro 10. de ciuitate Dei, & habetur in can. nec mirum. 26.*

q.5. ex quo enim ipse Angelus est substantia spiritualis, & pura intelligentia, habet omnes virtutes intellectiuas, & omnia secreta naturæ, quæ naturaliter spectant ad Angelum, siue bonum, siue malum. *de quibus latiùs per eundem Tho. in d.li. qq. 16. art. 1. 2. 6. & per totum de Dæmon. & q. 6. art. 4. 6. in tit. de mir.* Deus enim, dum à principio creauit naturam angelicam in paradiso, eandem virtutem, & potestatem dedit Angelo Sathanæ quam dedit Angelo lucis, quia à principio omnes lucidos, & præclaros creauit. *ita dicunt omnes Theologi, & habetur Ezec. 28. c.* dum loqtur de Diabolo figuratè in personam regis Tyri, dicẽs: Tu signaculum similitu-
3 dinis, † plenus sapientia, & perfectus decore, in delicijs paradisi Dei fuisti, omnis lapis preciosus operimentum tuum, sardius, topazius, &c. tu cherubim extentus, & protegens, posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in vijs tuis, à die conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te. Peccasti, & eieci te de monte sancto Dei, & perdidi te, ô cherubin, hæc dicit Dominus Deus. *habetur etiam de hoc de conse. dist. 1. c. hi duo. & not. 26. q. 5. c. nec mirum. §. sed hoc quosdam, &c.* vbi S. Aug. loquens de acutissima intelligentia Diaboli, dicit, quantò magis potest Diabolus cognoscere ægritudinem esse mortalem, vel non, si hæc eadem cognoscit homo per quasdam coniecturas, & signa, multò magis illa cognoscit Diabolus, quem Angelica potestate sublimem prophetica oracula fuisse testantur. *idem dicit Th. d. q. 16. de Dæm.* Quam primum igitur

igitur Sathanas, qui tunc propter illius summam pulchritudinem & splendorem Lucifer vocabatur, incidit in peccatum superbiæ contra suum Creatorem, volens se facere æqualem Deo, credens posse exercere vires suas in cœlo, & alijs prędominari, præter & contra Dei voluntatem, statim ipse cum sequacib. suis de cœlo expulsus fuit, & pro sua æterna habitatione statutus fuit infernus locus teterrimus, & tenebrosus, & propterea perdidit omnem beatitudinem, sedem cęlestem, Diuinæque Maiestatis speculationem, & lux cœlestis candoris conuersa fuit in tenebris. † Hinc 4 quæri posset, an intellectus Diaboli post peccatum fuerit obtenebratus, ita quòd non habeat lucem illam intellectus cognitiuam ita subtilem, & claram sicut priùs habebat, *de quo vide S. Tho. in d. q. 16. art. 6. de Dæm.* vbi concludit in effectu, quòd Diabolus peccando proprietatem naturæ suæ Angelicæ non amisit, sed naturalia in eis adhuc integra remanent, & splendidissima. *idem sentit Dionys. in lib. de diui. no. ca. 4. & not. in d. c. nec mirum. 26. q. 5. d. §. sed quosdam fallit, &c.* Quo ad ea verò quæ sint diuinę cognitionis, prout est scientia futurorum, ex certa ratione, secreta cordis hominum, & similia: iste enim omnis intellectus angelicus etiam angeli boni est incapax ex se ad cognoscendum, & comprehendēdum, & propterea indiget quodam superiori lumine illustrari ad ipsa cognoscenda, quod lumen est Diuinæ gratiæ, & ad hoc non perueniunt nisi Angeli boni per gratiam: Angelus autem Sathanæ est indignus, & incapax

capax istius gratiæ propter peccatum, *de consec. dist. 1. c. hi duo.* & ideò non potest veraciter futura prædicere. In his verò quæ naturalia sunt, vterq; Angelus habet mirabilem virtutem, & potestatem cognitiuam longè supra humanum intellectum; adeò, quòd ea quæ sunt hominis scientiæ quodammodo impossibilia, ipse Diabolus videt omnia, & expressè cognoscit, quippe quia ipse est spiritus liber, & eleuatus, & dicitur substantia spiritualis, & incorporea. Ita appellatur ab omnib. Theologis, nulloque premitur pondere carnis, seu alia corporea ponderositate, ex quibus possit eius velocitas & intellectus quoquo modo offuscari, aut impediri, quo minùs videat, & expressè cognoscat omnia, quæ conueniunt naturæ Angelicæ, *vt suprà dixi.*

5 † Et ideò aut nos loquimur de scientia præteritorum, aut præsentium occultorum, quæ homini sunt ignota penitus, & istorum ipse est optimus interpres, & cognitor, *ita dicit S. Th. in d. q. 16. art. 6. & S. Aug. in lib. 10. de ciui. Dei. & no. in c. nec mirum. 26. q. 5.* Hinc est, quod Diabolus cognoscit atque videt omnia furta etiam latentissima, & eorum fures, & alia huiusmodi crimina licèt occultissima sint, vt sunt coniurationes, tractatus, incendia, assasinia, homicidia, occulta, falsitates, sacrilegia, stupra, adulteria, & his similia, non solùm quæ fiunt inter præsentes, verùm etiam & inter absentes, & in partibus multùm longinquis atque remotis, ex quo ipse omnibus his ictu oculi præsentialiter adesse potest, & de illis notitiam haud dubiam nobis exhibere potest, *vt patebit infrà*

frà in eadem quæstione. in quibuſdam exemplis, exceptis tamen hominum cogitationibus in mente retentis, quæ licèt ſint de præſenti, tamen Diabolus illas ignorat, maximè quando nondum fuerunt deductæ ad cognitionem alterius per aliquem actum extrinſecum aut ſignum: iſtorum enim ſolus Deus eſt cognitor, & verus interpres, *vt habetur Matthæi vigeſimoſecundo, & Marci duodecimo. & dicemus infrà eod. quæſtione decima.* Futurorum quoq; Diabolus eſt incapax: ſed ſi deuenerint ad cognitionem quandam coniecturalem, & demonſtratiuam ſiue inclinatiuam, quia hanc habet ex conſideratione corporum cœleſtium, & motus aſtrorum ſicut aſtrologus, ſed iſta dicitur dubia, & incerta notitia, quia poteſt abeſſe à veritate, *vt notat. in ca. epiſcopi. 26. quæſt. 5. c. ſortes. c. augurijs. ead. cauſa & quæſtione.* † Et ideò dicit *Sanctus* 6 *Thomas dicta quæſtione decimaſexta, articulo ſeptim.* quòd futurorum duplex eſt cognitio: vno modo cognoſcuntur futura quantum eſt in ſe ipſis, & natura ſui, & hæc cognitio pertinet ad ſolum Deum; nulla enim creatura habet iſtam facultatem, niſi ex Diuina gratia ſpiritualiter fuerit ſibi reuelatum, ſicut fuit ſanctis Prophetis, & ideò benè dixit Eſaias 41. cap. Annunciate nobis quæ ventura ſunt, & dicemus, quia Dij eſtis vos. Alio modo cognoſci poſſunt futura in ſuis cauſis, ſcilicet quantum ad cauſas ſuas actiuas, vel ſecundũ potentiam cauſarum. & hæc eſt illa cognitio coniecturalis, & demõſtratiua, *de qua ſuprà proximè dixi:* & de hac Diabolus participare pôt, quippe

pe quia ipse cognoscit principia rerum, & est illi magis nota virtus causarum naturalium quàm hominib. Nam per scientiam astrologiæ, vel per alia signa & coniecturas, faciliùs & certiùs cognoscit Diabolus fùtura quàm homo, quia subtiliùs cognoscit causas ipsarum rerum naturales, & quæ antecedunt rem ipsam essentialiter, quę nos vocamus indicia & signa rerum: quia sunt principia quædam futurarum rerum quæ præcedunt operationes naturales postmodum successuras, siue euentus rerum futurarum, & per ista fuit inuenta prognosticatio per astrologiam, quæ fit iuxta demõstrationes & indicia astrorum & corporum cœlestium: is igitur, qui per scientiam, & notitiam ipsam futura coniecturaliter, & inclinatiuè prædicere quærit, non peccat, si dixerit, quòd sic astra minantur siue demonstrant, sed dicendo affirmatiuè, & certitudinaliter, prout res sunt, vel erunt in esse suo peccat grauiter, *vide Ab. & alios Cãn. in c. 2. extra eo. tit.* & ideò Diabolus vt videatur habere maiorem potestatem, & se esse æqualem Deo, non veretur futurorùm quorumcunque velle clarè certam notitiam necessariam demonstrare, & rem futuram, quæ adhuc non est in rerum natura, certo modo futuram prout erit in suo esse demonstrare, quando venerit in lucem, & erit certa in rerum natura, sed in hoc mendax est, & decipit hominem, quia istius notitiæ ipse Diabolus est omninò incapax, *vt concludit S. Th. in d. q. 16. art. 7. de Dæm. & hoc idem cæteri Theologi*
7 *concludunt, & tenent.* † Et propterea ipse Diabolus, vt fa-

vt faciliùs hominem decipiat, quotiescunq; contingit de ipsis futuris interrogari, semper respondere solet verbis implicitis, dubijs, & incertis, q̃ ad vtrunque sensum accommodari possunt: affirmatiuum scilicet, & negatiuum, vt patet exemplo Vaticinij strenuissimi Ducis armorum D. Brachij senioris Perusini, qui paulò antequàm cũ hostibus concurreret, & bellum iniret, consuluit Dæmonem quendam, quem astrictum tenebat, nunquid futuri belli victoriam, vel suam aut suorum stragem reportaret, & an ipse incolumis euaderet, vel periret, cui responsum dedit per ista verba, videlicet, *Ibis, redibis, nõ morieris in bello*; & aliud, quod Græcis prænunciasse legitur, videlicet, *Dico te Aiacidem Enonem vincere posse*; quæ verba media sunt adeò composita, quæ adaptari possunt ad vtrumque sensum, affirmatiuum scilicet, & negatiuum, hoc est victoriæ, & succumbentiæ, siue mortis, & hoc modo decipere solet simplices credentium animos, & quoties rei euentus præter aut contra spem cõsulentis succedit, tunc Diabolus se optimè saluat in contraria opinione, redarguendo ipsum consulentem de ignorantia sua, aut mala intelligentia verborum suorum, aut contraria interpretatione. Et quia diximus suprà, quòd Diabolus habet notitiam omnium præteritorũ, & præsentium quæ iam facta sunt, vel fiunt tam inter præsentes, quàm inter absentes, licèt nobis occultissima sint: †Subdam exemplum clarũ die- 8
bus nostris exortũ in ciuitate Perusina, vt referri audiui à quodam religiosissimo viro, & honesto

 sacer-

sacerdote maturę ętatis, qui retulit mihi, cognōuisse quendam presbyterum Iacobum Perusinū, qui magicæ artis erat multùm eruditus, & sæpiùs experiebatur prædictam: quadam die dum ipse presbyter Iacobus celebraret missam in Ecclesia Cathedrali S. Laurentij illius ciuitatis, dum esset circa medium missæ, verteretque faciem ad populum, ad dicendum verba illa, quæ dici solent parùm ante consecrationem Eucharistiæ, videlicet, Orate fratres, &c. loco illorum verborum dixit: Orate pro castris Ecclesiæ, quia laborant in extremis. & illo tunc eodemque momento Dux militum Ecclesiæ vnà toto cum exercitu ab hostibus, cum quib. paulò antè concurrerant, succumbebant, & exercitus ipse ruebat, & scindebatur in diuersis partibus, & nihilominus distabant exercitus huiusmodi ab vrbe Perusina spatio 50. miliariorum, vel circa: adeò, quòd impossibile erat, quòd per hominem etiam currendo staffettā, siue ꝑ postas potuisset tam citò tale factum nunciari. Deinde interrogatus presbyter ille ab aliquibus ex circumstantibus, qui præconium ipsum audierant, quidnam sonarent verba illa, & ad quem effectum in illo ministerio missæ loco solitorū verborum, Orate, &c. promulgata fuissent, presbyter respōdit ex tempore, quod ita dixerat, quia verum est, ꝙ tunc milites, & exercitus Ecclesiæ, qui cum hostib. concurrerat, succūbebat atq; peribat, & quia auxilio indigebat, ipse sacerdos orabat, & intercedebat ꝓ illis, interrogatus quis dixerat, vel reuelauerat sibi, quòd milites

lites & exercitus ipsi tunc succumberent, respõdit, quod Spiritu sancto sibi tunc eadem reuelãte populo manifestauerat, & cum ista responsione illos quietos dimisit, †nihilominus in rei veritate 9
Diabolus fuit, qui illa dicto presbytero manifestauerat, de quibus sæpiùs interrogabat, cum de ipsis militib. & exercitus concursu atq; victoria, & habita releuatione à Diabolo illã populo manifestauerat, eo modo quo suprà. Et licèt ea quæ in castris ipsis tunc contigerant, propter loci distantiam impossibile esset, quòd tam citò hominibus ipsis innotescerent, tamen Diabolus, qui est spiritus liber, & incorporeus, potuit illa videre, & præsentialiter interuenire, & ictu oculi se transferre Perusium, & ea omnia dicto presbytero auido illa scire manifestare, & aperire totam speciem facti, sub breui verborũ compendio, & ipse populo, ꝑut fecit, aperuit, ex quib. apparet, ꝙ Dæmon habet notitiam omnium præsentium & præteritorum, tam eorum quæ fiunt inter præsentes, quàm eorũ quæ fiunt inter absentes, quæcunq; sit absentia longa vel breuis. Aut loquimur de notitia rerũ naturaliũ creatarũ ab ipso Deo, siue natura: aut hominũ opationis, & circa ista similiter habet mirabilẽ virtutem cognitiuã, quia omnia, quæ à Deo creata sunt in mundo, ipse cognoscit, vnà cum virib. & virtutib. suis, ipse enim nota habet omnium herbarum nomina, & vires suas, quas habẽt in folijs, festucis atq; radicib. itẽ omnia animalia terrestria, & eorũ naturas, & qualitates: oẽs aues, & volatilia cœli; item oẽs pisces,

& animalia aquatilia, omnium metallorum sulphurisque vires, omnium lignorum lapidumq́;, & eorum virtutes, & potentias naturales habet in
10 promptu. † Et breuiter dicas, quòd circa ista naturalia, & secreta naturæ, in ipso Dæmone nulla cadit obliuio nec ignorantia, quia cuncta notissima tenet ante oculos: *ita dicit S. Thom. in d. tractat. qq. quæst. 16. art. 6. in ver. respondeo, & quia peccando, &c. & §. ad primum. ver. ad 7. de Dæmon. Idem concludit ille Prierias in dict. suo tract. &c lib. 1. c. 3. & lib. 2. c. 7.* vbi recitat, quòd Dæmon quicunque etiam minimus nouit omnia cum suis viribus, & proprietatibus. Primò enim nouit omnia elementa. Secundò, omnia metalla. Tertiò, omnes lapides. Quartò, omnes herbas. Quintò, omnes plantas. Sextò, omnia reptilia terræ. Septimò, omnes aues. Octauò, omnes pisces. Nonò, omnes orbes, & motus cœlorum. Decimò, omnes, & singulas stellas, figuras, & signa cœlestia ac eorũ influxus, & omnium prædictorum virtutes & potentias naturales, ex quib. infinita quodammodo sumuntur Venena, quorum quædam sunt ad nocendum occidendumq́;, quędam verò orta sunt ad sanandum, quæ dicuntur Bona Venena, ex quo natura illa procreauit ad medelam. *l. 3. §. adiectio autem. ff. ad l. Corn. de sic.* Cùm itaque Diabolus habeat nota omnium supradictorum nomina, vires, virtutes atque potentias naturales, sicut melior medicus quam reperiri possit in vniuerso orbe terrarum, & ꝓptereà di-
11 cunt † Theologi, quòd iste Diabolus est optimus Philosophus, Theologus, Arithmeticus, Mathematicus,

maticus, Dialecticus, Logicus, Grāmaticus, Musicus, & Medicus excellentissimus, qui modica experientia quoscunque viros etiam excellentissimos, & practicos dictarum artium & peritiæ, mirabiliter superaret: & ideò ex eorum siue earum Mixturis ipse Diabolus facit, vel facere instruit Suos, & Sortilegos, quomodo, & qualiter agere debeant, vt componant Venena illa ad formandum Sortilegium siue Facturam, & diuersas inducere ægritudines in humanis corporibus, quorū Venenorum & Maleficiorum quædam componūt ex Herbarum Folijs, Festucis, aut Radicibus, quæ sunt mirabilis virtutis & potētiæ: & quædam sunt, quæ non oriuntur in partibus nostris, sed illas affert Dæmon ex Aegypto, aut partib. Orientalibus, seu alijs vbi nascuntur, & habēt meliores vires, vt aliàs à quibusdam Magicis per me examinatis referri audiui. Quædā verò ex Lignis. Quædam ex Lapidib. Quædam ex Metallis, scilicet ex Plumbo, AEre, Stanno, Argento Viuo, quod appellant Mercurium. Quædam ex Reptilibus terræ Venenosis. Quædam ex Proprio Serpentum Veneno. Quædam ex Auium, aut Animaliū, siue Piscium Venenosorum Membris, vel Intestinis, q̃ habent diuersas proprietates à natura, in quibus insunt diuersa venena, & virtutes, seu potētiæ naturales, quæ diuersas operationes inducunt. *vide Aug. lib. 4. quæstio. 23. de ciuitate Dei, & Thom. in dict. tractat. qq. quæstio. 6. artic. 10. in titul. de mirac. & Prier. in suo tract. de strig. mag. libro 2. ca. 7.* † Quædam enim redigunt in puluerem: & hæc plurimùm miscentur in fer- 12

 cuiis,

culis, vel potu, ex quibus fiunt diuersa pocula, *de quibus dicemus infrà eod. quæstio. 11.* quædam verò redigunt in pinguedinem, cum quibus faciunt diuersas vnctiones, nec verentur quandoque in ipsis pulueribus, siue mixturis commiscere pinguedinem siue axungiam, quam sumunt ex ꝓprio corpore Christiani, aut infantis defuncti sine baptismo, & hanc ipsi appellant Pinguedinem Pagani, quam dicũt habere mirabilem virtutem, & cum ipsis, & dictis pulueribus, alijsque rebus adiunctis, diuersas componunt vnctiones maleficas, ex quarum tactu, aut aliorum cibo, vel potu, in humanis aut brutorum corporibus infinitæ causantur ægritudines, & morbi intrinseci; quandoque ex his prouenit priuatio: quandoque verò membri debilitatio, neruorum attractio, dolor capitis, dentium, pectoris, stomachi, ventris, cordis, & iste sæpiùs cæteris euenit: quandoq; renum dolor intensiuus, aut alterius membri, & partis corporis. Quandoque verò prouenit febris, tussis, & dementia, hydrops, aut aliqua tumefactio carnis in corpore, siue apostema extrinsecus apparens, quandoq; verò intrinsecus apud intestina aliquod apostema fit adeò terribile, & incurabile, ꝙ nulla ars medicorũ id sanare, & remouere poteſt, nisi accedat alius Maleficus, siue Sortilegus, qui contrarijs medelis, & remedijs ægritudinem ipsam maleficam tollat, quam facilè & breui tempore remouere poteſt, cæteri verò medici, qui artem ipsius medicinæ profitentur, nihil valent, & nesciunt afferre remedium, & hoc est

quod

quod dixit *Aug. in lib. 10. de ciuitate Dei. & not. in can. nec mirum. §. ad hæc omnia. 26. quæst. 5.* vbi dicitur, quòd ista remedia, quæ fiunt ad tollendum istas maleficas ægritudines, nulla ars commendat medicorum. Et ideò sunt valdè prohibita de Iure Canonico, & Ecclesia multùm reprobat illa. *26. quæstio. 7. c. admoneant. & latiùs dicemus infrà ead. quæst. loco suo.* Si igitur remedia huiusmodi nō adsint, corpus ipsum maleficiatum paulatim consumitur, vsque quo deuenit ad extremum vitæ, quandoque verò velociùs occidunt, quando volunt inferre mortem absque remedio, adhibent venena atrociora, quę vitam ipsam citiùs perimunt. † Quædam etiam 13 faciunt, vt inducant abortiuum prægnantis mulieris, & hæc dicuntur Pocula Abortionis, *de quibus habetur in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn. & l. 3. §. adiectio autem. ff. ad l. Corn. de sic. l. diuus. ff. de extr. crim. vbi est gloss. not. l. Cicero. & l. prægnantis. ff. de pœnis. de quibus diffusiùs dicemus infrà eodem titulo, quæstione decimatertia.* Quandoque verò inducitur desiccatio lactis in nutrice. Quædam fiunt ad desiccandum totum lac vnius gregis, vel fœcundi armenti vaccarum, adeò, quòd nihil casei penitus reddant, quamuis anteà in maxima abundantia reddidissent, & similiter abortiones totius gregis, vel armenti inducere possunt, prout aliàs vidi, & habui in facto Romæ, quòd duæ Maleficæ mulieres cum istis Maleficijs perire fecerant abortando multos pecudum fœtus, & matres desiccauerant penitus. Quidam verò, cum eisdem cōpositionib. & venenis impediūt in masculo vel fœmi.

virtutem generatiuam emittendi sperma. Quandoque verò in masculo membri languedinem, & omnimodam impotentiam coëundi, in muliere verò vuluæ arctationem, siue matricis indignationem talem, vt summoperè abhorreat concubitum, & viri accessum ad coëundum, & pati non possit aliquo modo copulam carnis. vnde euenit
14 † quandoque, quòd durante huiusmodi Maleficio & impedimento, Ecclesia mandat matrimonium ipsum separari, & impartiri licentiam alteri coniugũ, qui, vel quæ non patitur impedimentum, ad alias nuptias conuolare; sed hoc ꝓcedit, quando impedimentum ipsum durauit triennio, deinde alter, vel vterq; coniugum fatetur impotentiam suam, tunc adhibita septima manu propinquorum aut vicinorum, fit separatio ipsius matrimonij per Ecclesiam, *vt habetur in c. 1. & c. fin. de frig. & mal. ibi Pan. & ideò dixit Host. in summa eodem titul. de Sort. §. fin. in fine.* quòd isto casu Ecclesia credit Sortilegijs, & illorum effectibus, *de quibus habetur 33. q. 1. c. si per sortiarias.* & pro clariori huius rei intelligẽtia exemplũ facti exhibeo. In agro Sabiniensi, in quo hęc maleficarũ secta plurimùm inualuit, & de præsenti quoq; magna ipsarũ copia re-
15 peritur: † Quidam vir egregius literatus, & illæsæ conditionis & famę, qui in vno ex oppidis illis ortum habuit, licèt modò sit senex, quadã die, à qnquennio citra mihi retulit, ꝙ ipse dũ erat in flore iuuentutis suæ, tempore, quo sponsam duxit ad matrimonium consummandũ, opera & ingenio cuiusdam Maleficæ mulieris, quam mihi nomine pro-

proprio declarauit, maleficiatus fuit, & ideò fortiter apprehensus fuerat dicto Maleficio, quòd cum vxore ea nocte, & posteà per multos dies nullum penitus debitum reddere potuit, ex quo habebat maximam verecundiam, & nunquam cessabat admirari, considerans, quòd prius per quam validus extitisset in simili actu carnalis copulæ, ex quo maximam solitus erat habere delectationem, tunc verò contra: adeò q̄ sua misera vxor eiusque parentes reclamare cœperunt, primò priuatim, postmodum durante impedimento, deuenire ad matrimonij separationem, adeò, quòd iste sponsus præ dolore & verecundia quasi demens, & desperatus euaserit, & multos medicos conuocauit, vt liberaretur ab ipsa infirmitate & impedimento, & nihil proderant ei: demum quidam senex ipsi consuluit, vt mitteret in quibusdam mōtib. altis pro quodam magno, & solenni magistro, qui vocabatur magister magnæ experientiæ, qui in veritate erat solennis Magus & Maleficus: qui quam primum vidit ipsum spōsum, cognouit illius infirmitatem, & breui tempore illum liberare spopondit vna nocte tātum, & iusit, quòd dormiret illa nocte cum vxore, & prius exhibuit quoddam poculum dum volebat ire dormitum, † & præmonuit ipsum eiusq; vxo- 16 rem, ne illa nocte munirent se signo crucis, neq; timerent aliquo pacto, si aliquid ea nocte viderent, vel audirent, quia non poterant sibi nocere, qui maleficiatus cupiens multum ab ipso Maleficio liberari, omnia ad vnguem seruauit, quin-

ta autem noctis hora, vel circa, cepit audire maximos tonitrus, pluuias tempestuosas, & fulgura quam maxima, deinde terræ motus adeò terribiles, quòd tota domus quassabatur à ventis terræ motus velut arbor quæ quassaretur ventis, deinde audiuit voce humana quosdã magnos vlulatus & clamores, & auertens oculos, vidit in eius camera plus quàm mille vt apparebat adinuicem certantes, & vnguibus, pugnis, & calcibus crudeliter pugnantes, & lacerantes alterius facies, & vestimenta tota, inter quos vidit mulierem quandam, quæ erat alterius oppidi vicini, & dicebatur quòd erat Malefica, de qua ipse sponsus multùm suspicabatur ne ab ea pollutus fuisset, quæ vltra omnes maiorib. gemitibus, & vlulatib. cruciabatur, & crines faciemque suam totam vnguibus lacerauerat, propter quæ ipse maleficiatus dixit, quòd aliquantulũ pertimuit à principio, dubitans, ne quid mali sibi accideret, deinde recordatus de monitionibus magistri, reassumpsit vires, vxorem verò semper tenuit sub pannis absconditam, ne ista videret. Postquam verò ita certauerant per mediam horam, vel circa, ingressus fuit magister in cameram prædictã, & erat tunc circa mediam noctem, ad cuius ingressum omnes illi pugnantes vnà cum muliere ipsa statim disparuerunt, & abierunt penitus; ipse autem magister accessit ad ipsum maleficiatum, & illius humeros tetigit, manu perfricando aliquantulum dicendo, quòd non dubitaret ampliùs, quia iam liberatus erat: & illinc discessit;

post

post cuius recessum dictus maleficiatus sensit paulatim calorem quendam in renibus & lumbis, ita quòd membrum virile cepit erigere vultum, & subitò salijt, & ipse apprehensa vxore reddidit debitum satis pingue, cum maxima dulcedine & delectatione, & deinde prosecutus fuit vsque ad senectutem, & suscepit optimam prolem vtriusque sexus, & ego quosdam ex suis filijs cognoui, & locutus fui cum eius vxore tunc vetula, quæ omnia prædicta ingenuè fassa est, dicens, quòd nunquam diebus suis grauiori fuit pulsata timore, quàm nocte illa de qua suprà. Alia etiam plura exempla de hoc referri possent, quæ causa breuitatis omitto. *vide illum Prier. in d. suo tract. de strig. mag. &c. lib. 2. cap. 2. vbi in 3. punct.* refert exemplum cuiusdam ditissimi Comitis diœc. Argen. qui per huiusmodi Maleficia steterat biennio impeditus, quòd nunquam potuit vxoris Comitissæ virginitatem deflorare, quæ pulcherrima erat, vide ipsum. † Post hæc quæro, an isti Malefici, & Magi posint eorum arte & Dæmonis suffragio inducere pluuias, grandines, & fulgura, aut magna tonitrua; & etiam an posint quando illa venerint remouere, & facere vt cessent, & videretur dicendum quòd non: quia ea quæ de cœlo veniunt, & ad nos descendunt, diuina dispositione proueniunt à corporibus cœlestibus, vel ab aëre, mediante ordine quodam naturali dictorum corporum, & illorum coniunctionum, secundum quod clare demonstrant 17

astro-

astrologi,tamen dicas, quòd isti possunt Dæmonis industria inducere imbres, grandines, & fulgura,& alia de quibus suprà; & è conuerso sic irruentia remouere: & ratio est, quia Dæmones possunt elementa concutere, & inducere ventos,& pluuias, fulgura, & grandines inducere, & hoc est quod dicit *tex. in l. multi. C. de mal. & math. l. eorum,in fi.eo.tit.in d.l.multi.* dicitur,quòd multi sunt, qui magicis artib.manib.accincti elementa concutiunt, &c. per quæ omnia supradicta proueniunt: *in d.l.eorum* dicitur, ipsi Malefici possunt tempestates ipsas remouere, & id operari, ne segetibus,aut terræ nascentibus officiant,& propterea Iura Ciuilia nolunt, quòd illo casu Maleficus, siue Malefica puniantur, quando illorum effectus tendunt ad bonum, & vtilitatem. Istarum enim Maleficarum vna componit Maleficium, altera tollit,vna instruit,altera destruit, vna polluit, altera sanat,vna impedit,altera soluit impedimentum; & sic vna illudit alteram, Diabolus verò vtramque: & vt plurimum ea quæ destruit Maleficium inducat alteram Maleficam, siue Maleficium, qui vel quæ Maleficium fecerat, non tamen verbis expressis, sed quibusdam signis & coniecturis.ex quibus facilè comprehenditur qui fuerit, & hoc prouenit astutia, & fallacia Dæmonis qui delectatur in fraudibus, & scandalis hominum: *vt dicunt Theologi in locis supra no. & habetur in ca.*
18 *episcopi.& c.nec mirum. 26.q. 5.* † Cum itaque ægritudines,mortes& accidentia,de quibus suprà proueniunt ex prædictis mixturis, & rebus naturalibus,

bus, non est dicendum; quòd procedant ex illis ceremonijs, & imaginibus, & sic illarum tactibus & sacrificijs, & alijs turpibus obseruantijs: *de quibus suprà*, sed ideò cæremonias illas obseruant, & baptizant imagines, & alia huiusmodi faciunt, quia Diabolus vt aliàs diximus suprà summoperè delectatur in sacrificijs illis, quia cupit adorari: & vt faciliùs ipsi Sortilegi & Malefici ad illa deueniant, Diabolus persuadet illis, quòd ex huiusmodi obseruantijs & solennitatibus, effectus, de quibus suprà, proueniunt, sed valdè mentitur, quia proueniunt ex naturalibus rebus, vt suprà vidistis. Eodem modo dicendum est de Sortilegio, siue Maleficio Amatorio, in quo sæpiùs Dæmon instruit, & mandat commisceri Sacramenta Ecclesiæ, vel Sanctorum Martyrum reliquias, Hostiam Sacratam, & similia *de quibus supra 3. q. in 2. specie*, tamen effectus Amoris, & flexibilitatis pudici animi ad libidinem, non prouenit virtute illius Sortilegij siue Maleficij, sed virtute Diabolicæ tentationis, & vtriusque solicitationis, & persuasionis intrinsecæ, & extrinsecæ, vt ibi dixi, sed hoc ideò facit Diabolus, vt faciliùs adoretur, & turpius diuinum cultum tractet, & dissipet, & illius destructionem quærat. † Sed quæri posset, 19
quare Deus permittit Diabolo, quòd tam turpiter res diuinas, & cultum suæ adorationis deturpet, & destruat quodammodò, cum facilè posset illi resistēdo omnia ista prohibere ne fierent, sicut aliàs non permittendo impedit Dæmonem, ne possit quædam alia facere, quæ aliàs de sui natura

tura

tura facere poſſet, *vt dicemus infrà q. ſeq.* Reſpondeo
ſecundum communem Theologorum conclu-
ſionem, quòd ideò Deus non prohibet homi-
nem hæc facere, ne videatur ſibi velle auferre
liberi arbitrij poteſtatem, quam à principio ho-
mini dedit, vt poſsit operari bonum, & malum
ad libitum ſuum, & impediendo ne incidat in
malum, videretur ſibi auferre illam libertatem,
& velle illum omninò fieri bonum. Ne igitur
rumpat aut violet legem, quam à principio ipſe
conſtituit, vt ſequatur ordo naturæ, ſicut à prin-
cipio ordinatum fuit, ideò non impedit homi-
nem quòd non faciat iſta, & quæcunque alia ma-
la, quando vult operari malum. Alioquin quis
dubitat, quòd Deo renitente hæc fieri minimè
poſſent? Sed hanc poteſtatem liberi arbitrij
homini dedit, vt poſſet operari bonum, & ma-
lum quodcunq; vellet ad libitũ ſuũ, ſi bonũ fece-
rit, cõſequetur gloriam, ſi verò malũ, perpetuam
dãnationẽ. Deditq; Diabolo facultatẽ tentandi,
vt poſſet poteſtatẽ ipſam contra quoſcunque in-
differenter exercere *vt no. Gen. 3. & Matth. 4. cap.*
vbi contra ipſummet Ieſum Chriſtũ poteſtatẽ il-
lam tentandi expertus fuit. *vt habetur etiam Mar. 1. &
Luc. 4. c. in pri.* Sed antequam ad vlteriora deueni-
am, Quæro aliqua de remedijs iſtis, quæ fiunt er-
ga maleficiatum, ad tollendum Maleficium, & li-
20 berandũ maleficiatũ. † Et primò quæro, an lice-
at impunè cõſulere Sortilegũ, ſiue Maleficum, vt
diſſoluat facturas, & liberet ægrotũm à Malefi-
cio, & ſimiliter, an liceat incantare, & coniurare
imbres,

imbres, grandines, & fulgura, ne noceant fructibus, arboribus, aut plantis. Et dic breuiter, aut nos loquimur de Iure Ciuili, aut de Iure Canonico: primo casu licet impunè cõsulere, & adhibere Sortilegum siue Maleficũ ad faciendũ opera quæ vertuntur in bonum, & prosunt, & non debet quis pro bono opere cruciari. *l. eorum. §. fi. & ibi Bar. hoc not. expressè. C. de malef. & math.* & hoc est clarum de Iure Ciuili; sed de Iure Canonico non licet aliquo modo etiam pro recuperanda corporis sanitate quærere remedia Diabolica, & superstitiosa, licet aliter sanitas ipsa recuperari non possit, nisi per remedia prædicta, *ita dicit tex. ad literam in c. admoneant. 26. quæst. 7. & tangit verbum Pa. in cap. 2. de sor.* vbi potiùs sanctiss. Pontifices patiuntur bona Ecclesiarum furto subtracta penitus perdi, quàm quòd quærantur per remedia, & artem huiusmodi: & hinc est, quòd Ecclesia potiùs tolerat dissolutionem matrimonij, & tanti vinculi sacramẽtalis fracturam, quam permittere, & concedere maleficiatum contrarijs Maleficijs liberari. *tex. 33. q. 1. c. si per sortiarias, & de frig. & malef. c. fi.* & ratio huius est, quia magis expedit pati in corpore quàm in anima, quia minor est corporis iactura quàm animæ *d. c. admoneant, & ca. fi. de sort. arg. cap. solita. de maior. & ob. & ibi Pan. & omnes scribentes.* At Ius Ciuile non considerauit quod principaliter tendit ad conseruationem temporalium. *d. cap. solita. & notant Doctor. in d. c. admoneant. & not. etiam in can. nec mirum. §. ad hæc. 26. q. 5.* quod tene menti. † Idem dicendum est 21 de

de remedijs superstitiosis, ligaturis, & appendiculis, quæ fiunt per ipsos Sortilegos, siue Maleficos, ad sanandum alias ægritudines non maleficiales, vt est febris, dolor capitis, ventris, & similes, quas amouere non licet huiusmodi remedijs: & hoc est quod vult dicere text. *in dicto can. nec mirum. §. ad hæc omnia, &c.* vbi dicit, quòd ad hęc pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quas ars non commendat medicorum. quibus autem pœnis puniantur qui præmissa faciunt, vel consulunt facientes, *dicetur infrà eod. titul. quæstio. 12.* Præterea non prætermittam hunc notabilem casum qui sępissimè occurrit in facto, maximè apud rusticos. Reperitur quidam ægrotus aliqua ægritudine non maleficiali, loco medicorum, quorum vt plurimùm habent penuriam, adducitur Mulier, quæ quibusdam verbis, & remedijs asserit velle ægrotum breuissimo tempore liberare, ægrotus verò qui est purę conscientiæ dicit; caue, quia nolo curari per remedia superstitiosa, & ab Ecclesia reprobata, quia magis expedit, vt patiatur corpus quàm anima, vt suprà proximè diximus, & illa respondet: quòd nullatenus dubitandum est de hoc, quia ipsa cum sanctissimis precibus, & orationibus, ac remedijs ecclesiasticis vult ipsum liberare, & incipit facere ligaturam, & dicere ægroto, quòd dicat cum deuotione salutationem angelicam, aut orationem dominicam, s. Aue Maria, vel Pater noster, & ipsa quoque Maga aliquas preces alta voce promulgat, deinde duo, vel tria verba dicit submissa voce, quæ nullum

lum sapiunt diuini cultus odorem, & licèt per illa verba expressè non constet, quòd fiat Dæmonis inuocatio, tamen non possunt congruè adaptari ad sensum præcedentium verborum, quippe, quia quo ad illa, longè extranea sunt; quæritur an dicta remedia sint reproba, & superstitiosa? & quilibet diceret quod non, ex quo non constat aliquid expressè de malo, sed de bono patet expressè. Solu. tu dic secundũ quod scribit *S. Tho. in sum. q. 96. art. 2. in tit. de superstit. & do. Io. Iec. in sum. conf. eod. ti. de sort. c. 11.* quòd in istis remedijs plura sunt cõsideranda. † Et primò considerandum est, vtrum 22 remedia illa naturaliter tales effectus sanitatis causare posint, quòd facilè iudicabitur consilio medicorum: quod si tales effectus naturaliter concipere possunt, non erunt iudicanda superstitiosa, sed vera, & naturalia, ex quo medicinæ profesio approbat illa: si verò tales effectus naturaliter parere non possunt, sunt omninò illicita, & damnata, quia necesse, quòd pertineant ad quædam tacita pacta cum Dæmonibus inita. *vt nõ. S. Aug. in lib. 21. de ciuit. Dei, & habetur in dict. can. nec mirum. §. ad hæc omnia. 26. q. 5.* Hoc enim specialiter apparet, & cognoscitur secundum ipsos, quotiescunque adhibentur aliqui characteres, seu nomina ignota, aut alię quæcunque obseruationes, quæ manifestum est, quòd naturaliter efficaciam sanitatis, & expulsionis ægritudinis illius habere non possunt, talia semper iudicanda sunt superstitiosa, & illicita, & ista sit regula firma, per quam facilè iudicari poterit, an remedia ipsa sint ho-

nesta, vel illicita, & superstitiosa, & hęc nota, quia sunt valdè vtilia in foro conscientiæ, & multùm conferunt sacerdotibus, his maximè qui laicorum confessionibus incumbunt. Quæ enim dicta sunt de verbis, eadem dicenda sunt de Breuibus, & schedulis, quas sæpiùs faciunt isti Incantatores vt suspensæ deferantur ad collum siue in sinu ipsius ægroti, vbi si vltra nomina Dei alias orationes, & preces, reperiuntur aliqui characteres, aut nomina ignota vel malè sonantia ad præcedētia, iudicanda sunt omninò superstitiosa, quia,
23 *sicut dicit S. Chrysostomus* † multi confingunt aliqua nomina hebraica Dei, & Angelorum, & allegant quę non intelligentibus metuenda esse videntur. Cauendum est etiam, ne aliquid falsitatis contineant, quia impossibile esset, quòd effectus dictorum operum possit expectari à Deo, qui non est autor neque testis falsitatis, sed puræ veritatis, *vt habetur Io. 1.* Plenus gratiæ, & veritatis. Illa etiam Breuia reprobata sunt, in quibus apparent nomina quædam ignota, ineffabilia, & inusitata, vel sub hac conditione traduntur, quòd quicunque portauerit Breuia huiusmodi apud se, nullos timeat hostiũ incursus, aut insultus, vel quòd sibi aliquid boni continget, inueniet, vel consequetur, aut àliquid aliud simile. Omnia ista sunt ab Ecclesia reprobata, meritò damnabilia, & punienda, *vide d. Ioan. Iect. in sum. conf. c. 13.*

QVAE-

QVAESTIO VII.

SVMMARIVM.

1 Sortilegæ seu Lamiæ an deferantur verè, & realiter per Dæmones ad ludos, & congregationes nocturnas.

2 Dæmon mente mulieris per infidelitatem capta in diuersas personarum species se transformat coràm illa.

3 Dæmones deferre homines corporaliter de loco ad locum motu veluti est impossibile, quod si verum esset, non modica nec pauca sequerentur inconuenientia.

4 Sortilegi opera adiuti Dæmonum non possunt liberare incarceratum.

5 Dæmones apparentias, & mille rerum species intellectui humano repræsentare possunt.

Febris qualis morbus sit, & vnde proueniat.

6 Strigæ, seu Lamiæ non deferuntur corporaliter à Dæmone sed in spiritu deluduntur.

7 Corpora Lamiarum, seu Strigarum ad ludum deferri Dæmonum quibus rationibus asserri possit.

8 Strigæ omnes, & Maleficæ extra gremium, & protectionem sunt Ecclesiæ.

9 Diabolus hoc vnum maximè optat vt ab hominibus adoretur.

10 Angelus tam Bonus, quàm Malus dicitur substantia quædam spiritualis, intellectiua, mobilis, & incorporea.

Corpora per Dæmones assumpta non sunt vera, & naturalia, sed quasi naturalia, & similitudinaria.

11 Corpora per Dæmones assumpta, ex qua componantur materia.

Angelus Bonus in corpore assumpto, virtutem generatiuam non habet, Angelus autem Malus sic.

12 *Sperma ex purissima cibi optimè digesti substantia oritur.*

Operationes naturales corporibus per Dæmones assumptis non conueniunt.

13 *Infans natus ex coitu cum Dæmone habito cuius censeatur filius.*

14 *Dæmones secundum ipsorum naturalem virtutem multa facere possunt, quæ non faciunt diuina eos reprimente prouidentia.*

15 *Angeli Boni & homines per Dei gratiam, & fidem miracula facere possunt, Dæmones autem non.*

Miraculum quid propriè dicatur.

16 *Dæmones per virtutem suam adeò vehementem & acutam, operantur quædam quæ à nobis miracula putantur, & non sunt.*

Dæmones in nobis dupliciter operari possunt.

Dæmones permittente Deo in forma corporali assumpta possunt hominem verè, [illegible] realiter de loco ad locum transferre.

17 *Ordo rerum, & secundum ipsarum naturas, & secundum motus attendi debet, in virtutum actiuarum actionibus.*

18 *Diabolus Christum assumptum detulit in sanctam ciuitatem, statuens eum supra pinnaculum templi.*

19 *Statuere verbum, idem est quod ponere siue constituere.*

20 *Anima humana corpus humanum quo vult mouet, quare non idem possit Diabolus, qui est spiritualis substantia libera, & nullo pressa pondere?*

21 *Rei suæ quilibet bonus moderator, & arbiter existimatur.*

22 Dia-

manu Dæmonis, non autem illæ, de quibus in c. episcopi.

37 *Sortilegi, & Lamiæ à parochijs expelli debent per episcopos, & curatos.*

38 *Dæmones in nobis mirabiliter operari possunt dupliciter.*

39 *Dæmones contra iustitiam humanam vires suas nequeunt extendere.*

40 *Creatura nulla potest mortuum suscitare absq; Dei potentia, & gratia.*

1 SEptimò quæro, † an isti Sortilegæ, & Strigimagæ siue Lamiæ verè corporaliter deferantur á Dæmone, maximè quando accedunt ad ludos & congregationes nocturnas, *de quibus aliqua tetigi suprà eodem, quæstio. 3. in princi.* vel solùm in spiritu patiantur Diabolicas illusiones. Respondeo: quæstio ista est multùm ardua, & famosa. Doctores vtriusque facultatis pro maiori parte tenent, quòd non deferantur in corpore, sed duntaxat deludantur in spiritu: *per tex. in can. episcopi. vigesimasexta quæstione quinta.* ex quo text. videtur firmiter probari ista opinio. Theologi verò tenent contrarium, quòd Dæmon potest deferre corporaliter hominem viuentem de loco ad locum vero motu locali, & per consequens, quòd defert istas Lamias siue Strigas corporaliter, vt suprà: quam opinionem rationibus, auctoritatibus, & exemplis præclarè demonstrant; ego verò vtranque referam: demum superaddam opinionem meam. Fundamentum, vt dixi, prioris opinionis *est tex. in d. can. episcopi.*

episcopi. vbi dicitur, quòd quædam ſceleratæ mulieres retrò poſt Sathanam conuerſæ Dæmonum illuſionibus, & phantaſmatibus tam grauiter ſeductæ ſunt, quòd credunt ſe, & profitentur cum Diana Dea paganorum nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarum ſpacia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire, eiuſque iuſsionibus obedire velut dominæ, & certis noctibus ad eius ſeruitium
euocari, & in fine dicitur, † quòd Dæmon 2
quàmprimum mentem cuiuſcunque mulieris ceperit, & illam per infidelitatem ſubiugauerit, illicò transformat ſe in diuerſas ſpecies perſonarum, & mentem quam captiuatam tenet, in ſomnijs deludens, per quæque deuia deducit, & cùm ſolus ſpiritus hæc patitur, infidelis hæc non in ſpiritu ſiue anima, ſed in corpore euenire opinatur: deinde ſubiungitur rō. Quis.n. in ſomnijs, & nocturnis viſionibus non extra ſeipſum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquã vigilando viderat? quis verò tã ſtultus & hebes ſit, qui hęc omnia quæ in ſolo ſpiritu fiunt, ét in corpore accidere arbitretur? Hæc ſunt quæ in effectu dicuntur *in d. c. episcopi.* per quẽ tex. dicũt manifeſtè probari, quòd iſtæ mulieres Strigæ, ſiue Strigimagę, & Strigones, vt vulgariter loquar, & cæteri, qui ſunt Maleficæ Profeſsionis, non in corpore, ſed in ſpiritu duntaxat deferuntur, hoc eſt, quia in ſomnijs deluduntur à Dæmone, & omnia quæ ipſi, vel ipſæ aſſerunt corporaliter vi-

dixisse, tetigisse, fecisse, & præsentialiter interfuisse, omnes sunt illusiones Dæmonum præstigiosę, & figuræ apparentes oculis, intellectus & mentis iam captiuatæ ipsorum virorum siue mulierum: quas figuras, & apparētia signa ac operationes illas Diabolus tam subtiliter & diligenter accommodat, quòd vnusquisq; qui illa videt in somnijs oculo mentis, verè & corporaliter vidisse non dubitet, imò teneat, & firmiter credat more somniantis, & tamen verè corpus non mutatur de loco.
3 Præterea † dicunt ipsi, si esset verum, quòd Dæmon deferret hominem corporaliter de loco ad locum tam veloci motu ad remotissimas partes, sequerentur plura inconuenientia, & maximè hoc, quia posset ad libitum suum trahere quoscũque etiam inuitos, & illos deferre ad extranea, & deserta loca, & compellere illos ad peccādum; aut malè tractaret eosdem, vel etiam quoscunque cupidos perficere longum iter, breuissimo tempore posset illos apprehendere, & per aërem corporaliter ictu oculi deferre vsque ad locum ipsum, ad quem peruenire desiderant, & sæpiùs hoc faceret, qm̃ ex his multi reperiũtur, qui vellent euolare si possent, hi maximè, qui magnorum Principum secreta, & ardua negocia tractant: imo posset ēt trahere hominem ad infernũ, & sequeretur diuinæ legis destructio: quia data possibilitate in vno quo ad materiam corporalis delationis sequitur in omnibus alijs quæ eiusdem sunt ponderis, & qualitatis, *vt dicit S. Tho. in tract. q. 1. partis. quæst. in tit. de mirac. & q. 16. art. 9. & 10.*

de Da-

de Daemon. quam poteſtatem licèt Sathanas haberet tempore legis antiquæ ante Chriſti incarnationem, & paſsionem, tamen per myſterium mirabilis paſsionis, illa potentia, quam habebat Sathanas illius duplicis manus attrahentis, & compellentis, partim fuit totaliter abſciſſa, & remota, partim verò debilitata ſiue anguſtata, vt aliàs diximus *ſuprà quæſtione præcedenti*, adeò, quòd hodie non poteſt iſta miracula facere, nec hominem deferre aut compellere ad malum, *ſecundum quod concludit S. Bonauen. in 2. ſent. diſt. 19. qu. 3. num. 22. & 23.* Item ſequeretur aliud, † quòd quotieſcunque 4
iſti Sortilegi, & Malefici vellent aliquem incarceratum crimine capitali à furca, vel vltimo ſupplicio liberare, poſſent vtique ad ipſorum libitum hoc facere, ſi Dæmones poſſent aliquem corporaliter deferre, quia iſti Magi mandarent Dæmoni, vt dictum incarceratum apprehenderet, & extra carceres incolumem deferret, quod eſſet valdè mirabile, ſi eſſet verum, quia iſti eſſent domini dominantium. Quin imò ipſimet, dum capiuntur pro ipſis criminibus Sortilegiorum, ſi poſſent à Dæmone corporaliter deferri, ſemper facerent ſe deferri extra carceres, & euitarẽt pœnas corporales; adeò, quòd rariſsimi aut nulli ipſorum perirent, & tamen videmus contrarium: quòd ipſi Malefici tota die capiuntur, cruciantur mille tormentis, ſuſpenduntur laqueo, concremãtur igne, & multis alijs ſupplicijs afficiuntur abſque aliquo impedimento, vnde ſequitur, quòd ipſorum corpora nõ ſunt in Dæmonis po-

teſtate, ſed animæ ſolùm. Nec eſt mirandum, ſi ea
quæ iſtæ Strigimagæ & alij ſimiles, vident oculo
mentis in apparentia ſiue in imaginatiua intelle-
ctus dormiendo, aſſerunt verè & naturaliter vi-
diſſe, & corporaliter interfuiſſe, quia ſæpè vide-
mus, quòd ſomniantes adeò veriſimilia putant
ea quæ priùs viderant eſſe in ſomnijs, vt pro veris
quandoque illa promulgare non dubitent: adeò
5 firmiter inſiſtunt in illa opin.†Si enim vapores &
formoſitates ciborum ex ſtomacho inſurgentes
ad cerebrum ſimiles effectus & ſomnia cauſare
poſſunt, vt Medici teſtantur, quantò magis Dæ-
mon poteſt apparẽtias ipſas humano intellectui
repræſentare, & demõſtrare mille rerum ſpecies,
quæ nullæ ſunt: hoc enim negat nemo. Præterea,
ſi febris, quæ eſt morbus naturalis, & ex indiſpo-
ſitione elementorum corporeorum vt plurimũ
cauſatur, & eſt calor mutatus in ignẽ, *vt inquit Gale. in 1. parte aphor. 6. cap.* qui aggrediens quandoq; par-
tes illas cerebri intellectiuas ſiue imaginatiuas,
adeò illas vehementer apprehendit, & præoccu-
pat, quòd inducit phreneſim, ita quòd ægrotus
vigilando, & loquẽdo in meridie efficitur phre-
neticus, & ex ſano intellectu efficitur inſanus, de-
mens, furioſus; & dum plures adſunt, non veretur
falſa quædam & extranea loqui, & affirmare pro
veris, item videre multa, quæ nulla ſunt in verita-
te. Si enim accidentia huiuſmodi inanimata per-
mutant hominis intellectum ita tenaciter & ve-
riſimiliter, quantò magis Diabolus, qui eſt ſub-
ſtantia ſpiritualis & creatura Dei animata, ſenſi-
bilis,

bilis, & ingeniosa, potest istas imaginationes & apparentias demonstrare humano intellectui? quia cùm sit incorporeus, potest partes illas imaginatiuas humani intellectus preoccupare, & demonstrare per apparētiam aliqua esse, quæ in veritate nulla sunt naturaliter, & adeò verisimiliter ꝙ quis paratus est medio iureiurando affirmare vera esse & interuenisse, quæ nulla sunt vera neq; naturalia, *vt d.c. episcopi.* † Sit ergò conclusio istius 6 opinionis, quòd istæ Mulieres Strigæ nuncupatæ, aut Viri eiusdem Professionis non deferuntur à Dæmone in corpore aliquo pacto, sed duntaxat deluduntur in spiritu. Quæ opinio exemplo etiam comprobatur. Quidam maritus ex oppido quodam agri Sabinē. habens vxorem Maleficam siue Strigam, vt vulgariter dicunt: de quo tamen crimine maritus non habebat certam notitiam, sed suspicabatur satis de ipsa, interrogata quandoq; ab ipso, nunquid esset verum, quòd ipsa esset talis Professionis & Sectæ, semper mulier ipsa audacter negauit; deinde paulatim crescente fama còntra ipsam de isto crimine, quam maritus ex plurium virorum fide dignorum testimonio, & relatione perceperat, quòd dicta vxor multùm strictè conuersabatur cum quibusdam alijs mulieribus, quæ erant Strigæ & Maleficæ publicæ, & quòd interueniebat cum eis ad multa turpia Maleficia & congregationes etiam nocturnas, vnde maritus decreuit velle animū suum declarare, & ipsam in crimine flagrāti apprehendere, & cœpit inuigilare plurib. noctib. magna cum diligentia,

&

& attentione, & ita stetit vigil per 12. noctes, vel circa, vt videret, si ipsa de nocte ibat ad ludũ Dæmonum, vel ad faciendum aliquod Maleficium, & singulis noctibus obseruabat inquirendo lectum postquam vxor venerat dormitum, si reperiebat ipsam penes se aut locũ vacuum, & semper illam adinuenit, & manibus palpauit, quæ apud ipsum iacebat, deinde mulier ipsa post paucos dies vnà cum quibusdam alijs mulierib. Strigis, & Maleficis capta, & incarcerata fuit, quę vnà cum alijs, examinata, demum confessa est, venisse ad ludum vnà cum alijs mulieribus incarceratis eius socijs tali die 11. mensis, &c. & tali nocte, hora tali, &c. idem è conuerso fatebantur aliæ. Maritus verò volens vxorem defendere, asserebat sub grauissimo iuramento, quòd illa nocte, de qua dicebatur, & illa hora maximè, vxor sua erat in lecto apud ipsum iacens, & quòd illam studiosè tetigit, non semel tantùm, sed iterũ, & pluries, & locutus fuit cum ea: ergo sequitur, quòd corpus non patitur neque mouetur à Dæmone, sed solus spiritus hęc patitur per dictas illusiones.
7 † Contrariam tamen opinionẽ quamplures excellentissimi viri tenuerũt, quòd imò verè & naturaliter deferantur in corpore, & hanc opinionem omnes ferè Theologi sequuntur. *Bonauent. in 3 sentent. dist. 19. q. 3. S. Aug. in libr. 10. & 21. de ciuitate Dei. S. Tho. in summa. 2. 2. q. 95. art. 5. in tit. de superst. & idem Th. in tractat. qq. primæ partis. quæst. 8 in titul de mira. & quæst. 16. artic. 5. & 6. in titul. de Dæmon. & quidam Mod. Theolo. magister Siluest. Prier. in quodam tractatu, quem nuper edidit*

dit de strigi Dæmo. mira. libro primo, cap. penult. & lib. 2. cap. 1. vbi tenet expressè, quòd possunt corporaliter deferri, atq; deferuntur à Dæmone, ea maximè ratione, quia Dæmon natura sua, & secundum eius vires potentiam naturalem potest mouere, & portare corpus longè etiam magis ponderosum, quàm corpus hominis de loco ad locũ motu locali, Deo tamen permittente, & non aliter, & satis isto casu Deus videtur permittere, quando Dæmoni non resistit in istis operibus, quòd non resistat, sed permittat. Patet, quia & viri, & mulieres, qui fecerunt hanc Professionem saltem Expressãm, aut faciunt communiter, omnes istæ Strigæ, & Maleficæ, quæ omnes sunt † extrà 8
gremium Ecclesiæ, & à communione fidelium penitus alienæ, de quibus Deus, & Ecclesia nullam penitus curam gerit, & habentur siue reputantur pro creaturis Diaboli. *vt not. 26. quæst. 2. c. qui sine Saluatore. & quæst. 5. d. c. episcopi. in princ.* & pluribus alijs rationibus, & auctoritatibus: de quibus latiùs per eos in locis prædictis: concludentes in effectu Dæmonem deferre posse hominem de loco ad locũ motu locali verè & corporaliter, respondentes ad d. ca. episcopi. quorum responsio hoc concludit in effectu, quòd ille textus loquitur de alia secta mulierum longè diuersa ab ista. Ego autem omninò adhærebam priori opinioni *per text. in d. c. episcopi.* nihilominus posteà ex longa rerum experientia, & causarum huiusmodi multitudine, propter multas, ac varias earum operationes, & exempla, quorum aliqua vidi, aliqua

verò

verò à fide dignis accepi, sum modò istius secundæ opinionis, quòd deferantur in corpore. Pro cuius declaratione ꝑsupponam primò aliqua euidentialia. Secũdò, fundamenta quędam declaratiua. Tertiò, nonnulla exempla subijciam pro corroboratione. Quartò, respondebo ad ea, quæ dicũtur suprà pro priori opinione, & maximè ad d.c.episcopi. Quintò & vltimò, deducam inconuenientia quædã, quæ sequerentur tenẽdo prio-
9 rem opinionem. † Primò igitur pro euidẽtia pręsuppono vnum quod est tritum apud oẽs Theologos, & Canonistas: quòd Diabolus inter alia desideria, quæ ipse habet, hoc vnũ tenet, quòd summoperè desiderat ab homine adorari, & sicut Deus, maxima cum veneratione cultum habere: & in hoc vehementer satagit, vt Christianos à vero diuino cultu auertat, & illos obedientes atque deuotos suæ potestati subijciat, vt ab eis cultum ipsum recipiat, ita dicit *Aug. lib. 10. de ciuitate Dei, relatus per sacros canones in c. nec mirum. §. Magi. & seq. 26. q. 5. & S. Bonauen. in 3 sen. dist. 19. q. 3. S. Tho. in sum. 2. 2. q. 95. art. 5. in titu. de superst.* in quo quidem cultu eundem ferè ritum & ordinem tenet, quem in vero cultu diuino obseruat Ecclesia, & non solùm circa res, & mysteria, verùm etiam quo ad personas. Sicut enim Ecclesia & Christiana Religio admittit plures viros diuersæ congregationis, habitus & nominis, sicut est cõgregatio & religio S. Benedicti, quæ est monachorum, item S. S. Augustini, Dominici, atque Francisci, & aliorum, qui licèt sint diuersi nominis, & habitus, & circa modum viuendi

uendi diuerſas regulas obſeruent, tamen quoad diuinum officium, ſcilicet horas ordinatas, & miſſarum celebrationem, & alia pia opera, omnes tendunt ad eundem effectum, ſcilicet laudandi Deum, & orandi pro animæ ſuæ ſalute, & proximi: eodem modo Sathanas ſub ſua Diabolica religione recipit plures Profeſſos diuerſæ Profeſsionis habitu & nominis, qui habẽt diuerſos ritus & mores, tamen in effectu omnes tendũt ad idem, ſcilicet, ad laudandum, & venerandum Diabolum infernalem, & illi bonam fidelitatem, & homagium continuandum, & hoc eſt quod dicit *tex. in c. excõmunicamus. in prin. Et c. 1. & 2. de hæret.* facies quidem habẽtes diuerſas, caudas autem adinuicem colligatas, quia de veritate omnes conueniunt in idipſum. De quibus quidem diuerſis nominibus, ac diuerſorum ordinum Profeſſorib. ſub eadem religione conſtitutis diximus *ſuprà latiùs eod. tit. q. 2.* †Secundò euidentialiter præſuppo- 10
no, quòd Angeli tam Boni, quàm Mali ſecundum Philoſophum, & cõmuniter Theologos ſunt ſubſtantiæ quædam ſpirituales, intellectiuæ, mobiles arbitrio, & incorporeæ, quę nõ dependent à corpore, nec quo ad ſui principium, nec quo ad finẽ, & non habent corpora naturaliter ſibi vnita. ita dicit *S. Tho. in tractat. qq. diſp. in 1. parte tit. de mirac. q. 6.* & licèt non habeant corpora naturaliter ſibi vnita, poſſunt tamen quandocunque volunt aſſumere diuerſas corporeas formas, & cũ illis diuerſimodè hominib. apparere, & multas naturales operationes in aſſumptis corporib. huiuſmodi efficere,

vt idem Thom. testatur eod. tit. quaest. 7. & Aug. in 3. de Trin. & c. 12. super Genesi. Sed dubitabatur, an corpora huiusmodi sic assumpta sint vera, & naturalia corpora, vel phantastica, & apparentia. Sol. dic quòd non sunt vera, & naturalia ex carne, ossibus, & neruis formata, sed sunt quasi naturalia, & similitudinaria, & licèt habeant in se aliquas operationes naturales, sicut est motus localis, locutio, delatio, commestio, potus, quamuis ista duo vltima sint naturalia quo ad principium tantùm, nō quo ad finem, quia cibi, & potus assumptio naturalis in eis, sicut in homine, digestio verò nulla fit, quia substantia cibi, & potus non conuertitur in nutrimentum talis assumpti corporis, & licèt plures habeant ex ipsis operationibus naturalibus, non tamen omnes habent, sicut est crescere, pinguescere, nutriri, lactari, dormire, audire, generare, & similia, ista non habent, nec alia quae mutant formam dicti assumpti corporis, sicut esset etiam aegrotare, pallescere, & similia, quae quidem corpora non dicuntur esse perpetuò, & naturaliter vnita dictae substantiae spirituali, sicut est vnio animae ad corpus humanum, sed est qualisqualis vnio, & adhaerentia quaedam, sicut motoris ad mobile, vel figurati ad figuram.
12 † Deinde videndum est, ex qua materia corpora ipsa dicuntur esse composita seu fabricata, an ex aliqua materia elementari, simplici vel composita, aut ex alia substantia separata. dic, quòd ex quolibet elemento confici possunt, nihilominus magis cōmuniter fiunt ex aëre, quē ipsi Angeli possunt faci-

faciliùs inſpiſſare, & ingroſſare, & corpus ipſum formare, deinde in eorum reſolutione, dum à ſpiritu ſeparantur, ſimiliter fit facilior reſolutio; quia reſoluuntur in fumum, & vapores, *vt idem Tho. comprobat eo. tit. q. 7. in fin.* Et quòd dixi corpora huiuſmodi non habere virtutem generatiuam, eſt verum in Angelo Bono vtroque modo, ex quo nullam habet operationem generandi, nec quo ad potentiam neq; quo ad actum, quia hoc conuenit naturæ Angelicæ, quæ coitum ipſum, & omne aliud peccatum penitus abhorret, cuius eſt quodammodo incapax. Dæmones verò benè poſſunt in aſſumptis corporibus generare, quippe, quia in coitu carnali, ſicut in alijs peccatis, ſummoperè delectantur, ſi qua tamen generatio ex illorum coitu ſuccederet, illa nõ proueniret ex ſemine illius aſſumpti corporis, quod nullum habet in ſe, quia ex quo nõ habet virtutem digeſtiuam, non habet etiam virtutem generatiuã, quia caret ſanguine, † Nam ſperma oritur ex puriſ- 12
ſima ſubſtantia cibi iam benè digeſti, *vt inquit Auic. Fen. 20. in tract. 1. c. 3.* vbi dicit, quòd ſperma eſt ſuperfluitas digeſtionis quartæ, quæ fit cùm cibus diſpartitur in membris reſudando à venis, tertia digeſtione iam cõpleta, & eſt de ſumma humiditatis proximæ coagulationis, ex qua nutriuntur membra dura, & vena arteriæ. Iſtæ enim operationes naturales non conueniunt corporibus aſſumptis per Dæmonem, quia non ſunt naturalia, ideò nõ faciunt ſperma, nec poſſunt per ſe ipſa virtute propria generare, Diabolus igitur in coitu ipſo generat ex ſpermate alieno, ſcilicet alicuius viri in ſomnijs polluti, aut

etiam in vigilia, quotiescunque Dæmon in forma
succubi se transformat, id est, in forma mulieris, &
habet coitum cum viro, tunc recipit formam viri, &
quantò citiùs velocissimè accedit ad mulierem in
forma incubi, scilicet, viri, & assumens coitum cum
ea, intromittit dictum sperma in natura, & matri-
cem mulieris: & inde sequitur prægnatio mulieris,
& infantis generatio, ac si mulier cum naturali viro
13 coitum habuisset. † Tamen infans ipse si oriatur,
non dicetur esse filius Dęmonis, sed illius cuius erat
sperma. *ita firmant communiter Theologi S. Augustinus in 3.
de Trin. & 21. de ciuitate Dei, & S. Thom. in d. tract. qq. in 1.
parte tit. de mirac. quæst. 8. versic. ad primum.* Conclusiuè
igitur dico in hoc secundo euidentiali, quòd Ange-
lus tam Bonus quàm Malus in assumpto corpore
regulariter retinet & operatur omnes illas opera-
tiones naturales, per quas non alteratur forma as-
sumpti corporis, sed remanet in esse suo, & in eadem
proportione figuræ, & formæ: omnes verò ope-
rationes, per quas alteratur forma siue figura cor-
poris prædicti, de quib. suprà diximus, sunt illis pro-
hibitæ ratione prædicta. ita firmant ipsi Theologi
in locis prædictis, sed deferre cõrpus aut aliud pon-
dus de loco ad locum motu locali nõ immutat for-
mam dicti assumpti corporis, ergò sunt capaces isti-
us operationis. † Tertiò præsuppono, quòd Angeli
mali, id est, Dæmones, multa facere possunt secun-
dum eorũ naturalem virtutem, & potestatem, quæ
tamen facere nõ possunt, Diuina Prouidentia ipsos
reprimente, & eorum operibus resistente, & sic ma-
iora possunt in hábitu, & potentia quam in actu. *ita
idem*

idem Tho.in tract. qq.q.5.tit.de mirac.& August.in 3.de Tri. vbi dicit, quòd Angeli Mali quædam facere possunt eorum virtute, & potentia naturali, si permitterentur à Deo, quæ ideò facere non possunt, quia non permittuntur. Impediuntur itaque quandoque ab illis agẽdis, ad quæ eorum naturalis virtus se extendere potest, idem etiam comprobat *S. Bonauent.in 2. sen. lib.2.dist.7.* vbi latè disputat de virtute & potentia Dæmonum, q̃ habent respectu creaturarum, quòd possint, qualiter, & quantum possunt, & quantum eis permittitur à Deo, vbi enumerat plures operationes naturales, quas Dæmon facere potest, tam in assumpto corpore, quàm sine eo. † Quartò, & 15
vltimò præsuppono, quòd licèt Angeli Boni, & homines quandoque per fidem, & diuinam gratiam operentur miracula, & faciant aliqua quæ sunt vltra eorum naturalem virtutem & potestatem, *vt dicit S. Augustinus in 3.de Trin.* Dæmones tamen miracula aliqua operari non possunt, vt sint vera miracula. Quoniam miracula ipsa fiunt per gratiam, & donum Dei, quia est diuina virtus in effectu, quæ miracula facit mediante persona, & instrumento Angelico siue humano, sicut gratia prophetandi tradita fuit sanctis prophetis simplicibus, & ignaris *vt refert S. Gregorius in 2. dialogo. & in 1. Homil. super Ezech.* Miraculũ enim siue operatio miraculosa est quoddam diuinum testimonium, indicium diuinæ virtutis, & veritatis, *vt dicit S. Tho. in d. tract. 1. parte. q. 5. de mirac. vers. respondeo.* quòd si dæmonibus, quorum est tota voluntas ad malum potestas hæc daretur à Deo faciendi miracula, Deus ipse falsitatis eorum

testis existeret, quòd Diuinæ bonitati penitus incongruit. Concludendum est igitur, quòd Dæmones non faciunt, nisi ea, ad quæ eorum naturalis virtus se extendit, & Diuina voluntas non refragatur
16 sed permittit, *vt idem Tho. hæc eadem testatur ibi.* † Virtus enim Dæmonis est adeò vehemens, & acuta, quòd multa opera quæ ipse facit eius virtute, & industria, & ex rebus naturalibus adeò benè componit, & velociter exequitur, quòd homines qui illa vident, dicunt esse miracula, licèt in veritate non sint. Possunt ergò Dęmones mirabiliter in nobis dupliciter operari. Vno modo per veram corporis transmutationem, quando fit vera mutatio corporis. Alio modo, per quandã illusionẽ sensuũ ex aliqua immutatione imaginationis, neutra tamen operatio est miraculosa, sed per modum artis, & naturæ cõposita, *vt ibi vide in q. 5.* Quibus sic præsuppositis dico, quòd Dæmones Deo permittente possunt in assumpta corporali forma hominem deferre verè, & naturaliter de loco ad locum motu locali, & per consequens illas Strigimagas, & Sortilegos Professos, deferunt ad nutum in naturali forma ad quæcunque loca: quod dictum probatur primò ratione per ea quæ notat *S. Thom. in tract. qq. in 1. parte, q. 16. artic. 10.* vbi dicit:
17 † Quòd in actionibus virtutum actiuarum cõsiderandus est ordo rerum, qui non solum attenditur secundũ naturas ipsarum rerũ, sed etiam secundum earum motus. Habent enim & ipsi motus quendam ordinem adinuicem, qui dupliciter consideratur. Vno modo secundũ propriã rationẽ, & secundum hoc motus localis ad alios motus duplicem habet compa-

comparationem. Prima est, quia ipse motus est primus motuũ. Secunda, quia per motũ localẽ minima variatio fit circa mobile. Nam cùm per alios motus varietur aliquid, quod est intrinsecũ rei, puta qualitas, quantitas, accidens aut forma substãtialis; per motum istum localem variatur solũ corpus secundum aliquid extrinsecum, quod est ipse locus, per cuius mutationem nõ mutatur nec alteratur res in substantia, vel in accidenti, aut alia qualibet eius qualitate intrinseca; & quantum ad hæc secundum prædicta cõpetit, quòd corpora moueantur à substantijs spiritualibus motu locali faciliùs, & immediatiùs quàm alijs motibus. Alio modo consideratur ordo motuũ secundum ordinem mobiliũ, sicut enim motus cœli est prior motu corporis elementaris, ita motus corporũ cœlestium est prior motu corporũ inferiorũ respectu ordinis, & secundũ hoc competit superioribus substantijs spiritualib. mouere superiora corpora cœlestia, ita etiã inferiorib. substantijs spiritualibus, quæ sunt Dęmones, respectu peccati, & priuationis gratiæ, conuenit, ꝙ mouere possint, & moueãt corpora inferiora, siue humana sint siue alia, q̃a data possibilitate in vno, per consequens datur in omnib. alijs, his maximè, quæ sunt eiusdem põderis vel magnitudinis, *vt dicit idem Tho. in d. tit. de Dæm. q. 16. art. 10. in fin. & habetur per S. Aug. in 3. de Tri.* vbi dicit, ꝙ Dæmones colligunt quædam semina, ex q̃b. formãt species quasdã siue animalia viuentia, quæ fieri nõ possunt absq; corpore mobili, ergò mouere possunt corpora inferiora de loco ad locum motu locali. † Secundò probatur 18

hæc opinio auctoritate sacri Euang. Matth. 4. cap. vbi Diabolus in assumpta humana forma tentando IESVM in deserto, adduxit illum in sanctam ciuitatem, & statuit ipsum supra pinnaculum templi, quod est locus quidam excelsus, eleuatus, super quo Doctores antiquæ legis prædicabant, & doctrinam legis prædictæ publicè populos docebant, *vt dicit S. Thomas in gloss. super dict. cap. 4. in ver. Diabolus autem, &c.* vbi dicit, nota, quòd omnia opera illius tentationis, corporeis sensibus completa fuerunt, quia Diabolus tunc apparuit CHRISTO in forma humana; & licèt duæ sint opiniones Theologorum super illo puncto, qualiter CHRISTVS statutus fuerit super illo pinnaculo, an per delationem Dęmonis, vel quòd ipsemet pedibus proprijs ascenderit, mediantibus diabolicis persuasionibus, verior tamen opinio est illa, quòd fuerit portatus à Dæmone, scilicet, eleuatus de terra, & vnico ictu siue momento fuerit

19 rit portatus in loco prædicto. † & hæc intelligentia magis conuenit literæ Euangelij, dum dicit, statuit, quod idem est, sicut posuit siue constituit. Si enim pedibus proprijs CHRISTVS ascendisset ad Dæmonis persuasiones, tex. dixisset adduxit, sicut dixerat suprà, quando illum adduxit in sanctam ciuitatem, *vide S. Tho. in d. gl. & Alber. mag. super d. c. 4. & S. Bonauent. in 2. sent. lib. 2. dist. 7. per totum:* quod manifestiùs demonstratur, quòd CHRISTVS delatus fuit à Dæmone, ex eo, quòd omnes Theologi firmiter ibi concludunt, quòd CHRISTVS, dum statueretur super dicto pinnaculo, reddidit se inuisibilem circumstantibus qui ibi aderant, ne insurgerent clamores

mores in populo, putātes miraculosè CHRISTVM aſcendiſſe locum, qui ſi proprijs pedibus naturaliter aſcendiſſet, non erat opus, quòd ſe inuiſibilem redderet, ex quo nil mirandum feciſſet. Fatendum eſt igitur, quòd Diabolus ipſum aſſumpſit de terra, & raptim vnico ictu ſtatuit illum ſuperdicto pinnaculo. Cum itaque Dęmon portauerit CHRISTVM, in vero corpore, qui erat DEVS, & homo, & verum corpus humanum habebat, ipſumq́; mouit de loco ad locū etiam, ſurſum, quod difficiliùs eſt, motu locali, DEO permittente; nulla ratio diuerſitatis redditur, quare non poſſit DEO permittente portare homines iſtos ipſoſque mouere motu locali ad nutum de loco ad locum, eo maximè accedente hominis voluntate, *ſecūdum ea quæ diximus ſuprà. 3. euidentiali.* †Tertiò probatur ſic, ſi humanus ſpiritus, qui eſt 20
anima, q̄ eſt incluſa in iſto carcere terreno corporis humani, habet vires mouendi corpus ipſum de loco ad locū, aſcendendi, deſcendendi, currendi, ſaltandi, ſiſtendi, & aliud quoque corpus ſupra ſuum portandi ad omnem eius libitum, qui eſt minus potens natura angelica, *vt dicit S. Aug. in 3. de Trin. & S. Tho. de qu. 16. art. 10.* quantò magis Dæmon, qui eſt ſubſtantia ſpiritualis libera & ſoluta, nullaq́; premitur pondere carnis, quis neget, quòd ſimiles operationes naturales, & longè maiores, in aſſumpta corporali forma diuina potentia nō reprimente operari non poſſit? certè nemo; & quòd ipſe Dæmon ſit longè maioris roboris quàm homo, imò plurib. hominibus ſimul, *habetur per S. Auguſt. in lib. 10. de ciuitate Dei, relatum. 26. quæſt. 5. c. nec mirum. §. ſuper hoc.* non eſt igitur

mirandum, si Dæmon corpus humanũ per æthera portare possit, & quam velocissimè, dummodò diuina voluntas sibi non repugnet, ad quæ faciunt ea, *quæ diximus suprà in 3. euidentiali, & quæ dicemus infrà in*
11 *sequenti membro.* † Quartò dico, quòd vnusquisque eorum quæ sua sunt, est bonus moderator, & arbiter. *l. in re mandata. C. mand.* & de reb. proprijs quisque potest ad libitum suum disponere, imò ab ipso domino auferri non potest absque eius libito voluntatis. *l. id quod nostrum est. ff. de regul. iuris. l. fin. ff. de pactis. & per Bartol. in l. iuris gentium. ff. eodem titul.* Istæ enim Strigimagæ, Magi & Sortilegi per illam Professionem effecti sunt Dæmonis creaturæ, eò quòd sponte sua sub illius imperio, & potestate se subiecerunt, *vt latius suprà diximus in 2. & 3. quæstio.* ergò sequitur, quòd Dæmon de ipsis siue in anima siue in corpore ad eius libitũ quidquid vult disponere potest, Deo permittente, qui in hoc Dæmoni nullum præstat impedimentum, sed relaxat sibi arbitrium, & libertatem viriũ suarum; in istos dico Professos, non autem in alios: secundum quod dicit *S. Aug. in lib. 10. de ciuitate Dei, & in 3. de Trin. & S. Thom. d. q. 16. art. 9. & 10. habetur in dict. ca. episcopi. ibi: mentem quam Diabolus captiuam tenet, per quaque deuia ad eius libitum deducit, &c.* Ex quo enim ipsi semel Deum reliquerunt, abnegãtes fidem catholicam, & totum Christianæ religionis cultum, non est dicendum, quòd Deus amplius ipsos protegat, vel de his curã aliquã habere velit, sed illos dimittit penitus sub potestate, & arbitrio Sathanæ, postquã illi sponte sub eius imperio se subiecerunt, & eum principem habere volu-

voluerunt. Cùm ſint igitur extra communionem fidelium, non ſunt ampliùs oues Chriſti, quæ fuerunt traditæ in cuſtodiam Petro, ſed ſunt oues externæ, ſcilicet Diaboli, *vt habetur in c. firmiſſimè. & in c. excommunicamus, in princ. extra, de hæret. & d. can. nec mirum. 26. quæſt. 5. & eadem cauſa. q. 2. c. qui ſine Saluatore.* non mirum ergò ſi Dæmones illos deferunt etiam in corpore. Primò, quia reſpectu ſubſtantiæ ſpiritualis adeſt potentia naturalis. Secundò, quia reſpectu Diuinæ Maieſtatis nullum præſtatur impedimentum, *vt concludunt Theologi in locis ſuprà notatis.* † Quintò probatur hæc concluſio à maiori, *per ea quæ habentur Exod. 7. c.* vbi dicitur, quòd Magi Pharaonis arte Dæmonum conuerterunt virgas in dracones, & fuerunt veri dracones non autem ſuperſtitioſi nec illuſorij, *vt dicit S. Aug. ſuper glo. ibi*: dicens, quòd Dæmones hoc facere potuerunt eorum virtute naturali per aliquas potentias naturales, ſeu per quædam ſemina collecta, quæ habent vim putrefaciendi ligneas virgas, & concurrendi in lubricam draconis ſpeciem, *ſecundum quod dicit S. Aug. in 3. de Trin. quem refert, & ſequitur S. Tho. in d. tract. qq. q. 5. verſ. ad octauum. in tit. de mira.* vbi dicit, quòd licèt iſta apud nos videâtur eſſe miracula, quia humana virtus iſta non capit, nec ſe extendit ad illa, tamen quo ad ſecreta naturæ, & Dæmonis intelligentiam, non ſunt miracula, imò opera ipſius naturæ Dæmonis induſtria fabricata. † Item nota aliud mirabile Dæmonis arte factum. Legitur in ſacris literis, quòd Simon Magus arte Dæmonum canes loqui faciebat, nec dũ eſt annus elapſus, quòd caſus iſte eue-

22 23

nit in facto Romæ, vbi mulier quædam Magica vetula quæ Francisca Seneñ. dicebatur, artis Diabolicæ primùm perita, canem quendam magnæ staturæ nigrum totum secum ducebat, quem post nonnullas preces reuerenter emissas loqui admodum hominis faciebat, qui voce quadam velut humana verba articulata proferebat, quæ audita fuerunt à pluribus, & maximè à quodam sacerdote presbytero, qui rem ipsam propalauit Domino Almæ Vrbis Senatori, qui de mandato S. D. P. adiuncto sibi Reueren. D. Locum tenente Vicarij sui, vnà cum quibusdam alijs viris maximæ doctrinæ & experientiæ, mulierem ipsam solenniter examinarunt, & comperto facinore, flammis publicè consumpserunt ipsam. Quę canis loquela duplici modo fieri potuit, *secundum Tho. d. c. 5. de mirac.* aut quòd Dæmon assumpserit corpus in forma canis omnibus partibus suis benè proportionatum, & locutus fuerit; aut quòd esset canis verus & naturalis, & Dæmon per impulsum aëris motu locali sonum quendam formauerit similitudinem literatę, & articulatę vocis habentem. †
24 & hoc modo etiam dicitur, quòd Asina Balaam allocuta fuit ipsum duab. vicibus, *vt habetur Num. 22. cap.* vbi Asina ipsa quæ portabat Balaam, qui ibat ad Regem Balac, qui miserat pro eo: videns Asina Angelum resistentem in via, & se opponentem, Balaam Asina declinauit à recto tramite, & iuit per agros: Balaam percutiebat illam, volens quòd iret per viam, illa recusabat, & adeò vehementer percussit illam, quòd cecidit; & tunc Dominus aperuit os Asinæ, & locuta est ad Balaam, dicendo, quid feci tibi,

tibi, cur percutis me? at Balaam dixit, quia commeruisti, & illusisti mihi: vtinam haberem gladium, vt te percuterem, cui Asina iterum respondit; Nonne animal tuum sum, cui semper insidere consueuisti vsque in præsentem diem? dic quid simile vnquam fecerim tibi; At ille ait, nunquam. Quæ verba adeò benè, & articulatè ab ipsa Asina prolata fuerunt, quòd ab homine dicta viderentur, sed hoc factum fuit ab Angelo, ex diuina voluntate, vt ibi dicitur, *& dicit S. Tho. in d. q. 5. ad tertium.* quòd Angelus mouit linguam Asinę prædictę, & per crebram aëris repercussionem protulit articulata verba, de quibus ibi, naturalium verborum similitudinem habentia. tex. autem ibi dicit, quòd Dominus aperuit os Asinæ:
not. Ang. vide Tho. in d. q. 5. & 6. in tit. de mirac. † Vltimò, 25
non omittam illud ꝙ dixit *Valer. Max. lib. 1. c. 8.* ꝙ olim Romæ Fortunæ simulachrum quoddam marmoreum, quod positũ erat in via Latina, dicitur locutũ fuisse infrascripta verba ad Matronas illas Romanas, videlicet, Ritè me matronæ vidistis, riteque dedicastis. Nec putes ista fuisse Poëtarum figmenta: quia si talia essent, profectò sacri Theologi in suis diuinis literis non insererent approbãdo, prout fit *per S. Tho. in d. q. 5. in 4. no. & est gl. not, in c. Moyses. in vers. habitare. 32. q. 2.* quæ dicit, quòd Angeli tã Boni quàm Mali habitant in siccis corporibus. s. in statuis lapideis, æneis & marmoreis, in cadaueribus defunctorũ, in auibus, in quibus ipsi Dæmones dant responsum, & refert exemplum Saulis, qui adorauit Diabolũ, & aliàs dixi suprà, quòd Dæmõ sub idolorum forma per actis sacrificijs, & precibus Sortilegorum

siue

siue Magorum ipsis interrogantibus & scire quærentibus quæ occulta sunt, respondet ad propositũ, voce quadam sonanti articulata verba, ac si ex ore hominis procederent, nihilominus neq; vox, neq; verba naturalia sunt sicut humana, sed ex crebra aëris repercussione per Dæmonem concitata verba illa prolata fuerunt, *vt suprà dictum est.* Si igitur hæc fieri possunt arte, & virtute Dęmonis, quæ longè maiora sunt intellectui humano, minus capacia, & difficiliora, quòd canis aut aliud animal brutum seu statua marmorea verba articulata protulerint: quantò magis credendum est, quòd Dæmon possit corporaliter deferre motu locali aut brutum, quod minus est, quàm animal de nouo creare; vel vnam speciem in alteram transformare, *vt diximus suprà de*
16 *virga conuersa in draconem.* † Demum vt res ipsa cunctis clariùs innotescat, subdam exempla.

Annis citra 20. in agro Sabino vicino vrbi Romæ, in quodam oppido quidam rusticus habens vxorem, quæ erat de Expressa Dæmonis Professione, & pluries ab eo interrogata, si erat de dicta Professione, semper audacissimè negauerat, cuius mariti ex quibusdam signis quæ viderat maior suspicio animum apprehendit, vnde decreuit velle videre, si verum erat, quòd de nocte ipsa exiret extra domum, & quorsum tenderet, & pluribus noctibus summoperè inuigilauit, vt videret, quid ipsa faceret: quæ semper volebat post maritum ire dormitum, & diu postquam ipse intrauerat in lecto multoties vigilabat. Demum nocte quadam hora 5. vel circa, qua ipsa citata ire tenebatur ad ludum, ipse maritus iacebat

cebat quasi dormiens, & ipsa venit ad illum ad perscrutandum si dormiebat, quod videns maritus, statim confinxit altiùs dormire, & grauiore somno teneri, ipsa viso dormiente retrocessit statim, & pedetentim ibat lento gradu: tunc maritus magis argutè inuigilat, atque obseruat cum diligentia cuncta, quæ vxor ipsa faciebat, demùm vidit, quòd accessit ad quendam angulum domus, & eleuata quadam cista, assumpsit pixidem seu ollulam quandam quæ suberat, deinde exutis vestibus cœpit inungi cum certo vnguento in dicta ollula existente apud ignem calefacto, posteà pixidem seu ollulam prædictam ad pristinum locum reposuit, deinde vidit illam velociter exeuntem de domo, ac si pedibus non tangeret terram; post cuius discessum maritus assurgens accessit ad ostium, quod clausum optimè vidit, etiam cum pessulo, siue stanga interiùs, de quo magis obstupuit, deinde accessit ad angulum, ex quo illa vnguentum assumpserat, & reperta ollula, illam accepit, & alibi abscondit, & reuersus fuit in lecto, perfecitque somnum vsque ad mane. Die verò sequenti reuersam vxorem maritus interrogauit, quonam proficisceretur nocte illa, quando ex domo recessit media nocte sola, quæ à principio fortiter negabat salua fronte: tunc maritus sumpto ligno, cœpit illam acriter verberare, vt haberet veritatem, ipsa adhuc indurato corde resistebat, demùm maritus sumpta pixide siue ollula, Ecce dixit mulier maledicta, vide, si credis, quòd nouerim scelera tua, & grauiter sibi comminabatur, aut quòd mortem subiret, aut illum doceret,

doceret, quomodo faceret illas vnctiones, & discessus, quia volebat omninò accedere ad congregationes illas, quas intendebat omninò videre, & quę fierent in eis. Tunc mulier ipsa confusa, dum vidit pixidem vnctionis, fassa est ingenuè errorem suum, implorando suppliciter veniam ab ipso viro, qui libenti animo sub fide promisit ei indulgere, dummodò ipsum adduceret secum vna nocte ad congregationes prædictas. Ipsa tunc aperiens os suum cœpit vera loqui, & cuncta dictæ Professionis capitula recensuit, & ostendit voluptates, illecebras, & gaudia immensa, quæ inde assumebant, & de amœnitate, & delectatione ludorum, magnificentia chorearum, opulentia conuiuiorum, Principis illius liberalitate, & de vltimi effectus dulcedine cuncta narrauit; ex quo indulgentiam admissorum à marito ipso impetrauerat, qui maritus curiosus ista videre, & interesse, præcepit vxori, vt quàm primùm ad dictam congregationem accessura erat, ipsum euocaret: quæ mulier promisit illum adducere, & impetrata priùs licentia à Domino Sathana de adducendo maritum ad ipsam cōgregationem, adueniente hora, adhibitis vnctionibus, vnusquisque ipsorum super suo hirco equitando quàm velocissimè peruenit ad locum ipsius congregationis, & antequam discederent de domo: vir ipse diligenter præmonitus fuit ab vxore, vt summoperè præcaueret, ne in itinere eundo, vel redeundo, aut in loco congregationis, signo crucis se muniret, aut illius nomen, nec Dei, vel Iesu Christi quouis modo cōmemoraret, maximè in laudando, vel adorando, qui

qui sic facere promisit: in loco sistens vxor dimisit maritũ incerta parte monẽdo ipsum, vt illam expectaret, donec reuerteretur à præstando obedientiam earum Principi Sathanæ, quemadmodum vnusquisque aliorum tenebatur. qui maritus videns tam innumeram virorum, ac mulierum multitudinem illic adesse, vehementer obstupuit. Finita obedientia fiunt tripudia, & choreæ quam celeberrimæ cum maxima cymbalorum, tympanorum, aliorumque instrumentorum dulcedine, & tripudantium numerositate ordine quodam retrogrado cõtra morem, naturam & ordinem chorearum quib. nos vtimur: quibus peractis, præparantur mensæ quam amplissimæ, cum maxima epularum, & conuiuantũ copia, & optimis ferculis. Vxor illa ex indulgentia Principis introducit maritum ad mensam: comedere incipiunt, maritus degustans epulas insipidas petijt salem, qui nullus aderat in omnibus mensis, nec dum venerat quisquam; cum salem iterum petijt, atque rogauit, procedente mora iterum atque iterum, terque, quaterque salem ipsum supplicãdo petijt, & toties replicauit, quod Dęmon quidam salem ipsa attulit, vnde maritus videns salẽ, summoperè gauisus est, & præ si gaudio magno dixit hęc verba: Hor laudato sia Dio, pur vẽne questo sale. Quo verbo prolato, postquam auditum fuit nomen Dei laudatum, vnico momento cuncta periere, & omnes vndiq; statim discesserunt mensę, epulæq; omnes consumptæ sunt, luminaria cuncta quę multa erãt illico extincta sunt, adeò, ꝙ maritus ipse repertus sit solus, & nudus in loco ipso in medio tene-

tenebrarum, ſtetitque ſub illa frigidiſſima nuce Beneuentana per totam noctem vſque ad mane cum maximo frigore, & periculo. Die verò ſequenti videns paſtores qui paſcebant greges circa loca vicina, ab ipſis petijt, vbinam eſſet ipſe, & quæ regio illa eſſet, cui reſponſum fuit, quòd erat Beneuentana, quæ diſtabat à patria ipſius viri centum miliarijs, vel circa, ipſe verò erat nudus ſicut alij, qui vadunt ad choreas Dæmonum, multùm malè ſe habuit in partibus illis, adeò, quòd ſuſtulit periculum mortis: & quia valdè ignotus erat in ea regione, & ſine pecunijs, coactus fuit mendicare oſtiatim pro amore Dei, adeò quòd inuenit tunicellam quandã ſatis contritam, vt poſſet ſe tueri à frigore, quod tunc vigebat; & ſic paulatim quærendo victum in itinere pro amore Dei tantum ambulauit, quòd peruenit ad patriam ſpacio octo dierum, vel circa, & erat adeò deformatus, & macilentus, quòd à paucis recognoſcebatur, & accedens ad curiam Principis illius caſtri, detulit querelam contra eius vxorem, & quaſdã alias mulieres eiuſdem Profeſſionis eius ſocias, quæ omnes fuerunt incarceratæ, & dum à principio negarent, inſtante viro prædicto teſtimonium verum de viſu ferente, tandẽ omnes faſſæ
27 ſunt, & ardentiſſimis flammis cõbuſtæ. †Nec dũ decẽ lapſi ſunt, vel circiter anni, quòd mulier quædam iuuencula infra 16. annum ętatis exiſtens adhuc virgo eiuſdem Sabinen. diœceſis ex altero tamen oppido oriũda, à quadam alia Malefica Striga ſeducta, vt Religionẽ Diabolicã profiteretur, ad ludũ adducta fuit, & pmonita, ne ſigno crucis ſe muniret, aut Deum

Deum Iesum Christum collaudando meminerit. Postquam ad locum congregationis accesserũt, iunior ipsa vidẽs tam maximam mulierum virorumq; multitudinem, & Principem ipsum Sathanam in solio maiestatis tam superbè sedentem, & tot auratis ornamentis, & purpureis vestib. decoratum, vehementer obstupuit, & quia simplex erat virgo, incauta, primæ monitionis oblita, ob rerum magnificentiam, & maximum stuporem, quo apprehensa erat, se signo crucis muniuit, dicẽdo: Iesu benedetto che cosa e questa? nec dum verba prædicta perfecerat, quòd statim cuncta euanuere, & omnib. luminaribus penitus extinctis, sola hæc misera inter maximas tenebras valdè mœsta reperitur, & quàm maximus pauor vehementer illã apprehendit, ex quo penè mortua est; sed recordata de nomine Iesu, & B. virginis Mariæ deuotissimis precibus se illis commendauit, vouitque castitatem perpetuam, si incolumis inde euaderet, & diuino auxilio illustrata, tantæ solitudinis periculum mox euasit, quia senex rusticus vnà cum filio, & asello transibat prope locum prædictum, vbi erat ista puella, quæ plurimũ lamentabatur de sorte sua. Qui senex, audito gemitu, accessit ad illam, dicens: Filia mea, quid facis istic sola isto tempore nocturno: quam cùm nudã videret, magis obstupuit? quæ simplex virgo maxima erubescentia ducta, quæ nihil habebat, vnde pudibunda pertegeret, post multas lachrymas, gemitus, & suspiria, huic viro quã plurimũ se cõmendauit, vt illã secũ adduceret ad do-

mum ſuam: qui ſenex accepit pallium ſuũ, & poſuit ſuper humeris puellæ, & illam ſecum ad domum ſuam, quæ non multùm diſtabat, adduxit, & in itinere totam ſeriem facti ſibi narrauit. Qui ſenex ſtupore & pietate plurimùm afficiebatur, audiuitque ex qua patria, quibúſve parentibus orta eſſet, & decreuit ſenex omninò hæc eius parentibus enunciare, & puellam ipſam eiſdem reſtituere: ingreſsi ſunt domum, vxor ſenis, quæ erat multùm pia, perquàm blandè virginem recepit, & apud ſe in lecto retinuit, & deinde per duos vel tres dies maxima charitate materna pietate tractauit, eandem veſtibus ſuis induit, & poſt triduum maritus accepit aſellum, & comite filio puellam ipſam equitantem ad patriam ſuam illæſam reduxit, proprijsque parentibus eandem reſtituit, qui dudum fleuerant perditionem filiæ, putantes, ne aliquis miles aut alius nequam vir, nocturno tempore rapuiſſet eandem, qui ſenex maxima veneratione & amoris dulcedine à parentibus puellæ amplexus eſt, receptisq; muneribus pro ſe & filio, dimiſſa puella, ad domum ſuam reuerſus fuit. Quæ quidem puella, poſtquã dono Dei, & gratia B. Mariæ virginis tam graue periculum euaſerat, decreuit omninò votũ iam factũ adimplere, & ingreſſa fuit monaſterium S. Fran. aſſumptoq; habitu ſolenniter profeſſa fuit, & caſtiſsimè vixit, cuius parentes liberum præſtitere conſenſum: illam verò Maledictam Strigam, quæ filiam ſuam adduxerat ad illum locũ, denũciarunt curiæ, & re comperta, publicè fuit igne

com-

combusta. Hæc enim, quæ audiui, retuli, modò referam, quæ ipse vidi, & in foro habui, quæ plura sunt, tamen duo tãtùm, quæ recentiora sunt, referam. Anno domini 1524. mense Septemb. dum essem in quodam Castro Monasterij S. Pauli de vrbe apud regionẽ Sabin. vt mea prædia illic expedirem, & mox ad vrbẽ reuerterer, summis fui precibus rogatus à Reuer. P. Domino Abbate illius monasterij, qui est Dominus in temporalib. dictorũ Castrorum, vt accederẽ ad aliud Castrũ eiusdem monasterij, ibi vicinum quod Nazarenũ appellant, ad examinandum tres mulieres Maleficas siue Strigas, vt dicebant, quæ in arce ipsius Castri aliquandiu inclusæ remanserant, quæ ex earum dictis acciperem, sibi referrem, atq; consulerem quid mihi in re illa agendum esse videretur. Ego autem, qui meis præpeditus eram, licèt nõ potuerim absq; magno meo incõmodo illuc accedere, & huic rei vacare, nihilominus morem gerere tãto viro, quem aliàs in meis valdè gratũ, & benignum reperi, non potui euitare, quin eius preces mihi mandatas seruarem. Accessiq; ad illas, quarum vnã, quæ mihi facilior videbatur, examinare cœpi, & pluribus exhortationib. vt veritatem aperiret, persuadere: quæ demùm post aliqualem hæsitationẽ cœpit verã loq, & rem ipsam totam fateri, qualiter ipsa erat de secta illa Strigimagarum Expressè Professa, in qua Professione institerat per annos 14. cõtinuos, quib. continuũ cõmercium habuerat cũ Dæmone, & nominauit alterã mulierẽ Maleficam, q̃ fuerat eius Magistra,

& ipsam ad Professionem adduxerat, & quòd isto tempore plurima Maleficia, siue Veneficia fecerat & contra hominum personas, & contra iumēta: ex quibus homines tres perierant, iumēta autem quatuor, & ꝙ agrorum plurium segetes immaturas, ventis, grandinib. & tempestatibus strauerat, & penitus deuastauerat, & multa alia his similia obscœna machinata fuerat arte illa malefica ad vlciscendum iniurias suas. Quā ego subtiliùs interrogans, vt clariùs haberē, quæ sunt istius Diabolicæ Religionis suę Professionis secreta. Primò enim perscrutatus fui, quid esset illa Professio, quam mulieres ipsæ faciunt cū Dæmone, & quib. modo & ordine ad illam accedant, & quibus cæremonijs & solennitatib. vtantur in ea? Ad quid se obligent Dæmoni? Sub qua forma verborum fiat obligatio ipsa, itē posteà, quæ sint ab eis seruanda, & ad quæ teneantur? Similiter quæ præmia habeant, & quæ habere sperēt ab earū Principe Dæmone? & ex quibus rebus simplicibus, vel mixtis componant vnguenta, quibus liniant corpora sua, dum vadunt ad ludos? & cum quib. etiam rebus faciant alia Venefica Maleficia? Item quem ordinem teneant, quando accessuræ sunt ad ludos prædictos, & sic ne sit verum, ꝙ vadant corporaliter, vel illa sit illusio siue visio quædam in apparentia, in mente, & intellectu, & casu quo accedūt corporaliter, an ambulēt pedib. ꝓprijs, vel aliter deferātur, & quomodo & per quē. Item qm̄o & qualiter celebrent sacrificia, offerāt preces, & munera Dæmoni. Itē quæ sint illis ꝑcipua

in

in obseruantia in dicta Professione, & alia quędā, quæ nunc nō recordor: q̄ quidem mulier sub spe vitæ cuncta à principio vsq; ad finem recensuit, q̄ Professio ipsa requirit, exprimēdo omnia singula illius capitula. †Primum. n. dixit: quòd quando 28
adducta fuit per illā eius Magistrā ante tribunal Principis earum, qui est Diabolus in forma Regis præsidēs in solio Maiestatis, instructa priùs à Magistra quid factura erat, venit & oportuit primò abnegare Baptismum, & omnia Christianæ Fidei documenta relinquere, deinde Ecclesiastica Sacramenta cuncta ꝓijcere, pedibusq; ꝓprijs conculcare crucem, & imagines B. Mariæ virginis, & aliorum sanctorū, quamuis hæc vltima non fiunt corā eo, sed alibi; posteà satis est, ꝙ ista ꝓmittant se facturas quamprimū cedet occasio, deinde fecit obligationē per solennem stipulationē in manib. ipsius Principis, qua vouit, & ꝓmisit, quòd ꝑpetuò erit illi fidelis, & obediens, & omnibus eius mandatis parebit. Deinde medio iureiurādo tactis scripturis super quodā magno libro obscurás paginas continente, præstitit homagiū siue ꝑpetuum vasallagium, & ꝙ nunquā redibit ad fidem Christi, nec diuina pręcepta seruabit, sed solùm ea quæ per ipsum Principé erunt decernenda, & quòd ꝑpetuis futuris temporibus erit obediens illi, & veniet cōtinuè, cùm vocata fuerit, ad ludos, & congregationes nocturnas, & quæ in eis per alias mulieres fiunt, ipsa faciet, & quòd etiam aderit sacrificijs illorum nocturnis, & solitas preces, & cultū adorationis p̄stabit; vota quæcunq;

quæ ipsa præstare contigerit pro virib. adimplebit, & quoscunq; poterit alios ad eandē Professionem adducet. Econuerso aūt ipse Princeps egregia fronte ꝑmisit eidem mulieri sic præsenti præstare ꝑpetuam felicitatē, grandia immensa, & voluptates quascunq; in hoc mūdo habere desiderauerit, & demùm post hanc vitam longè maiora munera consequetur. Quo facto statim vnū Dæmonem constituit ad custodiam ipsius mulieris, quam nunquam relinquere debeat, sed illi inseruire in omnib. quæ ipsa cupiet, & quotiescunque contigerit ad ludos accedere, hoc ipse intimabit mulieri, & illam deferet, & instruet vt suprà: qui quidem Dæmon associatur ei tanquam maritus vxori: insuper dixit, quòd sæpiùs accedunt ad cōgregationes illas, vbi maxima mulierum numerositas congregatur, & non vident illa in mente, & intellectu aut in apparentia, sed in vera, & naturali forma accedunt ad loca prædicta, hoc modo, & ordine, videlicet, quia primò per vnum, vel duos dies antequam fiat congregatio, intimatur sibi per Dæmonem illum, qui est ad ipsarum custodiam cōstitutus, qualiter nocte tali, & tali hora se præparet ad veniendum ad ludum, quæ mulier, si haberet iustam causam impedimenti, deducit & auditur, dummodò sit causa vera, & excusabilis, quæ legitimè excusare posset, alioquin si fingeret habere causam, quæ nulla esset, vt non accederet, non deferebatur inuita, sed remanebat in domo sua, nihilominus pro pœna sui mendacij adeo fortiter cruciabatur à Dæmone, vt in men-

mente, & in corpore maximis, & continuis doloribus, & ægritudine intrinseca, vel extrinseca, tam fortiter vexabatur, quòd die noctúque nil penitus quietis haberet, sed semper tribularetur, & omnia, quæ ipsa ageret, euanescerent, & perirent in fieri: adeò, quòd necesse fuit, vt tot mala cessarent, quòd peccatum suum fateretur, & ꝓmitteret etiam medio iureiurando, quod ampliùs non recusabit accedere, & hoc modo euasit ab illis malis. Cùm verò promitteret accessuram, statim aduenientе nocte, & hora euocabatur voce quadã velut humana ab ipso Dæmone, quæ non vocant Dæmonem, sed Magisterulum, aliæ Magistrum Martinettum, siue Martinellum hoc nomine dicũt. Quæ sic euocata, mox sumebat pixidẽ vnctionis, & liniebat corpus suum in quibusdam partib. & membris, quo linito, exibat ex domo, & inueniebat semper Magisterulũ suũ in forma hirci illam expectantem apud ostium, sup quo mulier ipsa dixit quod equitabat, & applicare solebat fortiter manus ad crines, & statim hircus ille ascendebat per aërem, & breuissimo tempore deferebat mulierem ipsam vsq; ad nucem Beneuentanam, & ibi illam suauiter deponebat, vbi innumera mulierum, virorumq; multitudo coram Principe illo vndique confluebat.
† Primum autem quod faciendum erat per ipsas mulieres signum obedientiæ, & reuerentiæ, quæ fiebat corã Principe ordine quodã retrogrado, in oppositũ directo illi reuerentiæ quã nos ꝑstare solemus; nos.n. inclinamus caput, & humeros, 29

flectimus genu crure retro curuato voluẽtes vultum ad Principem, siue ad alium quẽ veneramur, ipsi verò faciunt contrà: quia terga voluunt versus Principem, & caput curuant versus humeros, adeò, vt mentum cœlũ respiciat, crura verò non curuant retrò, vt nos facimus, sed eleuãt sursum à terra à parte anteriori, & ita seruatur ibi. Peracta igitur reuerẽtia, Princeps mandat, quòd oẽs tripudient, saltentq; cum lætitia & gaudio, sumentes vnaquæq; voluptates suas, & vnusquisq; Dæmonum accipit mulierem suam, ad cuius custodiam deputatus est, & cum ea gerit saltationes illas magna lætitia, atq; dulcedine, & interim præparantur mensæ cum lautissimis ferculis abundãtissimè ornatæ, & celebratis choreis veniũt ad conuiuia, quibus completis, & cibatis omnib. extinguuntur luminaria omnia, & quisq; Dæmon in forma incubi. s. viri, suam capit mulierẽ, si qui verò sunt viri, habent Dæmonem suum in forma succubi. s. mulieris, & sic adinuicem omnes adimplent coitum carnis, & cum maxima voluptate, quo officio cõpleto, reuertuntur ad domum oẽs equitantes super illis hircis. Sacrificia verò cùm fiunt, fieri solent statim post peractum reuerẽtiæ signum; fit adoratio, qua expleta, deueniunt ad tripudia, & alia, de quib. suprà, quamuis sacrificia ipsa celebrare solent etiam in alijs locis extra locum congregationis, puta in domo priuata, vel in quibusdam locis occultis, *vt latè diximus suprà eodem. quæstione tertia & quinta.* Sed aduerte ad duo, quæ ipsa dixit, vnum est, quod Dæmones festi-

eſtinant reportare illas ad domum antequam abatur nox, antequam pulſetur campana pro Aue Maria de mane, quæ pulſari ſolet in aurora, el parũ ante, quoniam ſi fortè pulſaretur campana tempore quo deferuntur ad domum, neceſſe habet illarum Magiſter, in eodem loco vbi udit ſonum prædictum, deponere mulierem, ut virum, nec poteſt amplius ipſam vel ipſum ngere, ſed neceſſe eſt, quòd reſiduum illud itiēris pedibus proprijs ambulet, quod perrarò uidem euenire ſolet, quia ita velociter ipſas reortant, quòd non impediuntur à ſono. Secunum eſt quod retulit, quòd quotieſcunq; interērat ludis, ita feſſa reuertebatur ad domum, opter illas choreas, & crebras ſaltationes, quia at debilis complexionis, vt apparebat, quòd r tres vel quatuor dies malè ſe habebat in corre, propter magnos labores quos ſuſtinuerat, æ ſimiliter cum Dæmone ſuo, dum eſſet in for incubi, ſæpiſsimè fuiſſe carnaliter cognitam axima cum delectatione teſtata fuit. Hæc illa . † Aliud breuius exemplum ſuperaddam, alia 30
óque mulier eiuſdem Profeſsionis, quæ vnà m præcedenti erat incarcerata; dum deferre- à Dæmone ſuo, reuertendo à ludis prædictis, itinere antequam peruenirent ad domum, n eſſet vicina oppido patriæ ſuæ, audiuit pul- campanam de mane pro Aue Maria. Vnde mon neceſſe habuit illam deponere, & diſcee: quam depoſuit ſtatim, & dimiſit in quodam o iuxta quandam ripam, vbi erant ſpineta

quædam, & in dicto loco ipsa misera mulier necesse habuit expectare vsque ad mane, quo lux clara appareret, sed fortuna profuit sibi, quia illa die in aurora, & in diluculo quidam iuuenis illius oppidi ibat ad alium locum ibi vicinum, quē ipsa videns transeuntem cognouit atque vocauit nomine proprio, quod audiens iuuenis prima facie timuit aliquantulum, sed videns postea mulierem ipsam, quæ seminuda erat à femoribus suprà, & crinibus sparsis scapillata tota, magis obstupuit, nec audebat ad ipsam accedere, nihilominus illa adeò benignè, & humiliter ipsum rogauit, vt accederet ad illam: qui venit, & interrogauit eandem, postquam illam recognouit, cur illic ita sola moraretur in ea forma, cui illa dixit, quòd tota nocte asellū suū quē perdiderat, perquisierat, & nunquam potuit illum inuenire, cui iuuenis subridens minusque credens dixit, hoc enim aliud quærit quàm aselli inquisitio, qui quærit asellum, vadit cum socio, & non sola sic seminuda, & scapillata: aliud est quod quærebas dixit ipse, dicas mihi veritatem, si vis, vnde venis? vbi fuisti? quid facis hîc sola? quis adduxit? dicas mihi omnia si vis habere suffragium, & ero tibi secretus, & fidus. Tunc mulier ipsa Lucretia nuncupata, quæ erat satis pinguis & pulchra, licèt satis timeret sæuitiā viri, & suorum consanguineorū, tamen fisa est de iuuene illo, rogando ipsum prius summis precib., ne cuiquam reuelaret factū illud, sed taceret; quia ipsa volebat pinguiora munera sibi elargiri, cui iuuenis sub fide

de promisit, quòd absque dubio cuncta referret, & ille futurus erit sibi secretissimus, tūc ipsa fassa est, quòd reuertebatur ea nocte à ludis Beneuentanis, & dū esset in itinere, deferreturq; per aërē à Magisterulo suo, audito sono campanæ, quæ pulsatur de mane pro Aue Maria, fuit sibi necesse, vt illam deponeret in terrā in eodē loco in quo reperiebatur, quando audiuit sonum prædictū, & hoc modo ipsa sic sola reperiebatur ibi, tunc iuuenis accessit ad illā, & præstitit illi opē in reuestiēdo, & recaptando se, deinde associauit illam vsq; ad domum absq; eo quod aliquis factū illud aduerteret, pro cuius laborib. & fide mulier ipsa donauit dicto iuueni vnū par caligarum, vnū birretum, & camisiam vnam, & certas pettas casei, rogando, eum iterum atque iterum, vt taceret, & ita promisit, & tacuit rem ipsam plures menses, deinde nescitur quo spiritu aut indignatione vel lapsu iuuentutis ductus, rem ipsam secreto modo cum vno, deinde cum altero propalauit, adeò, quòd paulatim res deuenit ad notitiam Curiæ, vnde mulier ipsa capta, & cum alijs incarcerata fuit, & iuuenis ille vt testis omnia hæc medio iuramento deposuit, adeò quòd ipsa quoque post multa facinus suum diutius tergiuersari non potuit: ego tamen illarum sententijs interesse non potui, quia necesse mihi fuit ad vrbem reuerti, illasque dimisi earum iudici ordinario, vt iustitiam faceret; sed cuncta retuli præfato Domino Abbati, prout inueneram, qui mandauit suo Locumtenenti, vt de ipsis iustitiā

faceret, & inde ad paucos dies retulerunt mihi quòd vitam suam finierunt flammis. Istarum vnguenta vidi atque tetigi, & quasdam alias maleficas mixturas, quibus grauissimas ægritudines in humanis corporibus inferebant, & illud etiam vidi, quo hominem ad earum libitum in furorem, & insaniam inducebant, quæ omnia mandaui igne comburi.
31 † Ex quibus manifestè deprehendi potest, quod verè, & corporaliter deferuntur, non autem in spiritu illuduntur. Ad quid enim opus erat, quòd illa prior conquereretur de lassitudine corporis, & membrorum, postquam reuersa erat à ludis, vbi dixit, quòd per tres vel quatuor dies se malè habebat in corpore, propter magnos labores dictarum chorearum. Si in spiritu duntaxat fuisset apprehensa illusione illa, non erat opus, quòd conquereretur de corpore, & nimio labore, quia corpus non laborat in somnis, sed animus duntaxat, *vt d. c. episcopi.* Altera etiam mulier, de qua in vltimo exemplo, non fuisset comperta sola in illo loco, nisi iuisset in corpore, vt ex prædictis. Sed quæro nunc quid est, quòd in ista secta vt plurimum sunt mulieres, viri autem rari sunt? Resp. plures redduntur rationes per Doc. Prima est, quòd mulier tanquam debilior, & fragilior faciliùs decipitur à Diabolo, & credit omnia quæ sibi persuadentur. *c. forus, de verb. sig. c. 2 de cland. desp. & habetur Gen. 3. c.* vbi Diabolus serpens prius decepit mulierem quàm virum, eò, quia magis credula fuit; Alia potest esse ratio, quia faciunt propter explendam libidinem

nem carnis, quam alio modo non possent absque ignominia satiare: isto enim modo capiunt delectationem cum Dæmone, & complent desiderium suum, absque eo, quòd contra ipsas insurgat infamia, vt ex plurium ipsarum mulierum confessionibus accepi, dum ista subtiliter indagarer. Quidam alij dixerunt, quòd mulier est magis vana, & curiosa, & magis familiaris Diabolo quàm sit vir, & quæ minus timet transgressionem præcepti superioris quàm vir, quasi quòd magis regitur voluntate, appetitu & sensualitate quàm ratione, *vt habetur 32. q. 7. cap. quod proposuisti. & 33. q. 5. Adam, & c. mulier, & per gl. in d. c. 1. de clande. despon. & d. c. 3. super Gene. & ibi per sacros Doct.* Ex prædictis itaque concludo conclusionem ipsam esse sufficienter probatam, cui non habent obstare quædam quæ superiùs in contrarium adducebantur. Et primò non obstat *tex. in d. c. episcopi.* super quo tenentes contrarium se omnes fundant, cui licèt per alios Doct. antiquos, & Mod. fuerint datæ plures responsiones, ad vnum tamen tendentes, scilicet, quòd tex. non loquitur de secta ista Strigarum, sed de alia longè diuersa ab ista. Ego tamen idem comprobando alio modo respondebo ad illum tex. declarando literam, & mentem illius concilij, & antequam ad vlteriora procedam præmitto † quòd omnis lex recipit interpretationem à 32
ratione sua, maximè quando ratio in lege reperitur expressa, quæ magis attendenda est quàm dictum legis. *l. adigere. §. quamuis. ff. de iure pa. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. l. milites prohibentur. & l. milites agrum*

agrum.in princ.ff.de re mil.l. nomen.in fi.ff.de leg. 3. & Bart. in l.2.§.videndum.ff. ad Tertul. idem Bart. in l. omnes populi,in 7.quæstione princ.ff.de iust.& iur. Bart. in l.si constante. in 5.colum.in 7.& 9.quæst.ff.sol. mat. & in l.si verò.§. de viro.eod.tit.& in l.1.C.quæ sit lon.consu. & 1. dist. c. consuetudo.per Gem.in ca. vbi periculum, in 2.no.de elec.lib. 6. & est gl.not.in clem.1.de elec.in ver.eligatur, & gl.in d.c.consuetudo.1.dist. Ideò dicunt Doc. quòd cui non conuenit ratio legis, minùs conuenit ipsa lex. *d. l. cum pater.§.dulcissimis & dict.l.nomen.in fin. & d.l. milites. la prima, & l. 2.ff. de re. mili.* Quibus præmissis dico, quòd ratio principalis illius ca. & intentio concilij Aquiren.non fuit velle impugnare, & habere pro impossibili, quòd Dæmon Deo permittente non possit hominem corporaliter deferre de loco ad locum motu locali, quia si fuisset istius intentionis, dixisset contra communem omnium Theologorum, & Canonistarum sententiam, imò contra tex. proprium sacri Euangelij *Matth. 4. Luc. 4. & Marc. 1. ca. in princ.* vbi apparet, quòd Diabolus tentando Christum, qui erat Deus & homo naturalis, detulit ipsum corporaliter super pinnaculum templi, & in montem excelsum, *vt latiùs infrà dicemus.* Intentio igitur finalis illius concilij :*in illo ver. Illud etiam non est omittendum, &c.* fuit, velle improbare, & damnare errorem illum, in quo erant mulieres illæ sceleratæ, de quibus ibi, quæ erant hæreticæ, & in sua obstinata opinione damnatæ, & quæ fuit ratio principalis, atque finalis, quare concilium illud declarauit, mulieres illas esse hæreti-

reti-

reticas, & damnatas. Ratio, dico principalis fuit illa quam ponit ibi text. videlicet cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnũ Deum arbitrantur, hæc est ratio principalis quæ facit illas esse damnatas, quod meliùs declaro sic, Concilium illud in princ. exponit generale edictũ, quo mandatur omnibus episcopis, & clericis, vt summo studio elaborent perniciosam Sortilegam, & Magicam artem ex parochijs suis penitus eradicare, & sic primò improbat artem, deinde deuenit ad speciem. s. ad homines illius artis peritos, dum dicit, quòd si aliquem virum, aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inueniant turpiter dehonestatum, ex parochijs suis deijciãt, quia subuersus est, & is etiam qui similis est sibi, subuersi sunt omnes, & à Diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore suo Diaboli suffragia quærũt, & ideò à tali peste debet mũdari sanctaEcclesia. Hic .n. remanet cõpleta oratio primæ partis can. vbi concilium mandat extirpari hanc reprobam artem Magicam, & Sortilegam, & illius Professos turpiter dehonestatos & externos à fide catholica ex omnibus parochijs suis repelli, ad hoc, vt sancta Ecclesia à tali peste liberetur. Deinde incipit secunda pars, ibi, *illud etiam non est omittendum, quòd quædam scelerata mulieres retrò post Sathanam conuersæ, &c.* vbi concilium prædictum mutauit sermonem, & posuit alium casum diuersum à præcedenti, quod patet ibi dum dicit. *Illud non est omittendum, quòd quædam scelerata mulieres, &c. textus ibi in principio.* locutus fuit de mulie-

mulieribus, quæ artem Magicam, & Sortilegam profitentur, ibi, dum dicit, *aliquem virum, aut mulierem huiuſcemodi ſceleris, &c.* ſi enim concilium prædictum in illa ſecunda parte, voluiſſet intelligere de eiſdem mulierib. de quibus fuerat facta mentio in prin. tex. non dixiſſet per iſta verba, *quædam ſceleratæ mulieres, &c.* ſed dixiſſet per aliqua verba repetitiua earundem perſonarum, & qualitatum, videlicet, eædem ipſæ dictæ, vel prædictæ, vel per alia ſimilia verba. ex quo enim text. in d. 2. par. non fuit locutus per verba repetitiua, ſed per diuerſa, & diuerſum ſenſum, & caſum demõſtrantia, fatendum eſt de neceſsitate, quòd ille ſit diuerſus caſus à præcedenti, & ſic diuerſa ſpecies perſonarum, & quòd ſit verum clariùs demon-
33 ſtrabitur infrà. † Concilium igitur deueniendo ad ſecundam partem, exponit iſtarum mulierum Profeſsionem, & qualiter ſub falſis illuſionibus & phantaſmatibus, illudantur à Dæmone, deinde enumerat quaſdam operationes, quas mulieres illæ profitentur facere cum Diana vel Herodiade Deabus ſuis, quarum iuſsionibus ad illarum ſeruitium euocantur, & nocturnis horis accedere profitentur; ſed vtinam hæ ſolæ in ſua perfidia perijſſent, & non multas alias ad illarum interitum pertraxiſſent. Deinde ponit modum infidelitatis, & errorem exprimit, quo principaliter deducuntur in hæreſim, dum dicit, *nam innumera multitudo hac falſa opinione decepta, hæc vera eſſe credunt.* ſ. quia putant Dianam, & Herodiadem eſſe veras Deas, & poſſe illa opera de quib. ibi perficere,

cere, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur. Ratio finalis, & principalis omnium supradictorum operum, & damnatæ credulitatis, ex qua dicuntur hæreticæ, nunc ponitur, dum dicitur. *Cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnum Deum arbitrantur*; & huc vsque perficitur secunda oratio, & dictum illius secundæ partis: deinde sequitur improbatio illarum falsæ opinionis, & erroris prædicti. Ratio igitur finalis est, vt proximè dixi, ex qua omnes alij errores, & illusiones successiuè deprehēdent, cum credunt illas Dianam, & Herodiadem, esse veras Deas, & in eis multùm diuinitatis, & numinis esse, & iste est verus intellectus illius canonis, si benè consideretur in verbis, & in mente. Stante igitur ratione prædicta expressa, secundum illam verba ipsius legis sunt interpretanda, & vbi ratio ipsa non conuenit, lex quoque omninò cessat. *d. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. l. hac ratio. & ibi Bar. ff. de calum. l. is qui animo. ff. de acquir. possess.* Ratio autem prædicta non conuenit, neque verificari potest in hac secta Strigarum, & Maleficorum, quippe quia ipsi, vel ipsæ non decipiuntur ista falsa opinione, putantes inseruire Deabus istis, & extra vnum Deum aliquid numinis esse, sed ipsæ vident, cognoscunt, & apprehendunt expressè, quod illarum Princeps cui inseruiunt, & cui obediunt, & adorant, est Diabolus inferni inferior Deo, & inimicus Dei, sed illi inseruiunt relicto creatore propter mundi vanitates ad explendas illarum libidines *dict. can. e-*

piscopi, in princ. & can. si quis episcopus, ead. quæstione 5. Si enim ratio ipsa de qua suprà istis Strigimagis non conuenit, verba legis & illius dispositio minus conuenire debet, per ea quæ proximè di-
34 cta sunt, eò maximè: † Quia ratio legis determinata restringit dictum legis, vt illa duntaxat lex ipsa comprehendat, ad quæ ratio illa naturaliter adaptari potest, & non vltra *d. l. cum pater. §. dulcissimis. & l. hæc actio & ibi Bart. ff. de cal. & l. qui animo. ff. de acquir. possess. & 1. dist. ca. consuetudo, & no. gl. in clemen. 1. de elect. & per Gemin. in c. vbi periculum, in princ. eo. titul. libr. 6.* Cum autem istæ sint exclusæ à ratione, dicuntur esse exclusæ à legis dispositione, per ea quæ suprà diximus, nec obstant exempla, & auctoritates quas tex. inferiùs deducit de Paulo, & Ezechiele, quia illa omnia referuntur ad sectam illam, de qua ibi. non autem ad Strigas, siue Maleficas, de quibus hîc. Fateor tamen, quòd Strigæ istæ, & Maleficæ in quibusdam conueniunt cum mulieribus illis de quibus in d. c. episcopi, in 2. parte. in hoc scilicet conueniunt, quia vtraque secta inseruit Diabolo, etiam illius imperio gubernatur, sed vna scienter, altera ignoranter, vna decipitur, altera decipit. Conueniunt & in alio, quia quo ad effectum æternæ damnationis ita sunt damnatæ illæ sicut istæ, ita Dæmones habent imperium super illis, sicut super istis, & eodem modo illæ sunt eliminandæ, & deijciendæ extra parochias, sicut istæ Strigimagæ, quia omnes sunt damnatæ; non tamen sequitur, si in aliquibus conueniunt, & æquipa-

quiparantur, ergò in omnibus debent esse æquiparatæ: quia data diuersitate rationis, datur etiam diuersitas iuris, *vt suprà diximus, & dicemus etiam infrà eo. titul. quæst. 12.* dum declarabitur materia poculorum, siue venenorum, & vt dixi extra communionem fidelium positæ sunt illæ, sicut istæ, & omnes tanquam oues morbosæ sunt penitus à Christi fidelibus euitandæ, ne sanas oues morbo illo inficiant. *l. 2. C. de sum. Trin & l. hi qui sanctam. Cod. de apost.* quia omnes sunt eiusdem diabolicæ religionis, sed diuersæ Professionis & habitus, dico animi non corporis, & ordinis Professi: sicut monachi, & moniales Christianæ religionis diuersos ordines professionis accipiunt, ad vnum tamen diuinum cultum omnes tendẽtes, ita isti damnati diuersos ordines & ritus accipiunt, & sub diuersis ordinibus, & moribus Diabolo inseruiunt, & diuersis quoque nominibus nũcupantur; quidam sunt hæretici, quidam manichæi, alij verò apostatæ, alij schismatici, donatistæ, & similes, de quibus in *l. manichaeos. Cod. de hær. & l. 1. & l. hi qui sanctam. Cod. de apos. & habetur per gloss. Abb. & alios Doct. in rub. & in ca. 1. de apost. & de schisma.* & hoc est quod in effectu voluit dicere tex. *in ca. excommunicamus. el. 1. & el. 2. in princ. extra de hær. vbi dixit, facies quidem habentes diuersas, caudas autem adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum.* per facies dico diuersas intellexit de diuersis ordinibus hæreticorum, siue Sortilegorum, per caudas adinuicem colligatas intellexit de vnico cultu eiusdem Diabolicæ religionis, quia omnia

omnia eorum opera tendunt ad cultum Sathanæ ſiue in mente, & intellectu, ſiue in corpore fiant. *Ad hoc vide quæ dixi ſuprà in primo euidentiali huius*
35 *quæſt.* † Illæ igitur mulieres de quibus *in d. can. epiſcopi*, dicuntur propriè hæreticæ, ex quo perſiſtunt in illo errore, putantes aliquid numinis eſſe in illis Deabus, & illas eſſe veras Deas, relicto Deo Saluatore noſtro, *vt in cap. 1. de ſum. Trin. & 26. quæſtione ſecunda. c. qui ſine ſaluatore. & can. firmiſſimè. de hær.* Iſtæ verò Strigimagæ, Magi, & Sortilegi, qui ſcienter, & ex propria malitia peccant, relinquentes diuinum cultum, & Chriſti Fidem, & ſcienter adhærentes Diabolo, quem ſciunt, & cognoſcunt eſſe Diabolum infernalem, & inimicum Dei, non dicuntur propriè ſtrictè hæreticæ, quia nullo dicuntur errore ſeductæ, ſed potiùs apoſtatæ perfidæ, quia ſcienter propria temeritate receſſerunt à Fide Chriſti, quamuis iſta earum apoſtaſia longo tempore indurata, & pertinaciter defenſata tranſit in hæreſim, *vt diximus in tractat. de hæretic. quæſtione 2. & dicunt gl. & Doctor. in rub. extra de apoſt. & habetur per Imperatorem in l. 1. & l. hi qui ſanctam. Cod. eod. titul.* vbi apoſtatæ propriè dicuntur qui ſcientes, & propria auctoritate, ſiue potiùs temeritate retrocedunt à Fide Chriſtiana, *vt habetur in d. l. 1. & in gl. rub. & in c. 1. extra eo. ti. & per S. Tho. in 2. 2. quæſt. 95. art. 5. & 6. in ti. de ſuperſt. ad quæ faciunt quæ diximus ſuprà in primo euidentiali, & ſuprà etiam quæſt. 2.* Et not. vnum valdè ſingulare, quòd iſtorum apoſtatarum duæ ſunt ſpecies, vna eſt quæ ſimpliciter retrocedit à Fide, & ſe-

quitur

quitur cultum, & obedientiam Dæmonis, & altera eſt, quæ poſtquam Chriſti Fidem abnegando poſtergauit, & deiecit ex corde ſuo, iterum ſe baptizat expreſſè in nomine Diaboli, & aliud nomen ſibi ſuperimponit: licèt vtraque ſpecies ſit damnata, prior tamen, ſi peccatum ſuum reuocat, admittitur ad pœnitentiam, & euitat pœnas corporales, ſicut hæretici, *vt l. Manich. Cod. de hæret.* Secunda verò ſpecies nunquam admittitur ad pœnitentiam in foro iudiciali, ex qua poſsit euitare pœnas corporales, etiam ſi miles abiuraret Profeſsionem illam, & vellet ad Chriſti Fidem reuerti, non auditur quo ad iſtum effectum, *& iſte eſt tex. valdè no. ad hoc in d. l. hi qui ſanctam, & ibi gl. C. de apoſt.* eodem modo irremiſsibiliter puniuntur, qui abnegato Baptiſmate Chriſtiano Iudæi effecti ſunt, & inter Iudæos commorantur, *vt l. 1. C. de apoſt.* quo ad animam verò in foro conſcientiæ, admittitur pœnitentia iſtorum ab Eccleſia, & aliorum quorumcunq; *vt no. in d. l. Manich. per Doc. & habetur in c. ad abolendam. & ca. firmiſſimè. de hær. per gl. in c. excommunicamus, el. 2. eo. ti. & c. ſuper. eo. ti. lib 6. diximus ſup. ti. 1. q. 5. circa fi.* & iſta ſit prima differentia, quæ reperitur inter iſtas quo ad nomen, & ordinem Profeſsionis. † Secundò differunt in modo Profitendi, quia illæ de quib. in *d. c. epiſcopi.* non faciunt Profeſsionem Expreſſam cum Dæmone, ſicut iſtæ, nec credũt inſeruire Dæmoni, ſed deluduntur ſub ſpecie boni, & proptereà dicit tex. ibi, quòd Diabolus poſtquam illarum mentem captiuam tenet, transformat 36

se in diuersas species personarum. Tertiò differunt, quia illæ nulla conficiunt Sortilegia nec Maleficia in humanis aut brutorum corporibus, & nemini nocent, nisi sibi ipsis, & propterea non dicuntur Maleficæ, sed hæreticæ, istæ verò sunt deterioris conditionis, quia nocent multis per diuersa Maleficia, *vt latiùs suprà vidistis in 1. & 2. quæst.* Quartò disconueniunt in hoc, quia non reperitur, quòd illæ aliquem maleficiatum curauerint, & ipsa Maleficia contrarijs Maleficijs abstulerint: istæ verò publicè incumbunt curæ & medelis Maleficiorũ, & postquàm aliquem dicto morbo curauerint, sæpiùs indicant Maleficiantem saltem aliquibus indicijs, *vt habetur per S. August. in libro 10. de ciuit. Dei. & in 3. de Trini. & S. Thom. in dict. quæst. 5. primæ partis, tract. quæst. in titul. de mira. & habetur 26. quæst. 5. c. nec mirum. §. necromantici. versi. ad hæc omnia.* Quintò, quia illæ licèt inseruiant Dæmoni virtualiter, tamen inseruiunt sub forma Dearum bonorum numinum: istæ verò propriè Dæmoni sedenti in solio Maiestatis, cui, vt vero, & vnico Principi reddunt obedientiam, *vt suprà latiùs diximus in 2. & 3. quæstione.* Sextò, quia non apparet, quòd illæ de quib. *in d. c. episcopi,* accedant ad ludos, & exerceant ibi choreas, & saltationes, & demum coitum carnalem habeant cum Dæmone, sicut istæ, *per ea quæ suprà latiùs in hac quæst. conclusimus. & per S. Tho. d. quæst. 5.* Septimò discordant in hoc, quia illæ nulla celebrant sacrificia, nullasque imagines offerunt neque baptizant, aut responsa petunt, istæ verò cuncta opera huiusmodi faci-

faciunt *vt suprà latè vidistis. in 2. & 3. quæstione. & in hac etiam in 1. & 2. fundamento.* Et quòd sint diuersi ordinis specie differentes, apparet ex diuersitate tractatuum, & capitulorum, & etiam auctorum. Ea enim quæ disponuntur *in d. ca. episcopi.* decreta fuerunt in concilio Aquir. dispositio autem *can. nec mirum:* sumpta fuit ex doctrina textualium S. Aug. *in libr. 10. de ciu. Dei.* cum igitur ex diuersis auctoribus, temporibus, & causis decreta ipsa statuta fuerint, superflua fuisset alterius decisio, si vtraque eundem casum comprehenderet, vel decideret: contra no. *in §. quibus in 1. consti. Cod. & in c. si Papa. de priuil. lib. 6.* ne igitur istud inconueniens superfluitatis succedat, dicamus quòd *c. episcopi* loquatur de diuersa specie mulierum ab ista, & ab illa de qua in *d. c. nec mirum,* maximè cum in veritate plures reperiantur species & diuersę professorum sub hac diabolica religione, *vt suprà dictum est in primo euidentiali.* † Sed contra prædicta oppo. & 37
dico, quòd imò *dict. ca. episcopi,* loquitur de istis Strigimagis masculis & fœminis, & de omnibus Sortilegis, vt apparet in princ. ipsius ca. dum dicitur, quòd episcopi, & eorum ministri curam habeant Sortilegam, & Magicam artem à Zabulo inuentam extirpare, & si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorē inuenerint, ex parochijs suis omni studio eliminare, & deijcere curent. Sol. verum est, quòd omnes illi qui sunt diabolicæ religionis, & sub illius obedientia, debent à limine Ecclesiarum, & à Christi fidelium communione repelli, siue sint Hæretici siue

Schiſmatici, ſiue Apoſtatæ, Magi, Necromanti, Sortilegi, cuiuſcunque ſint ordinis, & gradus, aut quocunque nomine nuncupentur, quo ad hoc, vt à fideliũ Chriſti conſortio ſeparentur, omnes æquiparantur, ex quo omnes damnati ſunt, & dicuntur veluti oues morboſæ, & ab ouili Chriſti fidelium penitus alienæ, meritò ſunt igitur ab ipſorum conſortio ſeparandæ, *vt l. 4. C. de ſum. Tri. & l. hi qui ſanctam. C. de apoſta. ca. firmiſſimè. & ca. ad abolendam, extra de hær. & in clem. 1. eo. tit. & d. c. epiſcopi. in princ.* licèt enim quo ad hoc ſint æquiparati, non ſequitur ergò, quòd quo ad omnia cenſeatur eſſe æquiparati, *vt no. in c. excommunicamus. in princ. el. 1. & el. 2. de hæret.* licèt enim iuris lator in princ. d. c. fecerit mentionem de hac ſecta, nihilominus poſteà dum loquitur de illis mulieribus in ſpecie, mutauit caſum in facto, *in verſic. ibi, illud etiam non eſt omittendum, quod quædam ſceleratæ mulieres retro poſt Sathanam conuerſæ, &c.* qui eſt diuerſus à præcedenti, vt patet ex his quæ tradit *S. Thom. in d.*
38 *quæſtione 5. 1. partis tract. qq. tit. de mira.* † vbi dicit, quòd Dæmones poſſunt mirabiliter in nobis operari dupliciter, vno modo per veram corporis tranſmutationem, & per veros effectus corporeos. Alio modo per apparentiam & illuſionem ſenſuum, ex aliqua imutatione imaginationis. Per quæ verba voluit intelligere de vtraque mulierũ ſecta, ſubiungẽs etiã, quòd neutra tamen ipſarum operatio eſt miraculoſa, ſed ex rebus naturalibus, & per modum artis Dæmonis ſubtilitate inuenta. Et hæc ſufficiãt quo ad ſolutionem

oppo-

oppositionis factæ de *d. c. episcopi.* Ad illud secundum dico, dum adducitur illud inconueniens, quòd Dæmon portare posset, &c. Solutio colligitur ex his, quæ dicit *S. Tho. in d. 5. vers. respondeo in tit. de mirac.* vbi dicit, quòd Dæmones multa possent facere, quæ nobis viderentur esse miracula, tamẽ ea facerent eorum naturali virtute, & ex reb. naturalib. si à Deo facere permitterentur, sed quia non permittuntur, ideò ea facere non possunt; quæ quidem facultas fuit illis adempta per passionem D. N. Iesu Christi. *vide ibi, vt singulariter dixit S. Bon. in 3. sen. dist. 19. q. 3. & diximus suprà quæstione præcedenti.* Nec est mirandum, si Dæmon Strigimagas, & alios suos Professos defert corporaliter, quia id facere potest Deo permittente, ex quo sunt oues gregis Diabolici, *vt latiùs diximus suprà. ea. q in 4. fun. istius vlt. opin. & tetigi etiam suprà in vlt. fund. eiusdem post septimam differentiam inter d. c. episcopi. & sectam Strigarum. Pro quo optimè facit dictum illud S. Bon. in 3. sent. dist. 19. q. 3. num. 32. & 23. de quo diximus suprà q. proxima à contrario sensu.* Si enim Diaboli potentia fuit depressa, & debilitata per passionem D. N. Iesu Christi, à quo fuit manus attrahens penitus abscissa, manus verò compellens debilitata, & eius vires coangustatæ fuere, illud est verum respectu Christianorum, pro quib. effusus fuit illa sanguis preciosus, illi verò, qui sunt extra Baptismum, & abnegarunt Fidem Christi, sicut pagani sunt reputandi, & sunt extra omnem gratiam, & beneficium salutis. *vt d. ca. firmissimè. de hær. & l. hi qui sanctam. C. de aposta.* ergò sequitur, quòd Diaboli potentia

quo ad istos remanet illæsa, & per consequens ipsos deferre potest ad libitum accedente maximè ipsarum mulierum voluntate, & consensu.
59 † Ad tertium dico, quòd Dæmones non possunt extendere eorum vires contra iustitiam humanam, & eripere captiuos de manibus publicæ iustitiæ, quia Deus non permittit, *vt dicit S. Aug. lib. 10. de ciuitate Dei. & S. Th. dict. q. 5. in tit. de mira.* aliàs sequeretur, quòd Dæmonis potentia esset supra diuinam, & quòd iustitia omninò periret, & iura omnia subuerterentur, quòd Deus nullo modo patitur, *vt dicit Tho. ibi vide quæ dixi suprà eo. quæst. 5.* Ad quartum non negatur, imò conceditur, quòd Dæmones possunt mirabilia operari in imaginatiua, & humano intellectu, quæ verisimilia sunt & vera vndique esse videntur: ex hoc tamen non sequitur, quòd non possunt aliquas operationes naturales efficere, & mouere corpora inferiora, *vt latè diximus suprà in primo fundamento, & etiam in secundo huius conclusionis S. Thom. in d. quæst. vers. respondeo.* vbi dicit, quòd Dæmones possunt mirabiliter in bonis operari dupliciter, vno modo per veram corporis transmutationem: alio modo per præstigiosam mentis illusionem, & formas apparentes, *vt habetur in d. c. episcopi. in 2. parte.* Ad quintum dum datur de illo exemplum. Respondeo, quòd Dæmones facilè possunt homines decipere; Sed dū capiunt mulieres ad ludos prædictos, & illorum sacrificia celebranda, necesse est, quòd habeant mulieres in corpore, & earum naturali forma, si ea, q̄ cupiunt, perfici volūt; & ꝓptereà ne sequatur

tur scandalũ aut piculum contra ipsas, Sathanas mittit alium Dæmonẽ in forma succubi, q iacet ad latus mariti loco vxoris, & quoties contingit, omnia vxoris officia in thoro cõiugali etiam coitus subire non denegat, sed libenter appetit, & adeò se benè accommodat, quod quenquam etiam sapientissimum falleret. *vide S. Th. in d. q. 5. & dixi suprà latè in primo fundamento conclusionis, & in 2. euidentiali*, dum dixi de operationibus incuborum, & succuborum. Nempè vellem, quòd hi, qui tenent aliam opinionem, quòd deferantur solùm in spiritu, reducerent mihi intellectum illum ad practicam. Aut enim volunt, quòd nemo capiat partem spiritus, scilicet animę, quia spiritus hominis idem est quod anima, *vt no. declarat Arch. in ca. Moyses. 32. q. 2.* & hoc facere non potest, quia anima est vnica in substantia, & indiuisibilis, & nullam recipit diuisionem in quantitate, nec in qualitate, *vt dicit Philos. in 1. de Anima, & est gloss. not. & ibi Abb. in c. 1. de sum. Trin. in ver. simplex. & Bart. in l. stipulationes non diuidũtur. ff. de ver. obl. in 3. opp.* vbi dicit, ꝙ anima est indiuisibilis, & est tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. Aut volunt, ꝙ Dæmon capiat totum spiritũ, siue totã animã, & necesse esset, ꝙ remaneret hominis cadauer, & sic mortuũ absente anima, & sequeretur maius inconueniens, q̃a esset in potestate Dæmonis auferre vitã homini, & illi defuncto restituere, & sic mortuũ suscitare, qđ est impossibile, q̃a sol⁹ De⁹ hoc facere põt, † & nulla creatura neq; Angelica, neq; humana habet hãc facultatẽ suscitandi mortuum, *vt dicam infrà in q. 10.* 40

vnde

vnde non video, quomodo illorum opinio posſit ſaluari intelligendo de Strigis & Magis: & ſi tu diceres, non dico quòd Dæmon auferat totam, nec partem animæ, ſed deludit dormientem per illa ſigna præſtigioſa formata in intellectu, ſine intellectu præſentata per immutationem imaginationis, quòd facere poteſt Dæmon, tunc reſpondeo, quòd eſt impoſsibile, vt tot naturales operationes, quæ fiunt per iſtam ſectam Strigimagarum, Maleficorũ, & aliorum ſimilium, fieri poſsint in ſpiritu ſolo, quin interueniat corpus, & membra naturalia. Quomodo enim poſſent in congregationibus, & ludis prædictis tot choreas, reuerentias, & retrogradas ſaltationes efficere, niſi corpus adeſſet? quomodo poſſent coitum carnis implere, quem faciunt in ſingulis cõgregationibus ludis completis, niſi corporaliter intereſſent? nec dicendum eſt, quòd ſit pollutio ſomniantis, quia Dæmones poſſunt verè, & corporaliter cum mulieribus coitum perficere, & illas quandoque reddere prægnantes in aſſumptis corporibus, *ſecundum ea quæ ſuprà diximus in 2. euidentiali iſtius quæſt.* ergò ſequitur neceſſariò, quòd corporaliter perficiunt. Non nego tamen, quòd etiam non poſsint in ſomnijs pollui Diabolo operante. Quomodo tamen poſſent illorum ſacrificia, & cæremonias celebrare, & imagines illis imponere, ſi in ſolo ſpiritu hæc fierẽt, quarum imaginum olim vnam vidi Romæ, & manibus palpaui, & erat verá ſpecies materialis habens materiam, & formam, & formata erat ex quibuſdam mixtu-

mixturis mihi ignotis. Quomodo etiam possent tot Maleficia, & Sortilegia contra humana corpora fabricare, nisi corporaliter interessent? in spiritu enim & in somnijs nemini vnquam vidi iniuriam fieri, nec occidi quenquam. Cùm igitur operationes istæ, & aliæ huiusmodi quæ sunt naturales, & corporeæ, non possunt fieri, nisi per corpus, & membra; ergò sequitur, quòd Strigimagæ, & alij similes deferantur, & intersint corporaliter, & non in spiritu solùm, & per ista sum expeditus de ista septima difficili q.

QVAESTIO VIII.

SVMMARIVM.

1 *Dæmon Maleficis siue Sortilegis vtitur tanquam instrumentis ad nocendum corporibus humanis.*

2 *Dæmon non potest hominem in aliam transformare speciem.*

3 *Maleficium quandoq; absq; Veneno, & sola Carminis & Verborum potentia perficitur.*

OCtauò quæro. Si Dæmon per † se non potest 1
nocere corporibus Christianorum, qui non sunt de sua religione, quia Deus id non permittit, vnde fit, quòd sæpiùs infantes ad latus parentum, & in proprijs gremijs matrum reperiuntur quandoque suppresſi? & eorum corpuscula concisa & mutilata? aut aliqua alia intrinseca ægritudine polluta? ex qua sæpiùs moriuntur. Solut. dic quòd licèt Dæmon per seipsum corporib. Christianorũ nocere non posſit, ad illos maleficiandũ vtitur instrumẽto Maleficæ siue Magi, qui vel quę

cum

cum vnctionibus, pulueribus, cæterisque mixturis maleficis, & venenis prædictis infantibus & alijs in occulto noctis silentio, dum dormiunt parentes, & omnes quiescunt, ipse Dæmon aperit ostia, etiam si fortissimis seris clausa essent, & illas Maleficas intromittit: per ostium dico, aut quandoque per fenestras in domo maleficiandi, quos sic intromissos instruit quomodo facere debeât, & ne lux candelæ aut lucernæ impediant Maleficum, ne discooperiatur aut cognoscatur à maleficiando, ipse Dæmon in assumpta forma felis siue gattæ lucernam, lampadem, siue candelam, quam lucentem reperit, illicò extinguit, vt Maleficus ipse commodiùs posit Maleficia sua perficere, quib. peractis Maleficus tutus abit: Dæmon verò, vt faciliùs illinc recedere possit, apit ostia, deinde reclaudit, prout antè illa repererat, nec putes (vt quidam ignari vulgares asserunt) quòd ipsæ Strigæ seu Malefici transforment se in spe-
2 ciem gattę, aut alterius animalis bruti, †quia hoc est impossibile Dæmoni, quòd possit hominem transformare in aliam speciem, *vt diximus suprà q. praced. & dicemus infr. eod. q. 10.* benè verum est, quòd ipsemet Dæmon assumit illas varias formas, & facit operationes illas, *de quibus suprà, secundum quod declarat Aug. in libr. 10. de ciuitate Dei, & in 3. de Trin. & Th. dict. quæst. 5. primæ part. qq. disp. in titul. de mirac. & Bon. super 3. sen. quæst. 3. & in c. episcopi. 26. quæst. 5.* & vt faciliùs, & sine periculo Malefici possint perficere dicta eorum Maleficia, Dæmon est illi præuius, & tanquam dux in tenebris illis, quos ducit ad lectum malefi-

maleficiandi, discooperit pannos, & ostendit omnia, quæ facienda sunt dormientibus omnib. quib. ipse Dæmon imponere potest iuxta caput semina quædam, aut pulueres, ex quibus introducitur profundus somnus, quibus sic dormientibus introducit Maleficum, & omnia perficit, & hoc ego aliàs deferri audiui à duabus mulieribus Maleficis, quas ꝑ Maleficijs huiusmodi præ manibus examinandas accepi, & est verisimile, quòd ita sit, quia nunquam reperi, nec audiui, quòd aliquis Maleficus, siue Malefica fuerit vnquam apprehensus in flagranti crimine, & videtur quodammodò impossibile, quòd euntes in domos alienas, & per secreta domus nocturno tempore clausis ostijs, atq; fenestris possent ita tutæ in obscuris tenebris ingredi, & euadere absque aliquo rumore, vel scandalo, nisi haberent Dæmonē, q illas in operib. ipsis saluas redderet. † Quandoq; 3
nullo Veneni haustu, vel mixtura in corpore, vel extra corpus adiecta, sed sola potentia Carminis, & Verborum perficitur Maleficiũ, *vt habetur in d. c. nec mirum. §. magi 26. q. 5.* vbi tex. refert dictũ Lucani:

Mens hausti nulla sanie polluta veneni,
Incantata perit, &c.

Et ego aliàs vidi Romæ quendā Magum excellentissimũ Græcum tempore Adriani VI. anteq̃ perueniret ad vrbem Pont. ipse, q solis verbis cōpresserat vires cuiusdā ferocissimi tauri, existētis in armēto in loco syluestri, quē sic affixũ, vt ita dixerim, & humiliatũ apprehēdit ꝑ cornua, & chordula quadā satis debili, arte tñ magica fabricata, taurum

à Dæmone: pro solutione istius q. duæ redduntur rationes per sacros Theologos, & Canonistas *in c. nec mirum. 26. q. 5.* Prima est, quòd Dæmon, qui nil auidiùs cupit, quàm animas multas lucrari, ad tenebras inferni multifariam fraudibus homines pertrahere, quam primùm videt hominem ipsum apprehensum, & illius animam sub sua potestate subiectam, nil aliud quærit, nisi vt separetur à corpore, vt quam adhuc sub conditione retinet, certam lucretur, quæ posset per pœnitẽtiam illius imperium subterfugere, & se reunire cum Christi fidelibus † à ad hoc igitur vt irretitam prædam certò possideat, semper quærit illius mortem, & dissolutionem animæ à corpore, quia nonnulli quandoque reperti sunt, qui reuocauerunt errorem suum, & grauem susceperunt ex commisso crimine pœnitentiam, & residuum vitæ suæ sanctissimè vixerunt, & propterea dicitur, quòd tunc Diabolus nihil aliud satagat, nec laboret in alio, nisi in persuadendo ipsi Malefico, vt persistat in eius opinione, & Professionem ipsam nullatenus reuocet; sed in ea perseueret vsq; ad finem vitæ, quia licèt adducatur ad furcas, & superimponatur igni, Dæmon statim illum arripiet corporaliter, & liberabit à laqueo, & flammis, adeò, quòd nullum penitus dolorem patiatur, & casu quo mori contingeret, transibit sine pœna supplicij, & liberabit se à tot periculis huius mundi, & lõgè maioribus gaudijs in alio seculo fruetur cum eo. His igitur illusionibus & falsis persuasionib. ab eo præmunitus sępiùs tenaciter perseuerat in eius opinione, nec curat quoquo modo errorem suum reuo-

care,& pœnitentiam agere,sed obstinatus prçoptat potiùs vlt. supplicio perimi. Quædam verò ex ipsis Maleficis mulieribus reperiuntur, quæ erroris sui mirabiliter pœnitere videntur, & maximis fletibus agere pœnitentiam,quæ omnia fictè peragunt,nullamque gerunt in corde mœstitiam,aut veræ pœni-
3 tentiæ amaritudinem.† Ad cognoscendum autem, an verè vel fictè pœniteant, maximè mulieres, quæ habent faciles lachrymas, aduertendum est ad oculos ipsarum, an in fletu & gemitu huiusmodi emittant lachrymas, quas si non emittunt, nulla adest cordis contritio, sed omnia simulatè fiunt, & aliàs audiui à quodam excellētissimo Canonista, qui erat etiam optimus Theologus, quòd regula ista est verissima, maximè in mulieribus, quæ non laborant multùm in lachrymis,& dixit mihi,quòd lachrymæ ipsæ sunt signa manifesta veræ & internæ pœnitentiæ,& adduxit mihi text.*de pœn.dist.1.c.Petrus, & c. lachrymæ.* vbi dicitur, quòd lachrymæ lauant delictum quod pudor est confiteri, *& habetur Luc.3.cap.*& ego illas habui in facto: nondum tertius est elapsus annus Romæ, in agro Sabino: dum quandam vetulam Maleficam examinarem, quæ iam 20.an.in ipsa Professione compleuerat,& infinita quodammodò Sortilegia Venifica suis mixturis fabricauerat, & magnum Christianorum numerum diuersis ægritudinibus pollutum reddiderat, quosdam verò occiderat, raros vel nullos sanauerat, quæ postquam confessa fuit crimen, dum ego prosequerer illius examinationem per horas duas, & vltrà, quam maximè videbatur condolere de suis commissis excessibus,

sibus,& continuos fletus, & suspiria conficiebat,asserens velle Professionem illam omninò relinquere, & ad veram Orthodoxæ Fidei Religionem reuerti: veruntamen in tanta fletus, & suspiriorum copia, nullam vnquam etiam minimam lachrymam emittere potuit, ad quod ego aliàs instructus plurimũ aduerti, & visum fuit valdè mirabile, quòd mulier fleret sine lachrymis,&nisi vidissem,fortaſsè non credidissem, licètin viro non sit mirandum,ex quo ipsi duriores sunt in lachrymis.Non tamen nego,quin mulieres possint in multis confingere lachrymas,vt aliàs dixit Cato,

Instruit insidias lachrymis, dum fœmina plorat.

In actu tamen pœnitentiæ videtur quid mirandum,sed dici potest,quòd diuina iustitia hoc agitur fauore pœnitentiæ. † Secunda ratio redditur quare 4 non possunt euadere quando sunt incarcerati, quia diuina iustitia tunc non permittit Dæmonem posse suam naturalem potentiam exercere in illos, ne aliqui iudices, & officiales curiosi forsan videntes aliqua signa manifesta liberationis eorum, inuitarentur ad prosequendum illorum Professionem.& hoc est quod dicit *Augustinus in libr.3.de Trin.& 10.de ciuit. Dei. & Sanctus Thomas in tractat.q.1.partis.q.5.in tit. de mirac. & canon in ca. nec mirum 26.quæstione 5.* quòd Deus impedit potentiam Dæmonis in quibusdam pro conseruatione Christianæ Fidei, *vt latè diximus supr.eo.tit.7.quæst.*quia aliàs Fides ipsa Christiana paulatim tota subuerteretur, maioremque potestatem videretur habere Diabolus quã Deus, & iudex qui est minister Dei.*11.quæst.3.c.nemo contemnat,& c.seq.*&

ideò tũc Deus resistit Dæmoni, & illius vires comprimit: per ea quę no. S. Aug. *in lib. 10. de ciuit. Dei. & refert, & sequitur S. Thom. in d. tract. qq. d. q. 5. & dixi supra eod. q. 7.*

QVÆSTIO X.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia, & alia Maleficorum opera quando Hæresim manifestè dicantur sapere.*

Deo soli reseruata quæ sint, nec vlli permissa creaturæ.

2 *Secreta cordis humani solus Deus potest rimari.*

3 *Dæmon quæ, & qualia in cognitione habeat à naturali pœnitentia.*

4 *Maleficorum seu Sortilegorum duplex Professio, Tacita videlicet & Expressa.*

5 *Sortilegia quomodocunq; facta per eum qui est Expressæ Professionis Diabolicæ Hæresim censetur sapere.*

6 *Maleficia facta per eos qui sunt de Tacita Professione Diabolica quando Hæresim sapiant, & quando non.*

7 *Sortilegium factum cum hostia consecrata, vel cum sanguine Christi, an manifestè sapiat Hæresim.*

8 *Sortilegia facta ad calefaciendum cor frigidum, Hæresim sapere non videntur.*

9 *Auxilium Diuinum non potest implorari per Sortilegia per commixtionem Sacramentorum facta.*

Imagines facere ad Amorem mulieris prouocandum potiùs Superstitiosum est quàm Hæreticum.

10 *Inuocatio Dæmonis quando Hæresim sapere dicatur.*

Imploratio auxilij Dæmonum ad Sciendum Futura sapit Hæresim.

11 Inue-

11 Inuocatio Dæmonum per modum Orationis est propriè Hæresis.

Aduocati debent in positionibus formandis esse cauti.

12 Sacerdotes pro viuis missam defunctorum celebrantes in odium ipsorum, an sint Hæretici.

Imagines calcare, aut aliàs contemnere, an sit Hæreticū.

13 Sacerdos in celebratione non consecrans, an sit Hæreticus reputandus.

14 Sortilegia in quibus immiscentur Reliquiæ Sanctorum, an sapiant Hæresim.

15 Sortilegia quæ fiunt cum permixtione Chrismatis, aut Aquæ Baptismatis, an sapiant Hæresim.

16 Sacramenta posita in Sortilegijs Amatorijs nullos producunt effectus.

17 Sortilegia quæ fiunt cum rebus in Ecclesia Benedictis, an & quando Hæresim sapiant.

18 Hæresis quibus casibus committatur in Sortilegijs.

Sortilegium factum cum Rebaptizatione alicuius Hæresim sapit.

19 Dæmonis suffragium inuocare ad Sciendum, vel Faciendum ea quæ soli Deo competunt, est Hæreticum.

DEcimò videndum est, an, & quando huiusmodi Sortilegia, † & opera Maleficorum sapiant 1
Hæresim manifestè, ita quòd ipsorum Rei & Machinatores Iudicis Ecclesiastici Inquisitoris Hæreticæ Prauitatis examini subijciantur, & Hæreticorum pœnis puniantur. Respondeo in hoc deueniendum esse ad distinctiones. Sed antequam ad vlteriora procedam, pro euidentia pręsuppono primò, quòd quędam sunt quæ ad solum Deum creatorem

pertinent, ex quo illa reseruauit sibi in priuilegium, nullique creaturæ etiam Angelicæ illa concessit. Prout est hominem verum naturalẽ creare, *vt habetur Gen. 2. & S. Thom. in 1. part. tract. qq. in tit. de poten. gen. & de creat. q. 2. art. 6. & q. 3. art. 1. 2. & 4.* Vel iam creatum in melius, aut deterius reformare, & in alteram speciem commutare, vt ibi dicitur. Item mortuum suscitare, ita vt verè, & naturaliter viuat, sicut resuscitatus fuit Lazarus, qui iã quatriduanus erat, *vt habetur Ioan. 11.* & quando etiam filiũ illius viduæ, dum deferretur ad sepulturam, ex pheretro suscitauit, & surgere iussit, *vt habetur Matth. 18.* Item futura scire ex vera & perfecta scientia, ad solum Deũ pertinet, *vt dicitur Esa. 41. c.* Annuntiate nobis quæ futura erũt, & dicemus, quia Dij estis vos. Item cœli motum sistere ab eius vnica voluntate dependet, *vt in-*
2 *quit Thom. in tract. qq. in 1. par. q. 1. art. 3 & 6.* † Item secretorum cordis humani quæ in animo sunt occulta, nec dum ad aliquem actum extrinsecum deuenerunt, solus Deus est scrutator, & verus cognitor, *vt habet Matth. c. 22.* Vbi Christus optimè cognouit secreta cordis Pharisæorum, qui cupiebant ipsum calumniari apud Cæsarem, ex eo, quòd vocabat se Regem Iudæorũ, & propterea interrogarũt ipsum, cuinam deberent offerre tributum ipsi vel Cæsari, tunc Iesus petijt ab eis, vt ostenderent sibi monetam aliquam si haberent, & vnus ipsorum exhibuit numisma; quod Iesus videns, interrogauit, cuiusnam esset illa imago in numismate sculpta? at illi responderunt, est Cæsaris imago, tunc Iesus restituens illis numisma, dixit; Reddite ergò quæ sunt Cæ-

ſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo: demonſtrans, quòd Deus non quærit theſaurum pecuniarũ, ſed corda fidelium, & opera charitatis, *de pœ. diſt. 1. c. ecce. & can. ſeq. & diſt. 2. can. radica data. & c. ſeq. & not. in c. à nobis, de ſent. exc. & in c. 1. qui cle. vel vouent.* Et iſta ac his ſimilia nullus Dæmonum, nec Angelorum facere, aut cognoſcere poteſt, ſed ſolus Deus, *vt dixi & habetur 2. quæſt. 5. cap. conſuluiſti.* † Quædam verò ſunt ſub cognitione, & naturali potentia Dæmonis, & 5
quæ Dęmon ipſe permiſſu diuinæ clementiæ facere poteſt, quia illum in his non reprimit; & hæc multa ſunt, inter quæ eſt tentandi facultas, & flectendi pudicos animos ad libidinem, & ad alia peccata, *vt habetur in Apoc. 2.* ecce miſſurus eſt Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, vt tentemini, vt habeatis tribulationem diebus decem, nolite timere, &c. *Sanctus Auguſtinus lib. 10. de ciuitate Dei, & Thom. in 2. 2. diſt. 95. quæſt. 2. in tit. de ſuperſt. & habetur Gen. 3. & Matth. 4. Mar. 1. Luc. 4.* vbi Diabolus auſus fuit tentare Chriſtum, *& diximus ſuprà eodem quæſtio. 6.* Item omnium naturalium, & virtutum creatarum cognitio, tam ſuperiorum quàm inferiorum, ex quibus quidem rebus naturalibus inferioribus multa fiunt Veneficia, ex quibus diuerſæ, & quàmplurimæ cauſantur infirmitates in humanis corporibus, ſciuntque dictas ægritudines ſic ex accedenti expoſitas contrarijs remedijs curare: quam quidem ſcientiam naturalium Dæmones poſſunt homines docere, & inſtruere, quomodo facere debeant, ad ſauciandum ſanandúmve corpora huiuſmodi, *vt proximè diximus ſuprà eodem titulo, in ſexta quæſtione.*

& alia huiusmodi quamplura facere possunt eorum natura, & permissu Dei, *vt dicit S. Thomas in tract. qq. 1. part. quæst. 5. de mir. & eod. lib. q. 16. art. 7. de Dæmon.*
4 Quibus sic præsuppositis nunc distingue, Aut † Sortilegus, Malefica, siue Magus, sunt de Expressa Professione Diabolica, quod est quando expressè abnegarunt Christi fidem, & iterum se baptizarunt in nomine Beelzebub, *vt plenè diximus supra eod. d. quæst. 6. & q. 3. & habetur in l. hi qui sanctam. C. de apost.* Aut Malefici huiusmodi sunt Tacitæ Professionis, quod est quando nondum se remouerunt penitus à diuino cultu, & à fidei Christianæ religione, nec celebrant expressum Dæmonis cultum per Sacrificia Diabolica, nihilominus habent quandam tacitam, & occultam amicitiam, seu familiaritatem cum Dæmone & alijs Maleficis, propter quam quædam conficiunt Sortilegia, & operationes Superstitiosas, quæ non possunt absque Dæmonis suffragio, & instructione compleri, seu effectum sortiri, vt sunt Ligaturæ execrabilium remediorum, & Incantationes, quas faciunt istæ mulierculæ, vt plurimùm cum schedulis aut alijs mixturis, siue Ligaturis suspendendis aut Ligandis ad collum, maximè quando student sanare personam maleficiatam: & hoc est quod dicit text. *in c. nec mirum, in princ. in versic. ad hæc omnia. 26. quæst. 5. & Augustinus libro 10. de ciuit. Dei,* vbi dicit, quòd in istis omnibus ars Dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum, & Angelorum Malorum exorta. † Primo casu dic, quòd qua-
5 litercunque fiunt ipsa Sortilegia per illum qui est Expressæ Professionis, semper dicuntur sapere Hæresim

resim manifestè, si non respectu operis, saltem respectu operantis, qui est verè, & propriè Hæreticus, ex quo relicto Deo proprio creatore, adorat Dæmonem tanquam vnicum Deum: & propterea dicitur Hæreticus, quia contrauenit primo diuinorum præcepto. *Vnum cole* DEVM *&c.* Item primo ex articulis Christianæ fidei. *Credo in vnum* DEVM, *&c.* Idem dicendum est de eo qui non est Hæreticus, tamen in ipsis Sortilegijs fabricandis associat sibi Hæreticum, vel puerum rebaptizat, &c. *vt dicit gloss. in dicto cap. accusatus. §. sanè. de hære. libro 6.* Et licèt quædam ex his quæ faciunt, sint de his, quæ Dæmon facere potest naturaliter, quæ regulariter non deberent sapere Hæresim manifestè, tamen in isto casu dici possunt Hæretica, non respectu rei, sed respectu operantis, & hoc est quod voluit dicere *gloss. in dicto cap. accusatus. §. sanè,* quæ exemplificat plures casus, in quibus ipsa Sortilegia sapiunt Hæresim manifestè: inter quos ponit istos, scilicet, quando Sortilegi ad ipsa Sortilegia conficienda associant sibi Hæreticum, aut puerum rebaptizant, & quædam alia his similia faciunt. † Secundo autem casu, 6 quando hæc fiunt ab his qui sunt Tacitæ Professionis, tunc distingue secundum quod facit Oldrad. *in consil. 210. quod incipit, regularis habet traditio, &c.* vbi dicit, quòd aut imploratur auxilium Dæmonis ad ea faciendum, aut cognoscendum quæ ipse Dæmon sua naturali virtute & potestate facere potest diuina virtute non reprimente, sicut est hominem tentare ad peccandum, aut flectere pudicos animos ad libidinem, & similia facere, *vt dictum est suprà*

latè in 3. & 6. quæst. & isto casu non sapiunt Hæresim manifestè, *vt dicit gloss. & not. Archid. Gem. & cæteri Doct. in d. c. accusatus. §. sanè.* idem esset si eius virtus inuocaretur ad reuelandum furta vel alia occulta præsentia vel præterita, ad præparandum docendumque medelas, ad sanandum maleficiatum, ista licèt fieri omninò prohibeantur Dæmonis auxilio de iure Canonico, *vt habetur in ca. 1. 2. & 3. de Sortil. vbi copiosè per Pan. & 26. quæst. vltim. ca. admoneant.* tamen non sapiunt Hæresim manifestè, quod patet ex genere pœnæ, *vt in dicto c. 2. de Sortil. & per Oldrad. in dicto consilio 210.* Aut imploratur auxilium Dæmonis ad cognoscendum vel faciendum ea, quæ de sui natura scire aut facere non potest, quia sunt de his quæ pertinent ad ipsum creatorem, *vt suprà latè diximus,* & tunc si quis putat Dæmonem posse facere per seipsum illa quæ ad solum DEVM pertinent, est Hæreticus, & pagano deterior *dicto can. episcopi. §. quisquis in fin. & dicto ca. qui sine saluatore.* † Sed quæro, quid si aliquis assumeret Hostiam Sacratam in Sortilegijs ipsis quæ fiunt maximè ad Amorem, in quibus sæpius ista Sacra miscentur, *vt diximus suprà in 2. & 3. quæstio.* an ista sapiunt Hæresim manifestè, quando in eis nullus Hæreticus interuenit. Distingue, aut illa fiunt ad effectum cognoscendi animum mulieris vel viri, si amat illum aut illam, qui vel quę Sortilegia facit, vt sæpius faciunt isti Amantes qui sunt dementes; aut fiunt ad effectum inducendi Amorem erga Sortilegum aut Sortilegam in corde illius Amatæ personæ, quæ nullum vel minimum habet Amorem. Primo casu non videtur

quòd

quòd ſapiāt Hæreſim manifeſtè, ex quo in hoc Sortilegio imploratur auxilium illius Sacramenti ad ea quæ ſunt propria diuinæ virtutis, ſcilicet ad reuelandum ſecreta cordis hominum: *ſecundum quod concludit Oldrad. in d. conſilio 210. de quo ſuprà proximè diximus,* Hæreticum potius eſſet, ſi pro notitia occultorum prædictorum quis inuocaret auxilium Dæmonis, putans Dæmonem poſſe ipſa reuelare ex certa ſcientia, *ſecundum quod dicit idem Oldrad. in d. conſi. & diximus ſuprà.* Et ſecundum hoc no. quòd multi hodie incidunt in hanc ſpeciem Hæreſis, quia plures ſunt ex iſtis Amantibus fatuis, quæ facere ſtudent hæc eorum Sortilegia, cum alijs diuerſis rebus, vt ſciant animum Amaſiæ, ſiue Amaſij, an teneat dilectionem ſui: & hi qui in hac opinione perſiſtunt, firmiter id credentes, ſunt Hæretici, aliàs non. † Secundò 8
verò caſu, quando fiunt ad effectum calefaciendi cor frigidum, & iſta ſimiliter non videntur quòd ſapiant Hæreſim manifeſtè, quoniam inuocatur ſuffragium illius Sacramenti ad diligendum, ſed dilectio in ſe non eſt peccatum, imò videtur eſſe meritum apud Deũ, vt habetur in diuinis præceptis. Diliges proximum tuum ſicut teipſum. *& no. Matth. 22. ca. & dixit Paul. Apoſt.* Si omnes virtutes habuero, charitatem autem non habeam, nihil ſum, *& not. in c. firmiſſimè, de hær. gl. tamen in d. §. ſanè. c. accuſatus. de hære. lib. 6.* videtur tenere contrarium, quòd Sortilegia, in quib. interuenit Hoſtia Cõſecrata ſapiunt Hęreſim manifeſtè, dũ ponit plura exempla, in quibus Sortilegia ipſa ſapiũt Hæreſim manifeſtè, ponit etiã iſtud de per ſe, quãdo interuenit Hoſtia Conſecrata, nec

ſpeci-

ſpecificè ponit ad quem effectum illa fierent, vnde intelligi poteſt ad omnem turpem effectum, maximè vbi vertitur materia peccati, & ab iſta opinione quę fauorabilis eſt pro fide non diſcederem, *vt dicit text. in dicto cap. accuſatus.* maxima enim temeritas eſt illius Chriſtiani, qui in rebus vanis & laſciuis, tanti Sacramenti abuſum audet miniſtrare. Et ad ea quæ ſuprà in contrarium adducebantur, Reſpondeo, nec nego, quòd diuina virtus precibus implorata ad reuelandum ea quæ ſecretiſſima ſunt in corde hominum, hoc facere poſſet, quia hæc ſunt ſub eius arbitrio, & poteſtate, non autem Dæmonis, qui eſt creatura, hoc eſt verum quotieſcunque conſultatio ipſa fieret debito modo, iuxta ritum veri diuini cultus, & Chriſtianæ religionis, & per modum Sacrificiorum, quæ in Eccleſia celebrantur per bonos ſacerdotes, non autem in iſto modo ſuperſtitioſo, & retrogrado, *iuxta not. in ca. nihil in ſacrificijs. de conſec. diſt. 2. & not. in cap. cum Marthæ. de celebra. miſ. vide dom. Ioan. Iec. in ſum. confeſſ. in titu. de*
9 *Sort. quæſt. 19. & quæſt. vlt.* † per iſta enim Sortilegia nō imploratur auxilium Sacramenti mixti in factura, aut ipſa diuina virtus ad reuelandum iſta, ſed potiùs Dæmonis ſuffragium vt illa reuelet per abuſum iſtorum Sacramentorum, cui omnia huiuſmodi opera Sortilega immolantur per illam amicitiam quam ibi Malefici habent cum Dæmone, ſecūdum pacta inter eos inita. *26. quæſt. 5. c. nec mirum. ver. ad hæc omnia. & Io. Iec. in ſum. confeſſ. eod. tit. c. 2.* & hoc faciunt in opprobrium Diuinę Maieſtatis, & ſi qua reſponſa reuelationis inde ſequantur, illa profectò ſunt

diabolica,

diabolica, & non diuina, ſed iſtum tam turpem abuſum Sacramētorum Diabolus inſtruit hominem facere, vt ſub eo ipſe faciliùs adoretur ab homine in dedecus diuinæ bonitatis, & hoc modo hominem decipit, *vt dicunt Canoniſtæ, & ſacri Theologi in locis ſuprà not. in 6. & 7. quæſt. & habetur in dicto can. epiſcopi.* Ad ſecundum, dum dicebatur, quòd diligere in ſe non eſt peccatum, eſt verum, quando dilectio eſt ipſa in charitate fundata, tunc enim eſt opus meritorium Deo, quia charitas eſt recta voluntas ab omnib. terrenis, ac præſentibus penitus auerſa, iuncta vero Deo inſeparabiliter, vnita igne quodam ſpiritus, omnis extraneæ corruptionis neſcia, nulli vitio mutabilitatis obnoxia, ſuprà omnia quæ carnaliter diliguntur excelſa, & in effectu conclude; quòd illa eſt dilectio maxima circa Diuina, & Eccleſiam vel erga proximum propter Deum, quæ reſpicit animæ beatitudinem non hæc mundana fragilia, *vide text. præclarum de pœn. diſt. 2. c. charitas eſt,* vbi plura ſingularia de charitate narrantur, hæc enim eſt illa charitas, & dilectio quæ habet meritum regni cœleſtis, hæc eſt illa de qua locutus fuit *Paulus Apoſt. & Matth. 22. cap.* & de qua loquitur Diuinum præceptum. *& text. in dicto can. firmiſſimè, & ibi gl.* cæteræ verò dilectiones carnis, quæ terrenæ ſunt, potius habent annexum peccatum quàm meritum, reſpectu vltimi effectus, qui eſt carnalis coitus, & proptereà ille, qui putat Sacramentum Euchariſtiæ operari ea quæ ſunt mediatè vel immediatè peccatum, eſt in maximo errore, nec caret manifeſtæ Hæreſis ſuſpicione, nihilominus in iſtis ſemper me

refero

refero ad communem Theologorum opin. & rectum iudicium Sanctæ Matris Ecclesiæ. Oldradus autem in hac materia, *in cons. suo 210. quod incipit, regularis habet traditio, &c.* sic distinguit, dicens, quòd Sortilegia Simplicia: item Pocula Amatoria, vel assumere Hostiam non Sacratam, ista non inducunt Hæresim. *vt in ca. 1. de Sortil. & in rubric. eodem tit. l. si quis aliquid. §. qui abortionis ff. de pœ. & ca. de homine. de celebratione miss.* Imagines verò facere ad Amorem mulieris prouocandum, dicit ipse, quòd magis videtur esse Superstitiosum quàm Hæreticum. Sed circa hoc duo sunt consideranda. Primum est modus inuocationis, quomodo inuocatur Dæmonis suffragium. Secundum est considerandum circa rem quæ
10 expetitur. † Primo igitur casu aut inuocatur auxilium Dæmonis per modum Imperij & Suffragij, aut per modum Adorationis, & Cultus Latriæ: primo casu aut imploratur ad tentandum, & Flectendum Pudicos Animos Mulierum ad Libidinem, vel his similia, quæ sunt de propria Dæmonis natura, & non sapiunt Hæresim. *vt habetur in Apocalypsi 2. cap.* ecce missurus est Diabolus aliquem ex vobis in carcerẽ vt tẽtemini, &c. *& habetur Matth. 4. Marc. 1. & Luc. 4.* hoc enim est proprium Dæmonis tentare hominem ad peccandum, vt ibi dicitur, *& diximus, suprà eadem quæst. in princ.* Aut imploratur eius auxilium ad Sciendum Futura, vel ad Aliquid Aliud Faciendum, quod soli Deo creatori competit, & tunc sapiunt Hęresim manifestè, quia vult attribuere creaturæ quod est proprium creatoris, *vt ca. accusatus. §.*
11 *sanè, de hæret. lib. 6. & ibi not. Doct.* † Secundo verò casu

principali,

principali, quando inuocatio illa fit per modum Adorationis & Cultus Latriæ, Adorando Diabolum, absque dubio illud sapit Hæresim, imò est propriè Hæresis Adorare Diabolum: si enim Adorare Hæreticum, est Hæresis non propter personam, sed propter vitium, in quo est graue peccatum, *vt dicit Old. ibi. & Gem. in d. cap. accusatus. §. sanè*, ita & multò fortiùs Adorare Diabolum est opus Hęreticũ: quod enim maius, & detestabilius vitium est quàm Adorare Diabolum? & hîc non ponderatur persona, sed vitium quod committitur in illa Adoratione. Et ideò diligenter est aduertendum ad modum, & formam, quibus Dæmonis suffragium inuocatur, quia si per modum Imperij, & Gratificationis, & petuntur ea quę Diabolus facere potest, non sapiunt Hæresim, si verò per modum certæ Adorationis, tunc sapiunt Hæresim expresśè, *per ea quæ proximè diximus quæ fuit singularis doctrina Old. in d. consi. 210.* Ex qua not. singularem cautelam in practica pro aduocatis, vt sint cauti in formando positiones & interrogationes, quòd per modum Imperij seu Gratificationis quis inuocauit auxiliũ Dæmonis, & isto modo euitabitur labes Hęresis: si verò ponat, quòd per modũ Adorationis, & veri Cultus Latriæ, quis incidit propriè in Hæresim, *per ea quæ suprà diximus.* Post hæc videndũ est † quid de sacerdotibus, qui causa doloris 12
spoliãt altaria, & celebrãt missas veste lugubri in linorẽ, & odium alicuius inimici, vel celebrant missas defunctorũ pro ipsis viuentibus, & sumũt preces, vt citiùs moriãtur, vel incurrant mortis periculũ, nunquid ipsa sapiũt Hæresim manifeste? dic quòd non,

quod

quod apparet respectu pœnæ, quæ imponitur pro isto crimine. *26. quæst. 5. c. quicunque, & clarius dicetur infrà eod. q. seq. vbi tradetur de pœnis istorum.* Deinde quæro, quid si clerici, vel laici Crucem, aut Imaginem B. Mariæ virginis, seu aliorum Sanctorum irreuerenti ausu proiecerunt in terram, & spinis, vel vrticis supposuerunt, aut pedibus forsan calcauerunt, an ista sapiant Hęresim manifestè, vel dicantur propriè opera Hæretica, & similiter dicas, quòd non, licèt grauissimum sit peccatum in se. *c. si canonici. §. fi. de off. ord. libr. 6.* Vlterius † quæro, quid si sacerdos celebrat vnam, aut plures missas super hostia quam nunquam sacrauit, si postcà communicat se cum illa, an incidat in Hæresim, vel dicatur Hæreticus ex eo; similiter si aliquis acceperit hostiam, super qua celebratæ fuissent vna aut plures missæ, non tamen fuit sacrata, & illam immiscuerit in Sortilegijs, maximè his, quæ fiunt ad amorem, an incidat in Hæresim sacerdos qui missas illas scienter celebrauit, & ille qui hostiam commiscuit in Sortilegijs? dic quòd neuter committat Hæresim, quamuis grauiter peccet vterque, *can. de homine, de celebratione missæ, & per Oldradum in dicto consilio 210. in 3. colum. & diximus vnum verbum suprà ead. quæst. in princip. & habetur per d. Ioan. Iect. in summa conf. eod. tit. q. 12. & 6.* Nec omittam eos, qui in Sortilegijs suis apponunt imagines, illasque baptizant sub nomine personæ maleficiandæ, vt affigant in eo vel ea illud accidens, quod ipsi vel ipsę desiderant, an ista sapiunt Hæresim manifestè? dic quòd considerandum est ad quem effectum imagines illæ fuerant fabricatæ,

& ad

& ad quem effectum tendant Sortilegia, & ad quid imploretur auxilium Dæmonis, an ad ea quæ facere potest virtute sua naturali, an ad ea quæ spectant ad creatorem, item sub quo modo, & forma imploretur Dæmonis suffragium, an per modum Imperij, & Gratificationis, vel per modum Adorationis, & Cultus Latriç, *de quibus omnibus diximus supra ead. q. ideò non insisto vlterius in declaratione, vide d. Io. Iect. in sum. conf. eod. titu. q. 12.* † Quid de his, qui in ipsis 14
Sortilegijs immiscent Reliquias Sanctorum Martyrum, scilicet particulas ossium, carnis, aut neruorum, capillorum, vnguium, & similium, vel particulas aliquas vestium eorundem, vel D.N. Iesu Christi, B. virginis Mariæ, seu aliorum Sanctorum, aut Sanctarum, an Sortilegia ipsa dicuntur esse Hæretica, vel sapere Hæresim manifestè? præsupposito, quòd immixta fuerint in Sortilegio Amatorio, vt sæpiùs fieri solet; dic quòd non sint Hæretica, nec sapiant Hæresim manifestè, quamuis negari non potest, quòd sint valdè superstitiosa & damnanda, quod est verum, quando fierent ipsa Sortilegia ad flectendum pudicos animos ad libidinem, vel ad alios effectus, qui fieri possunt per Dæmonem, & non interuenit cultus Adorationis, si verò interueniret cultus Adorationis, & fierent ad Sciendum illa quæ pertinent ad Deum, semper saperent Hæresim manifestè, *vt latè diximus supra proximè. vide S. Th. in sum. 2. 2. di. 95. art. 3. ver. dicendum, in ti. de superst. vbi hoc idem tenet: idem etiam Io. Iect. in sum. conf. eo. ti. q. 16.* Modò † quæro, quid de 15
his, qui Sacramenta Ecclesiarum, vt est Oleum Sanctum Baptismatis, Chrismatis, vel Extremæ Vnctio-

nis, aut Aquam Fontis Baptismatis in dictis Sortilegijs commiscuerint, ac sapiant Hęresim, vt sup. & breuiter dicas quòd non, quod patet ex diuersitate pœnarum indictarum pro huiusmodi maleficijs, quæ sunt diuersæ à pœnis hæresis. *de quib. in c. ad abolendam, & c. vergentis. extra de hær. & latè diximus in tract. de hær. quæst. 6.* Quod tamen est verum, quando per ipsa Sortilegia non imploratur auxilium Dæmonis, nisi ad ea, quę de sui natura facere potest, *de quibus alias diximus sup. ead. q. & q. 6. & 7.* si verò inuocatur ad ea, quæ non ad ipsum, sed ad Deum creatorem spectant, sine dubio tunc sapiunt Hæresim manifestè, vel si Dæmonis suffragium inuocatur per modum Adorationis, & Cultus Latrię; quia ipsi Sortilegi, & eos consulentes adorarent cum deuotione Diabolum, tunc illorum opera essent Heretica; aliàs si per modum Imperij, vel Gratificationis, dicas quòd non, *vt supra proximè diximus, & per Old. in d. consi. 210.* Et ideò dic, quòd si quis in ipsis Sortilegijs quæreret auxilio Dæmonis, scire si mulier in corde suo amat ipsum amantem, vel è conuerso, quando mulier Sortilega erga virum: isto casu Sortilegia sapiunt Hæresim manifestè, quia secreta cordis hominum nemo scit, nisi solus Deus, & cui ipse voluit reuelare. *& habetur 2. q.*
16 *c. consuluisti. & latè diximus supra ead. q. in princ.* † Sed quæro, quando ipsa Sacramenta posita in Amatorijs Sortilegijs, ad flectendum, vt suprà, an operentur effectum, vt ex potentia illius Sacramenti flectatur animus illius ad amandũ &c. dic quòd nõ, quia illis non vtuntur debito modo, nec ad honestum, sed ad turpem effectũ, quod vt plurimùm tendit in peccatum,

ad quæ

ad quæ opera Diuina Gratia, vel Sacramenta Ecclesiarum se non extendunt, *vt aliàs diximus supra eod. q. 6.* & ideò cōmuniter appellari solet iste abusus quidā Sacramētorum, & Sacrilegium. 17. *q. 4. c. sacrilegium. & c. si quis contumax.* §. 1. Nec dum est annus elapsus, quòd vidi Romæ casum iustum euenire in facto, vbi duę mulieres impudicę cum Oleo Sancto Baptismatis & Chrismatis, quo inunxerunt sibi labia, dicentes quædā turpia verba ad formandum Sortilegium, deinde deosculabātur viros, à quib. amari cupiebant, asserentes, quòd illud Sortilegiū & obseruantia operabatur maximū effectum quoad iniungendam dilectionē in corde vacuo: nihilominus vidi ambas fustigari per vrbē, & mitratas in loco quodam publico nouissimè turpiter dehonestari, *secundum quod dicit Panor. in d c. 2. de Sortil.* † Idem dicendū est de his, qui in 17 huiusmodi Sortilegijs Amatorijs immiscēt Aquā Benedictam, sumptā ex amphora communi, quæ patet in Ecclesia, Candelas Benedictas, Frondes Palmarū, Ramos Oliuarū Benedictarum, Sacros Agnos Dei, & similia; istud dicitur potiùs abusus quidā Sacramentorum, *vt suprà proximè diximus*, quàm Hæresis expressa. Idem dicendū est de his, qui aliquas Reliquias Vestium Sanctorū Apostolorum, Martyrū, aut aliorum Sanctorū, vel qui particulā Lapidis Sacrati, Purificatorij, sub quo immolatur hostia, itē Calicis, vel alterius Rei Benedictæ siue Sacratę cōmiscuerint in ipsis Sortilegijs Amatorijs, dicuntur abuti Sacramentis huiusmodi, & grauissimè peccant, citra tamen Hęresis labē, *vt notatur per Old in d. consi. 210. & Panor. in d. ca. 2. de Sortil.* vbi expresè dicit, quòd quotiescunq;

non interueniunt ea, de quibus per gl. in d. c. accusatus. §. sanè. quamuis inuocentur Dæmones, vt promoueant animum mulieris ad impudicitiam, licèt istud sit grauissimum peccatum in se, tamen non sapit Hæresim, quia proprium est Dæmonis tentare creaturam, *vt habetur in Apoc. 2. c. & 16. q. 2. c. visis. vide S. Tho. in sum. 2. 2. dist. 65. art. 3. vers. dicendum. in tit. de superst. & Io. Iec. in sum. in tit. de Sortil. q. 25.* qui omnes tenent, quòd per ista quis non incidat in Hæ-
18 resim, dum tamen fiant modo prædicto. † Quæ omnia prædicta limitanda sunt pluribus modis, & primò, vt non procedant, quotiescunque in ipsis Sortilegijs celebrātur solennia Sacrificia interpositis Aris, Idolis, & alijs: *de quibus supra in 3. & 6. q.* & Diabolus adoratur, quia isto casu committitur Hæresis, *vt sæpius suprà proximè diximus, ita tenet expressè Old. in d. cons. 210. & Gemin. & alij Doc. in d. §. sanè.* dicentes, quòd peius est Adorare Diabolum, quàm Hæreticum. Secundò limitantur vt non procedant in Sacramento Eucharistiæ Corporis, vel Sanguinis D. N. Iesu Christi, quia tunc committitur Hæresis. *ita dicit expressè gl. in d. §. sanè.* Tertiò limitantur, quando interueniret Rebaptizatio pueri in ipsis Sortilegijs, quia etiam saperent isto casu Hæresim manifestam. *vt per d. gl. in d. §. sanè.* Quartò limitantur, nisi in ipsis Sortilegijs ministrandis Hæreticus interuenerit, *vt*
19 *per d. gl.* † Quintò & vltimò limitanda sunt, quotiescunque Dæmonis suffragium inuocatur ad Habendum Notitiam eorum, vel Faciendum, quæ soli Deo creatori competunt in priuilegium: *de quibus plenius diximus suprà eadem q. in prin.* & per ista sit expedita

hæc

hæc decima vtilis quęstio: quæ omnia benè nota, quia istorum scientia est maximæ importantiæ, tam respectu examinis, quàm pœnarum: *de quibus dicemus infra q. proxima.*

QVÆSTIO XI.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi quibus Pœnis sint afficiendi.*

2 *Sortilegia quæ fiunt ad Habendam Notitiam Occultorum, aut Distantium, non sapiunt Hæresim, & ideò non puniuntur.*

Sortilegi qua Pœna puniri debeant in Foro Conscientiæ.

3 *Pœna Sortilegiorum in Foro Iudiciali Canonico quæ sit.*

4 *Laici, & Viles Personæ Sortilegia exercentes qualiter puniantur.*

5 *Sortilegus, & qui eum Consulit, puniuntur Pœna Capitis.*

6 *Sortilegia Amatoria qualiter in Foro Conscientiæ Puniatur, & qualiter in Foro Iudiciali Canonico.*

7 *Sortilegia Amatoria de Iure Ciu. Capite Plectuntur.*

Pœna Sortilegis imponenda est Arbitraria.

8 *Clericus Sortilegus potest Officijs, & Beneficijs Priuari.*

Ignorantia, aut Simplicitas in Sortilegio nō excusat.

9 *Sortilegi Venefici quæ sint Pœna afficiendi.*

10 *Clericus qui Sortilegium Veneficum exercet, qualiter puniatur in Foro Iudiciali Canonico, & qualiter Laicus.*

11 *Malefici qua mulctentur Pœna de Iure Ciuili.*
Sortilegus ad Domum alterius Accedens ad perpetranda Maleficia qua sit afficiendus Pœna.
12 *Consulens aut Vocans Maleficos ad Maleficia facienda, punitur Capitis Pœna.*
13 *Torqueri potest quilibet cuiusuis conditionis pro crimine Sortilegij.*
Sortilegus quo casu tradatur Bestijs Vorandus.
Artem Sortilegam, seu Magicam Docens, & Discens, Pari Pœna plectuntur.
14 *Sortilegi Membri Virilis Languedinem Inducentes, aut aliàs Vim Generatiuam Impedientes, Vltimo afficiuntur Supplicio.*
Sortilegia ad Bonũ Finem exercens an sit puniendus.
15 *Maleficiatos Curans per Sortilegia non punitur de Iure Ciuili, sed de Iure Canonico sic.*
16 *Astrologi, & Chiromantici secundum astrorum cursum, aut signa manuum futura prognosticantes, an sint puniendi.*
17 *Sacerdos causa doloris Aras Spolians, aut Luminaria consueta Extinguens, qua afficiatur Pœna.*
18 *Clericus vel etiã Laicus Imaginem Crucis, vel alicuius Sanctorum Conculcans, qualiter puniri debeat.*
19 *Iudæus super Crucem Immunditias Proijciens qua Pœna mulctandus.*
Sacerdos qui scienter missas celebrauit super Hostia non consecrata prò Sortilegijs faciendis qualiter puniatur.
20 *Prohibitum aliquid facere, aut efficere aliquod antecedens necessarium ad illud, paria sunt.*

21 *Imagines Baptizantes ad Sortilegia facienda, qua sint afficiendi Pœna.*

Reliquias Sanctorum aut Ecclesiæ Sacramenta Sortilegijs immiscentes pari pœna puniuntur.

22 *Astrologi futura prædicentes qua sint Pœna mulctandi.*

Sortes in Euangelijs quærentes librum aperiendo, vel alias, debent puniri.

23 *Sortilegus in opere sanatiuo multas orationes dicens, sed aliqua verba secretè adijciens non satis congruentia, an sit puniendus.*

24 *Breuia aut Ligaturas ad collum maleficiati suspendendas facientes, quæ continent aliquid extrinsecum, an & qualiter sint puniendi.*

Deus Acheron, in Breuibus adijci solitum, an sit verbum Diabolicum.

25 *Deo Mammonæ sacrificantes, vt fiant diuites qualiter puniri debeant.*

26 *Sacramenta aut alias Res Sacras aut Benedictas Ecclesiæ Sortilegijs admiscentes Pari Pœna puniuntur.*

27 *Sortilegia de Iure Ciuili Vltimo puniuntur Supplicio, his demptis, quæ fiunt ad liberationem maleficiatorum.*

Diuinatio quæ fit per Somniorum Interpretationem, an sit prohibita.

28 *Incantationes quæ fiunt contra Serpentes quando sint punibiles.*

VNdecimò post præmissa videndum est, † quibus Pœnis isti Sortilegi puniantur. In qua 1

quæstione similis distinctio de qua suprà repetenda est, Aut sapiunt Hæresim manifestè, aut non. Primo casu Pœnæ ipsorum declaratæ fuerunt *in trac. de haeret. quæst.* 4. vbi copiosè diximus, quibus Pœnis puniantur Hæretici. Secundo verò casu, quando non sapiunt Hæresim expressam: distingue, aut sumus in prima specie Sortilegiorum Diuinatiua, aut in secunda, quæ est Amatoria, aut in tertia, quæ dicitur Malefica: *de quibus aliàs diximus suprà eod. titul. quæst.* 2. Primo casu, aut fiunt ad Habendum Notitiam Futurorum, aut eorum, quæ in Corde sunt Hominis, & ista, quia sapiunt Hæresim manifestè, *vt suprà proximè diximus:* puniuntur Pœnis Hæreticorum; *de quibus suprà.* Idem est si in illis commiscerent Hostiam Sacratam, aut alia: *de quibus per gl. in d. c. accusatus. §. sanè, de haeret. lib. 6.* quia tunc Sortilegia ipsa saperent Hæresim manifestè, & Hæreticorum pœnis essent puniendi, qui præmissa faciunt, *ita dicit Old. in d. cons.* 210. *Panor. in c.* 2. *extra eod. titu. & diximus supra proxima quæst. circa fin.*
2 † Aut fiunt ad Habendum Notitiam Præsentium Occultorum, prout sunt furta, rapinæ, incendia, tractatus, adulteria, homicidia occulta, & his similia facinora; aut eorum, quæ iam sunt de Præterito, seu eorum, quæ in Longinquis Partibus fiunt, & similium; quia tunc non sapiunt Hæresim manifestè, alijs Pœnis puniuntur, quia si est Clericus, de Iure Can. siue Diuino in Foro Conscientiæ subijcitur Pœnitentiæ 40. dierum extra Collegium Ecclesiæ, siue Communionem Fidelium, quæ imponitur per sacerdotem, qua subijciuntur etiam Laici, *vt est text. in cap.* 1. *de Sortil. & ibi Panor. & alij qui ita declarant*

clarant tex. illum, licèt glo. fin. videatur aliter sentire, sed ipsa loquitur de pœnis iudicialibus imponendis à iudice Ecclesiastico in Foro Contentioso secundum iura quæ gloss. ipsa allegat. vt infra proximè dicam. † Aut sumus 3
in Foro Contentioso Iudiciali Canonico, postquam delictum innotuit curiæ, & tunc pro eodem crimine imponuntur Grauiores Pœnę: quia Clericus erit Suspensus à Diuinis, & ab Altaris Ministerio per Annum, & vltrà, ad arbitrium iudicis, secundum facti qualitatem, aut turpitudinem, & personarum conditionem: quo termino elapso, Clericus ipse statim ipso iure reuertitur ad pristina sua, *ita dicit tex. in ca. 2. eo. ti. & ibi per do. Abb. quem vide. & Felyn. & alios,* Laicus verò realiter Excommunicatur. *26. quæst. 5. c. non oportet.* Sed hoc est verum, quotiescunque ex Simplicitate, & Bono Zelo Clericus peccasset, *secundum terminos d. cap.* 2. aliàs Grauius Punietur, quia Deponitur ab Omni Ordine Sacro, & Priuatur Omnibus Beneficijs, & Intruditur in Monasterium ad agendum perpetuam pœnitentiam, *vt habetur 26. q. 5. c. si quis episcopus, & ibi gl. idem tenet Pan. in d. c. 2.* & not. quòd vltra pœnas prædictas poterit Iudex Ecclesiasticus exercere etiam alias Pœnas † contra Laicos 4
huiusmodi Sortilegia exercentes, quia si Serui sunt, & Viles Personæ, poterunt Mitrari, & Fustigari, & alijs similibus modis Dehonestari; Digniores verò poterunt Relegari, vel ad Perpetuos Carceres Condemnari, *vt in ca. contra idolorum. 26. q. 5.* quod est verum. Et procedunt illæ vltimæ pœnæ, quotiescunque aliàs moniti Laici ab ipsis Sortilegijs noluerint se abstinere, & sic de his, qui pluries inciderunt in crimen.

L 5 *vide*

vide Pan.in d.ca. 1. *de Sor. in gl. fi.* vbi ſubiungendo dicit no. quòd licèt iſtud ſit crimen Eccleſiaſticum, tamen non eſt merè Eccleſiaſticum, quia Iudex etiam Secularis poteſt de hoc crimine cognoſcere, pariterque punire, licèt reos ipſos Pœnis Grauioribus proſequatur.
5 † De Iure autem Ciuili punitur Pœna Capitis, tam ille Sortilegus & Magus, quàm ille, qui Conſulit ipſos, & Sortilegia ipſa confici mandat. *& iſte eſt tex. in l. nemo. C. de malef. & math.* Iſti enim Diuinatores ſunt multùm Deo abhominabiles, & exoſi; ratio eſt, quia volunt ſe facere æquales Deo, dum Diuinam poteſtatem, quæ vertitur in cognitione futurorum, ſibi vſurpare contendunt, & eſſe ſimiles Deo, *& dicit do. Ioan. de Turre cre. in c. contra idolorum. 26. q. 5.* quòd quemadmodum Lucifer, & primi noſtri parentes voluerunt eſſe ſimiles Deo in altitudine, & pulchritudine, in cognitione, & ſcientia boni & mali, ideò omnes de cœlo deiecti fuerunt, quorum quidam in profundum inferni, quidam verò in hoc variarum calamitatum mundo peruenerunt, ita dicendum eſt de iſtis Dininatoribus qui in cognitione futurorum volunt eſſe æquales Deo, de Eccleſia Dei, quæ pro cœlo figuratur, omninò expellendi
6 ſunt, & à Chriſti fidelium gratijs repellendi. Aut † ſumus in ſecunda ſpecie, quæ dicitur Amatoria, & ſi in ea interueniunt ea, quæ narrantur per gl. in d. c. accuſatus. §. ſanè. dicendum eſt, quòd ſapiant Hæreſim manifeſtè, & puniuntur Pœnis Hæreticorum, *vt ſuprà proximè diximus. Idem dicit Ab. in d. c. 1. de Sor.* aut illa non interueniunt, & non ſapiunt Hæreſim; & dic, aut ſumus in Foro Conſcientię, & eadem 40. dier.

Pœniten-

Pœnitentia subijciuntur tam Clerici, quàm Laici, sicut alij: *de quib. supra d. c. 1. de Sort.* qui tex. loquitur indistinctè, & generaliter, de quibuscunque personis, & de hac etiam specie Sortilegiorum, in qua viget eadem ratio, intelligi potest *arg. tex. in c. si quis episcopus. 26. q. 5.* vbi loquitur de omni specie, ex quo etiam non datur diuersa ratio inter casum & casum. *arg. l. illud. ff. ad l. Aquil. cum sim. & ita tenent Doct. ibi.* Si verò sumus in Foro Iudiciali, de Iure Canonico, & eisdem Pœnis puniũtur Clerici atque Laici, tam prima, quàm secunda vice, *prout supra proximè diximus in praeced specie. 26. q. 5. c. non oportet. c. si quis episcopus. c. aliquanti. c. contra idolorum. & ca. augurijs,* quæ omnia iura, maximè. *c. non oportet. & c. aliquanti,* loquuntur de pluribus speciebus Sortilegiorum, & de ista quoque loquuntur. † De Iure Ciuili similiter eadem Pœna Capitis puniuntur. *d. l. nemo. C. eo. tit.* quæ omnes 7
Sortilegorum Professiones, ac Sortilegiorum Species cõplectitur. *vide text. ibi & gl. & l. eorum. in princ. eod. tit.* vbi text. videtur æquiparare quo ad pœnas illos Maleficos qui Flectũt pudicos animos ad Libidinem, & illos, qui contra Salutem Hominum Moliti sunt, omnes enim Seuerissimis Pœnis sunt puniendi, quæ nil denotant nisi vltimum supplicium, *vt not. gl. in d. l. eorum, in prin. & l. multi.* Et circa præmissa nota vnum singulare, quod dixit Abb. *in d. c. 2. de Sorti.* quòd Pœna imponenda istis Sortilegis, vel eos Consulentibus, est Arbitraria, potestque iudex illam aggrauare, seu grauiorem, aut leuiorem imponere, secundum qualitatem facti, conditionem personarum, & animũ delinquentis, & secundum ipsas qualitates, & acciden-

& accidentia, Pœnas ipsas moderari, *arg. l. hodie. & l. aut facta. ff. de pœn. & l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. inf.* 24. *q.* 1. *c. non afferamus.* Hoc tamen procedit de Iure Canonico in Foro Ecclesiastico, de Iure
8 enim Ciuili, secùs est, *vt suprà proximè dixi.* † Et nota etiam aliud quod dicit Abb. ibi. quòd Clericus per huiusmodi Sortilegia, de quibus ibi, potuisset Officijs, & Beneficijs Ecclesiasticis Priuari. *arg. text.* 26. *q.* 5. *c. aliquanti*, sed ibi ideò Clericus ille fuit dignus misericordia, vt illa minori Suspensionis Pœna puniretur, quia ex simplicitate peccauit, & bono zelo, pro inueniendis bonis Ecclesiæ, quæ fuerant furto subtracta, *vt dicitur in d. c.* 2. aliàs grauiùs fuisset punitus, quæ nota pro limitatione eorum quæ suprà dixi. Et nota etiam hoc aliud quod in istis criminibus non parcitur Simplicitati, nec Ignorantiæ, quia licèt Sortilegia ipsa facta fuerint bono zelo, & ad bonum effectum, scilicet reperiendi res Ecclesiæ furto subtractas, nihilominus puniuntur qui illa conficiunt, aut consulunt facientes. *d. c.* 2. *de Sortil. & ibi Panor.* vbi dicit, quòd isto casu mitiùs puniuntur, ex quo tex. iuncta hac doctrina apparet decisio illius casus, an liceat hæc Sortilegia fieri ad Sanandum corpora maleficiata; & si quis Maleficis remedijs, & arte prædicta aliquos sanauerit, an puniatur, & qua Pœna, *de quibus habetur* 26. *q. vlt. c. admoneant, & dicemus ea. q. loco*
9 *suo.* † Aut sumus in tertia specie principali, quæ dicitur Venefica, & si in ea interueniunt aliqua de his quę narrat *gl. in d. c. accusatus. §. sanè.* dicendum est, quòd sapiant Hæresim manifestè, & Pœnis Hæreticorum sint puniẽdi, *vt aliàs diximus suprà*; si verò ea non interue-

teruentiunt, vel alia his similia, & tunc aliter puniuntur; quia aut sumus in Foro Conscientiæ, & punitur fabricans, & ille qui Consulit Pœnitentia Exilij 40. dierum extra Gremium Ecclesiæ, & Fidelium Communionem *d.c.* 1. *de Sortilegi. iuncto c.si quis episcopus.* 26.*q.*5.& licèt *tex.in d.c.*1. loqui videatur de alia specie.s. Diuinatoria, tamen *ca.si quis episcopus.* loquitur generaliter de omnibus, & in fine vna & eadem Pœna omnes punit, qua Pœna tam Clerici quàm Laici subijciuntur, quia *tex. in d.c.* loquitur generaliter & indistinctè *l.de precio.ff.de publi.& 26.q.5.c. aliquanti.* & cum hac solu. videntur transire Doc.*in d.c.*1. nullam facientes differentiam de aliqua specie Sortilegiorum aut Personis. † Aut sumus in Foro Canoni- 10
co Contentioso, & sic in Foro Fori, si Laicus hoc crimine peccauit, prima vice erit Excommunicandus, & ab Ecclesia Remouendus, 26. *q.*5.*c.si quis episcopus. & c.aliquanti.* si verò semel monitus, adhuc in eodem proposito perseuerando iterum commisit idem delictum, & tunc si est Vilis Persona, debet Fustibus cædi, siue Fustigari publicè per vrbem, Mittrari, & publicè tanquam infamis Dehonestari: Digniores verò Relegantur in Carceribus, siue ad Perpetuos Carceres condemnantur. 26.*q.*5.*c.contra idolorum.* Clerici verò efficiuntur Infames, & omnibus Officijs atq; Beneficijs Ecclesiasticis priuantur: & nihilominus ipsi quoq; Intruduntur Carceribus, aut in Monasterium ad agendum perpetuam pœnitentiam. 26. *q.* 5. *c. si quis episcopus. & c. aliquanti. & seq.* in hoc tamen non recederem ab opi. Abb. *de qua in d. c.* 2. *de Sort.* quòd sit consideranda Conditio Personę, Qualitas Facti, &

Animus

Animus delinquentis, secundum qualitates illas Pœnas ipsorum quandoque augeri, quandoque verò minui, iuxta sanum Iudicis Arbitrium.

11 † De Iure autem Ciuili hæc Sortilegia grauiùs puniuntur, quia Iura ipsa multùm abhorrent Artem Maleficam: *vt in toto tit. C. de malef. & mathema.* & ideò omnes Malefici puniuntur Vltimo Supplicio *l. nemo. l. multi. l. & si excepta. & l. eorum. in princip. C. eod. tit.* & ideò lex vocat illos Humani Generis Inimicos; ex quo vt plurimùm quærunt innocentum corpora illis Veneficijs labefactare *d. l. multi. d. l. Et si excepta*, vbi etiam appellantur Hostes Communis Salutis *d. l. multi*, & Naturæ Humanæ Inimici *l. fin eod. titu.* Realiter igitur puniuntur Pœna Capitis, tàm ipsi Magistri, quàm hi, qui illos Consulunt, & hæc Fieri Mandant. *d. l. nemo. in fi. & l. multi.* si quis verò Magister ad alterius Domum Accesserit exercendi Maleficij causa, Igne Concrematur, is verò, qui illum Præmijs, & Suasionib. Euocauerit, & Associauerit, omnia eius Bona Publicantur, & in Insulam Deportatur. Sed cõtra hoc est text.

12 *in l. nemo. C. eod. tit.* vbi dicitur † quòd ille, qui Consulit, & Vocat istos Magistros, punitur Pœna capitis. Solu. gloss. *in d. l. nemo.* refert vtranque pœnam, sed non soluit contrarium, quidam dixerunt, quòd *in d. l. nullus*, licèt iste Magister fuerit adductus ad Domum alterius causa faciendi Sortilegia, ipsa tamen non fuerunt facta; *in d. l. nemo.* facta fuerant, hæc solutio non placet, quia sapit Diuinationem, quia si non apparet, quòd *in d. l. nullus.* nulla fuerint facta Sortilegia, minus etiam apparet *in d. l. nemo.* quòd facta vel non fuerint, nisi diceres, quòd ille, qui Consuluit, interuenit in eis,

in eis, & credit hæc quæ fiunt esse vera, propterea grauiùs punitur *vt d. l. nemo.* is verò qui Adducit Maleficum siue Sortilegum ad Domum alterius, potest esse, quòd sit ignarus, puta famulus vel alius, qui non interuenit, vel non credit in eis, ideò mitiùs punitur, tamē in hoc cogita. Et nota, quòd istorum amicitiam, & conuersationem, quamuis vetus beneuolētia fuerit, debemus relinquere, & eos omninò euitare, qui verò contrafecerint, omnibus eorum bonis publicatis, in Insulam Deportandi sunt *d. l. nullus.* † Et nota, 13
quòd pro isto crimine omnes poterunt indistinctè Torqueri, nō obstante, quocunq; priuilegio dignitatis; quod est speciale in isto crimine, & ex hoc nota limitationē ad l. milites. l. decuriones. & l. diuo Marco. C. de quęst. Si quis autē de hoc crimine testib. cōuictus fuerit, & nihilominus obstinato corde institerit in negādo, etiā pręsentib. testib. q illius detegerūt facinus, tradit᷑ Viuus Bestijs Vorādus, ac Dentib. & Vngulis Lacerandus, *ita dicit tex in d. l. & si excepta. in fin.* Et nota etiā, ꝙ eadē Pœna Capitis puni᷑ ille, qui Docet artē pręedictā, & ille, q ipsā Addiscit. *l. culpa. & ibi gl. C. eo ti.* ꝙ vide᷑ esse speciale in isto crimine: in crimine Hęresis est cōtra. *l. quicūq. § eos verò. C. de hæret.* vbi minori Pœna. sc. pecuniaria decē librarū auri puniū᷑ Scholares, Magistri verò Pœna Capitis. † Eadem 14
Pœna Vltimi Supplicij puniūtur, q eisdē Maleficijs Inducūt Mēbri Lāguedinē, & Virtutē Viri aut Mulieris Generatiuā Impediūt, aut Lactētes Nutrices Desiccāt, vel quouis alio modo ipsa Sortilegia, & Maleficia cōficiūt, siue In Corpore p Cibū vel Potū, siue Extra Corp⁹ aliquo ex modis *de quib. dixim⁹ suprà in 2. et 3. q.*

Sed

Sed quæro nunc, quid ſi aliquis Sortilegus Sortilegiá exercet ad Bonum Finem. ſ. ad Sanandum Ægrotos Maleficiatos, & Soluendum aliorum Facturas, an hoc liceat impunè fieri, & videtur dicendum quòd ſic, ex quo facto nemini nocent, ſed alicui proſunt, non ſunt ergò digni punitione aliqua, *& de hoc eſt text. in l. eorum. §. nullis verò. C. eodem titul.* vbi ille qui fecit Sortilegia ad incantandum imbres, ne noceant ſegetibus vel plantis, nulla Pœna punitur, & ideò Bartol. ibi per illum text. decidit hanc quæſtio. di-
15 cens, † quòd non debet qui Curat iſtos Infirmos Maleficiatos Aliqua Pœna puniri: hoc tamen eſt verum de Iure Ciuili; vt ibi; ſecùs autem eſt de Iure Canonico, quia Eccleſia ſummoperè abhorret iſta remedia Sortilega, etiamſi fiant ad effectum recuperandæ ſanitatis, non vult fieri poſſe hac ratione, quia non licèt inuocare auxilium Dæmonis etiam pro mille corporum ſanitatibus recuperandis. quia minus malum eſt quòd pereat corpus, quàm anima, cuius maius eſſet detrimentum, *vide tex. in can. admoneant. 26. q. 7.* & ſi quis hæc facere præſumpſerit, ſi Clericus eſt, Degradetur, & omni Officio ac Beneficio Eccleſiaſtico Priuandus erit: Laicus autem excommunicandus, *pro quo facit etiam tex. in c. nec mirum. §. ad hæc autem. 26. q. 5.* vbi omnes iſtæ Ligaturæ, & Superſtitioſa Incantationum Remedia ſunt omninò damnata, quia hæc fieri non poſſunt abſque Dæmonis opera, & ſuffragio, & ideò dicit S. Auguſt. *libro 10. de ciu. Dei, cuius verba relata ſunt in d. ca. nec mirum*, quòd hæc ſunt alia remedia, quæ ars non commendat medicorum, & ab Eccleſia omninò reprobata, meritò

ſunt

sunt Christi fidelibus euitanda, *vide S. Thom. in 2. 2. distin. 95. artic. 3. in vers. dicendum. titu. de superstitio. & Ioan. Iec. in sum. conf. eodem titul. quæst. 2. 11. 13.* Vltra ea quæ diximus suprà in prima specie Diuinatiua, addēda sunt hæc; † quid dicendum sit de Astrologis, 16
& Chiromanticis, qui secundum cursum astrorum & signa cœlestia futura prognosticant, an liceat hoc facere, vel sint puniendi sicut Augures, & Aruspices, aut alio modo. Respondeo, aut hi futura prædicunt ex certa scientia, imponentes futuris contingentibus rebus necessitatem quādam, quam dicunt causari ex motu corporum cœlestium, & isto modo sunt Hæretici, & puniuntur vt Hæretici, *vt latè diximus suprà hac quæstio. in princip. & quæstione præcedenti.* Ratio est, quia signa non sunt causæ rerum finales, imponentes necessitatem humanis rebus agendis aut homini, sed sunt signa quædam inclinatiua, siue indicatiua rerum futurarum, secundum communiter accidentia, per regulas quasdam & naturas corporum cœlestium, quæ multoties fallunt, quibus non subijcitur necessariò natura humana, quin posit illa euitare, & vti liberi arbitrij potestate, *vide Abb. in dict. ca. 2. eodem titul. & Ioan. Iect. in summa confess. eodem tit. quæst. 5.* aut illa prædicunt demonstratiuè, præsumptiuè, siue inclinatiuè, asserentes, quòd ex motu corporum cœlestium tale quid inclinatiuè demonstretur siue figuretur in actibus hominum inferioribus, & hoc modo non est peccatum, ex quo nullam imponunt necessitatem, sed inclinationem quandam, quam quis li-

berè euitare poterit, si velit vti prudentia, & sui liberi arbitrij potestate, *vt latiùs dicemus infrà, & habetur per Abb. in dict. cap. 2. eod. tit.* Pro faciliori intelligentia præmissorũ, subijciam infrascriptas quæstiones speciales, declarando Pœnas criminis cuiusque.
17 † Et primò quæro, quid de Sacerdotibus, qui causa doloris Spoliant Aras, aut Extinguunt Luminaria consueta, qua Pœna puniantur? dic, quòd Clericus Honore, & Dignitate priuatur, & sic efficitur Infamis, *vt in can. quicunque. in 1. responso. 26. quæst. 5. & Ioan. Iec. in sum. confess. eodem titul. quæstione 18.* & hoc nisi spontè de præmissis coram Episcopo, vel Metropolitano se culpabiles detulerint, & de ipsis condignam peregerint pœnitentiam, *dicto can. quicunque.* Alij sacerdotes reperiuntur, qui sumpta veste lugubri missas defunctorum celebrant pro viuentibus causa inimicitiæ, vt is, pro quo Sacrificium ipsum offerunt, moriatur, an incurrat mortis periculum, qua pœna sint puniendi? dic isto casu, quòd Sacerdos vel clericus, qui scienter ista fecerit, à proprij ordinis gradu priuatur, & perpetui exilij ergastulo vnà cum eo, qui ipsum Sacerdotem consulit, aut præmissa fieri ordinauit siue mandauit, relegatur, *vt text. in dicto can. quicunque. in fin 26. q. 5. & Ioan. Iec. in sum. confess.*
18 *eodem titul. quæst. 20.* Deinde quæro, † quid de Clericis vel Laicis, qui Imaginem Crucis, aut Beatæ Mariæ Virginis, seu aliorum Sanctorum proiecerunt in terram, illasque vrticis, spinis, vel pedibus conculcarunt, qua Pœna puniendi sunt? casus iste ponitur *per textum in ca. si Canonici. §. finali, de offic.*

offic. ordina. libro sexto. vbi dicit, quòd vltrix sic procedat dura sententia contra eos, per quam alij id facinus patrare pertimescant, gloss. verò declarando textum primò dicit, quòd erunt priuandi loci dignitate atque honore, nisi Clerici satisfactione coram Metropolitano se sufficienter purgauerint, demùm deuenit ad aliam Pœnam, dicens, quòd stetur arbitrio iudicis, concludens in effectu, quòd sit Pœna arbitraria, pro prima allegat *text. in dict. can. quicunque. 26. quaestio. 5. & l. 1. ff. de iure delib. cum qua gloss. transit Gem. ibi, Arch. autem dicit*, quòd poterunt temporaliter puniri, quòd in vinculis publicis conuinciantur, *vt leg. 1. C. de his qui ad statu. conf. & ff. de pœnis leg. capitalium. §. qui ad statuas*, vel quòd moriantur, *vt notatur in lege prima, Cod. ne lice. sign. saluat. &c.* & hæc vltima Pœna infertur de rigore Iuris Ciuilis, *vt dicta lege 1.* aliæ verò superiores inferri possunt per Iudicem Ecclesiasticum, *vt dicunt Doctores in dicto can. si canonici. §. finali.*

† Videndum esset etiam, quid de Iudæo, qui 19
super Crucem, dum deferretur publicè per vrbem, Proiecit Immunditias, qua Pœna puniatur, *istum casum decidit Petr. de Anch. in consilio 15. quod incipit, Spiritualis iudex in prouincia Romandiolæ*; vbi dicit, quòd Iudæus iste poterit per vtrunque iudicem castigari, Ecclesiasticum, & Laicum, & Seueris Pœnis puniri. Quæro quid dicendum sit de his, qui in Sortilegijs commiscuerunt Hostiam non sacratam, super qua tamen celebrata fuit vna aut plures missæ, qua Pœna puniatur Sacerdos, qui

ſcienter ſuper Hoſtia illa celebrauit miſſas, vel qui celebrando non conſecrat aliquid, ſed capit panem & vinum apud altare ſine Sacramento, & omnes ac ſingulas cæremonias, & ſolennitates fecit apud altare, excepta cõſecratione, qua Pœna puniatur: *caſus iſte ponitur in cap. homine. de celebra. miſ.* vbi textus nullam ponit Pœnam Temporalem, ſed credo quòd ſit Pœna Arbitraria in eo qui celebrat miſſam, & ſine conſecratione accipit Hoſtiam, & vinum, quam iudex Eccleſiaſticus ſibi iniunget loco pœnitentiæ, is verò, qui ſcienter celebrat ſuper Hoſtia aut alia re, cum qua fieri debent Sortilegia, grauiùs puniendus eſt, ſicut is
20 qui Sortilegia ipſa conficeret, † quia paria ſunt, aliquid prohibitum facere, vel efficere aliquid neceſſarium antecedens, per quod peruenitur ad illud, *vt l. oratio. ff. de ſponſa. vide textum in dicto canon. ſi quis epiſcopus. 26. quæſtio 5.* qui loquitur generaliter de omnibus Sortilegijs, ille enim, qui habuit animum delinquendi, & deuenit ad actum proximũ delicto, habetur ac ſi feciſſet, & conſummaſſet delictum, non ſolùm de Iure Canonico, *vt in capit. ſicut dignum, de homic. cum multis ſimilibus,* ſed etiam de Iure Ciuili, *vt l. is qui cum telo. Cod. ad leg. Cornel. de ſicar. & leg. 1. §. diuus. & ibi Bartol. ff. eodem titul. & habetur per Pan. in dicto cap. 2. de Sortileg. & Ioa. Iec. in ſum. conf. eodem titul. quæſtione 24. & Old. in d. conſi. 210. in 3. colum.* Laicus vero excommunicatur, & relegatur de Iure Canonico in Foro Iudiciali. *can. aliquanti. 26. quæſtione quinta.* ſed ſi ſemel monitus, iterum ſe immiſceat in prædictis, ſi eſt nobilis, intruditur in carcerem,

cerem, ignobilis fustigatur, mitratur, & publicè dehonestatur. *d.c.si quis episcopus.c.aliquanti.& c.sortes. cum alijs sequent.*

† Quid dicendum de his, qui Imagines Conficiunt atque Baptizant, & cum illis conficiunt Sortilegia? dic, aut Sortilegia ipsa fiunt ad aliquē effectum, qui Dæmoni nō conuenit, sed soli Deo, & sapiunt Hæresim manifestè, *vt suprà diximus, quæstione præcedenti,* & ideò puniendi sunt vt Hæretici, *vt suprà diximus tit.1 quæst.3.* salua tamē doctrina glos. *de qua in dict. cap. accusatus. §. sanè. de hæret. lib.6.* & saluis etiam limitationibus: *de quibus infrà in fin.* dico illos esse puniendos eisdem Pœnis, quibus alijs in superioribus casibus, *vide Oldr. in dicto consilio 210. vbi de hoc facit mentionem expressam, & Ioan. Iec. in sum. conf. eod. titul. quæst.12.* Idem dicendum est de his, qui in ipsis Sortilegijs immiscent Sacras Reliquias Sanctorū Martyrum; scilicet ex membris vel ossibus, aut de vestibus eorundē, *d.c.si quis episcopus.& c.aliquanti. & Panor. in d.ca.2.& Ioan. Iec. in tit. in summa. qu.16.* Idem etiam iudicandum est de his, qui Sacramenta Ecclesiarum, scilicet Oleum Sanctum Baptismatis, Chrismatis, aut Extremæ Vnctionis, seu Aquam Fontis Baptismatis, & similia. *dict. ca.2. & ibi Abb. & dict. ca. si quis episcopus cum alijs sequentib.* Idem quoque censendum est de his, qui in eisdem Sortilegijs admiscent Aquam Benedictam, Candelas Benedictas, Sacros Agnos Dei, Ramos Oliuarum, aut Frondes Palmarum, & similia, *de quibus habetur per Ioan. Iec. in dicta summa eodem titul. quæstione vltim.* † Iuxta prædicta videndum est, quid de Astrologis, qui

M 3 futu-

futura prædicunt, an puniantur, & qua Pœna· dic, aut illa prædicunt ex certa scientia, quasi signa illa, quæ futura coniecturantur, sint causæ rerum, imponentes futuris rebus necessitatem in esse, quod sic erunt, vel sic omninò, & istud est Hæreticum, & puniri debent vt Hæretici, quia futurorum notitia certa, prout est in esse rei, est solius Dei, *vt habetur Matth. 22. c. & 2. q. 4. c. consuluisti, & 26. q. 3. c. sciendum. & latè diximus suprà, quæstio. praced.* aut illa prædicunt coniecturaliter, demonstratiuè siue inclinatiuè, & isto modo non errant, nec puniuntur aliqua Pœna, quia verũ est, quòd corpora cœlestia habent quædam motiua, & inclinationes ad corpora inferiora, & opationes humanas, secundum quas multoties sic fieri contingunt, quamuis euitari possunt, & propterea dicitur, quòd illa sint signa rerũ, non autem causæ rerum, *de quibus vide Panor. in d. c. 2. extra eod. tit. 3. col.* Quid enim dicendum sit de his, qui Sortes quærunt in Euangelijs, aperiendo librum, & Sortificando in illis? dic, quòd ꝓhibitum est, & puniuntur qui præmissa faciunt modo quo suprà. *26. q. 2. c. hi qui.* Et quia diximus suprà, quòd sint prohibita remedia Sortilegiorum, quæ fiunt ad sanandũ corp⁹ maleficiatũ de Iure Canonico, licèt de Iure
23 Ciuili permissa sint, *vt s. diximus ea. q.* † Quæro nunc, quid si aliquis in opere sanatiuo dixit plura verba honesta, & sanctas, ac deuotas orationes Dei Beatæq; Virginis Mariæ, & aliorum S.S. & illa eadem fecerit dicere ꝑ ipsum maleficiatũ ad deuotionẽ Beatæ Virginis Mariæ, aut alicuius S. Martyris: nihilo-

hilominus posteà Magister siue Magistra Sortilegiorũ, aliqua verba extranea dixerit publicè vel secretè, q̃ non videntur congruere illi operi religioso, & sanitatis, an ista dicātur esse superstitiosa, & punienda: dic ꝙ sic, quia quotiescunque cũ rebus aut verbis Religiosis siue Ecclesiasticis miscentur aliqua verba extranea, & quæ naturaliter non tendunt ad opus illud sanitatis, nec possunt naturaliter talem effectum operari necessariò, tunc dicuntur esse superstitiosa, & faciunt totum opus superstitiosum, & damnabile, quod est maximè, quotiescunq; adiunguntur nomina quædam ignota, aut characteres, seu aliæ diuersæ obseruationes, quas manifestum est naturaliter efficaciā ad sanitatē habere nō posse, illa nō fiũt sine supstitione, & Dęmonis ministerio, *vt dicit S. Th. in sum. 2. 2. q. 95. ar. 2. ver. dicendũ. in ti. de superstitio. & Io. lec. in sum. conf. eo. ti. q. 11.* Et ꝑptereà sunt puniēda de Iure Canonico, qa si Clericus est, q talia fecit, deponitur, Laicus verò excōmunicatur ꝑ prima vice. *26. q. 7. c. admoneant.* sed si monit⁹, spreta monitione iterũ se ingesserit in eisdē, si est nobilis vir, & honestę familię, incarceratur, aut relegat̄, ignobilis verò cũ vitupio fustib. cęditur. *26. q. 5, c. si qs episcop⁹. c. aliquāti. c. sortes. & c. seq per Ab. in d. c. 2. de Sort.* vbi dicit, ꝙ pœna istorũ est arbitraria, & hoc puto veri⁹ secundũ qualitatē facti, conditionē ꝑsonarũ, & animũ delinquētis, *arg. l aut facta. & l. respiciendũ. §. delinquũt. ff. de pœ. & l. qd ergò. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. c. sicut dignũ. in pr. de homic.* De Iure aũt Ciuili remedia ista nō puniũt̄, dũmodò fiāt ad fiñ. bonũ.

d.l.eorum.§.fi.& ibi Bart. C.de Malef. & aliàs diximus suprà
24 *eo.q.6.*†Idem dicendũ est de his,qui faciunt Schedulas, aut Breuia. & Ligaturas suspendendas, & deferendas ad collum maleficiati, cum continent aliquid extrinsecum siue extraneum, signũ, character, aut nómen, quod naturaliter nó tendit ad conclusionem, & intellectum aliorum verborum, vel ad opus sanctitatis, tunc iudicatur illud esse superstitiosum, & punibile, quia fieri nó potest absque suffragio, & instructione Diaboli, *vt dicunt supradicti Doc. in locis prædictis, & habetur in c.nec mirum.§.ad hæc omnia. 26.q.5.& per S.Aug.in libr.21.de ciuitate Dei,* & ideò puniuntur his Pœnis, quas suprà diximus *hac ead.quæst. in membris proximè relatis.* Quid si inter alia verba vel nomina Dei, quæ istæ Maleficæ sæpiùs describere faciunt in earum Schedulis vel Breuibus apposuerint hoc verbum Deus Acharon, an sit verbum Superstitiosum, & Diabolicum; dic quòd sic, quia illud est nomen Beelzebub Principis Dæmoniorum, *vt habetur 4.Regum 1.c.* dum Elias monitus ab Angelo, reprehendit Ochosiam Regem sub his verbis: Nunquid non est nobis Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub Deum Acharon? ideò de lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed mortem morieris, quod benè nota, quia sæpiùs istis Schedulis, & Breuibus, hoc nomen, scilicet, Deus Acharon, reperies expressum, *vide do.Io. de Tur. crem. in c.contra idolorum. 26.q.5. & do.Ioan.Iec. in sum.conf. eod. tit.q.11.& 15.*
25 †Quid dicendũ de his, qui sacrificant Mammonę Deo nummorum, vt diuites efficiantur,

tur, qua Pœna sunt puniendi: dic quòd est priuatus ipso iure omni officio, beneficio, honore, & dignitate, siue occultũ sit crimen siue publicũ, & ideò necessariò indiget dispensatione, si vult ampliùs celebrare. Quidã alij dixerunt, quòd quando crimen est occultum, possunt agere pœnitẽtiam confitendo peccatum suum, & non incurrunt Pœnam illam priuationis, & ideò non indigent necessariò dispensatione; si verò crimen est publicum aut notorium, tunc incurrit irregularitatem, & priuationem ipso iure, & indiget dispensatione. Nihilominus præcedens opinio videtur esse magis tuta in Foro Conscientiæ, vt quis petat dispensationem, etiam quando crimen esset occultum. *vide d. Ioan. Iec. in summa conf. tit. q. vlt.* † Vbi istis æquiparatur etiam sacerdos, qui 26
in Sortilegijs immiscet Sacramenta Ecclesiastica, scilicet Oleum Sanctum Chrismatis, Baptismi, vel Extremæ Vnctionis, aut Aquam Fontis Baptismatis, qui eisdem Pœnis punitur, *de quibus aliàs diximus suprà ea q.* Laici verò de Iure Canonico prima vice sunt excommunicati, & sunt à limine Ecclesiæ repellendi, sed si post primam monitionem iterum se ingesserint in eisdem, si nobilis est, condemnatur ad perpetuos carceres, ignobilis verò fustigatur, publicè cum maximo dedecore, deinde in exilium condemnatur, *secundum quod habetur 26. q. 5. c. si quis episcopus. c. aliquanti cum alijs seq. Abb. tamen dixit in d. c. 2. de Sorti.* quòd istorum Pœnæ erunt arbitrariæ, mitigandæ, alterandæ, secũdum facti qualitatem, aut turpitudinem, seu scandalum.

lum, quod inde poſſet oriri, aut exortum iam eſſet, item perſonarum conditionem, & animum delinquentis, aut ſi ex ſimplicitate dicitur lapſus in illud, & ad aliquem bonum effectum, *vt habetur in dict.ca.2. extra eod.tit.* vel ſi ex propria malitia animo aliquem decipiendi, & ſimilia, *vt ibi per Abbatem latiùs dicitur, & diximus ſuprà pro-*
27 *ximè, vide tex. in ca ſicut dignum. in princ. de hom.* † de Iure verò Ciuili pro omnibus Sortilegijs huiuſmodi eſt Pœna Vltimi Supplicij *l. eorum in princ. leg. nemo. l. multi l. & ſi excepta. Cod. eod titul.* Exceptis Sortilegijs quæ fiunt ad Sanandum Maleficiatum, vel Liberandum aliquem ab alia Infirmitate, aut Incantandum Imbres, Grandines & Fulgura, ne noceant ſegetibus, arboribus, & plantis, aut animalibus, & fœtibus eorũ, omnia iſta quæ proſunt, & non nocent reb. temporalibus, aut perſonis, permiſſa ſunt de Iure Ciuili, & nullam Pœnam merentur. *dict. l. eorum. §. fi. & ibi Bart. Cod. eo. titul, & aliàs diximus ſuprà.* Videndum quoque eſſet quid de Diuinationibus, quæ fiunt per Somnia, ſecundum illorum Interpretationem, prout habetur in ſomnijs Danielis, & per do. Albumaſar. *in lib. quem fecit de interpretatio. ſomnio. de quibus latè vide do. Ioan. Iec. in ſum. conf. eod. titul. quæſtione 6.* & quid dicendum ſit de Incantationibus Serpentum; illis videlicet, quæ fiunt
28 contra Serpentes. † vbi dicas, quòd aut in illis Præcantationibus imploratur duntaxat auxilium Dei ſimpliciter cum deuotione abſque aliqua machinatione intrinſeca, vel extrinſeca,
&

& non erunt reprobandæ, imò commendandæ, aut in illis imploratur Diaboli suffragium, vt sortiantur effectum, siue tacitè, siue expressè, & erunt illicitæ penitus, & damnabiles, sed qualiter cognosci poterit, an sint licitæ, vel illicitæ, & an, & quando in eis imploretur auxilium Dæmonis tacitè, vel expressè? vel solius Dei? dic quòd est diligenter aduertendum ad verba ipsa, item ad modum, ritum & ordinem ipsius Incantationis, quia si in eis insunt aliqua verba extranea, vel ignota nomina, aut characteres, siue verba quædam extranea, quæ non congruunt conclusioni, nec naturæ verborum supradictorum, nec possunt secundum eorum naturam aliquid operari circa effectum de quo agitur, tunc opera ipsa dici non possunt, nisi superstitiosa, & Diabolica, in quibus Diabolus plurimùm operatur, & illius suffragium saltem tacitè inuocatur, *secundum quod concludit Ioan. Iec. in summa confes. eod. titul. quæstione 15. & diximus sup. ea. quæst. in illo art. de remed. quæ fiunt contra maleficiatum*, & ideò isto casu puniendi erunt de Iure Canonico Pœnis suprà proximè dictis. De Iure verò Ciuili nulla Pœna erunt puniendi, ex quo dictæ Incantationes fiunt, vt prosint scilicet, ne hominibus noceant Serpentes. Verùm, quia in istis Sortilegijs Amatorijs maximè & Veneficis, quæ dicuntur fieri in corpore, sæpiùs interueniunt Pocula quædam, quæ traduntur potanda personæ maleficiandæ, quę cōmuniter appellari solent Pocula Amatoria, aut Venefica, ex quorum potu quandoque præter spem,

ſpem, & intentionem tradentis mors abſorbentis ſuccedit, quandoque verò non : ideò aliqua de ipſis Poculis ſpecialiter videamus.

QVAESTIO XII.

SVMMARIVM.

1 *Poculum Amatorium Miniſtrans qua ſit Pœna afficiendus.*

2 *Poculum Amatorium qui Miniſtrat punitur, ſi inde Mors ſequatur.*

3 *Pœna Vltimi Supplicij punitur quis quandoq; pro homicidio ſine dolo commiſſo.*

4 *Venenorum plures ſunt ſpecies, quædam enim Bona ſunt & quædam Mala.*

Venenum dictio, media eſt ſiue promiſcua.

5 *Venena non ſemper hominis necandi cauſa fiunt.*

Pœna legis Corneliæ de ſicarijs, eſt hodie Pœna Capitis.

6 *Fato non noxæ imputantur, quæ abſq; fraude caſu improuiſo accidunt.*

Percutiens non occidendi animo mitiùs punitur.

7 *Venenum Amatorium, vel Sanatiuum, ſeu Conceptionis, non animo occidendi propinans, non punitur L. Corn. de ſicar. Etiam ſi mors ſecuta fuerit.*

8 *Venenum Conceptionis bono animo propinans relegatur, ſi ea quæ illud aſſumpſit moriatur.*

Venenum Amatorium, Sanatiuum, & Conceptionis, an & ad quid æquiparentur.

9 *Determinans ad plura determinabilia relatum, pariformiter*

niter

miter illa determinare debet, & numero 16.

10 *Poculum Amatorium Ministrans causa occidendi infantem in vtero & causa fornicandi, homicida est.*

11 *Poculum Amatorium si ab aliquo propinetur, quae in illo considerentur.*

12 *Poena Poculi Amatorij quae sit, si mors sequatur absorbentis.*

13 *Venenum Amatorium arte Malefica confectum propinans, morte punitur, si mors sorbentis sequatur.*

14 *Venena Amatoria & Sanatiua, non facta arte Malefica, nec ad malum finem propinans, non punitur morte.*

15 *Pocula Amatoria propinans quando puniatur, & quando non.*

17 *Opera facta arte Malefica valdè sunt detestanda.*

18 *Medicus dans Venenum Sanatiuum aegroto, an puniatur, si aegrotus ex illo moriatur.*

Poculum Abortionis, seu Amatorium Ministrans punitur, si sumens inde moriatur.

19 *Venenum Conceptionis propinans Relegatur, si ea quae sumpsit, ex hoc moriatur.*

20 *Venenum Sanatiuum causa sanitatis immixtum medelis propinans non punitur, etiam si mors sorbentis sequatur.*

21 *Venenum Ministrans Sterilitatis, tanquam homicida puniendus erit.*

DVodecimò igitur nunc quaero. † Si quis ministrauerit, vel dederit Poculum Amatorium mulieri, ad flectendum eius pudicum animum ad libidinem, & calefaciendum eius cor 1

ad

adamandum virum prædictum; vel è cõtra, quid si mulier dederit Poculum viro, vt amet ipsam, licèt hoc rariùs contingat, qua Pœna puniatur, qui Poculum ipsum dederit. Respondeo, quòd de Iure Ciuili humiliores in metallum damnantur, honestiores verò in Insulã, dimidia parte bonorum suorum confiscata, relegantur. *ita dicit tex. in leg. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn.* Clerici verò de Iure Canonico sunt priuandi. *26. quæst. 5. c. si quis episcopus. & per Abb. in dict. cap. 2. de Sortileg.*

2 † Sed quid si ex Poculi huiusmodi assumptione mors absorbentis succedat, eò quòd forsan malè compositum fuerat, & non erat benè temperatum, vel in mala sorbentis dispositione sumptum fuerat, qua Pœna punietur qui dederat? & videtur dicendum, quòd aliqua Pœna Extraordinaria Relegationis, vel simili, ex quo homicidium illud non fuit commissum cum dolo, nec cum proposito occidendi, ideò non dẽt puniri Pœna Vltimi Supplicij, *l. 1. §. diuus. l. diuus. ff. ad l. Cor. de sic.* tamen contrarium dicit tex. *in dict. leg. si quis aliquid. d. §. qui abortionis*, quòd si casu moriatur qui vel quæ Poculum prædictum absorbuit, qui tradidit, Vltimo Supplicio puniendus est, licèt dolo non dederit, sed bono zelo, & hoc est, quia res ipsa est mali exempli. Ex quo † nota casum singularem, in quo quis punitur Pœna vltimi supplicij pro homicidio commisso sine dolo & intentione aliqua occidendi, cuius contrarium disponit regula iuris communis: *de qua in l. in lege Cornelia. & l. diuus, & leg. 1. §. diuus. ff. ad leg. Cornel.*

Cornel. de sicar. & l. is qui cum telo. Cod. eodem titul. quæ habent quòd nunquam infertur Pœna mortis pro homicidio commisso sine dolo, & proposito occidendi, imò in casu prædicto lata culpa non æquiparatur dolo. *vt not. dicit Barto. in dict. leg. in lege Cornelia. ff. de sicar.* hic enim nulla ratio neque præsumptio viget contra ipsum qui dedit Poculum Amatorium, ex qua coniecturari possit, quòd habuerit animum occidendi, imò in parte nulla offendendi, *dict. l. in lege. & §. diuus. ff. eod. titul.* Contra prædicta oppono. *dict. l. 3. §. hæc adiectio. ff. ad leg. Corneliã. de sicar.* vbi videtur esse text. valdè contrarius *dict. §. qui abortionis*, ibi enim dicitur, quòd Venenorum † plura sunt genera siue plures species, quorum quædam dicuntur Mala Venena, ea scilicet quæ facta sunt hominis necandi causa, quædam sunt alia quæ dicuntur Bona, siue Non Mala, & ea sunt quæ facta fuerunt ad sanandum corpus ægrotum; item ea quæ fiunt ad concipiendum, & illud quod Amatorium appellatur, vel aliud quodcunque factum ad alium effectum, dummodò nõ ad occidendum: & propterea subiungit tex. *in versic. adiectio*, quòd adiectio illa Mali Veneni opportunè posita fuit in illa lege, quoniam ex illa qualitate mala adiuncta demonstratur quædam esse Venena Non Mala. Ergò nomen hoc Venenum medium est siue promiscuum, & adaptatur ad vtranq; partẽ; respectu verò adiunctæ qualitatis, tam illud quod ad sanandum, quàm illud quod ad occidendum paratum est continet, sed & id quod Amatorium 4

appel-

appellatur, vel quod ad conceptionem traditur continet, omnia ista comprehendi possunt sub nomine isto Veneni. Solum enim in ea lege no-
5 tatur, quod hominis necandi causa fit. † Ergò cætera Venena, quæ non sunt facta hominis necandi causa, prout sunt Venena Sanatiua, Amatoria, & ea quæ fiunt ad Concipiendum, non continentur sub lege illa, nec Pœna illius legis plectuntur, qui illa tradunt, & propterea tex. ibi in fine exẽplificat regulam istam, ponendo casum cum sua decisione, videlicet, quòd ex S.C. iussa est relegari mulier illa, quæ non malo quidem animo, sed malo exemplo medicamentum ad conceptionem dedit, ex quo ea mulier, quæ illud acceperat, decesserit: ex qua decisione probatur, quòd omnia Venena, quæ non sunt facta hominis necandi causa, dicuntur Non Mala Venena, & ideò si ex illorum potu quisquam perierit, qui tradidit, non tenetur Pœna illius legis Cor. de sicar. quæ hodie est Pœna Capitis, licèt olim esset perpetua deportatio, & omnium bonorum publicatio. *l.3.§.legis.ff.ad l.Cor.de sica.* & *in §. item lex Cornelia.Inst.de publ. iud.* sed alia minori pœna punietur. s. relegationis, vt *d.l.3.§. adiectio. in fi.* ratione prædicta, quia defuit animus occidendi tam in compositione quàm in traditione, *pro quo facit tex. not.*
6 *in l.1.§.fi.C.eo.tit.de sic.* † vbi dicitur, quòd ea quæ ex improuisò casu potiùs quàm fraude accidunt, fato plerunque, non noxæ siue culpæ imputantur, & per consequens mitiùs puniuntur, *vt d.l.1.§.fin.* & *l.1.§.diuus.ff.eo.tit.* vbi si quis in rixa alium cucuma

cuma vel claua percusserit, ex quo non occidendi animo illum percusit, leniendam esse Pœnam huic percussori I. C. constituit, idem sit in casu nostro, & licèt tex. *in dict. l. 3. §. 1.* in decisione loquatur de Veneno Conceptionis, non autẽ Amatorio, ratio tamen præcedens quam dedit I. C. est generalis, comprehendens omnia illa Venena, quæ facta non fuerunt hominis necandi causa, sed ad alium effectum. Quotiescunque autem ratio est generalis, & indeterminatè posita in lege, comprehendit omnem determinationẽ, quæ ad illam potest adaptari, & vbicunque se extendit ratio, extenditur etiam ipsa lex, & illius dispositio. *l. metum autem. §. aduertendum. ff. quod metus cau & ibi Bart. in 1. not. l. nomẽ. §. fi. ff. de leg. 3.* illa igitur ratio quæ multùm in ea lege notatur. s. quòd Venena facta non sint hominis necandi, &c. comprehendit generaliter omnia Venena quæ facta sunt absque illa qualitate. Tria enim Venena de quibus I.C. fecit mentionem in d.l.3 illa expresit, tanquam exempla regulæ, vt sit sensus. † 7
Quicunq; Venenum Amatorium, Sanatiuum vel Conceptionis, seu quodcunq; aliud Venenum, non factum hominis necandi causa, cuiquã tradiderit, non animo occidendi, ex cuius potu ille qui assumpsit, perijt, qui dedit Poculum, puniri non debet Pœna illius Legis Corn. cuius decisionis rationes plures consideraui, prima est, quia lex Cornel. de sic. *vt proximè dixi cap. 5.* non comprehendit ista Venena, *de quibus suprà in dict. l. 3. in princ. & ibi Bart.* secunda est, quia quotiescun-

N que

que mors prouenit facto alicuius absque animo, & proposito occidendi, nunquam ille punitur Pœna illius Legis Corneliæ, & sic Pœna Mortis : sed alia mitiori Pœna, iuxta modum culpæ. *d.l.1.§.fi.Cod.ad l.Corn.de sic.* vbi dicitur, quòd ea quæ ex improuiso casu absque fraude accidũt, fato potiùs quàm noxæ imputantur; ideò excusantur à Pœna ipsius Legis. Idem disponitur *in dict.l.1.§.diuus.& l.diuus.& l.in lege Cornelia.& ibi Bart. ff.eodem titul. Idem Bart.in l.absentem.& leg. aut facta.ff. de pœn.& in ca.sicut dignum.in princ.& ibi per Canonistas*
8 *de homic.* † Cum itaque in Poculo siue Veneno Conceptionis dolus, & ânimus occidendi omninò defuerit, tam in cõpositione quàm in traditione, videbatur dicendum, quòd nulla Pœna puniri deberet: tamen iuris lator dicit, quòd propter malum exemplum iussa est relegari ea, quæ non quidem malo animo, sed malo exemplo Medicamenta ad Conceptionem dedit, ex quibus illa quæ biberat perijt. Hæc autem tria Venena sunt æquiparata, primò, quo ad compositionem, quia sunt facta absque causa hominis necandi, secundò, quo ad traditionem, quia omnia traduntur absq; animo & proposito occidendi, quare non est dicendum, quòd etiam in decisione, & pœnæ impositione non sint similiter æquiparata, cum factum idem esse videtur, & eadem ratio in omnibus militat, *vt suprà dixi*, ergò deberet in omnib.esse eadẽ iuris dispositio. *l.illud.ff.ad l.Aquil.l.adigere.§. quamuis.ff. de iure pat.l. cum pater.§.dulcissimis.ff.de leg.2.l.actio.& ibi Bart.ff.de cal.&*

est

est gl.in clem. auditor.in ver. Romana. de rescrip. & in clem. 1. in vers. eligatur. de electio. maximè quia alia ratio mali exempli, quæ est posita pro ratione decidendi *in d.§ adiectio. & d. §. qui abortionis*, ita militat in vno sicut in alio casu, ergò deberet esse eadem pœna in vtroque casu statuta: *de qua in dict.§. adiectio.* attenta casuum conformitate, & æqualitate in facto deberet etiam esse conformitas iuris: *per ea quæ not. voluit Barto. in leg. omnes populi. in princ. ff. de iust. & iur. & do. Alexan. in leg. peregrè. §. quibus. in 2. colum. ff. de acquir. poss.* Pro quo facit etiã regula illa † quòd 9
vnum determinabile relatum ad plura determinabilia, debet illa pariformiter determinare. *l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup Bart. & in l. centurio. in 8. col. in versic. pro alia. eodem titul.* sed ratio Compositionis, Traditionis, atque Decisionis vnica videtur esse in omnibus; hoc est, quòd ea quæ ponitur in vno casu, militat etiam in altero casu, ergò deberet esse vtriusque pariformis Pœnæ decisio. *dict. l. iam hoc iure. cum alijs prædictis.* Quid dicendum in hac ambiguitate? contrarium profectò est valdè vrgens. Ista enim opinio potest sustineri per regulas, & rationes prædictas, & magis æqua quàm illa: *de qua in d.§. qui abortionis.* quæ est nimis rigida, & cõtra omnes regulas iuris cõmunis. Bar. enim *in d.§. qui abortionis*, nihil dicit, sed remittit se ad *dict. §. adiectio.* vbi mouet istud contrarium ad *dict. §. qui abortionis.* tamen soluit multùm simpliciter, nec tangit difficultatem Poculi Amatorij. Dicit enim quòd *in d.§. adiectio.* text. loquitur in Poculo Conceptionis, & sic in re licita:

cita: ibi verò *in §. qui abortionis.* tex. loquitur in Pò-
culo ipsius Abortionis, & sic de eo qui incum-
bebat rei illicitæ, & prohibitæ, ideò traditur
diuersa Pœna in vno quàm in alio. De Poculo
autem Amatorio, de quo in vtraque lege men-
10 tio fit, nullum verbum fecit Bartol. † Ego enim
post aliquas meditationes consideraui contrari-
um istud ita solui posse, quod in *d. §. qui abortionis.*
vterque habebat animum occidendi, vnus oc-
cidendi infantem in vtero matris, & sic est ho-
micida corporalis. *vt l. prægnantis. & l. Cicero. ff de pœn.*
alter autem, qui dedit Poculum Amatorium,
ex quo illud dedit causa fornicandi & peccan-
di cum ea, dicitur homicida spiritualis, quia il-
lo peccato mortali occidit animam. *de consecrat.*
dist. 4. ca. quæris de pœn. dist. 1. c. noli & 22. quæst 5. c. ille. & c.
aliquis. extra de homicid. Ex quo igitur vterque est
homicida tam in ipsa traditione quàm in propo-
sito, ergò pari Pœna puniendi sunt. Sed ista so-
lutio parùm valet, quia non reperio cautum de
Iure Ciuili, quòd pro vno peccato mortali quis
incurret Pœnam mortis, sicut pro homicidio do-
losè cõmisso, nisi in casibus à Iure expresis. Ideò
deueniendum est ad aliam solutionem, & ante-
quam ad vlteriora procedã, sciendũ est, quòd in
hac materia Poculorũ duo sunt principaliter cõ-
11 sideranda quæ præcedunt casum mortis. † Primũ
est, quòd considerari debet Cõpositio, secundum
verò Traditio: in Compositione verò considerã-
da est Causa propter quam Venenum ipsum cõ-
ponitur, & fit: Aut enim fit causa occidendi ho-
minem

minem aut non. Primo casu sit locus pœnæ d.leg. Cor.de sic. secundo verò non, *vt d.l.3. in princ. & §. adiectio.* in Traditione verò duo alia sunt consideranda. s. Causa Proxima, & Immediata, quæ respicit principium. i. Principalis Intentio ipsius tradentis. Item Causa Mediata, & Finalis, quæ respicit finem actus ad quem tendit animus illius qui tradidit. Si enim Proxima causa, & Principalis Intentio tradentis tendebat ad occidendum, nulli dubium est, quòd tradens teneatur pœna illius l. Corn. de sic. *vt l.1.§.diuus. & l.3. in princ. & l. in leg. Cornelia. ff. eo. tit.* etiam quòd mors secuta non fuerit *l.1.in princ. & l. is qui cum telo. C. eo. tit.* Si verò non habuit animum occidendi, tunc consideranda est illa Causa Remota, & Finalis Intentio, siue vltimus effectus rei ad quem traduntur ipsa Pocula. Aut enim traduntur ad Bonum, & Honestum finem. s. Conceptionis vel Sanitatis, & iudicantur bona, & honesta, & tunc quis excusatur à Pœna Capitali morte secuta, sed alia Mitiori Pœna punitur *vt dict. l.3.§.adiectio. in fi. & suprà diximus.* † Aut Finalis Intentio, & vltimus eius ef- 12
fectus tendebat ad turpe, & illicitum, sicut est in Poculo Amatorio, cuius effectus est libidinis apprehensio, & illicitus mulieris concubitus, *vt aliàs diximus suprà, & habetur in leg. eorum, in princ. Cod. de malef. & math.* & isto casu non excusatur propter Principalem eius Intentionem siue causam proximam, scilicet quòd non habuerit animum occidendi, sed attenditur magis illa Causa Finalis, & vltimus effectus ad quem Venena

tendebant, & ideò indubitantér punitur Pœna Vltimi Supplicij. *dict. leg. si quis aliquid. §. qui abortionis. digest. de pœnis.* & ratio decisionis est, quia dabat operam rei illicitæ: ideò non videtur excusandus, quia dicitur esse in culpa, & ideò tenetur etiam in casu fortuito, qui præter spem, & intentionem inopinatè prouenit, *vt est casus in ca. fi. de hom. libro sexto. & facit text. in ca. sicut dignum, eodem titul. extra. leg. si mulier. ff. quod met. caus. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad leg. Aqui.* Ex quibus patet, quòd illorum Venenorum, *de quibus in dict. leg. 3. §. adiectio.* non est omnimodò similitudo quo ad omnia, sed solùm quo ad primas causas respectu Compositionis, & Traditionis, in eo, quòd in vtroque deficit animus occidendi, quo ad ista sunt similia, & æquiparata: sed quo ad vltimum effectum, & causam finalem ipsius Traditionis sunt dissimilia, *vt suprà diximus*: quia ea quæ fiunt ad sanandum, & concipiendum habent honestum, & laudabilem finem *leg. eorum. §. fi. Codic. de mal. & math. & dict. leg. 3. in princ. & habetur Gene. 2. ca.* ea verò quæ fiunt ad amandum, & flectendum, &c. habent turpem, & illicitum finem *dict. l. eorum. in princ. & diximus suprà.* In istis igitur disconueniunt, & sunt dissimilia: ideò faciunt diuersificare Pœnas, quia licèt à principio neuter haberet animum occidendi, tamen vnus dabat operam rei licitæ, & honestæ, alter verò dabat operam rei illicitæ, turpi, & reprobæ. *vt proximè diximus.*

13 † Post hæc alio modo consideraui responderi posse ad istud contrarium quòd in *dict. §. qui abortionis:*

tionis : ideò punitur pœna mortis ille qui dedit, quia Venenum illud fuerat compositum arte malefica per Sortilegum, siue Maleficum, qui illud Dæmonis instructione, & suffragio interueniente composuerat : *secundum ea quæ diximus suprà in 3. & 5. qq. in* §. autem *adiectio.* compositum fuit arte, & scientia naturali, scilicet medicorum peritia, nulla interueniente superstitione. Ars enim ipsa malefica, & mathematica, est valdè reprobata, & vndique damnata, & per consequens, omnia opera, quæ ipsi Malefici faciunt siue ad Amorem, siue ad occasionem, vel ægritudinem, sunt damnata, nec minori Pœna puniuntur quàm Pœna mortis. *dict. leg. eorum. in prin.* vbi ponitur vterque casus, & vnica est vtriusque decisio, Pœna, ea enim quæ dicuntur in *d. §. quia abortionis.* debent intelligi, & interpretari, secundum terminos. *dict. leg. eorum. in princ.* ideò atrociùs puniuntur ibi quàm in *dict. §. adiectio.* propter superstitionem illius damnatissimæ artis, & secundum istam declarationem ille text. *dict. §. qui abortionis.* non videtur esse ita exorbitans à iure communi : imò secundum ius commune regulatur. Ad text. autem *in dict. §. adiectio.* potest dupliciter responderi : primò, quòd decisio illius tex. & pœna de qua ibi non adiungitur pro Poculo Amatorio sed Conceptionis, quæ sunt diuersa; quo ad vltimum effectum, *vt suprà diximus*, ergò debent diuerso iure censeri : *leg. Papinianus exuli. ff. de mino.* si aliter enim euenit casus, quàm ipse opinabatur, sibi imputetur, quod

dedit Poculum Amatorium per modum superstitiosum, quia ex quo à principio dabat operam rei illicitæ, ex hoc non caret culpa: ideò tenetur etiam de casu fortuito, *vt in dict. ca. si. de ho. lib. 6.* vbi si dominus mandauit seruo, quòd acciperet baculum, & percuteret Titium, citra mortem tamen, & quòd diligenter caueret, ne ipsum occideret, quia nolebat eum interficere, si tamen famulus tam grauiter Titium percusserit, quòd ipsum occiderit, ille dominus mandans non excusatur propterea à pœna homicidij, licèt nunquam habuerit animum occidendi illum, & ratio est illa, *de qua suprà proximè. pro quo facit tex. in dict. ca. sicut dignum, in princ. extra eod. titul. leg. si mulier. ff. quod met. causa. & l. qui occidit. §. hac. ff. ad*
14 *leg. Aquil.* † Venena igitur de quibus loquitur tex. *in dict. §. adiectio.* non fuerunt facta per Sortilegum siue Maleficum per modum superstitiosum, sed arte naturali hominis, & peritia medicorum, sicùt fiunt, & componuntur Venena Sanatiua medicinarum, quod patet, quia in vtroque titulo fit mentio de Venenis, scilicet *in titul. leg. Cornel. de sicarijs. ff. Ad C. & in titul. de malefic. & math. Cod. sed titul. legis Cornel.* fit mentio, & tractatur de Venenis Naturalibus, quæ hominis ingenio, & peritia medicorum fiunt, absque aliqua superstitione siue Dæmonis Inuocatione Tacita vel Expressa, put est Venenũ Sanatiuũ, qđ miscetur in medelis ad sanandũ corpora ęgrotantium. *d. l. 1. & l. 3. in pri. ff. ad l. Cor. de sic.* Venena verò de quib. loquitur titulus, & iura. *C. de malef. & math.* sunt

illa,

illa, quæ fiunt per Sortilegos, Magos, Maleficos, aut Necromanticos, & ſimiles, ope & ſuffragio Dæmonis, ad quæ illius inuocatio diuerſis precibus Tacitè vel Expreſsè ſemper interuenit, *& habetur. & dicit Ioan. Iec. in ſum. conf. eodem titul. quæſt. 11. & 13. & l. multi. l & ſi excepta. C. eodem titul.* † Ex hac igi- 15
tur declaratione colligitur iſta diſtinctio, quòd aut Venena ſiue Pocula Amatoria fuerunt compoſita per Sortilegum ſiue Maleficum modo ſuperſtitioſo, & per Inuocationem Dęmonis Tacitam, vel Expreſſam; & tūc ſi ex illorum potu cauſatur mors potantis, tradens ille punitur Pœna Vltimi Supplicij: *de qua in d. §. q. abortionis.* aut nō fuerunt facta per Sortilegum, nec eo modo ſuperſtitioſo, ſed humana induſtria, aut medicorum peritia, & iſto caſu morte ſecuta, non punietur Pœna Mortis ille qui tradidit, ſed alia Mitiori Pœna: *de qua in d. l. 3. §. adiectio.* an autem & quando Remedia, & Pocula ipſa dicantur eſſe ſuperſtitioſa, & qualiter cognoſcatur, *vide quæ diximus ſuprà eodem. quæſtione præcedenti. in materia remediorum, quæ fiunt ad ſanandum.* Cogita tamen ſuper præmiſsis, quia Doctores non declarant: & ego hactenus non reperij magis congruam reſponſionem. Et tenendo iſtam opinionem pro ſolutione dictæ oppo. non obſtant ea, quæ ſuperiùs in contrarium adducebantur, & primò, quòd illa vnica ratio: *de qua in d. l. 3. in princip. & §. 1.* viget pariter in omnibus venenis, quæ non ſunt facta hominis necandi, &c. quia fateor, quòd quo ad Compoſitionem reſpectu primæ cauſæ, & quo ad Traditionem re-

ſpectu vnius qualitatis, ſcilicet, carentiæ animi occidendi, æquiparantur omnia iſta, non tamen ſequitur, quòd ad alia quæ ſequuntur, & ſic in omnibus dicantur eſſe æquiparata, quia quo ad vltimum effectum ſiue finalem intentionem, ſunt longè diuerſa, *vt latiùs ſuprà diximus*; non mirum igitur, ſi ſit diuerſa deciſio in vno quàm in alio, & di-
16 uerſæ pœnæ ſtatutæ ſunt, † & ex hoc poteſt etiam ſolui aliud, quòd vnum determinabile relatum, &c. quia illud eſt verum, & procedit, quando illa determinabilia ſunt in omnibus æquiparata, & vnita ratio in omnib. viget æqualiter. Sed quando inter ipſa militat diuerſa ratio, tunc non poſſunt pariformiter determinari, ſed difformiter, ſecundum quod militat diuerſitas rationis. *l. Lucius. & ibi Doct. ff. de vulg. & pupil. & Bart. in l. Titia. ff. de leg. 2. Soc. in l. cum auus. in 27. col. ff. de condit. & demonſt.* Non obſtat etiam illud, quod dicebatur de malo exemplo, quod exprimitur in vtraque lege, quia tenendo ſecundam ſolutionem, dico, quòd in caſu *d. l. 3. §. adiectio.* viget duntaxat illud malum exemplum, *de quo ibi.* Intentio tamen tradentis, & effectus ad quem tēdebant Pocula, erat iuſtus, & honeſtus, ſed in caſu *d. §. qui abortionis.* nedū viget malum exemplū, verùm etiam mala intentio, & turpis effectus, propter quem Pocula prædicta facta, & tradita fuerunt. ſ. explendæ libidinis per ſtuprū vel adulterium, *vt aliàs ſuprà diximus.* Cùm igitur tēdant ad diuerſum effectum, meritò vt diuerſa inter ſe debent diuerſo iure cenſeri, *d l. Papinianus exuli. Et quod ſimiliter diximus ſuprà, idem videtur ſentire Bart. in d.*

in d.l.3. §.adiectio. in solutione oppo. quam fecit de d. §.qui abortionis. sed secundum vltimã solutionem dico, ꝙ non solùm dicuntur esse diuersa quo ad istum vltimum effectum, de quo suprà, verùm etiam quo ad primas causas, & sic quo ad ipsam cõpositionem, quia illa, *de quibus in d.§. adiectio.* fiunt industria hominis naturali, & secundum naturalem peritiam medicorum, sicut alia Venena Sanatiua medelarum, *vt aliàs suprà diximus*; illa verò, *de quibus in d. §. qui abortionis*, fiunt per modum superstitiosum arte Diabolica, & per Inuocationem Dæmonum Tacitam vel Expressam, *vt aliàs diximus, & habetur in summa confessio. per Io. Iec. eo tit. q.2.11.13. per totum.* non mirum igitur, si grauiùs puniuntur; † quia omnia 17
opera, quæ fiunt Arte Malefica, sunt plurimùm detestanda, & grauiùs punienda, *vt dict. l. nullus. & l. nemo. C. de malef. & mathem.* Et licèt ista vltima solutio prima facie videatur subtilis, & concludenter soluere nodum inter ipsas duas leges, præcedens tamen solutio mihi magis placet, & est magis iuridica, & hanc videtur tenere Barto. *in dict. §. adiectio vt suprà dixi:* hæc enim vltima in veritate sapit diuinationem, quia dicere, quòd Pocula illa, *de quibus in dict. §. qui abortionis:* fuerunt facta per Sortilegum siue Maleficum Diaboli instructione, de hoc nullum verbum fit *in dicta l.* nec ex aliquo iudicio vel coniectura hoc deduci potest. Prætereà video, quòd Pocula, quæ fiunt Arte Magica, & tradũtur mulieri ad flectendũ pudicũ animũ ad libidinẽ, licèt mulier ipsa moriatur ex Poculi assumptione, tñ Maleficus, & ille q ipsum Consulit, vel

vel qui scienter dedit Poculũ, puniuntur omnes Vltimo Supplicio, *vt l.eorum.in prin.l.nemo. & l.multi. C.de malef. & mathe.* vbi hæc expresse probantur, & tamẽ in *d.§.qui abortionis.* ex traditione illius Poculi Amatorij, quando mulier, quę assumpsit, nõ moritur, nõ infertur Pœna Vltimi Supplicij, sed humiliores in metallum damnantur, honestiores verò in insulam relegantur, confiscata dimidia parte omnium bonorum suorum, vt ibi dicitur, ergò non est dicendum, quòd illa sint Pocula facta Arte Magica, sed naturali, prout sunt ea, de quibus *in d. §. adiectio.* sed ideò diuersis Pœnis puniuntur, quia tendunt ad diuersum effectum, *vt aliàs suprà diximus, & hoc est de mente Bartol. in d.§. adiectio.*

18 Ponamus enim, quòd quis dedit Venenum Sanatiuum ægroto, vt recuperet sanitatem, & liberetur ab illa infirmitate, ex cuius tamen assumptione fuit liberatus à vita, quia mortuus est, erit ne dicendum, ꝙ talis medicus, vel alius, q dedit Venenũ in medela, sit puniendus Pœna Mortis, vel Relegationis aut alia simili? certè non: imò erit Immunis ab Omni Pœna, dummodò non interuenit dolus aut lata culpa, *d l 3.§.alio senatusconsf. ff. ad leg. Cornel. de sic.* quia in isto Veneno defuit dolus, & animus occidendi, defuit etiam malum exemplum, & turpitudo finalis intentionis, quia omnia sunt bona, & cum bona intentione facta, ideò euadit impunis, ergò sunt omninò diuersa quo ad effectum,

Postremò, vt me expediam de ista quæst. sic distingue, aut nos loquimur de Poculo Abortionis seu

ſeu Amatorio, & tunc aut ex illius aſſumptione, ille qui aſſumpſit, perijt, aut non. Priori caſu, ille qui dedit, etſi dolo non dederit, punitur Vltimo Supplicio, ꝓpter malum exemplũ. Suppleas tu, & turpitudinem finalis intentionis, & ita intelligitur tex. *in d. §. qui abortionis.* vbi eſt caſus. Aut non fuit mors ſecuta, & iſto caſu Humiliores in Metallum ꝑpetuò damnantur, Honeſtiores verò ꝓpter malũ exemplũ Confiſcata Dimidia Parte Bonorum ſuorũ, in Inſulam ꝑpetuò Relegantur, *ſecundũ quod dicit tex. cum gl. in d. §. qui abortionis.* † Aut nos loqmur in Veneno Conceptionis, & tunc aut ex illius aſſumptione qs perijt, & ille qui tradidit, punitur Pœna Relegationis duntaxat ꝓpter malum exemplũ, ex quo in ipſo tradẽte erat bona, & iuſta intentio ſua finalis, q̃ tendebat ad ſuſcipiendã ꝓlem, qđ eſt fauorabile, *vt s̃. diximus* Si. n. iſta eſt fauorabilis, in quo igitur cõſiſtit iſtud malũ exemplum, de quo loqtur tex. *in d. §. adiectio. in fi.* Reſpõd. quia mulier illa videtur quodammodò voluiſſe violẽtare naturã, & voluiſſe imponere fœcunditatẽ in vtero, in quo Deus & natura impoſuerunt ſterilitatẽ: ꝓpter hoc videtur eſſe malũ exemplũ, qa fuit nimium audax. Nam prohibitum eſt velle ſubuertere ordinẽ naturæ. *c. ſi aliquis de ho.* Aut non fuit ſecuta mors illius abſorbentis, & Nulla Pœna punitur, ex quo caret dolo, & culpa, dũmodò aliquod ſcandalũ ſubſecutũ non fuerit: *& ita videtur ſentire gl. in d. §. adiectio.* † Aut nos loquimur de Veneno Sanatiuo, qđ fit cauſa ſanitatis, & miſcetur in medelis, & iſto caſu ſiue ſequatur mors abſorbẽ-

19 and 20 (margin): section 19 begins at "Aut nos loqmur in Veneno Conceptionis"; section 20 at "Aut nos loquimur de Veneno Sanatiuo".

tis, siue liberatio ab illa ægritudine, siue non, in omnē euentū, qui tradidit, vel cōposuit, erit Immunis ab Omni Pœna, dūmodò non adsit dolus vel culpa, *d.l.3.§.alio.à contrario sensu, & supr. proximè diximus*, & per hæc sum expeditus de ista ardua, & nobili q. Sed antequam ad vlteriora procedam, quæro in hac materia, quid si aliquis causa libidinis, aut odij, aliquid potandum dederit mulieri, vt parere vel concipere non posit? quod dicitur Venenum siue potus Sterilitatis, quod est cōtrarium Veneno Conceptionis, *de qua s. proximè dixi.*
21 qua Pœna ille, qui tradidit, puniatur? †Respōdeo, ꝙ de Iure Canonico quasi Homicida puniendus erit, *ita dicit text. Vbi est casus iste in c. si aliquis. de ho. sed gl. ibi.* dicit, ꝙ debet intelligi de Pœna Spirituali, scil. Excōmunicationis, q̄ infertur tam in Clericum, quàm in Laicum, non tñ Clericus ꝓpter hoc efficitur Irregularis, ac si verum hominē viuentem occidisset, nisi ꝓbaretur, infantem animatum, & viuentem occidisse, *vide gl. in d. c. si aliquis. & ibi Abb.* Si verò loquimur de Iure Ciuili, fit eadē distinctio, aut infans in vtero matris adhuc nullus erat homo, quia adhuc formatus nō fuerat, nec animatus, & tradens Poculum punitur Pœna Extraordinaria, siue Relegationis, *d. §. qui abortionis. l. diuus. ff. de extr. cri. & l. Cicero. §. fi. ff. de pœ.* aut erat iam animatus, & viuens, & punitur de Homicidio, quia hominem dicitur occidisse, *vt l. 1. ff. ad l. Pomp. de par. & melius in l pen. C. ad l. Cor. de sic. & l 1. in prin. ff. eo. tit. & per gloss. in d. l. diuus. ff. de extraord. crim. & infrà latiùs dicam in seq. quæst.*

QVAESTIO

QVAESTIO XIII.

SVMMARIVM.

1 *Poculum tradens Abortionis, vt fœtum edat immaturum, qualiter puniatur.*

2 *Mulier prægnans Poculum Abortionis scienter sumens, qualiter puniri debeat. & nu. 6.*

Mulier prægnans pecunia accepta partum suum abigẽs, pœna capitis plectitur.

3 *Anima in sanguine dicitur habitare, hinc est, quòd pleriq; vltramon. fortiter bibunt, ne animam in sicco morari contingat.*

Fœtus in vtero matris intra quantum tempus formari censeatur.

Planetæ singuli mense singulo operari dicuntur in formatione infantis in vtero.

4 *Saturnus vitæ humanæ inimicus, mense primo fœtus formandi regnare putatur.*

Iupiter humanis amicus, secundo mense formando fœtui censetur praeesse, tertio Mars, Venus quarto, sexto Sol, Luna septimo.

5 *Infans natus mense septimo ideò viuere posse dicitur, quòd sub Luna nascatur.*

7 *Mulier de Iure Canonico Excommunicatur, quæ Poculum sumit, vt Fœtus Immaturus ædatur.*

8 *Poculum Amatorium dans mulieri prægnanti ex quo moritur, an puniatur.*

9 *Clericus ministrans Poculum Amatorium, non efficitur irregularis, nisi effectualiter viuentem hominem occiderit.*

Excommunicatus efficitur, qui Amatorium Poculum propinat, ex quo sequitur Abortiuum.

10 Poculum Ministrans cum Sortilegijs factum nedum punitur, sed & qui illud Confecit puniri debet.

DEcimotertiò prosequendo materiam Po-
1 culorum, quæro, † quid si aliquis ministrauerit Poculum mulieri prægnanti, ad effectum, vt faceret Abortiuum, quod posteà effectualiter subsecutũ fuerit, qua pœna puniatur? nec putes quæstionẽ istam esse eandem, de qua in *d. §. qui abortionis.* qa ibi non fit mentio de abortu secuto, vel de infante occiso, sed disponitur ibi, quando Poculũ ipsum nocet matri. Ad Propositũ igitur respondeo, & in hac quæstione repetẽda est distinctio illa, quam s. ꝓximè in fi. præced. q. dedimus, ꝙ aut infans in vtero matris erat iam animatus, & viuens, aut non. Primo casu, qui dedit Poculũ, nulli dubiũ est, ꝙ secuto abortu, teneatur de homicidio, *l. pen. C. ad l. Cornel. de sic. l. 1. in princ. ff. eod. titul. l. Cicero. in princip. ff de pœn. & not. per gloss. in l. diuus. ff. de extraord. crim. glo. est in c. si aliquis. de homic. & 2. q. 4. c. consuluisti.* quia isto casu dicitur occidisse hominem, & sumus propriè in terminis. l. Cornel. de sicar. c. 5. *vt l. 3. in princ. in eo. tit.* & ista dicuntur esse Mala Venena, quæ facta sunt homines necandi causa, *d l. 3 in princip.* Secundo verò casu, quando partus siue infans nondum erat animatus, neq; formatus, secuto abortu, nõ tenetur Lege Cornelia de sicarijs, sed alia Pœna Extraordinaria Relegationis, vel simili, ad arbitrium iudicis, secundum qualitatem facti, & personarum conditionem. *dict. l diuus. & l. Cicero. §. finali. & l. prægnantis. ff. de pœnis. & l. si mulierem visceribus. ff ad leg. Cornel. de sicarijs.*

† Mulier

† Mulier autem, quæ ſcienter Poculum ipſum aſ- 2
ſumpſit, & faceret Abortiuū, ſi inde ſit ſecutus Abortus, & infans iam animatus, & completus erat, tenetur pœna legis Pompeiæ de parricidijs, quia eſt matricida, *vt l. 1. in verſic. mater. ff. ad l. Pomp. de parr. & ibi Bart. & Bald. in d. l. diuus:* idem tenet, quòd ſi mulier ipſa adhuc prægnans, recepta pecunia, partū ſuum abegerit, teneatur pœna capitis indiſtinctè: ſiue partus erat iam animatus ſiue non: & hoc propter turpitudinem illam receptionis pecuniarum, quia dicitur Aſſaſinium, *vt l. Cicero. in princ. ff. de pœn. vide Bartol. in d. l. diuus.* Sed quia fit illa diſtinctio, quòd aut partus erat animatus, aut non, in materia Abortionis, quæro, quanto tempore partus ſiue infans in vtero matris dicitur eſſe animatus à die conceptionis? Reſpondeo, cùm primùm formatus fuerit infans, & completus corpore, tunc anima ingreditur in ipſo corpore, quæ infunditur à Deo ipſo, tunc corpus reperitur formatum. *32. q. 2. c. quòd verò. & c. Moyſes.* non enim cōuenit, quòd anima priùs infundatur in corpus illud, antequam habeat perfectam formam omnibus partibus, & membris ſuis: quia non eſt conueniens, quòd habitare debeat in corpore ſicco, hoc eſt rudi, & informi, debet enim habere ſedem, ſiue domum ſuam perfectam, in qua habitare poſſit *vt dicit gl. in d. c. quòd verò. & can. Moyſes, quæ gl. in vèr. ſic dicit:* quòd ſecundum quorundam opinionem † anima dicitur habitare in ſanguine, & 3
propterea dicit, quòd Normanni, Anglici, & Poloni fortiter bibunt, ne contingat animam habitare in ſicco. Rurſus quæritur, quo tempore, vel infrà

quantum tempus infans dicitur esse formatus in vtero matris? *gloss. in dicta l. diuus*, videtur tenere, quòd in 40. diebus Bar to. ibi dicit esse verũ in masculo, in fœmina verò post 60. dies, demum hoc declarandum reliquit naturalib. Dominus autem Conciliat. in suis differentijs Phys. diff 49. dicit, quòd 30. aut 35. die ad plus, partus siue infans in vtero matris dicitur esse formatus. Deinde ponit notabilem, & pulchram doctrinam circa partus genituram, formationem, & augmentum, & de illius ortu. Dicit enim, quòd vnusquisque infans à principio suæ creationis, dum primo incipit generari, vsque ad diem sui ortus, recipit fomentum, & influentiam ab omnibus septem Planetis, quorum vnusquisque singulo mense sui syderis gratiam naturaliter operatur in ipso infante in vtero matris iacente, secundũ quam paulatim infans recipit augmentum, ita quòd deue-
4 nit ad perfectionem suam, & venit in lucem. † Primo enim mense regnat Saturnus, qui est frigidus, & siccus, inimicus vitæ humanæ, quæ consistit in calido, & humido, *vt per gloss. prædictam in d c. quod vero, & d. c. Moyses*, istius Planetæ, seu syderis natura est sperma viri de recenti effluxum in ventrẽ matris, quod adhuc liquidum est vnà cum spermate mulieris in simul coagulare, & inspissare, ita quòd possit recipere formam, & adeò fortiter illud perstringit coagulãdo, quòd reducit illud tanquã in massam pastæ, quo sic in vnũ coagulato fit paulatim extensio, & formatur primo caput, deinde alia mẽbra, adeò quod 30. die completo communiter, infans solet habere formam suam perfectam. Secundo mense venit Iupiter, qui

ter, qui est calidus & humidus, & amicus vitę humanæ, & inimicus mortis, & infantem ipsum quē formatum reperit, extendit, & auget, quos verò inuenit nōdum esse benè formatos, illorum formas cōplet mirabili gratia & fortuna, quod euenire solet, quandoque propter debilitatem matris, & hinc est, quòd mulieres istæ cōmuniter solent secundo mēse sentire infantem in vtero cōmoueri. Tertio mense Mars succedit, qui est calidus, & siccus vt ignis, & iste similiter fert opem augmento partus, illas humiditates quas reperit ex residuis syderis Iouis desiccat, & incumbit augmento pueri. Quarto deinde mense venit Venus, quæ est frigida, & humida vt aqua, & ipsa similiter temperat superfluas caliditates ignitas præcedentis syderis. Quinto, succedit Mercurius. Sexto Sol. Septimo Luna; & vnumquodq; sydus procedit proportionabiliter, secundum eius naturam in augmentum ipsius infantis. Completo igitur septimo mēse, cursus iste sydereus reuertitur iterum ad primum, quod est Saturnus, qui regnat, & operatur octauo mense. Deinde ad Iouem qui venit nono mense, postea ad Martē qui decimo, & sic de singulis successiuè. †Et hinc est, quòd infans qui nascitur septimo mense viuit, eò, quia nascitur sub sydere Lunæ vitæ humanæ compatibili, & quia tunc infans dicitur esse perfectus, ex quo participauit de natura & qualitatibus omnium septem syderum siue Planetarum, si nascitur septimo mense, dum Luna dominatur, viuit, & quam plures reperiūtur, qui nati sunt septimo mense & viuunt. Si verò octauo mense venit in lucem, perrarò, vel nunquam viuit, 5

ratio est, quia venit sub sydere Saturni maligno, & multùm contrario vitæ hominis, ex quo vt dixi, est frigidus, & siccus, habet conformitatem cum morte. Illi igitur, qui sub isto sydere veniunt in lucem, adeò grauiter vulnerantur, & premuntur istius syderis malignitate, & frigiditate, quòd necesse est vt pereant. Hi verò, qui nono mense veniunt in lucem, prout maior pars venit, omnes communiter viuunt, & crescunt, ex quo sub Ioue cæteris benigniore sydere, & humanæ vitę conseruatore oriuntur, de quo magis quàm de alijs natura lætatur. Hæc licèt sint aliquantulùm extra materiam nostram, tamen quia sunt delectabilis intelligentiæ, saltem pro iunioribus hîc inserere placuit. Redeamus nũc ad materiam nostram, qua quærebamus, quanto tempore infans in vtero matris dicatur esse formatus, & concludendum est secũdum opi. dicti Doct. quòd communiter 30. & quandoque 35. die ad plus à die ipsius conceptionis: quidã alij dixerunt quòd masculus post 40. fœmina verò post 80. dies habet perfectam formam. *ita dicit gloss. 5. dist. in princip. versic. 40. quam refert, & sequitur Abb. in c. si aliquis, in fi. de homic. tamen de iure ciuili non est discedendum ab opinione gl. in d. l.*
6 *diuus, quæ est communiter approbata.* † Si igitur post dictum tempus mulier acceperit Poculum Abortionis scienter, tenetur vt matricida, & legis Pompeiæ de parricidijs pœna puniẽda est, *vt d. l. 1. §. mater. ff. ad leg. Pomp. de parricid.* si autẽ alius scienter dederit Poculum prædictum, quod ipsa mulier ignoranter accepit, ille qui tradidit, punitur pœna legis Corneliæ de sicarijs. *vt l. 1. in princ. & l. 3. ff. eod. tit. de sic.* Si verò Poculum

culum prædictum assumptum fuerit ante tempus prædictũ, scilicet antequam puerperium esset formatum in vtero, tunc aut mulier accepit pecuniam pro bibẽdo Poculum, vt faceret Abortiuum, & isto casu semper mulier punitur Pœna Capitis, siue infans erat iam formatus siue non *d.l. Cicero, in princ. & ibi Bart. & idem Bart. in d.l. diuus. ff. de extra. crim.* si verò mulier pecuniam non accepit, non punitur Pœna Mortis, quando ante tempus formationis, & vitæ ipsius infantis assumpsit Poculum, sed alia Pœna Extraordinaria Relegationis *d. l. diuus. & ibi gloss. & Bart. in l pragnantes. & l. Cicero. §: fi. ff. de pœn. & l. si mulierem visceribus. ff. ad leg. Corn. de sic.* quod verum est de Iure Ciuili per Iura prædicta.

† De Iure autem Canonico infertur Pœna Spiritualis, scilicet Excommunicationis, quocunque tempore fuerint data dicta Pocula, etiam si essent data mulieri nihil adhuc habenti in vtero, ad effectum, ne concipiat, eadem Pœna puniuntur: velut homicidæ. *cap. si aliquis. de homic. & diximus suprà proximaq. in fi.* Prædicta omnia tamen procedunt quando fuit secutus effectus, quòd mulier fecit Abortiuum Partum. Sed quid, si non obstante Poculo, mulier peperit filium viuentem, & qui durauit in vita, an qui dedit Poculum, vel ipsa mulier puniatur? & qua pœna? *vide do. And. Barb. in cons. 23 in 2. vol.* vbi dicit, quòd non debet puniri Pœna Mortis, ex quo non fuit secutus effectus, quia hodie in maleficijs potiùs spectatur euentus, quàm solus animus delinquentis sine effectu, nihilominus non euadet impunè illi qui scienter tradidit, vel qui scienter assumpsit, 7

quia poterit Relegari, *per ea quæ habentur in d. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn.* Quandoque verò ex Poculo huiusmodi sumpto mulier ipsa perijt, & tũc ille, qui tradidit, punitur Pœna Vltimi Supplicij, licèt non dederit dolosè contra ipsam, quia res mali exempli est: & iste est propriè casus *in d. §. abortionis. in fin.*

8 † Quid si aliquis dederit Poculum Amatorium mulieri prægnanti, vt flecteret eius animum ad amandum ipsum tradentem, ex quo Poculo mulier ipsa perijt, qua Pœna punitur Tradens? dic, quòd eadem Pœna Vltimi Supplicij, quamuis animum occidendi non habuerit, & dolum non fecerit, *vt d. §. qui abortionis.* qui decidit vtrunque casum in terminis, hæc tamen quæ suprà diximus, procedunt, de Iure Ciuili, & inter Laicos. De Iure autem Canonico, vltra ea quæ diximus suprà, clariùs hîc distingue, quòd aut loquimur de Iure Antiquo, secundũ Legem, Moysi, aut de Iure Nouo, secundum Constitutiones Pontificum. Primo casu, si infans iã formatus, & animatus erat, quid, qualiter, & quo tempore dicatur esse formatus, & animatus: *diximus suprà ead quæst.* quia tunc debet animam pro anima. Et sic punitur Pœna Mortis qui dedit Poculũ Abortionis, quo necauit infantem viuentem, *vt in c. Moyses. 32. q. 2. in princ.* aut partus nondum erat completus in forma, nec animatus, & Tradens Poculum huiusmodi, mulctatur Pecunia Arbitrio Iudicis *dict. c. Moyses.* Ratio est, quia non potest dici examinatum illud, quod caret anima, quam non habet adhuc.

9 † Secundo verò casu, quando loquimur de Iure Pontificio, aut loquimur de Pœna Irregularitatis,

tatis, vel Degradationis, & iſta non infertur, niſi Clericus effectualiter hominem viuentem occiderit, nec ſit natus, vel adhuc in vtero matris refert, *vt in c. 1. & c. ſicut dignum. §. 1. de homic. & per gloſſ. in d. c. Moyſes. c. ſi aliquis. in gloſſ eodem tit. & gloſſ. in c. conſuluiſti. 2. quæſt. 4. idem ſequitur Panor. in d. c. ſi aliquis.* aut loquimur de Pœna Excommunicationis, & iſta infertur pro quocunque Abortiuo ſecuto; ſiue puerperium erat animatum ſiue non, & Iura ipſa appellant iſtud Homicidium, ſed antequam infans ſit plenè formatus & animatus, non poteſt dici propriè Homicidium, quia nō poteſt corpus examinari quod adhuc caret anima, *vt ſuprà proximè diximus.* Iſto caſu igitur impropriè dicitur Homicidium, *vide text. in d. c. ſi aliquis. & ibi dom. Abb.* imò hac pœna punitur etiam ſi aliquis Libidine aut Odio daret mulieri quæ nondum concepit Venena ſiue Pocula Sterilitatis, ad hoc, ne coëundo concipere poſſit, *vt d. c. ſi aliquis.* vbi eſt caſus valdè not. quòd non ſolum quis teneatur de Homicidio pro Abortiuo iam facto, ſed pro fiendo vel pro impedimento præſtito ad concipiendum. † Et not. etiam hoc vnum in tota materia Poculorū, quòd non ſolùm punitur, qui ſcienter Tradidit Poculum, verùm etiam ille, qui ſcienter Fecit, & Compoſuit, *ita expreſſè not. Pan. in d. c. ſi aliquis. in princip. & not. in l. 1. in princ. & l. 3. in princ. ff. ad leg. Corne. de ſic.* & hoc idem ſeruatur in quibuſcunque alijs Sortilegijs, *vt not. Arch. 26. quæſtio. 5. c. quicunque, & 1. diſt. c. ſi quis viduam. 32. q. vlt. ff. ad leg. Iul. maieſtat. l. 1. & ff. de iniur. leg. item apud Labeonem. §. adduxiſſe.*

QVÆSTIO XIV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotes super rebus profanis ad Sortilegia aptis celebrantes, qualiter debeant puniri.*

2 *Sacerdos missam defunctorum pro viuentibus celebrans vt citiùs moriantur, aut periculum incurrant qualiter puniatur.*

3 *Clericus qui Sacramento abutitur Pœna Arbitraria punitur.*

1 DEcimòquartò quæro vltra † ea quæ diximus suprà in 11.q. videndum est, quid de sacerdotibus, qui super rebus profanis, & aptis ad faciendum Sortilegia, & ad illum duntaxat effectum oblatis, vnam aut plures missas scienter celebrant, adhibitis nefarijs, & inhonestis precibus, & verbis superstitiosis, quibus Pœnis puniuntur? Res verò super quibus solent missas ipsas celebrare sunt vt plurimùm istæ, panis crudus siue pasta, aut coact⁹, vt placenta, item calamita, quandoque cutis indumenti pueri nascentis, quam appellant pelliculam virginem, & alia his similia simplicia, aut mixta imposita super altari illis modis de quibus suprà diximus in 3. q. pro isto facinore, dic quòd de Iure Canonum Clericus omninò deponitur, *vt in can. si quis episcopus.*
2 *26. quæstio. 5.* † si enim pro sola celebratione missæ defunctorum dicta pro viuentibus, vt citiùs moriantur, aut periculum mortis incurrant, sacerdos perpetuò priuatur officio, beneficio, ordine, gradu atque dignitate, & in perpetui exilij ergastulo, vnà cum

cum consulente vel id fieri procurante relegatur, *vt in c. quicunque 26. q. 5. & diximus suprà. 11. q. vers. pro faciliori:* quantò magis deberet iste sacerdos deponi, & relegari, qui in missarum suarũ celebratione illa profana, & immunda turpiter commiscuit, illaque vel Deo, aut potiùs Dęmoni vouere turpibus, & superstitiosis precibus non veretur: certè non video, cur minori pœna puniri possit, maximè, quando scienter ista patrauit *d. can. quicunque. in 2. parte circa fin. pro quo facit in arg. text. de consec. dist. 2. c. cum omne crimen. in fin.* vbi grauiter punitur Clericus depositione, qui abutitur ordine Sacramenti, licèt id non faciat ad effectum Sortilegiandi, aut per modum superstitiosum, *vt latiùs infrà dicam.* † Quidam verò dixerunt, 3
quòd pro huiusmodi facinore sit Pœna Arbitraria, *iuxta doctrinam dom. Abb. in dict. cap. 2. extra eodem titulo.* hoc tamen tolerari posset, quotiescunque factum non esset valdè turpe, vel persona sacerdotis esset adeò simplex: & debilis ingenij, quòd de facili quis cognoscere posset, quòd bona fide ductus fuerit circunuentus, putans benè facere, & non peccare, *vt in dicto capit. 2. & est text. & ibi Bartol. in leg. si adulterium cum incestu. in versic. idem Pollioni. ff. ad legem Iuliam. de adult.*

QVÆSTIO XV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotes debito modo & ordine Sacrificandi abutentes quam Pœnam dare debeant.*

2 *Sacerdos qui forma debita, aut etiam materia Sacramenti*

menti non seruata celebrat, omni ordine, & gradu ad tempus priuari debet.

1 DEcimòquintò quæro, quid † de sacerdotibus, qui abutuntur debito modo, & ordine Sacrificandi, vt quia non ponunt vinum cum aqua simul in calice, sed vinum tantùm, aut aquam solam, vel botrum vuarum comprimunt in calice, aut panniculum musto intinctum, & diu conseruatum aqua abluunt, & illam lauaturam ponunt in calice loco vini aqua commixti, aut panem Sacramenti extinctum in vino calicis sacrato tradunt laicis pro Communione siue Eucharistię Sacramento, quibus Pœnis puniuntur? omnia ista narrãtur in text. *in c. cum*
2 *omne crimen. de consecrat. dist. 2.* & concluditur in fine † quòd sacerdos pro isto facinore debet priuari ad tempus omni ordine, & gradu arbitrio iudicis, & tandiu sic priuatus existere, donec iudici visum fuerit, illum congruam pœnitentiam peregisse, vt posteà purgatus, ad omnia sua pristina restituatur, vt ibi dicitur.

QVÆSTIO XVI.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos vel quiuis alius Res Sacras aut Sacratas ad Vsus Profanos Conuertens, qualiter puniri debeat.*

2 *Baltassar Rex Babyloniorum interfectus, quòd Vasa Sacra Templi in Profanos Conuertit Vsus.*

3 *Diaconus Rebus Sacris Abutens, & in Vsus Profanos eas conuertens, quanto tempore Excommunicatus, ab Altaris Ministerio sit Suspensus.*

4 *Abutens Rebus Sacris in Sortilegijs, Sacrilegij Reus est.*

DEcimòſextò quæro, qua † pœna punitur Sacerdos vel Laicus, qui Vaſa EcclesiaſticaSacrata, vel Veſtes Sacras, aut Benedictas, vt eſt Altaris Palla, Calix, Patina, Purificatorium, Tabernaculum Sacramenti Euchariſtiæ, aut aliquarum Reliquiarum; item Lapidem Sacratum totum aut partem, ſiue Corporale, Manipulum, Stolam, Camiſiam, item Vela quæ ſunt in Sanctuario, aut iuxta Imaginem Crucis, aut B. Mariæ Virginis, & alia his ſimilia acceperit, & ad profanos Vſus irreuerenter Conuerterit, aut damnabiliùs in Sortilegijs Commiſcuerit. Dic quòd primo caſu, quando quis Abutitur illis in Profanis Domeſticis Vſibus citra Sortilegia, de Iure Antiquo ſecundum Legem Moyſi, Vltione Diuina percutiebatur, & ſæpiùs Morte, & totius ſtatus ſubuerſione, ſi erant Reges vel alij Principes, *vt habetur Daniel. cap. 5.* Vbi Rex † Baltaſſar filius Nabuchodonoſoris poſtquam cœpit erga DEVM, & Res Sacras irreuerenter ſe habere, & quòd Sacrata vel Benedicta Vaſa Aurea, & Argentea ex Sacro Templo Domini in Hieruſalem abſtulerat, & cum illis ipſe rex Baltaſſar vnà cum Principibus, & Primatibus ſuis Vxoribus atque Concubinis in conuiuijs ſuis vinum biberant, iratus eſt valdè DEVS de tanta eorum inſolentia, & primò monuit Regem Baltaſſarem quodam præconio literarum miraculosè ſcriptarum in albo pariete Aulæ Regię, quas nemo ſapientium ipſius Regis Baltaſſaris, ſed ſolus Daniel interpretatus eſt, & com-

& comminatus fuit futurum malum iudicium contra ipsum, adeò, vt illa nocte ipse Rex Baltassar ab inimicis suis interfectus sit, & regnum suum ad extraneas manus deuenerit. *vide in d.c.5. Daniel. de quo fit mentio de consec. dist. 1. c. vestimenta. & c. in sancta*, vnde concludi potest, quòd de Iure Antiquo pro huiusmodi rapina, & abusu sit Pœna Mortis, & Bonorum
3 suorum Publicatio, aut Mala Successio. † De Iure verò Pontificio Diaconus pro isto crimine trib. annis & sex mensib. excommunicatus existit, & ab altaris ministerio omninò suspensus habetur. Presbyter verò decem annis, & sex mensibus remanet excommunicatus, *vt habetur de consec. dist. 1. c. nemo per ignorantiam.* Si verò bona prædicta ipsi immiscuerũt in Sortilegijs, aut alijs tradiderunt vt immiscerent; grauiùs puniuntur, quia Clericus debet Deponi, & Omnibus suis Officijs atq; Beneficijs, Ordine, Gradu & Dignitate Priuari, & in Perpetuum Carcerem Intrudi, aut in Exilium Perpetuum mitti. *vt d.c. si quis episcopus, & c. quicunque in si. 26. quæst. 5.* vel dic *secundum Abb. in d. c. 2. extra eod. tit.* quòd erit Pœna Arbitraria secundum Arbitrium Iudicis moderanda; attenta Qualitate Facti, & Personarum Conditione, *vt aliàs diximus supra eo per dicta iura qua amplius non refero vt ca-*
4 *piam breuitatem.* † Et no. vnum in tota materia Sortilegiorũ; quòd ille, qui Abutitur Rebus Sacris vel Benedictis, & Ecclesiasticis semel dedicatis, non solum tenetur Pœnis de quibus suprà; verùm etiam tenetur Pœna Sacrilegij, quia in veritate per similem Contrectationem Rerum Sacrarum Committitur Sacrilegium: *vt habetur 17. quæst. 4. c. sacrilegium,*

& c. si quis contumax. §. 1. & d. Ioan. Iec. in sum. in tit. de sacril. q. 3. & S. Thom. in sum. 2. 2. q. 99. art. 3. versi. dicendum. & de pœna ipsorum, *vide in d. c. si quis contumax.* Imò dicit Arch. *in c. Felicis. de pœn. lib. 6. in princ.* quòd Sacrilegium committit quilibet ordinis clericorum, qui Ariolos, Incantatores, Aruspices, & similes consuluit vel similia facit, intelligens in effectu, quòd omnis Sortilegus potest dici Sacrilegus, & de Sacrilegio puniri, *vide tamen quæ latiùs dicam infra tit. seq. q. 1.* & not. etiam quòd pro isto Crimine Subtractionis Vasorum Sacrorum de Ecclesia imponuntur Grauiores Pœnæ, *de quibus habetur 12. quæst. 2. c. de viro. vide ibi.*

QVÆSTIO XVII.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos in missarum celebrationibus preces nefarias & turpes admiscens, & ad malum finem, qualiter sit puniendus.*

2 *Sacerdos Hispanus decretorum doctor etiam quadragesimumquintum egressus annum, in insaniam & furorem vertitur ob nefandum amorem monialium.*

3 *Sacerdos preces aut oblationes nefarias in missarum solennijs offerens, officio & beneficio, gradu, & ordine est priuandus.*

4 *Pœnæ secundũ facti qualitatem, turpitudinem, aut scandalum sunt aggrauandæ, aut molliendæ.*

5 *Animus maximè in omnibus criminibus est attendendus.*

DEcimòseptimò quæro, † quid de his sacerdoti- 1
bus, qui in missarum suarũ celebrationibus huiusmodi aliquas preces nefandas, & turpes, absque alicuius

alicuius rei immixtione protulerint, illa aut Deo aut Dæmoni vouendo, non absque magna superstitione dicauerint. Quęro qua pœna puniantur? & vt faciliùs res ista apprehendi possit, subdam exem-
2 plum, prout habui semel in facto Romæ. † Quidam vir Hispanus Clericus satis beneficiatus, & decretorum Doctor, ætatis anno 45. vel circa captus erat amore quarundam monialium iuuenum, quæ erãt plurimùm forma venustæ, quas iste sæpiùs ad monasterium visitabat, & blandis verbis atque muneribus multoties blandiebatur eis, adeò, quòd propter illarum pulchritudinem, & venerabilem venustatem ille Hispanus paulatim cœpit ardescere, & frequentiùs illarum monasterij limina visitare, & in tam magnam deuenit insaniam & cæcitatem, quòd die nocteque tam in somnijs quàm in vigilia nil aliud nisi illarum amplexus, & concubitus meditabatur, corde, verbo, gestibus, aut signis. Et in tam grauem dementiã adductus fuit, quòd asserebat expresse, ex quo ipse erat Clericus, esse sponsum Ecclesiæ, & moniales illas similiter esse sponsas Ecclesiæ, nam quia dicebantur esse sponsæ Christi, qui repræsentatur per Ecclesiam, concludebat, quòd sponsi, & sponsæ Spirituales, hoc est, sacerdotes, & moniales poterant adinuicem carnaliter copulari sine peccato, & quòd ita Deus præordinauerat, putans summũ bonum in solo coitu consistere: & qđ turpius est, ipse sępiùs hoc prædicabat illis iuuenculis, adeò, quòd ipsæ cœperunt illũ euitare, vnde ipse Clericus posteà deuenit in maiorem insaniam, quia quotidie, quòd essęt literatus, componebat aliquas

orationes & preces nefarias, quibus orabat Deum, & alios Sanctos, vt præstarent sibi robur maximum in renibus, in lumbis verò calorem talem, quo posset facilimè in magna abundantia luxuriari, & coitũ carnis sæpissimè complere: & quia illarum Monialium quædam vocabatur Cecilia, altera Vrsula, alia verò Magdalena, & Clara, in ipsis suis orationibus, quas quotidie de nouo formabat, summis precibus deprecabatur Virgines illas Sanctas & Beatas, post Dei inuocationem, vt ex dono gratiæ specialis in mentibus, & cordibus ipsarum Monialium hanc meditationem, & firmam opinionem infunderent, ita quòd ipsæ Moniales firmiter putarent, & crederent, nullum aliud magis meritorium opus Deo fieri posse, quam coire, & carnaliter commisceri, crescere, & multiplicari, nulla adhibita personarum distinctione; sit sacra vel profana, sit coniugata vel soluta, sit consanguinea vel extranea, & similia, & quòd ex coitu huiusmodi putarent votum castitatis nullatenus infringi posse, sed magis hoc Deo placere, quàm Holocaustum, siue Sacrificium, & vltra hoc, quòd ardentiùs illarum corda incalescerẽt ad amandum, & vehementer diligendum virum ipsum sacerdotem, qui erat sponsus Ecclesię, & eius vota carnalia firmiter maxima cum humilitate adimplere, eiusque mandatis, vt veri patris parere, asserens, quòd illo modo consummandum erat matrimonium spirituale inter religiosos viros, & mulieres, quemadmodum matrimonium carnale consummatur per verã vtriusque coniugũ carnalẽ copulam, *vt in c. continebatur, primo respõso. de despon. impub. & in c.*

& in c. tua nos. de sponsa. Quas quidem schedulas ipse Clericus portabat quotidie ad quoddam monasterium, vbi morabantur quidam boni, & purissimi sacerdotes mendicantes, qui potiùs simplicitate, & bonitate quàm doctrina religionem suam profitebantur, & die qualibet ad Ecclesiam illius monasterij accedebat ad missam, & singulis diebus vnam ex ipsis schedulis dabat sacerdoti, & dabat etiã Iulium vnum pro Eleemosina, ad hoc, vt in celebratione missæ, scilicet, in memento, preces illas Deo, & Sanctis Virginibus prædictis offerrent, cum deuotione orando Deum, & Sanctas Virgines prædictas, vt pia vota ipsius orantis exaudirent: & hoc modo decepit vnum vel duos ex simplicioribus, & rudioribus illorum monachorum: & interim ipse quoque intererat missæ, & totidem easdemq; preces ipse cum deuotione recitabat, & prosequendo vlteriùs in hac sua superstitione, quotidie nouas orationes cõponens, deuenit tandem ad manus cuiusdam monachi, qui erat cæteris magis doctus atq; expertus, qui sumpta schedula duplicata vna cum Eleemosina accessit ad Altare, & perlegens quæ intus erant verba, valdè obstupuit, & ne missæ Sacrificium perturbaret, dimisit schedulã illam in angulo Altaris, & prosecutus fuit missam. Demum ea completa ipse monachus multùm reprehendit ipsum Clericum Hispanum, dicẽs, quòd verba illa erant valdè turpia, & superstitiosa, nec merebãtur per aliquẽ sacerdotem in tanto missæ mysterio memorari: at ille subrisit, deridens monachi illius simplicitatem, & ignorantiam, cœpitque secum velle disputare, quia argutus

erat,

erat, quasdam interpretationes Diuinæ Scripturæ longè erroneas attribuens, adeò, quòd nō transibant absque scrupulo, & labe hæreticæ prauitatis, *vt aliàs diximus in tract. de hæret. quæst.* 1. & 2. Videns itaque monachus ille ipsum Clericum tam graui errore apprehensum, sumptis pluribus ex illis suis schedulis, quas adinuenit, de præmissis omnibus consulit quam primùm Reuer. D. Vicarium Papæ, cuius tunc ego auditor aderam: mihiq́ue mandauit, vt rem hanc cognoscerem, & ipsum Clericum pro modo culpæ corriperem, qui statim incarceratus, & examinatus, omnia ad vnguem confessus est, imò à principio instabat pertinax in illa sua erronea opinione, volens defendere falsas quasdam, & nouas interpretationes, quas Diuinę scripturæ attribuerat, qui quam primùm vidit me præparari ad declarandum illum hæreticum, & pœnis hæreticorum subijciendum, nisi errorem ipsum reuocaret, incontinenti omnia reuocauit, & errorem suum solenniter abiurauit, adeò, quòd pro hęresis suspicione meruit veniam, & reuocauit omnes illas suas interpretationes, quas dederat Diuinæ scripturę, & reliquas omnes insanias suas, quas suprà narrauimus, nihilominus vt cautius in futurum procederet, de mandato S. D. N. Papæ fuit relegatus ab vrbe ad certum tempus. † Ad propositum nunc quæstionis nostræ redeundo, quæro, si reperitur aliquis sacerdos, qui scienter preces huiusmodi, aut similes, quæ non tendunt ad verum Diuinum cultum, & Salutem Animæ, sed potiùs vertuntur in peccatum, & rem damnabilem, in missæ solemni Sacrificio celebrauerit, seu alio quouis modo vouerit, aut obtulerit, qua Pœ- 3

P na pu-

na puniatur? dic quòd isto casu putarem esse priuandum omni ordine, & gradu, officijs atque beneficijs Ecclesiasticis, & etiam relegandum esse tam ipsum sacerdotem, quàm illum, qui ipsum consuluit, & præmissa fieri mandauit. *arg. eorum quæ habentur in d. can. quicunque in fi. 26 q. 5.* vbi si sacerdos pro viuentibus celebrat missam defunctorum, vt illi, pro quibus missa celebratur, citiùs moriantur, aut mortis periculum incurrant, sacerdos ipse punitur Pœnis prædictis, & nihilominus ibi non apparet de aliqua superstitiosa oratione aut cæremonijs, sed solùm de turpi celebrantis intentione; quantò magis in casu nostro ille deberet hac Pœna puniri, qui preces istas obscœnas Diuino cultui admodũ contrarias, & quæ omnes tẽdunt, immiscuit ad peccatũ & totius Christianæ Fidei læsionem, dum quærit per Sacrificium missæ prębere materiam peccandi, & malefaciendi, per quam & eius Holocaustum solent peccata dimitti, *de conse. dist. 2. c. cum omne crimen, & eadem dist. c. nihil in sacrificijs, & diximus in tract. de hæret. q. 2. in princ.* nihilominus isto casu non discederem ab opinione Abb.
4 *de qua in d. cap. 2 extra eod titu.* scilicet † quòd Pœnæ huiusmodi sint aggrauandæ, vel minuendæ, iuxta qualitatem facti, aut turpitudinem siue scandalum, quod inde exoritur, & personarum conditionem, in quibus omnibus plurimùm vertitur arbitrium iudicis. Ponamus enim, quòd esset aliquis simplex, humilis sacerdos, idiota, qui fuit aliàs bonæ conditionis, & sanæ ac puræ conscientiæ, qui ad preces, & mandata alicuius Magi Principis, Baronis, aut Viri Magnę conditionis similes preces emiserit, erit ne dicendum,

quòd

quòd sit puniendus ille sicut alius versutus, malitiosus, & qui in istis turpitudinibus delectatur? certè non, & propterea benè, & sanctè disposuit tex. *in cap. sicut dignum, in princip. de homic. & in l. respiciendum, & l. aut facta. ff. de pœn. & l. quid ergò & ibi Bartol ff. de his qui no. infam. & Bartol. Bald. & alij, in l. 1. §. diuus, & in l. diuus, & l. in lege Cornelia. ff. ad l. Cor. de sicar.* vbi dicunt, † quòd in omnibus criminibus attenditur principaliter animus, & intentio delinquentis, an ex simplicitate quadam, vel ignorantia, aut dolo, & malitia inductus fuerit ad peccandum, vt his attentis fiat variatio pœnæ: *pro quo benè facit textus, & quod ibi no. gloss. & Panor. in d. cap. 2. extra eod. titu.* Præterea ponamus, quòd aliquis persuadet sacerdoti, quòd voueat, & offerat pro eo preces quasdam in missa, quæ expresse non apparebant, nec cognoscebantur saltem per virum rudem, & inexpertum, quòd essent superstitiosa, vt quia in ipsis apparebant à principio verba quædam honesta, & religiosa, deinde superstitiosa & Diabolica, sed erant nomina quædam adeò ignota ipsi sacerdoti, quòd putabat omnia esse bona, & nullam in se habere superstitionem, isto casu similiter putarem dictum sacerdotem esse longè mitiùs puniendum: *per ea quæ suprà diximus. & d. ca. 2. & ibi gl. extra eo. tit.* 5

FINIS TRACTATVS
D. PAVLI GRILLANDI
De Sortilegijs.

DE LAMIIS,

ET EXCELLENTIA I. V. TRACTATVS

D. *JOANNIS FRANCISCI PONZINIBII FLORENTINI*; IVRECONsulti omnibus longè præstantissimi.

SVMMARIVM.

1 *Lamiæ mulieres ad Ludum Dæmonis Deferuntur per Ipsum Dæmonem.*
2 *Theologorum est Sacras tractare Scripturas.*
3 *Princeps non debet se rebus immiscere Spiritualibus.*
4 *Theologia est omnium scientiarum dignissima.*
Jus Canonicum, vel Ciuile non est scientia.
5 *Leges simplicitatem amplectuntur, & subtilitatem respuunt.*
Lex est voluntaria, opinatiua, non passim necessaria, &c.
6 *Lex est localis, non omnibus prouidens casibus.*
7 *Perito cuique de pertinentibus ad artem suam creditur.*
8 *Dubia in spectantibus ad Fidem sunt ad Papam referenda.*
Canones allegari possunt sicut & Leges.
9 *Subiectum Legalis Scientiæ nedum circa mores, sed est etiam circa Fidem.*

10 *Leges à Deo per ora Prudentum, & Imperatorum promulgatæ sunt.*

11 *Legibus subdi debet omnis homo.*

12 *Leges in quibus allegari possint.*

13 *Scripturæ Sacræ adiuuari debent, & declarari per alias inferiores scientias.*

14 *Ius, Ars Boni & Æqui dicitur.*

15 *Leges rationem, & causam habere censentur.*

16 *Ius Ciuile est Scientia Practica, & Speculatiua.*

17 *Negocia plura sunt numero quam vocabula.*

18 *Scientia Iuris est certissima, nobilis, & omni honore digna.*

19 *Doctores Iuris priuilegiati sunt in multis.*

20 *Contemnentes Iuris Doctores detestandi sunt velut pecudes.*

21 *Doctores Iuris Ciuilis circa quæ versari dicantur.*

22 *Scientia Iuris Ciuilis Nobilissima est, Nobilissimos reddens suos Professores.*

23 *Scientia Iuris Ciuilis Sapientia est, & Res Sanctissima.*

24 *Regere seipsum Summæ Sapientiæ est.*

25 *Scientia Iuris Ciuilis est omnium Sapientum Dogma.*

Legistæ & Canonistæ qualẽ modũ habeant arguẽdi.

26 *Scientia qualibet suas proprias imaginationes, rationes, & disputationes habet.*

27 *Facundia Oratorum quale habeat officium.*

28 *Ratio Legis ipsius Anima dicitur.*

29 *Legis respuere subtilitates qualiter intelligatur.*

30 *Lex non dicitur voluntaria, cum etiam Principis voluntas legem condens Ratione regulari debeat.*

31 *Principis proprium est Iustitiam exercere.*
32 *Rescriptum Principis non est cum alterius iniuria exequendum.*
33 *Principis studium esse debet vt populus sibi subditus bene viuat.*
34 *Lex rationabilis dicitur eo ipso quod prohibita non reperitur.*
35 *Respondere per verbũ dubitatiuũ est Philosophicum.*
36 *Lex an sit variabilis, seu mutabilis.*
37 *Lex an sit omnibus casibus prouidens.*
38 *Iurisperiti in dubijs sunt adeundi.*
39 *Lamia ad Ludum Dæmonum realiter, & verè Deferuntur, & non tantum imaginariè.*
40 *Dæmon potest hominem de loco ad locum portare.*
41 *Deus per Artẽ Dæmonis multa cõtingere permittit. Negatiua, est non ens, & ideò improbabilis.*
42 *Diabolus quoad potest Fidei nostræ resistere nititur & eam impugnare.*
43 *Solennitas eadem requiritur in soluendo quæ in ligando.*
44 *Præcedentia declarantur per sequentia, & è contra.*
45 *Factum aliquid esse non præsumitur nisi probetur.*
46 *Experimenta sermonum verorum cum rebus sensatis concordare debent.*
47 *Facta per Artem Diaboli non vera censentur sed phantastica.*
48 *Iura de aliquibus loquentia locum habent in non expressis, in quibus eadem militat ratio.*
49 *Mulieres, super quasdam bestias de nocte equitare, & in momento multa terrarum spacia pertransire falsum est.*

50 *Lamijs dicentibus se Delatas ad Ludum Dæmonum, & multa se fecisse asserentibus non creditur.*

51 *Argumentum de similibus ad similia est licitum.*

52 *Confessio Lamiarum est erronea & respuenda, eò quòd illusæ sint.*

Confessioni rei in criminalibus regulariter nō statur.

53 *Testes probare non possunt quæ tantum in spiritu fiunt.*

54 *Antecedens destructum censetur si consequens destruatur.*

55 *Loquentis virtus stat in hoc si benè distinguat.*

56 *Lex fit tantum de his quæ vt plurimum accidunt.*

57 *Posse non dicitur qui sine adiutorio non potest.*

58 *Argumentum inefficax censetur quod instantiam, seu retorquutionem patitur.*

59 *Argumentum a separatis in Iure est nullius valoris.*

60 *Probatio non admittitur contra præsumptionem iuris, & de iure*

61 *Baptismus ad sui essentiam non requirit personarum præsentiam.*

62 *Occasio capi debet quæ benignius responsum præbet.*

Lamias portare corpus Christi ad ludum dæmonum, & illud dæmoni offerre est falsissimum.

63 *Lamias noctu domos ingressas sanguinem sugere paruulorum, est erroneum.*

Paruuli qualiter possint stricari.

64 *Dæmones, qui aliquem ad peccatum induxerunt contra naturam, abominantes fugere est credendum.*

65 *Participes, & conscij criminis non admittuntur in casu Delationis ad Ludum Dæmonum.*

Inquisitores Fidei cogere debent ad abiurandum quòd Eatur ad Ludum Dæmonum.
66 Doctores Iuris Ciuilis vocari debent ad processus & examinationes Inquisitorum.
67 Probationes in crimine hæreseos debent luce meridiana esse clariores.
68 Hæreticus censetur qui leui argumento à fide catholica deuiat.
Testes verisimilia deponere debent.
69 Infamia attendi non debet quæ a personis suspectis ortum habet.
Cogitatio in solo hæreseos crimine punitur, licèt effectus nullus sequatur.
70 Confessio rei ad condemnationem sufficit in sola hæresi.
71 Confessio ad condemnationem sufficiens debet esse verisimilis & non æquiuoca.
72 Confessus se alias iudicio hæresim abiecisse in manu alterius inquisitoris, non censetur ex noua confessione relapsus.
Confessio facta in pœnitentiæ foro non sufficit ad condemnationem.
73 Testes noui super ijsdem examinari possunt articulis in solo crimine hæresis.
64 Publicatio testium non fit in crimine hæresis si inquisitorum timeatur potentia.
Hæreticus inquiri potest à pluribus.
75 Occultans hæreticum scienter, tanquam hæreticus puniri debet.
Hæreticus post mortem inquiri potest, & damnari.
76 Bona hæreticorũ ipso facto capiũtur velut publicata.

77 Hæreti-

77 *Hæreticus non auditur etiam in valdè fauorabilibus.*
78 *Aduocatus, an possit pro bannito aduocare.*
79 *Inquisitores cognoscere non possunt an sua sit Iurisdictio.*
80 *Iudici per inquisitionem procedenti, & se informatum de fama dicenti non statur.*
81 *Iudex ratione notorij non debet procedere, nisi prius constet de notorij qualitate.*
82 *Dæmones inuocare, & ab eis responsa petere, an sit hæreticum.*
83 *Hæresim sapientibus quando detrahendum sit.*
84 *Testes in crimine hæresis cogi possunt ad testificandum.*
Dicto vltimo testis statur in crimine hæresis.
Examinatio testium in crimine hæresis potest alteri committi.
Testes excommunicati & criminis socij admittuntur in inquirenda hæresi.
85 *Crimen speciem hæresis sapiens puniri debet.*
Prælatus suam, sed non Ecclesiæ iniuriam remittere potest.
86 *Blasphemans Deum non includitur in statuto de pace habita cum offenso.*
87 *Dolus in quibus criminibus culpæ præponderet.*
88 *Suspicione sola in crimine hæresis ad inquisitionem proceditur.*
89 *Coniecturæ quæ in crimine hæresis sufficienter dicantur, arbitrio iudicis committitur.*
Scriptura requiritur in eo qui ab hæresi reuertitur.
90 *Interpretatio confessionis in foro conscientiæ ad salutem animæ in partem fieri debet deteriorem.*

Malum semper præsumitur de malo homine, & malo verbo quod ab eo profertur.

LAmiarum materiam, quas vulgus Striges appellat, silentibus in istis Natalitijs Festis, Iudiciorum strepitibus, tractatur⁹, assumo, quod scribitur Matth. 4. capit. Assumpsit eum Diabolus in Sanctam Ciuitatem, & statuit eum supra pinnaculũ templi. & infrà. Assumpsit eum Diabolus in montem excelsum val-
1 dè. † Ex hoc arguunt multi, & asserunt, mulieres istas ad Ludum Dæmonis, & per Ipsum Dæmonem Deferri posse: quoniam si de quo magis inesse videtur; & inest, ergò de quo minus. *authentic. multò magis. Codic. de episc. & cle. leg. quantò magis. ff. de iureiuran. capit. cum in cunctis, extra de electio.* imò stante hac possibilitate, & secundum eos concedenda, inferunt credendum esse, Eas ad Ipsum Ludum omninò Portari verè, quoniam quod est possibile, est admissibile. Verùm, quoniam ego contrariam sententiam fauore Fidei semper existimaui benigniorem, non per modum conclusionis, quoniam prudentiorum iudicio me subijcio, decreui in oppositum, inuocato Dei Omnipotentis auxilio, nonnullas breuissimas rationes afferre. Verùm, quia videtur Theologorum materia; quia de Fide agitur, ne possit mihi obijci quod scriptum est *6. q. 3. c. scriptum.* vbi dicitur, in alienam messem manum non imponas. Censui in primis aliam dubitationem excitare, videlicet; Nunquid Canones Legésve Adduci ac Allegari possint ad Interpretationem Diuinarum Scripturarum, ac ad Declarationem vel Decisionem Theologicarum Quæstionum,

ſtionum. Nam hoc pacto ceſſabit obiectum, cognoſceturq; maximam eſſe Canonũ ac Legum poteſtatem, & propterea Leges omni veneratione dignas. Aſt, quia ſicut aromatum ſolet eſſe natura, vt longè magis contrita redoleant, ſic & veritas, quantò magis conteritur, & oppugnatur, tantò clarior, expulſis nebulis, luce progreditur. Notando enim & diſputando benè, & optima ratione decreuit Modeſtinus, *dicit text in l. fina. §. mixta. ff. de mu. & ho.* & ſecundum Aug. 23. *quæſt. 6. can. vides*, ratio vincit per diſputationis pugnam. Arguẽdo ad partes, videtur, inprimis Leges ipſas vel Canones nullo pacto ſic fore admittendas. † Et primò, quia talis interpretatio videtur tãtummodò ſpectare ad Theologos, quoniã ipſi ſunt, 2
vt habetur 20. *diſt. c.* 1. illi, qui dicũtur tractatores Diuinarum Scripturarũ, & ꝓpterea, vt ibi dicitur, in expoſitionib. earũ, ſummis Pontificibus præponuntur, licèt in cauſis definiẽdis ſecundum locũ poſt eos mereantur. Vana ergò videtur hęc diſputatio Legum ſic adducendarũ, quia nemo debet ſe intromittere circa pertinẽtia ad aliũ. *l. conſulta diualia. C. de teſtam.* Culpa enim eſt ſe immiſcere rei ad aliũ pertinẽti. *dicit tex. in l. culpa. ff. de reg. iu. & bonus tex.* 10. *diſt. c. quoniam*, qui dicit, Pontifices ſe nõ immiſceãt negocijs ſecularibus, quib. eſt prępoſitus Princeps, & Princeps ſe nõ immiſceat Diuinis rebus, quib. eſt ſummus Põtifex prępoſitus. † Et proptereà infertur, quòd ſi Princeps, 3
qui eſt ſupra Leges, inhibetur ſe immiſcere Spiritualibus rebus, vt ibi, ergò fortiùs hoc inhibetur ſubditis eius. Vel ſic, ſi Pontifices pro curſu temporalium tantummodò rerum Imperialibus debent Legibus vti, ergò

ergò fortiùs Seculares, quibus est denegatum se immiscere Spiritualibus rebus, non debent ad allegandas ipsas leges, nisi pro temporalibus rebus admitti. *Et facit ead. distin. c. Imperialium.* vbi dicitur, Imperium suis publicæ rei quotidianis administrationibus debet esse contentum, non vsurpare quæ Sacerdotibus Domini solùm conueniunt, *& bonus text. in aut. quomodo opor. epis. in princ.* ibi, illud quidem Diuinis ministrans, hoc autem Humanis præsidens ac diligentias adhibens. Et ideò gl. in verbo conferens. not. quòd nec Papa in temporalibus, nec Imperator in Spiritualibus se debeant immiscere. Et gl. *in d. c. quoniam per illum tex.* dicit, quòd non licet allegare Le-
4 ges vbi est Canon. † Secundò, quia Theologia est scientia superior, & magis digna, *vt habetur* 10. *dist. c. lege. ver. item lex:* Lex Imperialis non est supra legem Dei, sed subtus, *vt ea. dist. c. certum. & c. suscipitis.* Et probatur, quia scientia Legalis subijcitur Ethicæ. *vt per gl. in procæ. decreti.* quæ Ethica est longè minùs digna quàm sit Theologia, ergò non expedit eam interpretari per scientiam longè inferiorem, & minùs scientificam, ac etiam plus religiosis interdictam *c. non magno, & c. super specula. extra ne cler. vel mona.* Tertiò, quia Ius Ciuile vel Canonicum non est scientia, quia Legistæ vel Canonistæ (vt inquiunt Logici) non habent modum arguendi, nec cognoscunt per causas, sed nituntur tantummodò auctoritate Legis vel Canonis, quia dicunt, ita Lex dicit, ita Canon loquitur, sed qui per causam non cognoscit, non scit, quia scire est rem per causam cognoscere. 23. *q.* 8. *c. occidit, de testibus. c. cum causam, & habetur* 1. *Poster. &*
secun-

secundo Metaphysicæ per Io. And. in proœ. 6. in l. pupillus, vbi Bar. & Bald. ff. de acq. hær. per Ang. in l. qui Romæ, §. duo fratres. 14. col. ff. de verb. oblig. † Et facit, quia Leges dicuntur amare simplicitatem, nõ autem subtilitatem, *vt l. sicut. circa si versi. sed debitori. ibi, hæ autem subtilitates à iudicibus non admittuntur, ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. l. 1. C. vt actio ab hær. & contra hær. incip. ibi, nec propter nimiam subtilitatem. & in c. dilecti filij, in ver. prouideatis attentis, ne ita subtiliter, sed simpliciter, & purè. extra de iud.* Prætereà Lex est voluntaria, *vt per Aristot. in primo de cœlo, & mundo, & not. gl. instit. de vsucap.* dum dicit, quòd sufficit pro ratione voluntas. *& probatur in leg. prospexit. ibi, quia ita verba faciunt. ff. qui & à quib. ff. de leg. 3. l. non aliter. ff. de exer. l. 1. §. si is qui.* Nam quod Principi placuit, Legis habet vigorem. *dicit tex. inst. de iure nat. gen. vel ciui.* & non omnium quæ à maioribus nostris constituta sunt, ratio reddi potest. *dict. leg. non omnium. ff. de legi. subijcien. l. seq. quæ incip. & ideò.* Et ideò rationes eorum quæ constituuntur inquiri non oportet, alioquin multa ex his quæ certa sunt subuertuntur. *& facit l. benignius. ff. eod.* vbi dicitur benigniùs Leges interpretandæ sunt, quo voluntas earum conseruetur. Est etiam opinatiua, & formidine permixta, vt videtur probari *in §. responsa prudentum. in verbo, opiniones. instit. de iur. nat. gent. vel ciui. & in l. si me, & Titium. in verbo subsisto. ff. si cer. pet. & in leg. seruum quoque, in princ. in verbo, subsistimus, ff. de proc.* Item non passim necessaria, quia *vt habetur in capit. licet. de reg. iur.* quæ spiritu Dei aguntur, sub Lege non sunt. *& quod not. Innoc. in capit.*

pit. pastoralis, de off. ordin. vbi habetur, quòd homines possunt cum tanta ratione regi, quòd non subijcerentur exercitio Legis. *& no. do. Abb in cap. rex pacificus. in proœm. Decretal. & bo text. in authentic. de nupt. §. si verò. colla.* 4. est etiam variabilis. *c.* 1. *de const. lib.* 6. *& ff. de leg. l. non est nouum. cum ibi nota-*
6 *tis.* † Item localis, quia non obseruatur vbique, *vt in c. super specula, ibi quia tamen in Francia, & nonnullis prouincijs, Laici Romanorum Imperatorum Legibus non vtuntur. extra de priui. & facit quod dicit Comen. in suo consilio* 14. *ad fin.* qui dicit, quòd Veneti non vtuntur Iure Communi, sed Iustitia Naturali. Ad idem, quia vt videmus, ferè omnes ciuitates habent sua statuta, & suos ordines, Legibus communibus difformes, & repugnantes. Viuimus etiam consuetudinibus, *ff. de legi. l. de quibus. §. ex non scripto. instit. de iure nat. gen. vel ciui.* Item non omnibus casibus prouidens, quia non omnes casus possunt sub lege comprehendi, *vt dicit tex. in l. neque. ff. de leg.* ergò talis cognitio vel notitia non potest dici scientifica, quia scientia debet esse de immutabilibus, æternis, & determinatis, *vt per Arist.* 5. *Ethico.* & lex debet poni vniuersaliter, & non particulariter, *vt per eundem in loco præallegato*, quia particularia sunt infinita, quæ à nobis cognosci non possunt: sed cùm sit de actibus humanis, impossibile est vniuersaliter verum dicere, quia est vtile, in aliquo casu particulari oppositum legis obseruari, & de quo multa exempla poni possunt, *& patet ex not. in leg. omnes populi. ff. de iust. & iur. per Bartol. in* 6. *quæst. & per id quod not. Innocen. & Doct. in capit.* 1. *de constitut.* dum dicunt,

cunt, quòd licet aliquando Leges transgredi ex magna causa, ergò ad scientes Theologos videtur relinquenda talis declaratio ac interpretatio, quia cæcus, nesciens quo vadit, in foueam cadit, *can. quæ ipsis.* 20. *dist.* & ignorantia est cunctorum errorum mater. *c. ignorantia. ea. dist.* † Quartò, quia peritis est 7
standum *c. fraternitatis. de frig. & malef. cap. significasti* el. 2. *extra de hom. leg.* 1. *circa princip. ff. de ventre inspi. l. semel. Cod. de re mil. libro duodecimo.* ergò Theologis peritis tantùm in talibus est standum, *vt etiam per Alexand. in consilio* 1. *& consi.* 107. *volum.* 2. *post Pet. de Anc. in q. inc. antiquis, & moderatis temporibus.* Quintò, *per text. in c. de quibus.* 20. *dist.* qui ponens, ad quos sit recurrendum, cum Sacrosanctæ Scripturæ auctoritas non occurrit: inquit, de quibus causis nulla soluendi ligandique auctoritas in libris Veteris, & Noui Testamenti, & quatuor Euangeliorum cum totis Scriptis appareat, ad Diuina recurrite Scripta Græca, si nec in illis, ad Catholicæ Ecclesiæ historias Catholicas Scriptas manum mittite: si nec in illis, Sanctorum Exempla perspicaciter recordamini: quod si in omnibus his inspectis huius quæstionis qualitas non lucidè inuestigatur, Seniores Prouinciæ congregate, & eos inuestigate, ergò ad has personas tantummodò est recurrendum, & non ad Doctores Legum, cum sint omissi. Contraria opinio tamen de Iure videtur verior. Primò *per text. in ca. relatum.* 37. *distinct.* vbi formaliter dicitur. Absurdum non est, si aliquid etiam ex eruditione communi ac liberalibus studijs, quæ fortè etiam in pueritia attigit, ad assertionem

nem veri dogmatis conferat. Ad idem *ea. dist. can. turbat.* vbi dicitur, quòd etiam literæ seculares addisci, ac legi permittuntur, vt errores gentilium legendo detestentur, ac vtilia quæ in eis inueniuntur, ad vsum Sacræ eruditionis vertantur: ergò nihil habet obstare, quin, & multò magis Leges, Canonésve sic
8 adduci possint. † Secundò, quia etiam Papa, ad quem spectat decisio dubiorū circa Fidem: *dict. can. de quibus. 20. dist. cle. 1. §. porrò. de sum. Trin. & fid. Cath. glo. in c. sicut vnire, de excess. prela.* allegat Leges, & sequitur eas, *vt habetur in c. cum à nobis. in prin. ibi, & Canonica, & Ciuilia Iura sequentes, districtius inhibemus; de testibus, & alibi sæpè.* Tertiò, quia etiam Canones possunt sic allegari, 20. *distin. can. de libellis, & can. sequent.* & hoc non est dubium, ergò etiam Leges, ratione connexitatis, & imitationis. *c. 1. extra de ope. no. nun.* vbi Leges non dedignantur imitari Canones, & è conuerso. Connexorum enim est idem iudicium. *c. translato. extra de constit. not. gloss. per illum text. in can. quo iure. 8. distin.* sed Leges, & Canones fraternizant, ac quandam connexitatem habent adinuicem, ergò, &c. *& facit text. in authentic. de non alien. aut permutan. §. cum autem. & in authentic. de trien. & semiss. in princ.* vbi idem dicitur de Imperio, & Sacerdotio, quia non multùm differunt, imò fraternizant.
9 † Quartò, quia subiectum Legalis Scientiæ non est tantùm circa mores, sed etiam circa Fidem, quia nedum subijcitur Ethicæ, sed etiam Theologiæ, cum in ea etiam tractetur de Anima; & Fide, & in ea habeamus multos titulos, qui nos dirigunt in Deum, & tendunt ad Fidem. Et propterea à *gl. in l. iustitia. ff. de*

iust.

inst. & iur. & inst. eo. tit. in prin. dicit, quòd non ex-
pedit nobis legere Theologiam, quia omnia perti-
nentia ad Fidem, & ad Diuini Iuris Scientiam, repe-
riuntur in Corpore Iuris. Non est ergò spernenda Iu-
ris Scientia, cùm lex sit Sanctio Sancta. Et cum di-
cat Imperator: *in l. cunctos populos. C. de sum. Trinit.
& fide Cathol.* Cunctos populos, quod Clementiæ
nostræ regit Imperium, volumus in tali Religione
versari, quam Diuinum Petrum Apostolum tradi-
disse Romanis Religio adhuc ab ipso insinuata decla-
rat, hoc est secundum Apostolicam Doctrinam, Eu-
angelicamque Disciplinam, Patris, & Filij, & Spiri-
tus Sancti, Vna Deitate; sub Pari Maiestate, & sub
Vna Trinitate credamus, & *in auth. quomodo opor. e-
pisc. §. nos igitur*, dicit. Nos igitur maximam habe-
mus solicitudinem circa vera Dei Dogmata, & circa
Sacerdotum Honestatem, quam, illis obtinentibus,
credimus, quia per eam nobis maxima dona dabun-
tur à Deo: & ea quæ sunt firma, habebimus, & quæ
nondum hactenus venerunt, acquiremus. Benè au-
tem vniuersa geruntur, & competenter, si rei princi-
pium fiat decens, & amabile Deo. Et hoc autem fu-
turum esse credimus, si Sacratum Regularum obser-
uatio custodiatur; quam iusti & laudandi, & adoran-
di inspectores, & ministri Dei verbo tradiderunt A-
postoli, & Sancti Patres custodierunt, & explana-
uerunt. † Prætereà dicuntur Leges à Deo ex ore 10
Prudentum, & Imperatorum promulgatæ, *leg. fin.
& ibi glos. in ver. diuino. Codic. de præscript. longi temp.
§. quia igitur imperium. in authentic. de instru. caut. &
fide. 8. distinct. can. quo iure. ibi, quia ipsa Iura Hu-*

mana, per Imperatores, & Reges seculi Deus distribuit humano generi. & 6. quæstio. 3. can. fin. Nam lex cœpit à Deo in Paradiso, & ideò dicitur Donum Dei, & Dogma Prudentum, *vt leg.* 1. *ff. de legi. vnde* Panorm. *in cap.* 1. *de iur. cal.* dicit, quòd sicut Lex Canonica potest dici partim positiua, & partim Diuina, quia in parte subijcitur Ethicæ, & partim Theologiæ. Idem dici debet de Legibus Ciuilibus, habito respectu ad causam efficiẽtem immediatam, licèt respectu causæ immediatæ efficientis dicantur Diuinitus per ora Principum promulgatæ. *dict. can. quo iure. & dict. leg. fin.* ergò saltem intuitu causæ à qua sic emanarunt, de-
11 bent allegari posse. † Quintò, quia hoc etiam videtur perutile, quia cùm omnis homo sit subditus Legibus, ergò adducta Lege, quisq; faciliùs obtemperabit veritati, & hoc propter timorem pœnæ, quoniam Legi standum est. *c. de capitulis, cum quatuor can. seq.* 10. *dist.* Et hoc etiam in Foro Conscientiæ, *vt no. Bal. & Doct. in c. quæ in ecclesiarum. extra de const. do. Abb. in proœ. decr. Petr. de Anch. in cons.* 21. *inci. videtur prima facie dicendũ. per Ioan. And. in c.* 2. *de verb. sign. in* 6. *per B. Th.* 2. 2. 96. *q. & per Bald. in c. in omni. de testi.* vbi eleganter dicit, quòd ideò in Foro Conscientiæ Leges sunt seruandæ, quia aliàs sequeretur, quòd omnis Legum forma, & subtilitas duceret ad inferos, & Scientia Legum esset magis damnata quàm Maleficium. Et pulcherrimè *per Fede. de Senis, consili. suo* 21. vbi etiam multis rationibus comprobat, quòd quis tenetur magis sequi dispositionem Legis quàm Conscientiam eius, pro quo vltimo benè faciunt etiam quæ not. *in leg. illicitas. §. veritas. ff. de off. præsi. & per Paul. de Castr.*

Castr. consil. 296. in 1. parte nouorum, & dicit gloss. in clem. ad nostrum. in verbo, ieiunare de haret. & ibi dom. Card. & Imol. in rubric. de constit. colum. 6 & Abb. in cap. soluta. in 2. colum. de mai. & obe. & in c. omnis anima. de cens. quòd non est aliquis adeò bonus vel perfectus, qui non subsit Legi. † Et sic ex hac conclusione, quæ fundatur super vtili, debent Leges sic posse 12
allegari, & pro qua optimè facit tex. *in c. vt commissi, circa fi. de hære. in 6.* vbi iubetur, Iurisperitos debere ab inquisitoribus aduocari, vt eorum processibus assistant, & rectè factum quia Legistæ sunt tractatores Maleficiorum, & Leges etiam tractant de maleficijs, *vt Co. de malef. & mathe. per totum, & C. de pag. & eorum temp. & sacro. & C. de thes. l. 1. lib. 10. & alibi sæpè.* Et sic patet contraria non habere obstare. Et maximè primum argumentum, dum dicitur, vanam esse hanc allegationem Legum, quia imò patet, quòd est vtilis; & non vana. Nec obst. tex. *in d. c. quoniam cum concor.* quia illa Iura loquuntur in casu diuerso, quoniam aliud est quærere, nunquid Imperator possit se intromittere in caussis spiritualibus prout loquuntur illa Iura: aliud, nunquid Leges possint induci in Theologicis quæstionibus & Diuinis, prout dicit quæstio nostra. Et propterea do. Abb. *in c. inter illa. in primo no. de imm. ec. quidquid dixerit gl. d. quoniam* dicit, quòd etiam vbi non deficit Canon, potest Lex allegari, per illum text. & probat bonus text. 10. *dist. c. 1.* vbi dicitur, Leges Imperatorum non esse omninò eruendas, cum eis sæpè ecclesia vtitur contra hæreticos, & sæpè contra tyrannos, & per eas contra quoscunque prauos defenditur, *concor. ea.*

dist. c. si in adiutorium, vbi dicitur, quòd sunt verba Aug. si in adiutorium vestrum Terreni Imperij leges assumendas putatis, non reprehendimus. Nam fecit hoc Paul. *& concor. tex. vbi gl. in ca. 1. extra de op. no. nunc. & 39. dist. c. 1. in vers. vt eorum cautela Ecclesia seruentur indemnes*; & sic videmus, quòd etiam Prædicatores in Prædicationibus, & Theologi in

13 suis Scriptis allegant Leges, & benè. † Non ob. secundum; quia vt etiam est dictum, per alias scientias inferiores potest Ius Sacrarum Scripturarum adiuuari, & declarari; ergò tantò magis per Leges, quarum scientia est sublimior. Et facit, quia etiam Christus, cuius actio est nostra instructio, *de cons. dist. 1. c. solennitates.* per exempla rerum humanarum, & terrestrium, declarabat altissima, & quæ desursum sunt, *vt in Euangelijs.* Prætereà, vt dicit Philosophus. 1. *Physic.* innata est nobis cupido cognoscendi. Nec ob. quod dicitur, *d. cap. non magno, & cap. super specula.* quia hæc scientia, vt ibidem notatur, non est omninò religiosis interdicta, sed causatiuè, scilicet, vt magis Theologiæ Studium amplectantur, vt dilatato sui tentorij loco, funiculos suos faciant longiores. Attamen cum licentia Leges addiscunt, & quas didicerunt, possunt docere, & allegare, & sic fit. Non obst. tertium, quia imò Ius Ciuile, vel Canonicum est scientia, *patet ex plurib.* Et primò per tex. *in proœ. ff. circa princ. in verb. Professores Legitimæ Scientiæ constitutos, & ibi: prima vestigia cuiusque scientiæ mediocriter tradentes. & in 4. col. ibi, & hi qui rudes adhuc legitimæ scientiæ capescendæ aspirant. & in pen. col. ibi, nihil legitimæ scientiæ eius deerit. & ibi, hæc sola scientiæ*

entia finem habet mirabilem. † Secundò per tex. *in l. 1, ff. de iust. & iure. §. 1. ibi, ius est Ars Boni, & Aequi, & ibi, aequi & iniqui notitiam profitemur, & ibi: aequum ab iniquo separantes, licitum ab illicito discernentes.* Nam si Ius est Ars. *vt ibi, & concordat text. in proœ. ff. col. pen. ibi, nulla euenit Arte,* ergò est cognitio, quia vt dicit Philosophus 1. *Poster.* omnis Ars & doctrina fit ex praeexistenti cognitione: sicut contingit in Iure, cum in eo distinguamus aequum ab iniquo, sed distinctio non potest fieri sine cognitione. Nec hîc potest capi Ars pro habitu factiuo, si praedicta considerentur: quinimò dicta verba ostendunt, vt accipiatur pro habitu scientifico, & per demonstrationes acquisito. Ostenditur etiam, quia Leges habent rationem & causam, vt subijciam. Et potest adduci *tex. cum gl. in l. 1. C. de stud. lib. 11.* dum Iurisperiti, & Medici dicuntur esse Philosophi, & Viri Profundioris Scientiae, & Doctrinae. † Tertiò, quia Leges habent rationem & 15
causam, & ideò eam Doctores, & praesertim Legentes, semper inuestigant, quaerentes de ratione dubitandi, item de ratione decidendi. De ratione dubitandi, quia lex non fit nisi in casu dubio. *l. Labeo. ff. de carb. edi. l. apud antiquos. Cod. de fur.* In claris enim non est opus laborare. *ff. de verb. obl. l. continuus. §. illud.* Item quia de singulis dubitare non est inutile, *vt in praedicamentis Arist. & per gloss. in l. 3. Cod. de sum. trin. & fide cath.* De ratione decidendi, vt intelligatur, quòd est cum ratione facta, sicuti esse debet. 4. *dist. ca. erit autem lex, & sic multis alijs omissis*, & ex his constat Ius Ciuile esse Scientiam, & veram ex rationibus, & demonstrationibus. † Constat etiam, quia non solùm 16

est Scientia Practica, sed etiam Speculatiua, quoniam oportet prudentem Iuris soluere nodos, quæstiones & controuersias, quæ nunquam etiam contigerunt, quod non potest fieri, nisi per subtiles indagationes, & per speculationem. Quo fit, vt quia subtiliter indagandum est, & procedendum per argumenta, rationes, & similia, & alijs varijs modis, secundum regulas Iuris, quas decet habere notas, quòd detestandi sunt illi, qui tantummodò, (vt sunt multi) vtuntur temeritate pro Scientia. *contra text. in l. quisquis. C. de postul.* vel qui tantummodò vadunt per repertoria, & qui nihil volentes à seipsis excogitare, timent consulere, vel pronunciare, quoniam id à Doctoribus non reperiunt factum, & hoc, licèt adsit bona ratio, vel bonum simile, sed malè, quia vt etiam inquit Paul. de Cast. *in l. Clodius. ff. de acq. hær.* perniciosus est talis timor, & miserrimus est talis intellectus. Qualiter enim Scientia Legalis fuisset augmentata, si ita fecissent antiqui, quia noluissent consulere, nisi vbi repertum esset ita à Doctoribus determinatum? *& concordat quod dicit Boëtius de disciplina scholastica,* vbi etiam ipse dicit, miserrimi ingenij est, nolle nisi inuentis vti. Et propterea rationibus innitendum, quoniam vt dicit tex. *in l. 1. §. sed quia. C. de vet. iure enucl. & in proœ. sexti,* natura semper nouas deproperat ædere formas, & quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. *l. diuus. ff.*
17 *de rest. in integ.* † Itē quia cum plura sint negocia quàm vocabula, *vt l. natura. ff. de præscr. verb.* non possunt omnes articuli sigillatim decidi, sed debet procedi per rationes, & similia, *vt l. non possunt. ff. de leg.* Et sic patet etiam non habere obstare, quòd habetur per

Philoso-

Philoſophum *in* 1. *Metaph.* vbi dicit, quòd Scientes, quorum Scientiæ non ſunt ad vſum, ſunt nobiliores illis, quorum Scientiæ ſunt ad vſum, quoniam illud dictum non debet intelligi de tali Scientia quæ eſt ſpeculatiua, & practica, aliter diceremus etiam Theologiam, vel Medicinam, quas Theologi & Medici ſummè extollunt, non eſſe Scientias nobiliores, cum ſint etiam ad vſum, vt patet. Accedat, quia eſt etiam Scientia, quæ nedum verſatur circa mores, ſed etiam circa ea quæ ſunt ad Diuini Iuris vſum, *vt ſuprà eſt tactum, & etiam dicam infra.* † Eſt etiam certiſſima Sci- 18
entia, quia habet finem quem non habent aliæ Scientiæ, *vt in proœ. ff. col. pen.* habetque certiſſimas rationes, & cauſas, & demonſtrationes, vt peritis notum eſt, ſed vt dicit Philoſophus: *in proœmio de anima*, vna Scientia dicitur nobilior altera, vel ſubiecto nobiliori, vel quia eſt certior, vel propter vtrumque ſimul. Eſt ergò Scientia nobilis, & honore digna, quod ab effectu etiã demonſtratur, quia per eam homines fiunt nobiles, *vt habetur in l. 2. § fi. ff. de excu. tut. l. prouidendum. C. de poſtu. per Bar. Bal. & Doct. in proœm. C. per Bar. in 1. cõſt ff. col. 3. & in 1. cõſtit. C. §. hæc quoq; per do. Alex. cõſ. 15. col. pen & cõſi. 18. col. fin. in fin. in 1. vol. & cõſi. 94. col. 2. ver. ſed ita. eo. vol. & per Fely. in c. quãto. de mag.* Et ꝓpterea, *vt per Doct. ibi*, infamis & Iudæ[9] nõ poſsũt Doctorari, *& bonus text. in l fin. in verſi. quiue magiſteriæ poteſtatis ſudoribus clarus factus eſt. Cod. vbi ſena. vel clar.* † Itẽ, quia Doctores Iuris priuilegiã- 19
tur in multis, *vt per Doct. in varijs locis, & no. do. Alex. in l centurio. circa princip. ff. de vulg. & pup. & per dom. And. Siculum in conſil. 57. incip. ſcribitur apud Iob. in 1.*

parte, & dom. Paridem de Put. in tract. suo synd. in §. doctor. & seq. & in §. mandauit text. nam in eis versatur publica vtilitas, *vt l. 1. & ibi gloss. Cod. de stud. lib. 11. Barto. & alij in l. 1. ff. sol. mat. & per Cyn. in l. 1. Cod. de iur. & fact. ign.* Probatur etiam, quia, vt dicit do. Azo. *in proœ. inst.* Scientia Ciuilis facit Professores eius in orbem terrarum solenniter Principari, & Sedere in Aula Imperiali. Et propterea refert An. de Perus. *in l. cum salutatus. Cod. de senten. pas.* quod licèt Papa recipiat omnes ad osculum pedis, tamen Vrbanus Papa recipit eum ad osculum pacis.
20 † Vnde ex istis, & multis alijs quæ adduci possent, merito iure inferri potest, quòd tanquam pecudes detestandi sunt, qui de facili, & lubrico linguæ, Doctores Iuris contemnunt, & quòd similiter pessimè faciunt, qui volentes violare Priuilegia Doctorum, (prout sæpè istis temporibus fieri conatum est) faciunt Hospitia Militum in Domibus Eorum, quia hoc cedit dedecori tãtæ dignitatis, & contra tex. expressum *in l. 2. vbi etiam gl. C. de mun. patr. lib.* 10. Item etiam contra consuetudinem, & cum læsione publicæ vtilitatis, & propterea dicit Paris de Put. *in d. §. doctor.* quòd officialis faciens hoc, meretur syndicari: & ita dicit factũ contra quandam potestatem de Theano, qui voluit milites hospitari in domibus cuiusdam Doctoris: super hoc tamen est prouisum per Illustres Præsides; & Regios Senatores.
21 † Demonstratur etiam ratione exercitij, quia versantur Doctores circa Diuina, circa Commune, & circa ea quæ studet Ciuitas, & Princeps, & circa alia optima: vnde Magnifici Viri appellari debent, quia & sic versantes Magnificos Viros appellat Philoso-

Philosophus, 4. *Eth.* & ita etiam eos appellat tex. 1. *const. C. & in proœ. inst.* sunt enim Doctores Iuris optimi Iustitiæ, & Reip. ministri, inquit text. *in l.* 1. § *discipuli, & § fin. ff. de orig. iur.* & dicit text. *in l. aduocati. C. de aduoc. diuer. iud.* hi qui dirimunt ambigua facta causarum, suæque defensionis Iuribus in rebus sæpè publicis ac priuatis lapsa erigunt, fatigata reparant, non minùs prouident humano generi, quam si prælijs ac vulneribus, patriam parentesq; saluarent. Nec enim solos, nostro impèrio militare credimus illos, qui gladijs ac thoracibus nituntur, sed etiam Aduocati militant. Nam Patroni causarum sunt, qui gloriosæ vocis confisi munimine, laborantium spem, vitam, & posteros defendunt. † Est ergò Scientia Nobilissima 22
Iuris Ciuilis Scientia, cum & ex ea fiant Nobilissimi eius Professores, *vt suprà*, & quia nemo dat quod non habet 1. *q.* 7. *c. Daibertum. de iure patronatus, c. quod autem. inst. de lib. in princ. per gl.* Imò est admirabilis, & Diuina, cum dicat text. *in l.* 2. *circa princ. Cod. de vet. iure enucl.* Nihil in Legibus, neque contrarium, neq; idem, neque simile inuenitur, vt ne geminæ Leges pro singulis rebus positæ appareant, quod quidem cœlestis prouidentiæ peculiare fuit, & humanæ imbecillitati nullo modo possibile. Et probatur, quia est Diuinarum atq; humanarum rerum notitia, iusti atq; iniusti Scientia, *aucto. Chrysippo, & l. iustitia. ff. de iusti. & iur. & inst. eo. tit. in princ.* Et à diffinitione nō est recedendum, quia secundum Philosophum. 7. *Metaph.* definitio est sermo indicans quid est esse rei per essentialia. *& secundum Bald. in rub. C. qui admitti. allegantem Boëtium*, definitio essentiam rei claudit, & al-

lusio siue Etymologia intelligentiam rei. Et propterea Bald. *in l non fine. C. de bon. quæ lib.* dicit, quòd illud
23 dicitur inesse quod constat ex suo definito. † Quinimò est Sapientia secundum I. C. *in l. 1. § proinde, ff. de varijs, & ex[illegible] aor. cog.* qui dicit, quòd Sanctissima Res est Ciuilis Sapientia. & facit quia secundum B. Tho. 2. 2. *q. 1. & art. 2. de domo.* Scientiæ cognitio Diuinarũ rerum vocatur Sapientia, cognitio verò humanarum rerum vocatur Scientia, sed cognitio Legalis est huiusmodi: *per Iura allegata, & bo. tex. in l. 1. C. de vete. iure enu.* vbi dicit tex. Nihil tam studiosum in omnibus rebus inuenitur, quàm Legũ auctoritas, quę & Diuinas, & Humanas res benè disponit, & omnem iniquitatem expellit, sic Sapientia, quoniam vt dicit gl. *in d. § proinde.* Ciuilis Scientia est Sanctissima, quo ad Animam, & Firmissima quo ad Mundum. Et dicit Philosophus *ad Alex.* Sapientia est conseruatiua Animæ, sicut Sanitas Corporis. Sed hæc Scientia est huiusmodi, quia facit homines virtuosos, dirigens eos in Deum, tollens lites, rixas, controuersias, & talia ex quibus solent sequi homicidia, & omnia alia mala. Ergò est conseruatiua Animę, & Corporis, & sic Sanctissima quo ad Animam, & Firmissima quo ad Mun-
24 dum, & sic consequenter est Sapientia. † Corroboratur, quia seipsum regere est Summa Sapientia, *vt per Philosophum. de regi. princip.* sed hæc Scientia nedum docet seipsum regere, sed etiam Ciuitates, Prouincias, & Omnem Orbem Terrarum; *vt patet, & dicit tex. in authen. vt omnes obed. ind. prouin.* sine ea nihil factum est: & est præcipua aliarum, quum per eam regantur omnia. Et probatur, quia decet I. C. habere docendi

docendi peritiam, dicendi facundiam, disserendi copiam, interpretandi subtilitatem, solertiam, fidem, bonos mores, & laudabilem vitam. *Cod. de Profes. qui in urbe Constan. l. 1. lib. 12. l. magistros. C. de Prof. & Med. libr. 10. & in proœmio inst. §. cumque.* quinimò debet etiam alios præcellere moribus, & scientia, *ut in illa l. magistros.* nec immeritò, quia Doctores sunt ad aliorum eruditiones *c. super specula. de mag. & dicit text. in c. gloriosus Deus in sanctis suis. de reliq. & ven. sanc. in 6.* quòd sunt luminosæ candelæ ardentes super candelabrum positæ, quæ in vniuersum corpus orbis terrarum tenebris profugatis veluti sidus irradiant matutinum, *& text. in d. cap. super specula.* dicit, quòd fulgent veluti splendor firmamenti, & veluti stellæ sunt in æternitates perpetuas permansuræ. *& tex. in c. multi. de pœni. dist. 2.* quòd sunt radij Solis, *& probat tex. in l. si arborem. §. si communem. in verbo, locus opacus, quoniam sole cœpit esse plenus. ff. de ser. vrb. præd. cum ibi not. per Ang.* † Ad idem, quia est Dogma omnium Sapientum, *ut dicit text. in l. 2. ff. de leg.* & vera Philosophia, & non simulata, *ut l. 1. ff. de iust. & iure.* ergò est Sapientia, & ita dici debet, quoniā peritis in arte est standū, *ut dixi supra, & est bona gl. 9. dist. c. veterum, & facit text. in §. responsa prudentum inst. de iure nat. gen. vel ciui.* & quia etiam leges, & sic ipsorum I. C. verba, à Romana Ecclesia, cui, *ut dicitur 22. distin. c. 1.* Iura Terreni, & Cœlestis Imperij sunt commissa, sunt approbata. Non ob. quòd Legistæ vel Canonistæ non habent modum arguendi, quia est falsum, & patet, quia etiam esto, quòd non habeant eum modum, quem habent Dialectici vel aliarum Scien-

25

tiarum

tiarum Professores, hoc non expedit, dummodò habeant modum scientificum, & concludentem, sicut habent, quia *secundum Spec. in titul. de aduo. §. vnnc de exordijs. versi. quid si aliter.* quęlibet Scientia habet diuersa genera loquendi, intantum, quòd proprius modus loquendi in vna Scientia, est absurdus in alia: *& sunt verba Augu. in c. locutio. 38. dicit.* & dicit Philo-
26 sophus *primo posteriorum*, † vnaquæque Scientia habet suas proprias imaginationes, rationes, ac disputationes, & benè, quia locutiones habent esse secundum subiectam materiam. *l. si vno. C. loc.* & secundum Philosophum 1. *Ethico.* tunc perfectè enunciamus, cùm secundum subiectam materiam loquimur. *de quo etiam per Bald. in l. data opera, circa medium. C. qui accus. non pos.* Et ideò indignè dicitur, Legistam vel Canonistam non habere modum arguendi, licèt non Logicè loquatur, vel secundum alium modum. Nam *vt inquit text. in ca. indignum. & in c. ecclesiastico.* 18. *dist.* Canones non sunt restringendi sub regulis donati: nec etiam ociosis Philosophorum scholis: & facit, quia Legistæ sunt reales locutores, & rebus, & non verbis intendentes, quia non verbis sed rebus Leges imponuntur *l. 2. C. com. de leg. c. commissi, de elec. lib. 6.* & ideò Bald. *in l. veteris. Cod. de contr. & committ stipula.* dicit, quòd Leges sunt veræ p̃biæ Legales, & non Dialecticæ, *& ponderat ad hoc illum text. & concordant verba Ioan. An. in regula infamibus. de reg. iur. in 6.* qui dicit, absit, quòd per Sophisticationes verborum naturam immutemus, & ideò secundum eum *in c. 1. de conf. in 6.* ex mente Didymi ad A-
27 lex. † Non Artem benè loquendi discimus, nec Facundiæ

cundiæ Oratorum, Rhetorumque operam damus, cuius officium est, falsitatis sermonibus figmentare mendacia, & innocentiæ fidem conferre criminibus, ac parricidij reos assignare pijssimis, qui dum putant se alienæ laudis fructum per iniquam victoriam rapuisse, nesciunt munimentum suæ conscientiæ perdidisse. pro quo facit tex. *in c. sedulo.* 18. *dist.* qui præclarissimè ad propositum loquendo, dicit. Cordi casto linguam exercitatam conferre non audeant, & putent præponendas esse verbis sententias, sicut pręponitur animus corpori, debentque veriores, quàm disertiores audire sermones, sicut prudẽtiores, quàm formosiores amicos habere. Similiter non obst. quòd Legistæ, vel Canonistæ non cognoscunt per causas, quia etiam ex supradictis oppositum probatum est. † quinimò Ratio Legis dicitur Anima Legis. *l. quod* 28
dictum. ff. de pact. & strictior est obseruantia quàm ipsa Lex. *secundum Bal. in l. quicunque. D. de ser. fug. & in l. non dubium. in* 5. *col. C. de leg. & per eundem in l. si quis seruo. C. de fur.* vbi dicit, quòd Ratio est sicut Anima, & verba sunt sicut superficies, & in *d. l. non dubium.* dicit, quòd est Spiritus viuificans Legem, omne dictum & factum, faciens ratum, & firmum, *& habetur per do. Abb. in cons.* 1. *in* 1. *vol.* Et dicit Bal. *in l. nemo, in prin. C. de sent. & interl. om. iud.* quòd ideò Francigenæ tantummodò allegant Rationem, & dicunt, sic est Ratio Legis, nõ autem dicunt, sic est Lex, vel Lex sic dicit. Sed concesso etiam, quòd simpliciter allegetur, Lex, vel dicatur sic Lex dicit, prout fit, quid ad rem, cum talis allegatio non est sine Ratione, cum Lex contineat Rationẽ, & sit Ratione facta, quo fit, quòd

quòd allegata Lege, etiam Ratio Legis habetur prò allegata. Nam & idem fit de dictis Philosophi, quia eius dictis simpliciter adductis, Philosophantes acquiescunt, quod non est, nisi quòd continent Rationem, vel Causam. Sicut etiam de dictis Pythagoræ refert Boëtius: *in princ. suæ arithmeticæ*, qui inquit, quòd sufficiebat dici, sic Pythagoras dicit: & ad propositum etiam dicit Bal. *in ca. ad hæc. in 6. col. de pace iur. fir.* quòd Leges non allegantur in Curijs Regum pro aûctoritate, sed pro Ratione. Breuitatis causa etiam hoc fit, quoniam gaudent breuitate Moderni, *vt inquit gl. in l. 1. ff. quod met. cau. & facit text. in l. ampliorem. § in refutatorijs. C. de appel.*
29 † Non obstat, quòd Leges non amant subtilitates, quia non est verum, inquantum tractatur de interpretatione iurium, vel de enucleatione quæstionum, & ad veritatem eliciendam, sed ne subtilitatibus fiant deceptiones, peruertantur vera, & recta iudicia, iniquitates æquitati præferentur, in quo genere boni, & æqui, *vt inquit text. in l. si seruum. § de illo. Digest. de verb. oblig.* plerunque sub Auctoritate Iuris Scientiæ perniciosè erratur, secùs, & hoc est de quo propriè loquuntur Iura contraria, & id quod dicunt, Leges subtilitates non amare, quia est verum eas non amare, inquantum tendunt ad decipiendum, vt etiam declarat Paul. *in cap. dil. filij, in 2. columm. de iu.* vbi latius per eum, quæ subtilitates sint attendendæ, & quæ non. *& aliquid per Rom. consi. 201. incip. Omnipotentis Dei postulato suffragio, in proposita consultatione. Et probat text. in c. si cupis, 16. q.* 1. qui dicit, habe simplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos, serpentis astutiam,

tiam, ne aliorum ſupplanteris inſidijs. † Non obſt. 30
quòd Lex ſit voluntaria, quia eſt falſum, vt ex prædi-
ctis conſtat. Nec etiam ſola voluntas Principis facit
Legem, quia imò debet eſſe regulata Ratione. Nam
& voluntas eius ſubiacet regulæ Rationis, eſt enim
animal Politicum ratione & mortale *ſecundum Bal.*
in l. 2. C. de ſerui. & aqua. & ideò non poteſt iniquum
ſtatuere, *vt inquiunt d. Abb. & Scribentes de conſt. c.*
1. & per B. Th. 2. 2. q. 9. art. 6. & ſecundum Ang. in
conſ. ſuo. c. incip. Sanctiſſima. in 4. col. opinioni eius
non eſt ſtandum, ſi contraria ſententia eſt Rationib.
melioribus comprobata. *alleg. text. in l. Æmilius. ff. de*
minor. & multa dicit Par. de Puteo, *in tractatu ſuo*
ſyndic. in capit. 1. & 2. quòd non licet Principib. nec
Regibus in aliquo excedere, nec quidquam facere,
quod non conueniat probatiſſimo, ac ſapientiſſimo
viro, & ſi aliter faciũt, non ſunt Principes, nec Re-
ges, & eis obediendum nõ eſt, *vt ibi latiſſimè per eum,*
de quo etiã per Io. And. in c. 1. de homic. lib. 6. poſt Hoſt.
ibidẽ, vbi dicũt † quòd ꝓpriũ Principis eſt Iuſtitiã ex- 31
ercere, & ſi deficit in hoc, auferetur ei nomẽ Boni &
Religioſi Principis, & ſi carebit nomine, carebit & re.
C. de ferijs. l. à nullo. C. de nup. l. Imperialis. §. 1. & de verb.
ſig. cap. nã & ego. Et cõcordat: quia Rex dicitur à regẽ-
do: vnde debet regere, & nõ regi. *ff. de leg. l. Princeps.* a-
liàs nõ eſt Rex. *ſecundũ Bal. in l. non ambigitur. poſt Cy.*
ff. de leg. & in l. poſt ſuſceptũ. ff. de excu. tuto. & idẽ de
Imperatore, *per Bal. in ti. de pace. cõſtan. in fi. & per An.*
de Iſe. in tit. quib. mo. feu. amit. §. ſimiliter ſi dominũ, vbi
expreſsè dicit, ꝙ malè verſantes in Regno, ſunt pri-
uãdi Regno. Et ꝓptereà nõ eſt dicendũ, quòd ſola vo-
luntas

luntas Principis faciat legem, quia imò decernit secundum Rationem, & regulas Legis, & Rationis. Pro quo facit, quia & ipse attestatur se velle Legib. viuere. *l. digna vox. C. de legib. l. ex imperfecto. C. de test. cum*
32 *concor.* † & ordinatum est, eius Voluntatem, vel Rescriptum cum Iniuria alterius non esse exequendum, imò esse nullum, & irritum. *C. de prec. Imp. off. l. quoties. & l. nec damnosa. C. vnde vi. l. auctori. & ff. ne quid in loco pub. l. 1. §. meritò. & C. de emancip. lib. l. nec auus. cum concor. & facit tex. in cle. pastoralis. de re iud.* vbi sententiæ Principis, quia contra Ius fuerunt, cassatæ, & annullatæ sunt, & meritò, quia vt inquit Paul. de Cast. *in consi. 70. incip. in Christi nomine*, frustra disputaretur in 2. parte, secundum stampam nouam. Vbi etiam consuluit contra quandam sententiam Principis, quia Constitutio Regni & Monarchia est de Iure Gentium: ergò non debet contra illud posse, & sic debet esse eius Lex omninò communis, rationabilis & honesta, *vt in d. c. erit autem lex. & 23. q. 4. c. si Ecclesia in fi. & concordat tex. in aut. de inst. caut. & fide.* ibi, quia igitur Imperium, propterea Deus de Cœlo constituit, vt difficilibus imponat quæ apud eum sunt bona, & Leges aptet secundum naturæ varietatē. *& paulò inferius*, & dare in cōmune subiectis, quos Deus nobis tradidit prius, & paulatim semper adiecit. *& tex. in*
33 *auth. vt nō luxurientur contra naturā in prin. ibi*, † quia omne nobis est studiū, & oratio, vt & crediti nobis à Domino Deo, & benè viuant, & eius inueniant placationem, *& tex. in auth. de priu. dotis, in prin.* vbi dicit, vnam nobis esse in omni nostræ Reip. & Imperij vita, in Deo spem credimus, sciētes quia hæc nobis, & Animæ &

mæ & Imperij dat salutem, vnde & legislationes nostras inde pendere comperit, & in eam respicere, & hoc eis principium esse, & medium, & terminum. Nec habet obstare allegata. *le. prospexit. ff. qui, & à quibus:* quia secundum Bal. *in dict. l. si quis seruo.* Imò lex quo ad Vlpian. conditorem eius, dicitur habere rationem, *& eam Bal. aperit ibi*, & idem Bal. *in Cod. quæ sit longa consuet.* refert, & commemorat Fel. *in c. si quando. in 7. col. de rescrip. in versi. circa rationem legis.* Et potest adduci quod idem Bald. *in rub. de constit. columm.* 2. dicit † quòd 34
lex satis potest dici rationabilis eo ipso, quòd non reperitur prohibita, licèt non posit demonstrari ratio eius, *per glossam sing. in leg. 1. §. initium, in verbo ratus, ff. de postul. & per ea quæ not. Archid. 8. dist. ca. frustra.* vbi dicit idem de consuetudine, vt posit dici rationabilis, ex quo non obuiat Canonicis institutis, de quo vltimo habetur etiam per Bald. *in cap. cum venissent. de eo qui mit. in possess. colum. 3.* vbi secundum eum, consuetudo in dubio debet præsumi laudabilis, & bona, ex quo non reperitur prohibita, & placet ciuibus, quia quod eis placet, generat concordiam, quæ est ciuitatibus vtilissima. Non ob. quòd sit formidine permixta, quia imò est firma & certa, cum sit ratione facta, quæ vt est dictum, facit omne dictum ratum, & firmum. *vt per Bald. in leg. non dubium. Codic. de leg. & probatur in leg. solam. Codic. de test. cum ibi not. in authen. de bær. & fal. §. si verò, colum. 1. in auth. de sanct. ep. §. 1. & in auth. de test. §. & licet. cum conc.*
† prætereà Philosophicum est respondere per 35

R ver-

verbum dubitatiuum, vt per verbum fortè, *vt inquit gloss. in leg. cum res. §. sed si Stichum. ff. de leg. 1.* Præterea Leges quibus vtimur sunt approbatæ, quia quæ visæ sunt rationabiles vel bonæ, fuerunt approbatæ. Ergò verborum qualitas non habet vitiare, siue nocere: illud autem, quòd non sint Leges passim necessariæ, & quòd vbique non seruetur, similiter non habet obstare, quia non sequitur, ergò non sunt scientificæ, & bonæ. Nam & aliæ Scientiæ quamuis non seruentur, vbique tamen ex hoc non sunt minus veræ, bonę, ac perfectæ. Nec attenditur id quod fit, sed id, quod fieri debet. *leg. sed licet. ff. de offic. præsid.* sed Leges deberent vbique seruari. *leg. Leges Sacritissima. de leg. & not. gloss. in dict. ca. super specula*, omnis enim anima est submissa Imperatori, quia est Dominus totius mundi. *l. deprecatio. ff. ad l. Rho. de iact. & 7. quæst. 1. c. in apibus*, ergò, &c. & facit, quia vt dicit gloss. *in clem. ad nostrum. in versic. ieiunare. de hær.* omnis etiam quantumcunque iustus subest legi, licèt non exercitio eius. *& not. dict. Abb. in capit. omnis anima. de cens. & in dict. ca. Rex pacificus. & sentit Philosophus 10. Et hic.* qui dicit, quod non tantum propter iuuenes, sed etiam propter senes facta est Lex. † Nec obstat,
36 quòd sit variabilis, siue mutabilis, quia hoc etiam simpliciter dictum est falsum. Nam quantum attinet ad Ius Naturale, vel Gentium, *hoc patet inst. de iu. nat. gen. vel ciui. ver. sed naturalia.* quia illud est immutabile, quantum autem ad Ius Diuinum, idem, *vt ibi, & in leg. ex hoc iure. ff. de iust. & iu.* quantum verò ad Ius Ciuile, quia Ius nostrum

est

est tripartitè collectum, *vt in §. fin. inst. eod.* dicitur quòd licèt immutetur aliqua constitutio, non tamen Scientia Iuris immutatur, quum talis immutatio fiat secundum regulas Iuris, quæ volunt sic fieri, necessitate vel vtilitate sic exigente. *ca. non debet. de consan. & affin.* Lex enim debet deseruire tempore *34. disti. ca. fraternitatis. & 4. dist. c. erit autem lex*, & quæ de nouo emergunt nouo indigent auxilio. *leg. de ætate. §. causa. ff. de interro. act.* & ideò etiam Deus Omnipotens ex his quæ in testamento veteri statuerat, nonnulla mutauit. *vt dict. cap. non debet*, ob quod d. Panor. *in dict. ca. non debet*, etiam ipse dicit, quòd licèt scientia sit de incorruptibilibus, & impossibilibus, aliter se habere, *vt habetur primò posteriorum*, non tamen expedit vt detrahatur Scientiæ Iuris, quasi non sit Scientia, ex eo, quòd immutetur in aliquo, quia omninò est Scientia, *rationibus, de quibus ibi per eum. Pro quo faciunt etiam quæ no. per eundem in cap. 2. in pen. col. in versic. sed reducendo ad concordiam. extra de proba. & per eundem in cap. fin. in 5. col. de consuet.* vbi secundum eum ex causa potest induci consuetudo antiqua damnata, & etiam fieri statutum contra Canonem, quia hoc fit ex mente Legis, quæ est ipsa Lex. Et facit, quia secundum veritatem temporum, & locorum, etiam remedia, & Canones Medicorum expedit immutari, & tamen immutatio eorum, quia fit Canonibus Medicinæ sic dictantibus, non arguit defectum, sed potiùs bonitatem, & scientiam, ergò idem in Iure nostro dicendũ est, quia q̃d Medicaméta morbis,

hoc exhibent Iura negocijs. *vt in auth. hac constitutio*
37 *innouat constitutionem. in prin.* † Non obstat similiter, quòd non sit omnib. casib. prouidens, quoniam etiam hoc est falsum, quia imò Lege, Ratione Legis, vel simili, possunt omnia decidi, *vt dixi suprà, & facit text. in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excu. tuto.* & vbi sub Auctoritate Legis potest etiam allegari Ratio Naturalis, Ratione Legis vel simili deficiente. *& no. gl. in c. consuetudo. 1. dist. & facit optimè tex. in d. c. de quib. 20. dist.* vbi ponens, ad quos sit recurrẽdum, cum Sacrosanctæ Scripturæ Auctoritas non occurrit, dicit, etiam ad exempla esse recurrẽdum. Et quia ita fit seu fieri potest, igitur dixi Scientiam istam esse speculatiuam Scientiam, & habere suos modos, & rationes arguendi, & decidendi. Et sic constat, quòd non est etiam verum, quòd sit impossibile, quòd Lex vniuersaliter verum dicat, cum sit vtile oppositum Legis in aliquo casu obseruari, quoniam imò in tali casu oppositi, Lex quantumcunq; generalis recipit restrictionem, vel Iure vtilitatis, vel necessitatis, vel congruentiæ, vel verisimilitudinis, vel honestatis, vel alijs de causis, prout expedit, & hoc omninò ex præcepto Legum, quæ mandant sic fieri restrictionem, *vt l. cunctos populos. cum ibi plene no C. de sum. Trin. & fid. Cath. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. l. vt gradatim. ff. de mune. & ho. in l. fi. §. in computatione. Cod. de iure del. in l. serui nostri. C. de noxali. in l. nec auus. C. de eman. lib. in l. 2. §. meritò. ff. ne quid in loco pub. cum alijs conc. & in locis alijs no-*
38 *tis.* † Ad alia duo, vlt. loco obiecta, respondeo, quòd imò etiam ad Peritos Iuris debet haberi recur-

recursus, *vt patet in d.c.vt commissi. de hær. in 6. & c.fi. eo. tit.* Præterea vt *dicit gl.in d.c.de quib.* Seniores dicũtur Sapientes. *8 dist.ca.porrò.* sed Doctores sunt Sapientes, *vt suprà probatum est:* ergò, &c. Et sic his contingenter dictis, remanet hæc 1. q. absoluta, licèt taliter qualiter, sed omnia sint dicta ad honorem Dei, à quo profluũt ipsæ Leges, Ad cuius laudem accedo nunc ad aliam quæstionem, in qua consimilem ordinem obseruans, dico ex multis videri in prima consideratione dicendum, dictas Mulieres deferri ad dictum Ludum realiter ac verè, non autem imaginariè, vel per illusionẽ † Et pri- 39
mò per confessionem earum, quę cõfessio in crimine hæresis vidétur attendenda, *secundum Bal.in l. non dicam rapere.in 1.col.C. de epis. & cle.* & in confessum nullæ partes sunt Iudicis nisi in condemnando. *l. proinde.ff.ad l.Aquil.* & dixit Magister Veritatis Dominus Iesus, tu dixisti, & dicit Ouidius:

Non est confessi causa tuenda rei.

Secundò, quia experientia, quæ (*vt habetur.1.Metaph.*) est rerum magistra, ac singulariũ cognitio. *& no.in c.quam sit.de elec. & facit c.cupientes. in prin.eo.tit. in 6. & c.statutum.de rescrip.* hoc multis sic asserentib. fuit visum, & cognitum, ergò sic credendum est *c.in nomine Domini.de test. & in l.vbi numerus.ff. eo.titul.* Et *faciunt quæ habentur in ca. cum oporteat. de acc. & in l. de minore.§.tormenta ff. de quæstione.* vbi fama publica facit fidem. † Tertiò, quia hoc non est impóssibile 40
Dæmoni, cum etiam portauerit Creatorem in pinnaculum templi, & super montem: ergò non debet cui quod plus est licet, quod minus est non

licere, *vt in regula, non debet. de reg. iur.* Imò concessa hac posibilitate, & quæ videtur concedenda, quum etiam alias personas portasse videtur, quia vt dicit Philosophus *in 1. de anima. & Bald. in l. conuenticula. col. fi. Cod. de episcop. & cler.* Accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est. Videtur etiam concedendus actus istius Delationis, & maximè coniuncta earum confesione iurata. Quartò, per argumentum à verosimili, quia si Diabolus nititur adorari, vt Deus, cum etiam voluerit adorari à Creatore, *Mat. 4. c. & habetur in c. nec mirũ. 26. q. 5. col. 4. ver. ad hæc. n.* confingatq; ea quæ inhærent personis, per quas fallere nititur, *vt ibidẽ.* Et istæ Mulieres dicunt se ire ad talẽ Ludũ delectationis gratia, & se ibidem adorare Dæmonem: ergò verisimiliter credendũ est ipsum Dæmonẽ eas Portare ad ipsũm Ludum verè, & realiter, vt etiã verè, & realiter adoretur. Nam, & à Saule Rege voluit adorari in vigilijs, *vt dicit tex. in d. c. nec mirum.* & idem à Creatore. Item quia nititur facere vt Deus Argumentum. n. à verisimili est bonum. *tex. est in l. si extraneus. ff. de condict. ob cau. & in l. Lucius. §. Titio. ff. de lib. & posthum. in leg.*
41 *fi. Codic. de hæred. insti.* † Quintò ex similitudine rationis, quia si Deus etiam multa alia permittit contingere per Artem Dæmonis, vt probentur audientes quali deuotione, & fide sint erga eum, *vt habetur in dict. ca. nec mirum. circa fi.* ergò eadem ratione credendum est, quòd etiam permittat talem declarationem, vt sic etiam per hoc probentur hæc audiẽtes, quali deuotione, & fide sint erga

ga

ga eum, quod non contingeret, si talis Delatio non esset realis sed illusoria, quoniam nullus tẽtatus ire ad talem Ludum verisimiliter consentiret se ad illũ Duci vel Deferri, quinimò de eo dicuntur, veluti falsa spernerentur. Sextò, quia hæc opinio videtur probabilior, cum sit affirmatiua. Quoniam dicere oppositum est negare, & qui negat nihil ponit. Negatiua enim est non ens, & sic improbabilis, quia non potest directo sensui subiacere. Entium enim sunt sensus, non autem non entium, *secundum Philosophum secundo de anima, & Bald. in leg. secunda, in fin. Codic. de erro. aduoc.* & ideò dicit gloss. *in leg. diem proferre. digest. de arbi.* & creditur magis duobus affirmantibus quàm decem negantibus. Septimò, quia præsumitur potiùs veritas quàm fictio. *leg. 3. §. hæc verba. digest. de negocijs gestis.* † Octauò, quia Diabolus contradicit Honori Dei, & Fidei nostræ plusquam potest: 42
ergò debet præsumi vel dici, quòd magis realiter Deferantur quàm phantasticè, & per illusionem, vt sic verè etiam conculcent Crucem, & verè adorent ipsum Dęmonem, & similiter verè omnia alia faciant quæ facere confitentur. Quia si verè fiunt, tendunt ad maiorem contemptum Dei, & Fidei nostræ, quam si in somnijs ea fierent, vel per imaginationem, maior enim præsumptio tollit minorem. *l. diuus. Cod. de in integ. restit. mi. & habetur per Bald. in l. siue possidetis. C. de prob.* Nonò, ratione contrariorum, quia sicut realiter, & expressè ac in præsentia personarum abrenuntiatur in Baptismo Dęmoni, & põpis eius, ergò debet dici, quòd

R 4 ipse

ipſe Dæmon velit realiter, & in præſentia perſonarum ſe adorari. Contrariorum enim eſt eadem diſciplina. *32. diſtin. 6. hoſpitiolum. in fin. & inſtit. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. in princip. & per Philoſophum 9.*
43 *Metaph.* † Item quia eadem ſolennitas debet interuenire in diſſoluendo quæ interuenit in ligando. Quodlibet enim debet diſſolui eo modo quo colligatum eſt. *dicit text. in leg. nihil tam naturale. ff. de reg. iur.* Decimò, per remotionem text. *in ca. Epiſcopi. 26. quæſtione 5.* qui videtur huic parti multum repugnare, non habet obſtare, quia videtur loqui in alia ſecta, quia Mulieres de quibus ibi, & credentes eis damnatur, quia ea quæ dicebant & credebant ſunt impoſsibilia, quoniam aliquid Diuinitatis aut Humanitatis extra vnum Deum arbitrabantur. Credebantque aliquam creaturam fieri poſſe, aut in aliam ſpeciem tranſmutari ab alio quàm à ſummo Creatore; quod eſt impoſsibile, *vt patet in verſ. & cum aliquid. & in verſ. quiſquis ergò.* Nam cum dicebant ſe equitare ſuper quaſdam beſtias, credebant illas beſtias fieri ab alio quàm à creatore, *vt in illo ver. quiſquis ergò.* per quem verſiculum ita videtur dici, & dicere intelligi, illas Mulieres ſic tenere, & dicere, licèt text. *in verſi. ſciendum. in princ.* referat ſimpliciter illas Mulieres dicere ſe equita-
44 re ſuper quaſdam beſtias nocturnis horis, † quia pręcedentia declarantur per ſequentia, & è conuerſo ſequentia per præcedentia. *leg. qui filiabus. & leg. ſi ſeruus plurium. in principio. ff. de leg. 1.* ſed hæc ceſſant in iſtis Mulieribus, quia licèt etiam ipſæ

psæ dicant, se Portari super Hircis nocturnis horis, tamen credunt eos esse Dæmones sic transformatos. Confitentur similiter se parere Dominæ ludi, veluti Dæmoni. Sed talis assumptio formæ non est impossibilis Dæmoni, cùm etiam se transfiguret in Angelum lucis, ergò de istis non loquitur ille text. nec comprehenduntur in eo, cessante eius ratione, *l. quod dictum. ff. de pac. per gloss. & Bart. in l. 1. in ver. prudentia. ff. de leg. tuto. per Inn. in c. post translationem. in 19. col. extra de renunc. & in c. non miramur. de seruis non ord. iuncto text. in ca. de multa. de ata. & quali. & per Inn. in c. plerique. in fin. colum. de immu. eccl.* Et ideò etiam credere, quòd tales Mulieres vadant ad Ludum in Corpore, non potest dici, quod taliter credentes incidant in errorem, de quo in illo text. & sic in errorem paganorum, tanquam credant similia illis, quæ credebant personæ, de quibus in illo text. quia similia dicuntur esse illa, in quibus est omnimoda ratio. *l. non possunt. ff. de leg. l. 3. ff. de off. præs. l. 1. C. de lib. præt. per Pet. de Anch. consi. 350. incip. In Christi nomine, in prædicta consideratione*, vel quorum qualitas est vna, *secundum Phil. 6. Metaph. quem all. Cyn. in d. l. non possunt*, & sic ille text. *in vers. & his similia.* nō habet obstare, quia hæc non sunt similia. Cōtraria tamen sententia videtur verior. † Primò, 45 quia facta non præsumuntur, nisi probentur, *l. in bello. §. capta. ff. de cap. & postlim. reuer. l. quicunque. ff. de public. l. consilio. §. fin. ff. de cur. fur.* sed de hoc non constat nec probatur, *vt infrà dicam.* Secundò per gloss. *in c. iuuenis. de spons. & in c. 1. de scrut. in clem. exiui. de verb. sign.* vbi in dubijs debet amplecti pars fauens animabus,

mabus, etiam si sit durior. Sed ista secunda pars videtur magis tutior & fauens animabus, quia ea prędicata vera, remouentur homines à malis desiderijs, quæ fortè appeterentur concessa, altera parte contraria vera, *vt etiam ostendam infrà*, ergò videtur magis fauorabilis, & amplectenda. Nam & in quauis materia, in dubijs benigniora præferũtur. *ff. de regul. iur. l. semper. cum concor.* & facit, quia dicit text. *in can. vlt. 19. dist.* benigniora sunt imitatione, quæ sunt excellentiora pietate. Tertiò, per argu. à minus verisimili, quia dicere, quòd talis Delatio sit vera, & quòd tam subitò tales personæ pertranseant per tot terrarum spacia, & quòd faciant talia tam in ipso Ludo, quàm in eundo, & redeundo, quæ dicuntur facere, est longè à verisimili, ergò reputanda falsa: quia vt dicebat A-

46 uerroës, *vt refert Bal. in l. 1. C. de ser. fug.* † experimenta verorum sermonum debent concordare cum rebus sensatis, *& not. idem Bal. in tract. schismatis, quem posuit in rub. C. si quis aliquem test. prohib. & in fin. C. de edict. diui Adr. toll. & in l. testa. C. de test.* Et propterea *in d. leg. 1.* dicit, quòd in Regno Franciæ fuit cassata quædam inquisitio, quia non poterat verificari secũdum communem opinionem fruentium intellectu, quia quod est longè à verisimili, est quędam falsitatis imago, *& bonus textus in ca. quia verisimile non est. de præsumpt. cum ibi not. & text. in l. si ita quis. in fin. ibi, nemo sanus probauerit. ff. de euic. text. in l. milites. §. oportet. Cod. de quæst.* & dicit Bald. *in l. testam. in penultima colu. Cod. de testam.* quòd magis creditur duobus testibus verisimilia dicentibus, quàm centum non veri-

verisimilia, imò, *vt not. in dicto ca. quia verisimile.* tales testes non verisimilia deponentes, sunt suspecti de falso, & non creditur eis. Quartò, ab auctoritate textus *in dicto can. nec mirum. 26. quæstione 5.* vbi videtur concludi, † quòd omnia, quæ fiunt 41
per Artem Dæmonis, siue fiant Arte Magica, siue Necromantica, siue Hydromantica, vel alia simili Arte, dicuntur phantastica, & non vera, vnde *in versi. ex his ergò* dicitur. His ergò portentis per Diabolorum fallaciam illuditur curiositas hominũ, quando appetunt id scire, quod nulla ratione conuenit eis inuestigare: subiungens *in versic. semper.* ergò Diabolus sub velamine latens prodit se, dum ea cõfingit, quæ hæreant personis, per quas fallere nititur. Ergò auctoritate illius textus videtur dicendum, quòd etiam istæ Mulieres sint illusæ: & hoc ex generalitate illius text. *l. de precio. ff. de publ. l. 1. §. & generaliter. ff. de leg. præst.* imò, & multò magis, cùm sint Mulieres, & si qui sunt homines, sunt rustici, & personæ faciles ad decipiendum. *l. cum mul. C. de donat. inter vir. & vx.* & ignorantia dicitur cunctorum errorum magistra, vnde mulieribus, & rusticis iura subueniunt. *vt notatur in l. 1. Cod. de iuris & facti ignorantia. & in l. bonorum. C. qui admitti.* Prætereà omnes sunt personæ reprobatæ, & corruptæ circa Fidem, circa bonos mores, & appetentes non appetenda, ergò idem in istis, quod in illis dicitur, dici debet. *l. illud. ff. ad leg. Aquil. C. ad leg. Falc. l. final. l. à Titio. in fine. ff. de verbor. obligat. §. idemq; inst. quibus ex caus. ma. non poss.* † Iura 48
enim, loquentia de aliquibus personis, habent

etiam

etiam locum in non expreſsis, in quibus militat eadem ratio, *vt habetur per Pan. in c. nihil. de elect. in c. fin. de reſcr. in proœ. decr. & in c translato, de conſt per Doct. in l. ſi verò. §. de viro ff. ſol. mat. per gloſſ. & Doct. in clem. 1. de elect. in clem. auditor. in verſ. beneficio de reſc. in glo. in authen. vt hi, qui oblig. res in verſ. ad curationem, & glo. in authen minoris debitor. C. qui tut. da poſſunt.* Quintò per text. *in d. c. epiſcopi.* qui ſi rectè intueatur, videtur propriè emanaſſe ad tollendum hunc errorem, ſcilicet, vt non credatur talia fieri in corpore, ſed in ſpiritu tantùm, quod patet ex definitione, & recitatio-
49 ne eius, quia poſtquam fecit mentionem, † quòd illæ Mulieres teſtarentur, ſe equitare ſuper quaſdam beſtias nocturnis horis, & ſe multarum terrarum ſpacia intempeſtæ noctis ſilētio pertransire, recitaueritque innumeram multitudinem hac falſa opinione deceptam, cùm arbitrarentur aliquid Diuinitatis, aut Numinis eſſe extra vnum Deum. Mandat, *vt patet in ver. quapropter,* ea omnia reputari falſa, & non à Diuino Spiritu, ſed à maligno talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari, & reddens rationem, *in ver. ſi quidem.* quia ipſe Sathanas, qui transfigurat ſe in Angelum lucis, cùm mentem cuiuſque mulieris cœperit, & hanc per infidelitatem ſibi ſubiugauerit, illicò ſe trāsformat in diuerſarum ſpecies perſonarum atque ſimilitudines, & mentem, quam captiuam tenet, in ſomnijs deludens, modò læta, modò triſtia, modò cognitas, modò incognitas perſonas oſtēdens, per quæque deuia deducit. Subiungit poſteà, quòd hoc ſolus Spiritus patitur, & quòd infidelis

delis hoc non in animo, ſed in corpore euenire opinatur, & adducit exemplũ de Ezechiele Propheta, qui viſiones Domini in Spiritu, nõ in Corpore vidit: & quod Paulus non audet dicere, ſe raptum in Corpore, ergò vidit. & quòd venit ad determinandum non ſolùm talia fieri à ſpiritu maligno, & non Diuino, ſed etiam ea, & illis ſimilia fieri in Spiritu, & non in Corpore. Et propterea ſequitur, † quòd etiam in caſu noſtro, licèt vi- 50
deantur hæ Perſonæ dicere, ſe Portari à Dæmonibus ſub Hircorum forma, & ſimiliter dicant, ſe credere Dominam Ludi in Cathedra honorifico modo ſedẽtem, eſſe Dæmonem ſic transformatum, quòd tamen debet dici, hæc, & alia, quæ ſe facere confitentur, phantaſticè in ſpiritu ſibi obuenire, non autem verè, nec in corpore. Qui text. & ſi poſſet dici, quòd loquatur in alia ſecta: attamen hoc nihil eſſet, quia, & ſi illa ſecta fuiſſet diuerſa ab iſta aliquo reſpectu, vt quia dicatur, quòd fortè illæ videbantur credere, ea fieri à Diuino Spiritu, quòd non videntur credere iſtæ, cũ dicant illos Hircos, à quibus dicunt ſe Portari, eſſe Dęmones, & Dominam illam Ludi eſſe Dęmonem, non autem Perſonam Diuinam, tamen omninò videntur ſimiles in hoc; quia ita credebãt illæ, ea fieri in corpore, ſicut etiam credunt iſtæ. Et hoc ſufficit, quòd ſit ſimilitudo in caſu, de quo quæritur. *vt not. in c. cum dilecta. extra de confir. vti. vel inuti. & l. ſi creditor. ff. de operis noui nuncia.* Et propterea, cùm ille tex. non ſolùm damnet, *vt eſt dictum*, ea, *de quibus ibi*, in quantum dicebantur fieri diuinitùs,

ſed

ſed etiam in quantum fiunt à Spiritu maligno; quia etiam in quantum fiunt à Spiritu maligno, damnat ea fieri in corpore, nec vult ea credi debere, nec credi ſic ea contingere. Certè conſequenter etiam ex eodem textu debent damnari credentes ea, quæ dicunt iſtæ eſſe vera, quia vidētur ſimilia illis, de quibus ibi. Quum etiam iſtæ dicant ſe ire ad Ludum noctis tempore, & quòd ſubitò multa pertranſcant terrarum ſpacia, & quòd ibi conueniat innumera multitudo perſonarum vtriuſq; ſexus, & ꝙ multas delectationes edendo, bibēdo, & coëundo, & alijs varijs modis
51 conſequantur. † A ſimilibus enim ad ſimilia licita eſt argumentatio. *l. non poſſunt. ff. de leg. l. 2. ff. de offic. præſi. l. 1 C. de lib. præte. c. in cauſis de re iud.* & maximè vbi in lege eſt appoſita clauſula, idem in ſimilib. ſicut eſt in illo tex. *in fin. ibi, & his ſimilia, ſecundum Bal. in l. de quibus. in 2. col. ff. de leg.* vbi inquit, quòd talis lex tunc eſt etiam latiſsimè extendenda. *& habetur per Ioan. de Lig. in ca. fin. de conſt. vbi etiam d. Ant. colu. 12. & per Imol. in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſol. mat.* & hoc etiā non obſtante, quòd adſit aliqua diſsimilitudo, *ſecundum Panorm. in c. tranſlato. de conſtit. & in ſ. a. quemadmodum. de iureiur. per illum text. & per d. Ant. in c. non debet. de conſan. & affin.* Et ſic ſtante huiuſmodi textus diſpoſitione, à qua per ſubtilitates Sophiſticas, nec argumenta licet recedere, *25 q. 2. c. inſtitutionis. 7. diſt. c. non decet. & ſeq. 19. diſtinct. c. enimuerò. & ſequen. 17. quæſt. 4. ca. ſi quis. §. qui autem, cum concor.* videtur, quòd non habeant obſtare argum. contraria, quia vt dicit tex. *in c. 1. quidem. 24. quæſtione 3. in fin.* quicunque aliter Scri-

Scripturam Sacrosanctam intelligit, quàm sensus Spiritus Sancti flagitat, à quo conscripta est, licèt de Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest, *& ea. quæstio. & causa. ca. hæresis.* Quibus tamen etiam sigillatim ac particulariter respondens, vt sic hæc pars, quam puto veriorem, nisi melior sententia refragetur, per responsiones particulares perstringatur, quia valet plus quod specialiter fit vel dicitur, quàm quod generaliter. *extra de hær. ca. si aduersus. extra de confir. vtili vel inutili. ca. bonæ. 23. distinct. ca quanquam. ff. de iniur. l item apud Labeonem. §. hoc edictum. cum concor. de quibus in gloss. ibi, & per gloss. in rub. Cod. de ser. & aqua,* dico ea ex infrascriptis non obstare. † Et primò non obstat primum, quia cùm tales personæ sint illusæ, *vt est dictum*, ergò debet dici, quòd etiam earum confessio est erronea, nec admittenda, *l. error. & l. cum post. Cod. de iuris & facti ignorant. no. in l. de ætate. §. final. ff. de interroga. actio.* confessio enim debet continere verum, & possibile, *vt per gloss. Bald. & alios, in l. 1. C. de confes. & per gloss. in ca fin. de confes. in 6. ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. finali.* sed ista respuunt Ius, & Natura: ergò non sequitur, istæ Mulieres sic confitentur, ergò est: nam confessio longè distat ab actu, & quidquid est contra Naturam, deficit in suis principijs, ergò naturaliter est impossibile. Prætereà in criminalibus regulariter non statur soli confessioni rei, *vt per Baldum & Ang. in l. 1 Cod. de confess. & dicam infrà in 2. not.* Non habet obstare, quod dicit Baldus *in dicta l. si quis non dicam rapere,* quia eius dictum procedit in hæresi, in quantum persi-

52

perficitur in sola mente ex cogitatione, quo casu benè, vt inquit ipse, quia cogitatio mentis, quam solus Deus noscit, nō potest aliter probari, quàm per confessionem, ideò statur soli confessioni, sed cōfessio, de qua in casu nostro, continet actū ab extra, & minùs possibilem de Iure, & Natura, ac etiam minùs verisimilem, & ideò potest dici, quòd licèt quo ad ea, quæ credunt, sit standum confessioni earum, quo ad punitionem, quia talis credulitas pendet ab animo, & voluntate, non tamen quo ad hoc, vt quia sic sit vel sic fiat, sicut
53 asserunt. † Non obstat secundum, quia cùm hæc fiant tantummodò in Spiritu, non potest de eis per testes de visu deponentes haberi scientia, & sic nō potest dici constare per experimenta, quia non apparentium siue non entium nulla est qualitas. *l. fi. ff. pro suo. l. eius qui in prouincia, circa fi. ff. si cer. pet a.* Non constat etiam de aliquibus, qui ea realiter fieri viderint, & si essent aliqui, qui ita vellent attestari, crederem, quòd si subtiliter interrogarētur, vel nō concludenter deponerent, quia ea de nocte fieri dicuntur, & in loco solitario, & præter naturam, vel potiùs, & ipsi dicerentur illusi: Non obstat tertium, quia talis opinio, quæ sit de dicta confessione, est falsa, ergò argumentum, quod sit
54 de ea, est fallax, & nullum, † quia destructo consequenti, in quo stat ratio antecedentis, destruitur etiam antecedens. *C. de fur. l. apud antiquos. ff. de publ. l si ego. §. si partem. & per Bal. in l. conuenticula. C. de episc. & cle.* Item quia non probat, hoc esse, quod ab hoc contingat abesse. *l. non hoc. C. vnde cog. l neq; natales.*

les. C. de prob. cum simi. per quæ Iura potest etiam dici, quòd non sequitur, Diabolus Portauit Creatorem, & aliquos alios, ergo etiam Portat has Mulieres.

Quinimò videtur posse attentari, & negari talis possibilitas: *per alle. text. in d. ca. episcopi.* qui ex quo negat talem Delationem, & prædicta alia fieri in corpore, videtur consequenter negare istum actum possibilitatis, quoniam quod est possibile, est admissibile. Et tamen cùm hoc non obstante non admittat talia fieri in corpore, & negando factum, præcipiat etiam, quod nõ credatur, illud certè videtur dicẽdum ea ratione, quod sentiat, nec ista à maligno Spiritu fieri posse, nisi in Spiritu, & illusoriè. Nam si hæc possent fieri etiam in corpore, non est credendum, quòd ita simpliciter, & absolutè dixissent, talia euenire tantummodò in Spiritu, & non in Corpore: quia sicut quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt. *l. vbi repugnantia. ff. de regul. iuris.* ita ea, quæ à natura conceduntur, a lege tanquam possibilia admittuntur. † Item quia loquentis virtus est distinguere, si distinctio dari potest, quia, *vt inquit Seneca, quem refert Sali. in l. filia mea. C. fami. erci.* qui benè distinguit, est proximus veritati, & indistinctè loquens, reprehenditur tanquam imperfectè loquens, *gloss. in l si vehenda. per tex. ibi in §. 1. & fi. ff. ad l. Rho. de iac.* & ideò distinguentis opinio semper dicitur melior. *l. rogasti. ff. si cert. peta. bonus text. in l. adeò. §. cum quis ff. de acquir. rer. dom. text. in cap. literas de rest. spol.* & ideo cum ille text. in quo defectus præsu- 55

S mi non

mi non debet, cum sit Spiritu Sancto dictante factus, non distinguat, sed præcipiat non credi ea fieri in corpore, ergò nec nos distinguere debemus. *l. 1. §. generaliter. ff. de lega. præs. l. de precio. ff. de publ. cum concor.* suadet etiam ratio, quia nō est credendum, quòd conditores illius tex. non recordati fuerint vel de Christo, vel de alijs, qui dicuntur aliquando fuisse portati de loco ad locum: & tamen cum eis non attentis dixerint illa non fieri in corpore, & referant exēpla Ezechielis Prophetæ, & Pauli, quorum alter vidit visiones domini in spiritu, & alter nō audet dicere se raptum in corpore, ergò dicendum est, quòd noluerint exempla illa de Christo, & alijs portatis de loco ad locum in aliquo considerari. Nam, & exemplis nō
56 est iudicandū. *l. nemo. C. de sent.* † Item quia ex his, q̄ rarò accidunt, non fit Lex, nec Regula, *ff. de reg. iur. l. ea quæ rarò. & l. iura, cum duab. ll. seq. ff. de leg. & not. per gl. in l. ex his. ff. eod.* quæ dicit, ꝙ ex eo, ꝙ Lazarus resuscitatus fuit à mortuis, non ꝓptereà debuit fieri Lex de resurgentibus à mortuis. *& facit tex. qui cōcordat in authen. vt sine probi. mul. deb. §. quia verò. & quod habetur per B. Th. in 2. senten. dist. 11. art. 3 in corpore quæstionis, & solutio argum. & per Ray. in sua summa in tit. de Ang.* vbi dicūt, quòd etiam Antichristus habebit Angelum bonum in sua custodia, ne Lex communis immutetur propter vnum. Facit etiam, quia vt dicit gl. *in c. si enim. in verbo, à morte Domini, & in verbo, ad inferna. de pœ. dist. 2. col. penul.* per mortem Dei, Diabolo est adempta potestas mundi, & relegatus est in inferno, vbi erit ligatus vsque ad tempus Anti-
chri-

christi, quo tempore tunc non soluetur à pœnis, sed à vinculis, vt exerceat vires suas in malos: & propterea vt tollatur obiectum de Christo, & qa fuit portatus ab ipso Diabolo, siue assumptus ex permissu eius, potest inferri, & dici, quòd si non constat de permissu Dei, quòd nullo modo posit vel debeat concedi talis Delatio. † Nam, & de Iure dicitur quem non posse, qui sine adiuncto non potest, *vt in c. 1. de rebus Eccles. non alie.* vbi dicitur prælatum non posse alienare, quia solus sine consensu capituli non potest. Sicut etiam dicitur de minore, quia sine decreto Iudicis non potest. *Cod. de prædi. min. l. non solum. C. de administr. tuto. l. si quidem. & l. lex quæ tutores.* Posset etiam per modum obiectionis dici, si Diabolus sic potest, cur in paucis, & abiectis personis tantùm hoc facit, cùm sit indifferens, & tentator vniuersalis mundi. Et iterum, si id facit cur nõ in istis tantùm, à quib. habebimus testimoniũ fidele, & indubitatũ? cùm talium personarũ non admittatur testimonium, *vt ex illo text. in c. episcopi. & facit l. 3. de testib.* qui dicit: testium fides diligenter examinanda est, ideoq; in persona eorum exploradã erunt inprimis conditio cuiusq;, vtrum quis decurio an plebeius sit, & an honestę, & inculpatæ vitæ, an verò quis notatus, & reprehensibilis, an locuples vel egens sit, an lucri causa quid facilè admittat; an amicus vel inimicus. *& concor. tex. in c. qualiter, & quando. el. secundo. & in c. cum oporteat. de accus.* vbi fama debet habere ortũ à personis fide dignis, & honestis. Ab alijs autem facilè haberi non posset, nec verisimiliter, rationib.

57

ſuprà adductis in reſponſione ſecundi argumēti.
58 † Argumentũ verò de Chriſto patitur retorquutionem, ergò inefficax. *c. ſi Romana.* cum *gloſſ. in verbo ſuffragari. 18. diſt.* Et ſic etiam non mirũ, ſi *in d. c. epiſcopi.* dicatur, tales Delationes eſſe illuſiones, & credentes eas eſſe infideles, & illuſas. Quidquid tñ ſit de hac Dæmonis poteſtate, principalis cõcluſio videtur vera. Non ob quartum, quia non ſeq̃tur, Diabolus nititur adorari, ergò ēt Defert tales pſonas verè, & realiter ad locũ Ludi deſtinatum: vt ipſę inquiunt, vt ibi etiam realiter adoretur, cùm in domib. earũ poſsit adorari realiter, & verè, ſicut etiam multæ ex eis ſunt, q̃ dixerunt, ſe ita in domib. earũ, & tēpore noctis adorare. Præterea nititur adorari eo modo quo põt. Nam & à Saule Rege non fuit adoratus, niſi in forma imaginaria Samuelis; & ſatis eſt ei, ꝙ etiam adoretur mentaliter. Nam & Deus Omnipotēs reſpicit ad cor. Sufficit. n. ei, ſcil. Dæmoni, hominis mentem
59 habere captiuatã, vt ſic poſsit homo decipi. † Ad quintum reſpondetur ſimiliter, ꝙ non ſequitur, Deus pmittit multa mala fieri, ergò permittit ēt hanc delationem realiter fieri, quia eſt arguere à ſeparatis, quod lex non admittit. *l. naturaliter. §. in cõmune ff. de acquir. poſ. l. Papinianus exuli ff. de mino. facit c. non exemplo. 26. q. 1.* Tollitur etiam hæc argumentatio per ea, quæ dicta ſunt ſ. in reſponſione tertij argumenti. Præterea etiam eſto, ꝙ fiant hæc per illuſionem, tñ ſatis ꝓbãtur homines, quali fide & deuotione ſint erga Deum, quia non credere, ac odio habere dicta, & aſſeuerata ꝑ iſtas Mulieres, quia

quia sunt abominabilia, probatur, audientes esse deuotos, & fideles. Ad sextum apparet responsio, cùm hæc pars appareat magis rationabilis, & vera, *per no. in d. l. diem proferre*, nec in criminalib. minus creditur negantibus quàm affirmantib. *vt ibidem.* †Prætereà ista pars habet præsumptionem iuris, 6 imò iuris, & de iure, *vt probatur in d. c. episcopi.* ideò nõ admittit ꝓbationem in contrarium, *vt not. in auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nup.* Item negatiua ꝓbatur etiam eo ipso quod non ꝓbatur contrarium, *per Bal. in l. 2. C. de erro. aduo. per Bart. in l. iam hoc iure. ff. de ver. obl.* Non ob. septimum, quia non videtur quid vrgere, propter quod possint dici hæc magis vera quàm ficta, licèt in oppositũ vrgeat, quoniam procedunt à Diabolo mendace deceptore, & qui multos nocendi modos habet, *vt in d. c. nec mirum. & 16. q. 2. c. visus.* & ideò tex. *in d. c. episcopi.* dicit, illa, de quibus ibi, & illa similia esse omninò falsa, cùm à spiritu maligno procedant. Octauò patet respõsio ex his, quæ relata sunt suprà in responsione ad quartum argumentum, quia vt ibi est dictũ, Diabolus potest facere adorari in domib. proprijs, & ibi etiam facere conculcari Crucem. Ad nonum potest responderi per id, quod solet dici, non curamus de modo, dummodò habeamus effectum, seu, quòd non refert, quomodo quid sit factum, dummodò sit factum, *vt habetur per Bart. & Doct. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu.* quod maximè procedit in obligationibus spiritualibus: quia in illis non attenditur forma, *vt habetur per Panor. in ca. fin. de regul.* & ideò dummodò Diabolus

habeat interitum hominis, & sic intentum eius, debet dici, quòd non curet de modo nec de for-
61 ma. † Præterea ad substantiam Baptismi non requiritur præsentia personarum, *vt probatur in c. dudū. de Baptismo.* insuper nō omne destruitur eo modo, quo colligatur. *vt not. in d. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. in gl.* nec eijcitur quis à communione fidelium eo modo quo recipitur: patet quia comparatio Baptismi ad anathema fit; etiam aliquando faciliùs qd admittitur, quàm concedatur. *l. non statim. ff. de peculio.* Argumentum ergò remaneat sublatum, quia ad tollendum argumentum sufficit dare instantiam, *1. q. 4. c. sicut vrgeri. & per Philosophum. 9. Ethico.* optima instantiarum est dicere quare nō sic, *vt refert gl. in d. c. sicut.* alias instantias etiam tradit gl *in d. c. 1. extra de regulari.* Vltimò colligitur responsio ex narratis circa intellectum. *c. episcopi.* qui videtur magis amicus literæ ac rationabilior, & magis fauere animabus. quia vt dixi, si pars contraria esset vera, inuitarentur homines quodammodò ad malos appetitus, à quib. remouebūtur prædicata illa falsa. Et propter hoc fortè etiam emanauit dispositio illius textus, quoniam, vt di-
62 cit tex. *in l. capienda occasio. ff. de reg. iur.* † capienda est occasio, quæ præbet benignius responsum. *concor. text. in l. ea quæ. §. 1. ff. eodem.* quæ dicit, in re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustum est quàm tutius, *& concordat l. quoties. & l. in ambiguis. eodem titul.* Potest etiam dici, quòd istæ Mulieres tribuant aliquid Diuinitatis, aut Numinis ipsi Dæmoni, nam adorant eum, vt fertur.

Ideò

Ideò credendum est, quòd etiam firmiter teneant, eum posse aliquid operari in virtute eius, quia & ipsum quoque in Dominum accipiunt. Et sic ex his reiectis argumentationibus contrarijs, attenta hac parte pro vera, multæ conclusiones eliciuntur. Prima, quòd non sit verum, quòd tales personæ portent sacratissimũ corpus Christi ad ipsum Ludum, & offerant Dæmoni, & faciant ibidem alia, quæ facere (vt dicitur) asserũt, quæ reuerentię gratia non scribenda puto, sed in processibus inquisitorum continentur. † Secunda, quòd nõ sit verum, quòd de nocte ingrediantur domos paruulorum, & eos stricent, sanguinẽ eis sugẽdo, quod etiam non videtur verisimile ea ratione, quoniam scriptum est, ꝙ Deus iustus nõ patitur quenquam iniustè nocere, *d.c. secũdum Apostolicam.* Item quia cuilibet datus est Angelus Bonus, ita ꝙ etiam existẽti in vtero matris datus est, & hoc vt resistat Angelo Malo, & sagaciter ac potenter cohibeat potestatẽ eius à nocendo, *vt per B. Th. 2. sent. dist. 12. q. 2. art. 5. in corpore quæstionis, & sol. argumenti, & per Ray. in sua sum. in tit. de Ang. c. 6.* Item, quia vt dixi, potestas Dęmonis est adempta ꝑ aduentũ Saluatoris. Item qa aliàs vita, & mors hominis videretur esse in potestate Dæmonis, & malarũ ꝑsonarũ medio eius, quod nõ est dicendũ. Nec habet refragari opinio hominũ, q̃ est cõmunis, q̃ est, ꝙ paruuli stricãtur, & sępè hoc expientia docẽte, qm̃ põt respondéri, ꝙ non stricãtur ꝑ ingressum domorum de nocte, & modo ꝑdicto, sed aliter, & alio modo. s. ꝑ Incantationẽ, & Maleficia, per ea, 63

quæ habentur *toto tit. de frig. & malef.* vel vt dicit Archiepiscopus Flo. *in secunda parte suæ summa. in titu. de infidelitate. ca. 1. ver.* sed naturaliter: oculo vtenti ac infecto ppter animam infectam, quod est etiam de mente Petri de Tararasia, *vt refert idem d. Archiepiscopus*, & facit illud Virg.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

64 † Tertia, quòd stet firma, & vera illa sententia, quæ habetur in compendio Theologiæ, *quam refert, & sequitur Archiepiscopus Flo. in prima parte suæ sum. in titul. de luxuria. c. 4. ver. quantum ad secundum*, quæ est, quòd postquam Diabolus tentauit homines de vitio contra naturam, & eos induxit ad peccandum, fugit abominans ex nobilitate suæ naturæ tale & tantum scelus, quæ altera parte concessa, confunderetur: quoniam istæ miserrimæ, asserunt se ab amasijs eorum, quos Dæmones esse dicunt, licèt in forma virorum, ab vtraq; parte cum membro bifurcato cognosci. Incidenter tamen huic sententiç d. Archiepiscopi videtur posse obijci, & dici, quomodo potest hoc procedere, cùm Diabolus sit tentator malorum, ac nefandissimus operator, & sic quomodo ergò est dicendũ, quòd sic fugiat? sed potest responderi, quòd ideò fugit, quia videt, homines ex magno calore incensos omninò peccaturos, vt sic tunc fugit propter nobilitatem suæ naturæ, tale & tantum scelus, vt inquit domin. Archiepiscopus.

65 † Quarta, etsi fauore Fidei admittuntur ad testimonium conscij & particeps criminis, *vt in ca. fidei. de here. in 6.* quod tamen non habet locum in casu talis

Dela-

Delationis, & aliorum quæ dicuntur fieri in dicto Ludo, cum sint tales Mulieres illusæ in eis, & deceptæ. Et propterea contra alios non facient Fidem nec indicium, etiam ad inquirendum: licèt aliter videatur obseruatum, & vt arbitror malè, cum dicta talium personarum procedant ab his, qui per deceptos homines alios decipere quotidie gestiunt. *25.quæst.2.c.qui sine saluatore, & d. in nec mirum*, & quia hoc modo Dæmone illudente possent boni, & iusti accusari, cum Dæmon se transferat in diuersarum personarum species, & eas ostendat se immiscendo per imaginaria vasa *d.ca.episcopi.* Quinta, quòd Inquisitores debent facere abiurare illam opinionem, quòd Eatur ad ipsum Ludum, & seu quòd Portentur Personæ de Loco ad Locum in Corpore, & verè, cum talis opinio sit reprobata. Quod puto notandum, licèt nouum, & non obseruetur. † Sexta, quòd 66 postquam Scientia nostra est Scientia conferens ad disputationes Theologicas, maximè vbi agitur de Executione Iustitiæ, quòd Doctores sunt vocandi, vt assistant processib. inquisitorum ac examinibus & quæstionibus. Ipsi enim sunt tractatores criminalium, & nō post perfectum processum differatur eorum vocatio, & sic obseruari debent constitutiones capituli, *vt commissa & c. fi. de hær. in 6. cum concor.* Quibus & si Deo concedente posset dici hæc quæstio absoluta, & secundum stylum Legalem, & Canonicum, & salua meliori sententia, nihilominus ad corroborationem aliquorum ex prædictis, & vt auctoritate illustris

Doctoris fulciantur, subijcio quinque conclusiones, quæ colliguntur ex not. per Old. *in consi. 200.*
67 alias posteà superaddendo.† Prima, quòd in hoc crimine hæretico debent probationes esse luce meridiana clariores, quia si in alijs criminibus hoc requiritur, *vt C. de prob. l. sciant, & de proc. l. qui sententiam,* multò magis in hoc crimine, in quo simul quis, & criminaliter condemnatur, & ciuiliter punitur. & eius posteritas propterea notatur infamia, sola posteris vita quadam lenitate relicta, & in quo breuiter videntur concurrere omnia cognitionum genera, *de quibus legitur. ff. de var. & extraor. cog. l. cognitionum numerus.* & vbi maius periculum vertitur, ibi cautius est agendum. *ff. de carb. edi. l. 1. l. addictos supplicio. §. sed & si quis. C. & app.* & quia si ex suspicione quamuis vehementi nō debet quis condemnari, *extra de præsum. c. literas. & ff de pœ. l. absentem,* ergò & de hoc, cum sit tantum crimen, debet specialiter dici, & hoc propter pœnas quæ sequuntur, *vt est dictum, & probatur extra de hære. ca. vergentis. & c. quicunque. §. hæreticis. eo. tit. in 6.*
68 † Secunda, quòd licèt qui leui argumento à Fide Catholica deuiat, hæreticus censendus sit, *vt C. de hæret. l. 2.* tamen talem deuiationem plenè probari oportet per indicia, & quæ indicia plenè per testes probari debent, *vt C. fa. erc. l. si vbi not. gl. in ver. indicijs.* Tertia, quòd etiam in hoc crimine testis non debet officium testis excedere, & sic non interpretari, nec iudicare, *vt C. de er. mil. ann. l. per hanc. 30. q. 5. c. iudicantem. 3. q. 9. c. pura, & simplex. ff. de test. l. ob carmen.* Quarta, quòd testes debent deponere verisimilia.

lia. *digest. de test leg. ob carmen*, nec per eundem præmeditatumque sermonem, nec astutè, & malitiosè, sed legibus amica simplicitate vtentes. *digest de test. leg. 3. §. pen. & in auth. de test. §. si verò astu.* 69
col. 7. † Quinta, quod etiam infamia, quæ non habet ortum à personis non suspectis, non est attendenda *extra de accus. ca. cum oporteat, & ca. inquisitionis. hæc Old.* Quibus adduntur aliæ, & secundum ordinem. Sexta est, quòd licèt regulariter cogitatio non puniatur, si stat in meris eius terminis, vltra non progrediens, *vt l. cogitationis. ff. de pœn. ff de verb sig. l. fugitiuus. & l. sapè. in fin. eo. tit. l. inficiandi. in princ. digest. de fur. & not. in leg. si quis non dicam rapere. Codic. de episcopis & cler. per Alb. in 2. parte statut. quæstione 167. incip. quarit. & per Bald. in leg. non ideò minus enim, 6. col. versi. Sextò quaritur. Codic. de accus.* Tamen fallit in hoc crimine hæresis, quia est delictum quod sola voluntate, & in mente committitur. *cap. excommunicamus. §. credentes. de hære. secundum Bald. in dict. leg. si quis non dicam. Ioan. de An. in cap. si quis episcopus. 3. col. de heret. & in cap. consuluit. 3. col. de vsur. & per Felyn. in tract. suo de conatu, col. 2. vers. quis casus.* † Septima, quòd licèt ex sola confessione quis damnari non posit, nisi aliter constet de delicto. 70
vt l. 1. §. itē illud. & ibi Bart. ff. ad Syl. Are. in tract malef. in gl. in ver. & vestē cœlestē abstulit. ver. q̄d si aliquis cōfitetur. p Ang. in l. 1. C. de conf. p Bal. in auth. sed nouo iure. C. de ser. fug. Paul. de Castr. in l. quoties. §. si quis nomen. ff. de her. inst. Fely. in c. auditis in 16. col. extra de præscript. Tamen in hoc crimine sola confessio sufficit, quoniam de ea aliter liquere non potest, cum solus Deus sit scrutator mentis.
secundum

secundum Bal. in d. l. si quis non dicam rapere, & sensit Felyn. vbi suprà. Declaratur tamen dummodò talis confessio sit verisimilis, vel vera, *per no. per Bal. & Ang. post gl. in d. l. 1. Bald. in l. si quis in hoc. Cod. de episc. & cler. per Cap. consi. 33. & per Alex. in consil. 116. in 4. vol.* vbi consuluit, quædam mulier fuerat confessa se dedisse venenum viro suo ad bibendum, & quòd ob id mortuus erat, nihilominus, quia iudicio medicorum, tale venenum non erat efficax ad mortem, consuluit ex tali confessione non posse mulierem condemnari, *& faciunt not. per Aret. in lib. malef. in verbo, comparent inquisiti in termino defensionis. col. fi. in fin. & per Paridem, in tractatu suo syndicatus. ca. 25. in verbo confessio.* Et propterea dicunt Doct. quòd Iudex debet inquirere de veritate confessionis, quia aliquando aliqui confessi sunt delictum, & posteà reperti sunt non deliquisse, & sic ergò non debet subitò ex confessione reum condemnare, aliàs

71 poneret se in periculo. † Secundò declaratur, dummodò non sit æquiuoca, *per ea quæ habentur per Bal. in d. authen. sed nouo iure. C. de ser. fug.* vbi dicit, quòd per illa verba, per quæ quis confitetur se fecisse multa furta eodem loco diuersis temporibus, quia sunt obscura, quia possunt intelligi de diuersis temporibus continuatis, non poterit condemnari tanquam commisisset plura furta, nisi in inquisitione esset dictum cum temporis interuallo, *refert & sequitur Ang. in d. tract. in gl. in verbo, & vestem cœlestem abstulit, vers. quid si quis confitetur, & per Capol. in cons. 77.* vbi dicit, quòd si inquisitio confessata potest interpretari in diuersos sensus, præsumitur

mitur in benigniorem partem pro confitente. *ff. de iud. l. si quis intentione ambigua, & quod no. extra de acc. c. tum dilecti. & extra de spon. ca. ex literis. & Capol. in cons. 1. col. 2. in prin. & in consil. 24. in 10. col. ver. 12. ideò, & vlt. & faciunt quæ consuluit Rom. in cons. 455. & Alex. in consi. 183. col. 2. versi. tamen ad omne dubium tollendum: & Paul. de Cast. in consi. 374. in 2. parte nouorum*, vbi de confessione indiscreta, & quæ potest comprehendere plures eiusdem nominis. † Ex quibus infero, quòd cùm 72
licèt quædam mulier confessa esset se aliàs in iudicio abiurasse hæresim in manibus alterius inquisitoris, quòd tamen ex noua confessione, & relapsu, non poterat dici plenè relapsa, & quia vocatus ab inquisitore ad illud examen, ita dixi in contigentia facti. Adduco rationem, quoniam poterat esse, quòd abiurauerat hæresim, sed tamen non propter vehementem suspicionem sed leuem: & ideò, quia non potest quis ex abiuratione facta ex leui præsumptione damnari, vt relapsus. *c. accusatus. de hæret. in 6.* non constito ex qua præsumptione processisset talis abiuratio, dicebam; quòd non poterat ex tali confessione vti relapsa condemnari, quia debet fieri interpretatio in benigniorem partem. Concurrebat etiam, quia non apparebat de tali abiuratione, nec de persona vel nomine inquisitoris, in cuius manib. esset facta. Et ita fuit conclusum, licèt inquisitor inclinaret prima fronte in partem contrariam, & vellet eam vti relapsam condemnare. Tertiò, dummodò talis confessio sit iudicialis, & non facta in foro pœnitentiæ, *per tex. in c. si sacer-*

dos, cum ibi no. per Panor. extra de off. or. & per not. per Bald. in l. archigerontes. Cod. de episc. aud. faciunt no. per Arch. in c. vtilem. 22. q. 2. vbi refert Alex. Papam III. qui cum non posset condemnare quendam Episcopum qui ei reuelauerat Simoniam commisisse, induxit illum Episcopum sub promissione impunitatis, vt crimen suum confiteretur coram Cardinalib. quo facto, posteà ex tali confessione priuauit eum: & dicit Archid. quòd fuit laudatus, quia dolum bonum commisit. † Octaua, quòd etiam post
73 dicta testificata possunt in hoc crimine de nouo examinari testes super iisdem articulis. *ita Ang. in l. per hanc. C. de temp. app. col. 8. alle. c. fin. de hær. in 6. Dom. in c. officium. in §. verum. eo. ti. & li. Bal. in l. eos. §. si quid. Cod. de app. Fel. in cap. fraternitatis. col. 10. vers. item limita in causa hæresis. extra de test.* & hoc dummodò Iudex faciat ex mero, & puro eius officio, sicut etiam dicitur in alijs criminibus, *vt habetur per Doct. in ca. cum clamor. extra de testi. per tex. in l. 2. §. si publico. ff. de adult. secundum Aret. in d. c. cum clamor. Arch. & Io. And. in c. per hoc, de hær. in 6. & Io. And. in c. vt officium. eo. tit. & lib.* Quæ restrictio tamen videtur mirabilis, attento, quòd etiam in isto crimine admittuntur testes, in quib. etiam cadit ratio suspicionis, sicut etiam suspecti testes habētur propter timorem subornationis, vbi examinantur publicatis attestationib. Item quia vbi agitur de periculo animarum, tamen attenditur rigorosa subtilitas publicationis testium, *vt habetur per Dom. Ant. in c. attestationes, col. 3. ver. obuiat. de despon. imp. Panor. in cap. iurauit. de prob. & per Fely. in d. c. fraternitatis.* ergò videretur dicendum indi-

stinctè

ſtinctè teſtes ſuper ijſdē capitulis publicatis atteſtationib. poſſe examinari, & ſic etiā ad inſtātiam partis. † Nona, ꝙ in hoc crimine etiā nō fit publi- 74
catio teſtiū, vbi teſtib. propter potentiā perſonarū cōtra quas inquiritur iminerect graue periculū, licèt in alijs criminib. ſecus, *in c. fi. de hær. in 6. & ibi Io. And.* aſsignat rationes multas ſpecialitatis, ſed non concludunt. Decima, quòd poteſt hæreticus etiā à plurib. inquiri *d. c. per hoc. & cle. 1. eo. tit.* quod eſt cōtra regulā, *l. vbi cœptū. ff. de iud. vbi etiā Ang. ita dicit, & not. Fely. in ca. ex tenore, in ver. fallit octauò. extra de reſc. Bal. & Ang. in l. ſi plurib. ad fi. ff. de leg. 1.* vbi traditur *poſt Bart.* materia præuentionis. Sentētia tamē illius præualet, ꝗ prius formauit inquiſitionē, licèt alius prius peruenerit ad ſententiā, quod eſt verū, *ſecundum Alex. ibi,* quando inquiſitores ſunt diuerſorum locorū, aliàs ſeruabitur quod traditur *in d. c. per hoc:* & ſic in caſu diſcordiæ recurretur ad Papā. Data autē contumacia rei in alijs criminib. etiam poterit reus cōuētus ab vtroq; iudice cōdemnari. *Ita Bar. in l. ſepulchri. ff. de ſep. viol. & Bal in l. Senatuscōſulto ad fi. C. qui acc. non poſ.* Præuētio tamē procurata nō haberet ꝓdeſſe reo. *ita Bar. & Doct. in d. §. ſi quis ante. & not. Cæp. in caut. ſua. 19.* † Vndecima, quòd occultans hæ- 75
reticū ſcienter, poteſt puniri ſicut hęreticus, *ſecūdū Bal. in l. 1. C. de his q. latro.* vbi idē de occultāte latronem. Et facit, quia vt dicit gloſſ. *rubricæ ibi,* qui occultat alienū delictū facit illud ſuū. *eſt bonus tex. in l. pen. Cod. ad leg. Iul. de vi publ.* Duodecima, quòd hæreticus, etiam poſt mortem poteſt inquiri, & damnari, *c. 2. de præſcr. in 6. 24. q. 2 in ſum & c. vlt. 23. diſt.*

ca. quo-

ca.quorundam.de har.cap.si quis episcopus, & l. hareticos, C. de har. licèt in alijs criminibus regulariter sit secus, *secundum Bal.Saly.& Doct.in l.2.Cod.qui testa.face.poss.per Fel.in d.c.si quis episcopus.& per Paridem in tract.suo syndicatus.ca.53.in verbo, mortuus, & per B.Th.2.2.q.40.c.1.* vbi idem dicit de occisis in duello. *& faciunt quæ no.per Io.And.in c.in fidei.de hare.in 6.* vbi dicit, quòd licèt cōcilium posit damnare Papam viuentem de hæresi.*40.dist.c.si Papa.ad fi.* tamen Papa erit iudex cōpetens causæ sui prædecessoris, si accusetur de
76 hoc crimine.*24.q.1.c.admittantur.* † Decimatertia, quòd bona hæreticorum tanquam publicata ipso facto capiuntur.*c.2.de præscri.in 6. & habetur in ca. vergentis. de har. & faciunt qua not.Bar.in l. eius qui delatorem.ff.de iu.fisc.* quod procedit etiam lapso quinquennio,quicquid dixerit Bar.*in l.2.C.de apo.secundum Pan.vbi Fely.in c.cùm nobis.extra de præscr. & per Doct. in d.ca.2.vbi est tex.*& dicit Panor. quòd licèt dictum Bar.posit procedere in iurib. Fisci vel Principis, habita distinctione inter bona Fisco incorporata, & bona delata nondum incorporata, vt sic in bonis nondum incorporatis sufficiat præscriptio quinque annorum, *vt d.l.2.* tamen respectu Ecclesiarum inferiorum requiritur præscriptio 40.annorum : respectu verò Ecclesiæ Romanæ
77 100.annorum:*vt ibi latiùs per eum.* † Decimaquarta, quòd hæretico denegatur audientia, etiam in multùm fauorabilibus, ita quòd nec spoliatus petens vt restituatur, auditur, nec si dicat illum à quo fuit percussus, quia clericus, quod est excōmunicatus.*Do.in c.in nomine Domini.23.dist. Roma in l.1. §.sub-*

§. sublata. ff ad Treb. Fel. in c. ad abolendam. de hare. c. in eo. ver. si verò quasi. in fi. de sent. excom. Car. in cle. vt Romani. §. cæterùm. de ele. & Fel. in c. absolutionis. eod. tit. de sentent. excom. Et ampliatur, quia nedum ipse non auditur, sed nec etiam alius aduocando pro eo. *c. si aduersus. de hare.* Quod tamen dicit Fel. ibi verum, nisi esset dubium de hoc, quia obiecta non saperent hæresim manifestam: *all. Old. cons. suo 220.* vbi ita dicit se defendisse quendam, quia obiecta non sapiebant hæresim manifestam, & possunt adduci quæ not. per Doct. *in tract. malefi. in gloss. in verbo, Andream auxiliatorem. vers. si autem diceret statutum. in additio. & per Alb. in 3. parte statutorũ. quæst. 32. quæ incip. ipse Gandinus. in rub. de bannitis. vers. item pone.* † vbi dicunt, quòd illa opinio, quæ est, quòd posit aduocari pro bannito, est æquior, quia officium allegandi est publicæ vtilitatis, *vt ff. & C. de postu. ff. de procu. l. seruum quoque. §. publicè.* ergò quis aduocando pœnam non meretur. Et dicit Old. quòd ipse existens Romæ pro dominis Vicecomitibus, qui damnati fuerant de hæresi per Io. Papam 22. & iniustè, petijt processus annullari, quia non est fauere hæreticis, qui coram superiore defendit; & dicit etiam obtinuisse Pergami. Et possunt adduci quæ not. per Bartol. *in l si confessus. ff. de cust. & exhi. reo.* vbi dicit, quòd Iudex Secularis, cui per inquisitionem fuit traditus condemnatus, & quòd non vult inquisitionem facere, *de quo etiam per eundem in l. magistratib. ff. de iurisd. omn. iud. vbi etiam alij Docto. & per Inno. in c. pastoralis. col. fin. extra de off. deleg. & in c. cùm in iure peritus. eod. tit.* vbi dicit, quòd Iudex Secularis, quando sic 78

videt condemnationem iniustam, non debet illam exequi,sed debet ad superiorem rescribere. *Refert,& sequitur do.Ioan.Puteus in dict. leg. magistratibus.* & adducit rationem, quia & ipsemet Iudex qui tulit sententiam, si posteà ex aliquo accidenti sibi videretur iniusta, quamuis transiuisset in rem iudicatam, haberet necesse supersedere, & ad Principem rescribere. *leg. 1. §. si quis vltrò. &*
79 *§ seq. digest. de quæst.* † Decimaquinta, quòd licèt in casu dubio Iudex cognoscat regulariter an sua sit Iurisdictio. *leg. si quis ex aliena. digest. de iud.* tamen Inquisitores qui se non intromittunt nisi in his quæ sapiunt hæresim manifestè, *vt ca. accusatus. §. sanè. de hare. in 6.* non possunt cognoscere an sua sit iurisdictio, *secundum gloss. in dict. §. sanè, facit in simi. text. in ca. cæterum. de iudic.* vbi negata qualitate Iurisdictionem tribuente, Iudex non cognoscit de iurisdictione, nec *per no. in ca. 1. de off. deleg. in 6.* staretur assertioni ipsorum Inquisitorum, si ad fundandam eorum iurisdictionem dicerent notoriè sapere crimen hæreticum. *& dicit Fed. de Sen. in consi. 157. in vlt. responsione*, quòd nec hanc probationem manifesti possunt Inquisitores recipere in forma probationis; quia non est adhuc iudex, licèt in forma instructionis, & informationis extraiudicialis, & ex mero eius officio sic. Et faciunt quæ habentur per Areti *in ca. quoniam contra. in 2. col. extra de prob. vbi alleg. Speci in titul. de inquisitione. §. nunc tractemus. versi. hoc autem notandum. & Pan. in ca. cum oporteat. de accus.* vbi dicit,
80 † quòd Iudici procedenti per inquisitionem,

&

& dicenti se informatum de fama, non statur, si est iudex delegatus, si verò est ordinarius, sic, nisi appelletur. Et hanc conclusionem etiam sequitur, & tenet Felynus *in cap. si clericus. de foro competen. post Domi. ibi.* quidquid dicit Panormitanus *ibi*, vbi dicit, quòd licèt Inquisitores non possunt cognoscere an sapiat hæresim, tamen si velint cognoscere, an sapiat manifestè, sic, quod etiam tenuit idem Pan. *in ca. 1. de sort.* quem tamen non alleg. Fel. *ibi*, & ita dicit Panor. se intelligere text. *in c. 1. & fin. de off. delegat. in 6.* quæ iura videntur contrariari decisioni gloss. *in dict. §. sanè. & in c. 1. de off. deleg.* vbi etiam tenet idem: cum quo etiam videtur tenere idem Fel. sibi contrarius *in ca. super literis. 2 1. col. vers. fallit decimò. extra de rescrip.* Are. tamen *in dict. ca. quoniam contra.* videtur tenere primam opinionem, quam simpliciter refert. Et ad hoc etiam videnda sunt pulchra not. per Are. *in cons. suo 165. in 6. col. ver. & sequitur.*, vbi latissimè concludit, † quòd debet prius constare de qualitate notorij, antequam Iudex ipsius notorij 81
ratione posit procedere, & quod non creditur Iudici asserenti ipsum notorium, licèt ei credatur ad formandam inquisitionem de fama præcedente, quia talis assertio est leuis præiudicij, quod non est assertio notorij, *vt ibi latissimè per eum*, dicentem etiam, quòd ad probationem notorij debent recipi testes parte citata. Videnda etiam sunt no. per gloss. *in dict. ca. 1. de off. deleg.* quæ declarant, quomodo accipiatur manifestum. Et de quibus, præterquā in prædictis casib. cognoscāt

inquisitores. *not. per Aret. in consil. 83. vbi refert Bal. & Io. Mod.* & dicit, quòd cognoscunt etiam de alio crimine ex hæresi oriente, & pulchrè per Old. *in cons. 35. quod incipit, in fine art.* vbi dicit, quòd non cognoscunt de his, quæ tendunt tantummodò ad contemptum, vel opprobrium fidei, vt est crucifigere animal. *de quo etiam per Cald. in ti de Iudæis. consi. 2. & consi. 11.* vbi idem dicit, de pertinentibus ad ignominiam Dei, quia de illis non cognoscit, *vt habetur per Pet. de Anc. cons. 12. aliàs 15. incip. spiritualiter. Fel. in ca. postulasti. de Iudæis.* Decimasexta, quòd licèt *gl. in d. §.*
82 *sanè. in ver. saperent*, dicat, † quòd licet Dæmones inuocare, & ab eis responsa exposcere, dicatur sapere hæresim manifestè. *26. q. 4. c. igitur diuinationes:* tamen hoc non est indistinctè verum, quia, vt dicit Old. *in cons. suo 210.* cum actus morales resultant ex fine intento, quoniam actus, & voluntas distinguunt maleficia. *ff. ad l. Cor. de sicar. l. diuus, & ff. de fur. l. verum.* Multùm refert, vtrum inuocentur Dæmonia, & eorum responsa exposcantur ad sciendum futura, an verò ad id, quod conuenit ipsi Dæmoni, vt est ad tentandum pudicitiam mulieris, vel similia. Quia primo casu licèt saperent hæresim manifestè, *vt inquit illa gl.* quia attribuitur creaturæ id, quod venit attribuendum Creatori, iuxta illud Esaiæ 40. ca. Annunciate quæ futura sunt, & scimus quòd Dij estis vos: secundo tamen casu, si id fit per modum Imperij, & non adorationis, fit feudum: & mortale pactum, secùs, *quod etiam tenet Ioa. An. in rub. extra de sort. in addit. Spe. & Pan. in c. 1. eo. tit. de quo etiam per And. Sic. in cons. 55. inci. In nomine Iesu, casus*

est talis, quidam pro inueniendo furto, vel sciendo aliqua secreta, accipiunt phialam cum aqua cōmuni in pe. col. in 1. vol. vbi etiam per eum latè per totum illud consilium: an & quando Sortilegium, vel Diuinationes dicantur sapere hæresim manifestam, ita quòd talia facientes vel procurantes possint puniri per inquisitorem. † Decimaseptima *secundum Oldr. vbi* 83
suprà quòd etiam his quæ non sunt formaliter heretica, licèt hæresim sapiant, detrahendum est propter muliebrem simplicitatem. *C. de iu. & fact. ign. l. 1. de iure del. l. vlt. §. vlt. & de his qui sibi ascr. int. l. pen.* & eo modo propter furorem, etiam si prouenit ex mulieris amore, quoniam scriptum est, quòd nihil furore amoris est vehementius. *in auth. qui. mo. na. eff. legit. §. illud quoq;.* & quia dicit Philosophus *7. Eth.* coire enim & concupiscentiæ Venereorum: & quædam talium manifestè corpus transmutāt, quibusdam autem insanias faciunt. Nam quocunque in crimine furioso parcitur. *ff. ad l. Cor. de sica. l. infans*, & hoc etiam in crim. læ. maiest. Quod videtur notandum, etiam propter muliebrem, & rusticanam simplicitatem, quia etiam eis subuenitur propter eorum ignorantiam, *vt est dictum suprà. ff. de iur. & fac. ign. l. 3 & C. qui admitti. l. iuris ignorantiam. in l. si quis id, quod. ff. de iurisf. om. iud. per Bar. & Doc.* vbi plenè, an error iuris naturalis excuset à dolo vero, & maximè propter ætatem, vel sexum muliebrem, & an à præsumpto, concludentes primo casu, quòd non, secundo verò casu, sic, *& habetur per Alex. cons. suo 103. in 1. vol.* vbi idem dicit de rustico, & milite. *& per Cæp. cons. 21. col. 7. & cons. 24. col. 2. & per*

Bald. in l. error. Cod. de iuris, & facti ign. & faciunt quæ habentur per Bald. in rub. C de summa Trin. & fide Catho. vbi dicit, idiotas, & rusticos excusari, si errant in aliquo articulo Fidei, dummodò habeant Fidem implicitam, quia credũt quòd sancta credit Mater Ecclesia, nec pertinaciter errorem suum de-
84 fendũt. † Decimaoctaua, quòd indistinctè in hoc crimine possunt compelli testes ad testificãdum, *vt per Pan. in c. dilectorum. extra de testibus cog.* licèt in alijs criminibus sint opiniones. Decimanona, quòd in hoc crimine statur vltimo dicto testis, licèt primò dixerit aliquem esse innocentem, & sic contrarium eius, quod vltimò dixit, licèt vtrunque dictum sit iudiciale. *cap. accusatus. §. licèt. de hær. in 6.* licèt in alijs criminibus stetur primo dicto, *vt per Mod. de vtroque in ca. cum in tua. extra de testib.* Vigesima, quòd in hoc crimine potest committi, examinatio testium alteri. *ca. inter officiorum. §. verò. de hær. in 6.* in alijs verò criminibus, secùs *per Abb. in ca. cum causam. de test.* Vigesimaprima, quòd admittuntur testes, excommunicati & socij criminis. *ca. in Fidei. de hær. in 6.* cum limitatione & seu declaratione tamen, de qua ibi, videlicet, dummodò ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testium aut personarum tam deponentium quàm eorum contra quos deponitur, qualitatem ac alijs circumstantijs sic testificantes falsa non dicere præsumantur. Ob quod ergò fit, vt debeat dici, quòd personis de quibus suprà, non sit credendum, cum sint illusæ, & rationi-
85 bus prætactis. † Vigesimasecunda, quòd etiam crimen

crimen sapiens speciem hæresis, vt est iurare per membra Christi pudibunda, etiam per lasciuiam, & ebrietatem, est punibile, licèt non tantùm, sicut quando iurat indurato animo. *secundum Bald. in l. accusationem colum. 3. qui accusa. non pos. C.* vbi etiam dicit, quòd non est veniæ locus, cum Maiestas Diuina tam detestabiliter vili penditur, *vt C. si quis Imper. maled. l. 4.* & quòd Episcopus, si vult, non potest facere pacem de tali maledictione Dei. *per not. 23. q. 6. c. vt pridem, in glos. arg ff. quod vi aut clam. l. prohibere. §. planè ff. de pac. leg. contra iuris. ff. mand. l. si hominem. de verb. oblig. l qui Romæ. §. Callimachus. C. de episc. & cler. l si quis genus.* Prælatus enim suam, & non Ecclesiæ, iniuriam potest remittere, *vt not. 23. q. 4. c. inter querelas, & c. si ii. in gl. & c. si. illic. Concordant no. per eundem in l 1 C. de rap. virg.* vbi de raptu monialis non potest fieri concordia, quia principaliter Deus est offensus, in tantùm, quòd nec Papa potest remittere talem offensam quo ad mundum. Et faciunt quæ not. per Bartol. *in suo consil 167. incip. Quòd minister fratrum de pœnitentia & Ioann. de Ana. in c. 2. in 14. colum. extra de maled.* vbi dicunt † quòd in statuto de pace habita cum 86 offenso, non comprehenditur qui blasphemat Deum, nisi agat pœnitentiam, quia offensus est Deus, *habetur per Fel in c. de his. in 2. colu. vers fallit primò. extra de accus.* Quæ multum sunt notanda pro Iudicibus, qui modico ære accepto indulgent blasphemantibus, & blasphemias audire dissimulant, & pessimè; quia *vt dicit text. in c. non-*

nullis, extra de Iuda. dissimulare non debemus opprobrium eius qui probra nostra deleuit. Et dicit Paris de Puteo, *in tractatu suo syndicatus, in ca. an potestas. colu. 2.* quòd blasphemanti Deum nulla defensio competit. Quod dictum tamen videtur intelligendum cum distinctione, an procedat ex calore iracundiæ, vel non, & an talis calor procedat ex iusta causa, & sit calor maximus, vt quia fuit prouocatus, aut ex iniusta causa puta ex ludo. *per not. per Pano. in c. 2. de maledictis.* Et ita arbitror intelligenda esse not. per Alex. *in cons. 15. in 3. parte, & Fel. in c. auditis. in antep. col. circa fi. extra de præsc.* vbi dicunt, quòd licuit blasphemanti prouocato se in consequenti corrigere, quia in illo casu, ille non dabat operam rei illicitæ; sed secùs videretur dicendum, vbi quis blasphemaret, putà in ludo vel aliter, ex opera illicita, quia talis correctio non videretur excusabilis, cum calor iracundiæ tunc non excuset. *per Panorm. vbi suprà. videnda tamen sunt etiam quæ dicam in ver. vl. pro nunc.*

87 † Vigesimatertia, licèt regulariter dolus præponderet culpæ, tamen in hæresi commissa etiam lubrico ignorantiæ, propter nobilitatẽ subiecti culpa præponderat dolo commisso in alio crimine, puta in hæretico, quia est delictum grauius quàm sit homicidium. Nam hæreticus ponit os in cœlum, & blasphemat Deum, vnde propter nobilitatem eius quem offendit, est grauius. *ita Bald. qui alleg. Angel. in l. 1. in 11. colu. ad fin. C. qui accus. non pos.* Quod dictum tamen puto intelligendum secundum not. per Old. *in consil. 210. & relatum suprà in 16. concl.* videlicet, nisi in non sapienti-

pientibus hæresim non manifestè, quia ex lubrico ignorantiæ eis detrahitur.† Vigesimaquarta, 88
quòd in hoc crimine ex sola suspicione proceditur ad inquisitionem, quamuis diffamatio non procedat, quæ in alijs criminibus debet præcedere. *secundum Dom. Ant. Innoc. & Doct. in c. cum oporteat. de accus. vbi etiam Are. col. 7. per tex. in cap. officium. de hær. in 6.* quod etiam licet. *Spec. in tit. de inquisitione. §. 1. ver. verum. & in addi. Ang. in lib. malef. in gl. in verbo, hæc est quædam inquisitio per Doct.* Quinimò secundum Bald. *in cons. 79. in c. regula iuris. in 3. vol.* in hoc crimine etiam ex sola suspicione habente ortum ex coniecturis proxima veris, vt ex confessione socij criminis potest procedi ad torturam, licèt in alijs criminibus infamia, & indicia debeant præcedere. *ff. de quæst. l. maritus.* & confessio socij criminis non probet aliqualiter, nec etiam alias probationes coadiuuet, præterquam ad inquirendum, quia talis est infamis facinorosus, vilis persona, & suspecta, vnde ei non creditur. *l. fi. C. de accus.* poterit tamen, *secundū eum ibidem*, reus se purgare, *per no. in c. at si clerici. extra de iu.* dicens, quòd etiam inquisito debent dari capitula, & dicta testium, *extra de simon. capit. licèt Hely. & capit. qualiter, & quando, el. 2. §. debet, de accusat.* nisi fortè hoc fiat per subterfugia, & contra facti notorietatem, & publicè intersit potiùs ad pœnam procedere, quàm differre. *Cod. de fer. l. prouinciarum. aliàs incipit, præsides.*† Et dicit, quòd coniecturæ sufficientes in hoc crimine committuntur arbitrio iudicis. *per not. per Barto. in l. fi. ff. de quæstio.* & quòd conuersatio cum hæretico est magna præ- 89

ſumptio: quia mores formantur à coniuncto. *C. de cohort. l. ſi cohortalis. libr. 12. ff. de re milit. l. non omnes. §. à barbaris. extra de præſump. capit. literas.* Nam quis bonus vel malus præſumitur propter patrem. Item ex conuerſatione. Item ex magiſtro, quem quis habet bonum, vel malum. *2. quæſt. 7. c. peruenit ad nos. 28. q. 1. can. ſæpè. de ædil. edic. l. ædiles. § Pedius.* vbi gloſſ. all. illud Sapientis: Cum bonis ambula. Vigeſimaquinta, quòd in redeunte ab hæreſi requiritur ſcriptura. *c. ſaluberrimum. 1. quæſt. 7. not. glo. in capit. 2. de cenſ. in 6.* licèt regulariter ad probationem actus non requiratur ſcriptura; *vt in illa gloſſ. quæ enumerat*
90 *alios caſus ſpeciales.* † Vltimò pro nunc, quia dixi *ſuprà in 7. concl.* quòd confeſsio non debet eſſe æquiuoca, aliàs fieret interpretatio pro reo, *adde not. per Fely. in c. auditis. col. ant. ver. limita ſecundò. extra de præſcript.* vbi dicit, quòd imò fauore animæ ad ſalutem, & in foro conſcientiæ, ſemper fienda interpretatio in deteriorem partem, *per not. per Pet. de Anch. in conſilio 179. incip. prima facie, cum multis alijs concord. Et adducit Hoſt. in ſumma de Iudæ. §. & in quib. ad finem.* vbi refert Hoſt. quòd ſi aliqua verba aliquo modo eſſent excuſabilia, quòd tamen debent potiùs capi in malam partem, ſi ſunt prolata à malo homine. Et ita dicit ſe feciſſe condemnare quendam Iudæum in quingentis ſolidis regalium, qui cùm redderet coram eo computum, & leuaſſet manum verſus crucem, dicens, mallem eſſe ſuſpenſus ſicut ille, qui ibi pendet, quàm reddere ampliùs computũ coram vobis, & ſe excuſaret, quod intellexerat de quodam latrone ſuſpenſo in furca, qui pende-

bat

bat versus Septentrionem sicut Crucifixus, tamen dicit Hosti. quòd de malo verbo & de malo homine nō debet præsumi, nisi malum, ideò, &c. vt etiam cæteris imponeretur terror, interpretatus fuit illa verba in malum:

Ad laudem Iesu Dei,

Amen.

FINIS.

FRANCOFVRTI,
APVD MARTINVM LECH-
LERVM, IMPENSIS HÆREDVM
Christiani Egenolphi, Barbaræ, D.
Ioannis Cnipij, & Mariæ, Pauli
Steinmeyers, vidua-
rum,

M. D. XCII.